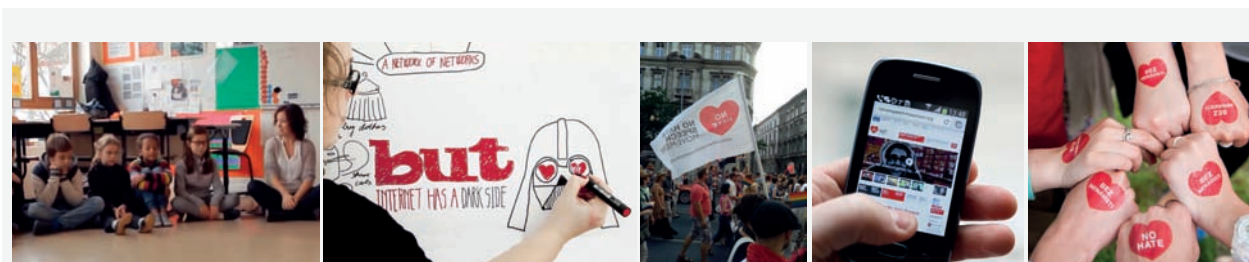

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

ΕΝΑ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ
ΤΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΜΙΣΟΥΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΜΕΣΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ιδιότητα του πολίτη εκφοβισμός εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα
εχθρικότητα ανεκτικότητα υπευθυνότητα αντιαθιγγανισμός αλληλεγγύη
ξενοφοβία δικαιοσύνη έγκλημα σεβασμός σεξισμός διαφορετικότητα ρατσισμός
ειρήνη εθνικισμός προκατάληψη συμμετοχή αντισημιτισμός ισότητα ομοφοβία
ασφάλεια αξιοπρέπεια ισλαμοφοβία ελευθερία διάκριση δημοκρατία μίσος

NO HATE
SPEECH
MOVEMENT

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

ΕΝΑ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ
ΤΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΜΙΣΟΥΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΣΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ELLIE KEEN, MARA GEORGESCU

ΤΕΛΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

RUI GOMES

Σύνδεσμοι - Ένα εγχειρίδιο για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο μέσα από την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα

Οι απόψεις που εκφράζονται στο έντυπο αυτό δεν αντικατοπτρίζουν κατ' ανάγκη τις απόψεις του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Τα πνευματικά δικαιώματα της παρούσας έκδοσης ανήκουν στο Συμβούλιο της Ευρώπης. Κανένα μέρος της παρούσας έκδοσης δεν επιτρέπεται να αναπαραχθεί ή να αναμεταδοθεί για εμπορικό σκοπό σε οποιαδήποτε μορφή ή με οποιοδήποτε μέσο, είτε ηλεκτρονικό (CD-Rom, διαδίκτυο, κ.λπ.) είτε μηχανικό, συμπεριλαμβανομένης της φωτοτύπησης, της καταγραφής ή κάθε μέσου αποθήκευσης πληροφοριών ή συστήματος ανάκτησης δεδομένων, χωρίς την έγγραφη άδεια του Τμήματος παραγωγής εγγράφων και δημοσιεύσεων (publishing@coe.int), της Διεύθυνσης Επικοινωνίας του Συμβουλίου της Ευρώπης (με αντίγραφο στο European Youth Centre Budapest, 1-3 Zivatar utca, H-1024 Βουδαπέστη, Ουγγαρία, email: eycb.secretariat@coe.int).

Η αναπαραγωγή υλικού της παρούσας έκδοσης επιτρέπεται αποκλειστικά για μη εμπορικούς σκοπούς και υπό την προϋπόθεση ότι θα υπάρχει ορθή αναφορά της πηγής.

Κάθε άλλη επικοινωνία αναφορικά με το παρόν έγγραφο θα πρέπει να απευθύνεται στο Τμήμα Νεολαίας του Συμβουλίου της Ευρώπης:

European Youth Centre Strasbourg
30, rue Pierre de Coubertin
F- 67075 Strasbourg Cedex – France
Email: youth@coe.int

Οι φωτογραφίες στο εξώφυλλο είναι ευγενική προσφορά των (από αριστερά προς δεξιά):

- Συμβούλιο της Ευρώπης
- No Hate Ninja Project (Rede Portuguesa de Jovens para a Igualdade de Oportunidades Entre Mulheres e Homens & Associação PAR – respostas sociais)
- Földi László
- Horváth Dániel
- Εθνική Επιτροπή Εκστρατείας, Σλοβακία

Διόρθωση κειμένου: Rachel Appleby

Σελιδοποίηση και σχεδίαση: Horváth Dániel

Μετάφραση στα ελληνικά: Αγάπη Κότσουφα

Προσαρμογή γραφιστικής επιμέλειας στην

ελληνική έκδοση και παραγωγή: A4_artdesign

Η παρούσα έκδοση έγινε με επιχορήγηση από το Πρόγραμμα Επιχορήγησης ΜΚΟ στην Ελλάδα «Είμαστε όλοι Πολίτες», που εντάσσεται στον Χρηματοδοτικό Μηχανισμό του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου Περιόδου 2009–2014 και χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία. Διαχειριστής Επιχορήγησης του Προγράμματος είναι το Ίδρυμα Μποδοσάκη.

Εκτυπώθηκε στην Ελλάδα

ISBN 978-960-85913-2-5

© 2015 Ίδρυμα Μποδοσάκη για την ελληνική μετάφραση

© 2014 Συμβούλιο της Ευρώπης για την αγγλική έκδοση

Η παρούσα μετάφραση του Εγχειριδίου δημοσιεύεται σε συνεργασία με το Συμβούλιο της Ευρώπης, αλλά με αποκλειστική ευθύνη του μεταφραστή.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι Σύνδεσμοι, το εγχειρίδιο που έχετε στα χέρια σας, είναι ένα πολύτιμο εργαλείο για να σταματήσουμε τη ρητορική μίσους και να ενισχύσουμε τα ανθρώπινα δικαιώματα. Μπορεί να αναρωτηθείτε: «Γιατί να μπορούμε στον κόπο; Δεν έχουν οι άνθρωποι το δικαίωμα να εκφράζονται ελεύθερα σε μια δημοκρατική κοινωνία;» Είναι αλήθεια ότι η ελευθερία της έκφρασης είναι ένα θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα, που ισχύει εξίσου για ιδέες που μπορεί να προσβάλλουν, να σοκάρουν ή να ενοχλούν κάποιους ανθρώπους. Όμως, η άσκηση αυτού του δικαιώματος συνεπάγεται σαφή καθήκοντα και ευθύνες. Η ρητορική μίσους δεν είναι είναι μια ρητορική «απόλυτα ασφαλής»: τα λόγια μίσους μπορούν να οδηγήσουν σε πραγματικά εγκλήματα μίσους και τέτοια εγκλήματα έχουν ήδη καταστρέψει ή κοστίζουν τη ζωή υπερβολικά πολλών ανθρώπων.

Η ρητορική μίσους είναι σήμερα μία από τις πιο συνηθισμένες μορφές μισαλλοδοξίας και ξενοφοβίας στην Ευρώπη. Ιδιαίτερα ανησυχητική είναι η αυξανόμενη παρουσία της ρητορικής μίσους στον πολιτικό λόγο, όπως και το γεγονός ότι έχει γίνει κοινή στη δημόσια ζωή, ιδίως μέσω του διαδικτύου. Όταν το απαράδεκτο αρχίζει να γίνεται αποδεκτό, όταν γίνεται «ο κανόνας», τότε τα ανθρώπινα δικαιώματα απειλούνται ουσιαστικά. Η εκστρατεία ενάντια στη ρητορική μίσους No Hate Speech Movement του Συμβουλίου της Ευρώπης δημιουργήθηκε για να περιορίσει την αποδοχή της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο και να σταματήσει την «κανονικοποίησή» της.

Κανείς δεν αμφισβητεί ότι το διαδίκτυο μάς παρέχει υπέροχα νέα εργαλεία για επικοινωνία, αλληλεγγύη, οργάνωση κοινωνικών αλλαγών και ψυχαγωγία. Ωστόσο, δεν πρέπει να επιτρέπουμε να χρησιμοποιείται λανθασμένα ως εργαλείο διαδικτυακού βασανισμού και προπαγάνδας υπέρ της βιομηχανίας και των ιδεολογιών του μίσους. Η ελευθερία της έκφρασης στο διαδίκτυο πρέπει ταυτόχρονα να σημαίνει ελευθερία από το φόβο στο διαδίκτυο.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης πρωτοστάτησε στον προσδιορισμό της ρητορικής μίσους και στην προτροπή να καταδικαστούν ο ρατσισμός και η ξενοφοβία στο διαδίκτυο. Τα νομικά μέτρα είναι πολύ σημαντικά, αλλά δεν επαρκούν. Η εκπαίδευση είναι η μόνη μακροπρόθεσμη λύση, καθώς μπορεί να προλάβει τη ρητορική μίσους, να καταγγείλει τη ρητορική μίσους και να προωθήσει την αλληλεγγύη προς τα θύματα.

Η μάθηση γύρω από τα ανθρώπινα δικαιώματα, μέσα από αυτά και υπέρ αυτών διαδραματίζει καίριο ρόλο στη διατήρηση ενός ενεργού περιβάλλοντος ανθρωπίνων δικαιωμάτων ενόψει των ταχύρρυθμων αλλαγών που αντιμετωπίζουν οι κοινωνίες μας σήμερα. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τα παιδιά και τους νέους ανθρώπους και σίγουρα στις μέρες μας θα έπρεπε να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εκπαίδευσης για τα μέσα ενημέρωσης και τον διαδικτυακό γραμματισμό.

Η εκστρατεία του No Hate Speech Movement του Συμβουλίου της Ευρώπης διεξάγεται πράγματι από νέους ανθρώπους: αυτοί ζήτησαν τη δημιουργία του και αυτοί αποφασίζουν την πορεία του. Αυτό είναι σημαντικό επειδή οι νέοι άνθρωποι είναι επίσης εκείνοι που πέφτουν πιο συχνά θύμα διαδικτυακών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσα από διάφορες μορφές ρητορικής μίσους και εκφοβισμού.

Ελπίζω ο οδηγός αυτός να φανεί χρήσιμος σε σχολεία, κέντρα νεότητας, οργανώσεις νέων – αλλά και σε ολόκληρο τον διαδικτυακό κόσμο. Θα ήθελα να ενθαρρύνω τους φοιτητές, τους εκπαιδευτικούς και άλλους να τον χρησιμοποιήσουν ελεύθερα και να συμμετάσχουν στην εκστρατεία.

Ας χρησιμοποιήσουμε τους Σύνδέσμους για να αντιταχθούμε στη ρητορική μίσους.

Thorbjørn Jagland

Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης

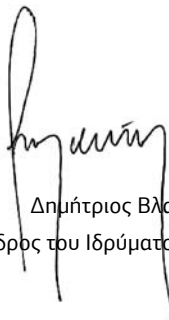
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο στην προσπάθεια δημιουργίας μίας σύγχρονης δημοκρατικής κοινωνίας και πρόληψης φαινομένων μισαλλοδοξίας και ρατσισμού. Μέσω του παρόντος εγχειριδίου, «Σύνδεσμοι – Ένα εγχειρίδιο για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο μέσα από την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα», το Ίδρυμα Μποδοσάκη, ως Διαχειριστής της Επιχορήγησης του Προγράμματος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου «Είμαστε όλοι Πολίτες», επιδιώκει να συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση.

Η προσπάθεια αυτή δεν είναι τυχαία. Καλούμαστε όλοι να ενεργοποιηθούμε δεδομένου ότι τα στοιχεία για την Ελλάδα προκαλούν ανησυχία. Σε ειδική έκθεση (2015), ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει την ανάγκη συνεχούς εκπαίδευσης των μαθητών στα ανθρώπινα δικαιώματα από τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού έως την αποφοίτησή τους από το σχολείο. Τα στοιχεία του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2012) δείχνουν ότι, ειδικότερα, οι γυναίκες στη χώρα μας που σπουδάζουν αντιμετωπίζουν διαδικτυακή παρενόχληση (*cyberharassment*) σε ποσοστό 25%, δηλαδή μία στις τέσσερις έχει πέσει θύμα διαδικτυακής παρενόχλησης. Πολλές πηγές επιβεβαιώνουν ότι τα φαινόμενα ρατσισμού, περιλαμβανομένης και της ρατσιστικής βίας, εμφανίζουν πρωτοφανή αύξηση στην ελληνική κοινωνία τα τελευταία χρόνια. Με άλλα λόγια, τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Ελλάδα υφίστανται συστηματικές πιέσεις.

Η έκδοση «Σύνδεσμοι» παρέχει ένα πρωτοποριακό εργαλείο, που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, για χρήση τόσο στην τυπική όσο και στη μη τυπική εκπαίδευση. Το Ίδρυμα Μποδοσάκη, ως Διαχειριστής της Επιχορήγησης του Προγράμματος «Είμαστε όλοι Πολίτες», υποστηρίζει έμπρακτα και την αξιοποίηση του εγχειριδίου στο πεδίο. Στο πλαίσιο επιχορηγούμενου έργου, πάνω από 350 εκπαιδευτικοί και μελλοντικοί εκπαιδευτικοί θα επιμορφωθούν στη χρήση του. Ακόμη, περισσότερα από 450 παιδιά σε 20 σχολεία σε 9 πόλεις ανά την Ελλάδα θα εκπαιδευθούν βιωματικά στα ανθρώπινα δικαιώματα στο διαδίκτυο. Το Ίδρυμα Μποδοσάκη, σε συνεργασία με το Συμβούλιο της Ευρώπης, αποσκοπεί να διοργανώσει και την πρώτη εκπαίδευση για τη χρήση του εγχειριδίου στη μη τυπική εκπαίδευση.

Εύχομαι σύντομα να δούμε τα πρώτα απτά αποτελέσματα αυτής της έκδοσης και το εγχειρίδιο «Σύνδεσμοι» να βρει τον δρόμο του σε ακόμη περισσότερα σχολεία, μη κυβερνητικές οργανώσεις και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς, όπως και ευαισθητοποιημένους και ενεργούς πολίτες. Γιατί τους πολίτες του αύριο τους διαμορφώνουμε όλοι μαζί σήμερα.

Δημήτριος Βλαστός
Πρόεδρος του Ιδρύματος Μποδοσάκη

**NO HATE
SPEECH
MOVEMENT**

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη μας προς όλους όσους συνέβαλαν στη δημιουργία του παρόντος εντύπου, μέσα από προτάσεις και σχόλια και κυρίως προς:

- τα μέλη της ομάδας παρακολούθησης της εκστρατείας του No Hate Speech Movement, Sergio Belfor, Ghofran Ounissi, Shannon Stephens (Γνωμοδοτικό Συμβούλιο για τη νεολαία), Laurence Hermand, Aleksandra Mitrovic-Knezević, Dicle Akinci (Ευρωπαϊκή Διευθύνουσα Επιτροπή για τη νεολαία), Lien Vanbrabant (Ευρωπαϊκός Οργανισμός Πληροφόρησης και Συμβουλευτικής προς τους νέους), Maggie Dokupilona (Ευρωπαϊκό Φόρουμ Νεολαίας), Dariusz Grzemny (εκπαιδευτής) και Kristiina Ling (Οργανισμός Ευρωπαϊκής Κάρτας Νέων)
- Claudia Lenz (European Wergeland Centre), Anni Siltanen (Insafe) and Vitor Tomé (σύμβουλος)
- Anne Weber (Γραφείο Επιτρόπου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων), Gordana Berjan (Πρόγραμμα για τα Παιδιά), Lee Hibbard, Elvana Thaci και James Lawson (Μονάδα Διακυβέρνησης Διαδικτύου), Paula Eck-Walters (Γραμματεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας), Josef Huber, Yulia Pererva (Τμήμα Εκπαίδευσης), Anca-Ruxandra Pandeia, Menno Ettema, Aileen Donegan, Claire Uszynski και Maud Hoffman Boivin (Τμήμα Νεότητας), όλοι από το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Καταβάλαμε κάθε δυνατή προσπάθεια, ώστε οι αναφορές σε κείμενα και δράσεις να αποδίδονται στους δημιουργούς τους και να τους αποδίδονται τα απαραίτητα εύσημα. Ζητάμε συγγνώμη για τυχόν παραλείψεις. Θα είναι ευχαρίστησή μας να τις διορθώσουμε στην επόμενη έκδοση.

**NO HATE
SPEECH
MOVEMENT**

Πίνακας περιεχομένων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ	13
1.1 Εισαγωγή στο εγχειρίδιο	13
1.2 Το πρόβλημα της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ NO HATE SPEECH MOVEMENT	18
2.1 Λίγα λόγια για την εκστρατεία	18
2.2 Τι μπορούν να κάνουν οι νέοι άνθρωποι;	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΠΩΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕ ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ	23
3.1 Γιατί χρειαζόμαστε το εγχειρίδιο	23
3.2 Η δομή του εγχειριδίου	25
3.3 Πώς γίνονται οι δραστηριότητες	26
3.4 Δέκα Ναι και Όχι	27
3.5 Θέματα και ζητήματα	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	29
Συνοπτικός πίνακας των δραστηριοτήτων	30
21 Δραστηριότητες για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο μέσα από την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 - ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	167
5.1 Η ρητορική μίσους στο διαδίκτυο	168
5.2 Ανθρώπινα δικαιώματα	176
5.3 Ελευθερία της έκφρασης	182
5.4 Ρατσισμός και διάκριση	189
5.5 Ιδιωτική ζωή και ασφάλεια	195
5.6 Δημοκρατία και συμμετοχή	199
5.7 Στρατηγικές εκστρατείας	205
5.8 Διαδικτυακός γραμματισμός	209
5.9 Κυβερνοεκφοβισμός	220
5.10 Το Συμβούλιο της Ευρώπης και η ρητορική μίσους στο διαδίκτυο	225
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 - ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	229
6.1 Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (περίληψη)	230
6.2 Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τα Πρωτόκολλά της (σύνοψη)	232
6.3 Άλλες πηγές για την αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο	235

**NO HATE
SPEECH
MOVEMENT**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

Το παρόν εγχειρίδιο έχει σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να δρα υποστηρικτικά στο No Hate Speech Movement, την εκστρατεία των νέων του Συμβουλίου της Ευρώπης ενάντια στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο, και είναι χρήσιμο για εκπαιδευτικούς που επιθυμούν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα αυτό, τόσο εντός όσο και εκτός του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος. Το έντυπο έχει καταρτιστεί με στόχο την ενασχόληση με νέους ηλικίας 13 έως 18 ετών, αλλά οι δραστηριότητές του μπορούν να προσαρμοστούν και σε άλλες ηλικίες και σε άλλα προφίλ εκπαιδευόμενων.

«Η γλώσσα κόκκαλα δεν έχει και κόκκαλα τσακίζει»

Συμφωνείτε;

Η ανάγκη για εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες που να στοχεύουν το κυβερνομίσος διαφαίνεται εν μέρει από τον αυξανόμενο όγκο περιεχομένου καταχρηστικής συμπεριφοράς που συναντάμε στο διαδίκτυο, συχνά με ύφος ακραίο και ρατσιστικό, που μπορεί να απειλήσει τις θεμελιώδεις αξίες της δημοκρατικής κοινωνίας. Ωστόσο, το κυβερνομίσος δεν είναι απλά ένα πρόβλημα που έχει να κάνει με τον ρατσισμό και τη διάκριση. Είναι επίσης ένα πρόβλημα που έχει να κάνει με τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι χρησιμοποιούν το διαδίκτυο. Αυτό το καθιστά ένα σχετικά νέο φαινόμενο, που δεν είναι ακόμα πλήρως αντιληπτό ή κατανοητό. Το «νεαρό» της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο το καθιστά ένα πρόβλημα που ο κόσμος δεν ξέρει ακόμα ακριβώς πώς να το αντιμετωπίσει.

Πολλές από τις υπάρχουσες προσπάθειες καταπολέμησης του κυβερνομίσους τείνουν να εστιάζουν σε μηχανισμούς ελέγχου: εξάλειψη του μίσους όπου εμφανιστεί. Η προσέγγιση του εντύπου αυτού εκτιμά ότι η ρητορική μίσους αποτελεί σύμπτωμα ενός βαθύτερου προβλήματος. Οι δραστηριότητες έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να θίγουμε τα υποκείμενα αίτια της ρητορικής μίσους, καθώς και να μαθαίνουμε τρόπους αντιμετώπισής της όταν εμφανίζεται.

Η διαδικτυακή ρητορική μίσους αποτελεί το φύλλωμα ενός εξαιρετικά μοχθηρού φυτού, οι ρίζες του οποίου είναι θαμμένες βαθιά στην κοινωνία. Ένα απλό κλάδεμα των φύλλων δεν μπορεί να απαλείψει τα ευρύτερα αίτια του προβλήματος.

ΜΙΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Οι δραστηριότητες στο παρόν έντυπο θα πρέπει να βοηθήσουν τους νέους να αναπτύξουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις συμπεριφορές που θα χρειαστούν, ώστε το διαδίκτυο να αντικατοπτρίζει τις θεμελιώδεις αρχές που έχουν θεσπιστεί για τον πραγματικό κόσμο. Οι αρχές αυτές καταρτίστηκαν και συμφωνήθηκαν πριν από πάνω από 60 χρόνια: είναι γνωστές ως ανθρώπινα δικαιώματα και αποκρυσταλλώνουν τη βασική αξιοπρέπεια όλων των ανθρώπων, την ισότητά τους ως προς τα δικαιώματα, την ελευθερία τους και το ρόλο τους στη λήψη αποφάσεων και στον προσδιορισμό των κανόνων που πρέπει να διέπουν την καθημερινότητά τους.

Όπως και η εκστρατεία για τους νέους, το έντυπο αυτό θεωρεί ότι η ρητορική μίσους αποτελεί θέμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Έτσι, η προσέγγιση που χρησιμοποιείται στις δραστηριότητες βασίζεται στις αρχές και τα πρότυπα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτό καθιστά το έντυπο χρήσιμο όχι μόνο για την αντιμετώπιση της διαδικτυακής ρητορικής μίσους, αλλά και για την κατανόηση των ίδιων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και το πώς εφαρμόζονται τόσο σε πλαίσιο διαδικτύου (online) όσο και εκτός αυτού (offline).

Μπορείτε να βρείτε περισσότερες πληροφορίες για την εκπαιδευτική προσέγγιση στο Κεφάλαιο 3 και κάποια βασικά στοιχεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα στο Κεφάλαιο 5.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ... ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Το εγχειρίδιο βασίζεται στην ακράδαντη πεποίθηση ότι ο διαδικτυακός χώρος είναι δημόσιος χώρος και, ως εκ τούτου, όλες οι αρχές μιας δημοκρατικής κοινωνίας μπορούν και θα πρέπει να ισχύουν στο διαδίκτυο. Υπό το πρίσμα αυτό, ο διαδικτυακός ρόλος των νέων στην καταπολέμηση της ρητορικής μίσους είναι ιδιαίτερα σημαντικός.

Οι νέοι άνθρωποι είναι πολίτες του διαδικτύου, το οποίο σημαίνει ότι μπορούν να εκφράζουν τις προσδοκίες και τις ανησυχίες τους ηλεκτρονικά, να λαμβάνουν δράση και να επιρρίπτουν ευθύνη σε όσους παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα στο διαδίκτυο. Μπορούν μάλιστα να είναι οι υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο διαδίκτυο.

Ο διαδικτυακός χώρος είναι ταυτόχρονα ένας χώρος συμμετοχής, αφού περιλαμβάνει την ενημέρωση για διαδικασίες διακυβέρνησης του διαδικτύου. Το εγχειρίδιο, μέσα από δραστηριότητες, διερευνά τρόπους αλληλεπίδρασης στο διαδίκτυο, τρόπους με τους οποίους οι νέοι/νέες μπορούν να αναλάβουν διαδικτυακή δράση και πώς μπορούν ηλεκτρονικά να προασπίζουν ένα καλύτερο και ασφαλέστερο διαδίκτυο.

Κάποια ευρύτερα θέματα αναφορικά με τη δημοκρατία, τις εκστρατείες στο διαδίκτυο και τον διαδικτυακό γραμματισμό εμπεριέχονται στο Κεφάλαιο 5.

1.2 ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΜΙΣΟΥΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΝΕΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ, ΝΕΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

Οι δυνατότητες για ανθρώπινη αλληλεπίδραση εκτινάχτηκαν στα ύψη με την έλευση του διαδικτύου. Το διαδίκτυο μάς χάρισε τη δυνατότητα, θεωρητικά, να επικοινωνούμε με οποιοδήποτε άλλο άτομο στον πλανήτη - μάλιστα, θεωρητικά πάντα, αυτό το έκανε εφικτό. Μια σκέψη σε ένα δωματάκι κάπου σε μια μικρή, άγνωστη γωνιά του κόσμου να μπορεί να «ακουστεί» από όλους τους υπόλοιπους ανθρώπους! Ο καθένας που έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο είναι σήμερα ταυτόχρονα εκδότης και δημόσιος ομιλητής. Απ' ό,τι φαίνεται, επίσης, λίγοι μπορούν να παρέμβουν στο τι θέλουμε να πούμε.

Ξέρετε τι υπάρχει εκεί έξω;

Δείτε στη σελίδα 172 κάποια παραδείγματα. Ή κάντε μόνοι σας μια έρευνα στο διαδίκτυο.

Πρόκειται για μια καινοτομία που ελάχιστοι θα ήθελαν να αναιρευθεί, αλλά δε θα πρέπει να μας εκπλήσσει επίσης ότι ο διαρκώς διευρυνόμενος κόσμος της διαδικτυακής αλληλεπίδρασης πλέον αντανακλά και ανατροφοδοτεί πολλές από τις δυσκολίες που οι άνθρωποι παραδοσιακά αντιμετωπίζουν στην πραγματική τους ύπαρξη. Η μισαλλοδοξία και το μίσος αποτελούν στοιχείο της ανθρώπινης κοινωνίας σχεδόν από την απαρχή του χρόνου. Πολλές μελέτες καταδεικνύουν αύξηση των συμπεριφορών αυτών τα πρόσφατα χρόνια.

Το πρόβλημα είναι ότι, εάν υπάρχει μικρότερη ανεκτικότητα προς τη διαφορετικότητα και δεν υπάρχει έλεγχος των ορίων αυτής της μισαλλοδοξίας, τότε η μισαλλοδοξία - και το μίσος - θα εκφράζονται τόσο στα πράγματα που κάνουν οι άνθρωποι όσο και στα πράγματα που λένε. Το διαδίκτυο έχει δημιουργήσει νέους τρόπους να λέμε πράγματα, καθώς και νέους διαύλους για να τα λέμε σε περισσότερους ανθρώπους. Ωστόσο, τα όρια σχετικά με το τι μπορούμε να πούμε στο διαδίκτυο είναι πολύ λιγότερα από αυτά που ισχύουν εκτός διαδικτύου: στο διαδίκτυο μπορούμε να πούμε πράγματα που δε θα τολμούσαμε να πούμε δημοσίως στον πραγματικό κόσμο.

Ποιος ελέγχει!;

Είναι πιο εύκολο να ξεστομίσουμε τις πιο σκοτεινές μας σκέψεις στο διαδίκτυο;

Εφόσον η ρητορική μίσους εκτός διαδικτύου (offline) είναι ένα πρόβλημα που οι κοινωνίες έχουν εντοπίσει και αισθανθεί την ανάγκη να το αντιμετωπίσουν, θα μπορούσε η ρητορική μίσους στο διαδίκτυο να είναι κάτι που μπορούμε να αγνοήσουμε;

Τι είναι χειρότερο... ;

Επωμένο σε δημόσια συνάντηση

«Εάν είσαι ομοφυλόφιλος, βρες θεραπεία.
Μετά γύρνα στο ανθρώπινο είδος.»

Αναρτημένο σε φόρουμ του διαδικτύου

«Εάν είσαι ομοφυλόφιλος, βρες θεραπεία.
Μετά γύρνα στο ανθρώπινο είδος.»

Η ΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

«Θα σε βιάσω αύριο στις 9μμ. Να συναντηθούμε κοντά στο σπίτι σου;;;»¹
«Δε σας θέλουμε εδώ, μείνετε στη χώρα σας και καταστρέψτε αυτήν, όχι τη δική μας!!!»²
«Είσαι ένας χαζο ****. Η μάνα σου είναι νέγρο και ο πατέρας σου βιαστής»³

Η παρακολούθηση του όγκου της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο είναι απελπιστικά δύσκολη. Μάλιστα, ακριβώς αυτή η δυσκολία το κάνει τόσο εύκολο σε εκείνους που θέλουν να διαδώσουν μίσος να το κάνουν μέσω διαδικτύου, αλλά και τόσο δύσκολο σε κυβερνήσεις, ή άλλους, να το ελέγξουν. Κάποιες οργανώσεις έχουν προσπαθήσει να προσδιορίσουν την έκταση του προβλήματος. Όλες διαπίστωσαν ότι το διαδικτυακό μίσος δείχνει να αυξάνεται.

Αύξηση των ιστοτόπων μίσους

- Η ετήσια έκθεση του κέντρου Simon Wiesenthal γύρω από την ψηφιακή τρομοκρατία και το μίσος για το 2011⁴ σημειώνει αύξηση κατά 12% σε 14.000 «προβληματικούς ιστότοπους κοινωνικής δικτύωσης, φόρουμ, blogs, μηνύματα twitter, κλπ. (από 11.500 το προηγούμενο έτος), που διαποτίζονται από την υποκουλτούρα του μίσους».
- Το σύστημα ασφάλειας για το διαδίκτυο, Websense, το οποίο ισχυρίζεται ότι παρακολουθεί περίπου 15.000 ιστοτόπους (sites) «μίσους και συστράτευσης» ανέφερε ότι οι ιστότοποι με μηνύματα ρατσισμού, μίσους και συστράτευσης τριπλασιάστηκαν κατά το 2009.⁵

Και άλλες μελέτες έχουν αποπειραθεί να διερευνήσουν σε ποια έκταση οι νέοι άνθρωποι έρχονται αντιμέτωποι με μίσος κατά τις διαδικτυακές τους δραστηριότητες.

Νέοι άνθρωποι και διαδικτυακό μίσος

- στην Ευρώπη, ένα ποσοστό 6% των χρηστών του διαδικτύου ηλικίας 9 έως 16 ετών ανέφεραν ότι είχαν πέσει θύμα εκφοβισμού στο διαδίκτυο, ενώ 3% παραδέχτηκαν ότι είχαν εκφοβίσει άλλους.⁶
- 16% των νεαρών χρηστών του διαδικτύου στον Καναδά λένε ότι έχουν δημοσιεύσει σχόλια στο διαδίκτυο που εξέφραζαν μίσος προς έναν άνθρωπο ή μια ομάδα ανθρώπων.⁷
- 78% των ερωτηθέντων σε διαδικτυακή έρευνα ανέφεραν ότι συναντούσαν ρητορική μίσους στο διαδίκτυο σε τακτική βάση. Οι τρεις συχνότερα απαντούμενοι στόχοι της ρητορικής μίσους ήταν: άτομα ΛΟΑΤ (70%), μουσουλμάνοι (60%) και γυναίκες.⁸

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1 Μήνυμα tweet προς την Stella McCreasy (βρετανίδα βουλευτής).
- 2 Από τη σελίδα του Facebook “Bugger Off Asylum Seekers” (Στα τσακίδια, Αιτούντες Άσυλο).
- 3 Μήνυμα tweet που εστάλη όταν ένας ποδοσφαιριστής, ο Φαμπρίς Μουάμπα με καταγωγή από τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, υπέστη καρδιακή προσβολή κατά τη διάρκεια ποδοσφαιρικού αγώνα.
- 4 Έκθεση Digital Terrorism and Hate (Ψηφιακή Τρομοκρατία και Μίσος), που παρουσιάστηκε στο Μουσείο Ανεκτικότητας, Φεβρουάριος 2011
www.wiesenthal.com/site/apps/nlnet/content2.aspx?c=lskw|bpjlnf&b=4441467&ct=9141065.
- 5 Οι ιστότοποι ρατσισμού, μίσους και συστράτευσης διαδίδονται μέσα από την κοινωνική δικτύωση, Networkworld, Μάιος 2009 www.networkworld.com/news/2009/052909-hate-sites.html.
- 6 Από έρευνα του EU KidsOnline: [www2.lse.ac.uk/media@lse/research/eukidsonline/eu%20kids%20ii%20\(2009-11\)/eukidsonlineireports/_final%20report.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/eukidsonline/eu%20kids%20ii%20(2009-11)/eukidsonlineireports/_final%20report.pdf).
- 7 Από το ‘Young Canadians In a Wired World’ (Νέοι Καναδοί σε έναν καλωδιωμένο κόσμο), μια εθνική έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε σχολεία με 5.272 παιδιά και νέους πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ευρήματα ποιοτικής έρευνας με ομάδες εστίασης με γονείς και νέους ηλικίας 11 έως 17 ετών, 2003 – 2005.
- 8 Διαδικτυακή έρευνα του Συμβουλίου της Ευρώπης στα πλαίσια της εκστρατείας No Hate Speech Movement, 2012. www.coe.int/youthcampaign

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ NO HATE SPEECH MOVEMENT

Η ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

«Η ρητορική μίσους, όπως ορίζεται από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, περιλαμβάνει κάθε μορφή έκφρασης που διαδίδει, υποκινεί, προωθεί ή δικαιολογεί το φυλετικό μίσος, την ξενοφοβία, τον αντισημιτισμό ή άλλες μορφές μίσους που στηρίζονται στη μισαλλοδοξία, όπως: μισαλλοδοξία που εκφράζεται μέσα από επιθετικό εθνικισμό και εθνοκεντρισμό, διάκριση και εχθρικότητα κατά μειονοτήτων, μεταναστών και ανθρώπων μεταναστευτικής καταγωγής. Για τους σκοπούς της παρούσας εκστρατείας, άλλες μορφές διάκρισης και προκατάληψης, όπως ο αντιαθιγγανισμός, η χριστιανοφοβία, η ισλαμοφοβία, ο μισογυνισμός, ο σεξισμός και η διάκριση για λόγους σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου σαφώς συμπεριλαμβάνονται στο πλαίσιο της ρητορικής μίσους.»

Παρουσίαση της εκστρατείας – www.nohatespeechmovement.org

2.1 ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ

Η εκστρατεία του Συμβουλίου της Ευρώπης ενάντια στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο έχει σχεδιαστεί με στόχο την ευαισθητοποίηση απέναντι στο πρόβλημα, την αλλαγή των στάσεων ζωής απέναντι σε αυτό και την κινητοποίηση των νέων ώστε να δράσουν εναντίον της. Η εκστρατεία ξεκίνησε στις 22 Μαρτίου 2013 και θα συνεχιστεί μέχρι το 2017. Εντάσσεται στις ευρύτερες προσπάθειες του Συμβουλίου της Ευρώπης να προάγει τα ανθρώπινα δικαιώματα στον κυβερνοχώρο.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης θεωρεί τη ρητορική μίσους απειλή για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το No Hate Speech Movement δημιουργήθηκε έχοντας ως επίκεντρο τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά δεν εξετάζει μόνο τη χρήση νομικών μηχανισμών για την καταπολέμηση του κυβερνομίσους, ούτε θεωρεί απαραίτητα ότι πρέπει να «κόβεται το μίσος» από όπου προκύψει. Η εκστρατεία ενθαρρύνει τον σεβασμό για την ελευθερία της έκφρασης και επιδιώκει να αναπτύξει εναλλακτικές «απαντήσεις» στη ρητορική μίσους, όπως είναι η πρόληψη, η εκπαίδευση, η ευαισθητοποίηση, η ανάπτυξη αυτοελέγχου από τους χρήστες και η ενθάρρυνση της υποστήριξης προς τα θύματα. Ουσιαστικά, η εκστρατεία αφορά την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο διαδίκτυο και την ανάγκη να γίνει το διαδίκτυο ένας χώρος ασφαλέστερος για όλους.

ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

Η εκστρατεία έχει τους παρακάτω στόχους:

- να ευαισθητοποιήσει τον κόσμο ως προς τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο, αλλά και τους κινδύνους που εγείρει για τη δημοκρατία συνολικά και τους νέους μεμονωμένα,
- να προωθήσει την παιδεία, τον γραμματισμό των Μέσων και τον διαδικτυακό γραμματισμό,
- να μειώσει το όριο αποδοχής της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο,
- να χαρτογραφήσει τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο και να αναπτύξει εργαλεία καταπολέμησής της,
- να προσφέρει υποστήριξη και αλληλεγγύη σε άτομα και ομάδες που θίγονται από τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο,
- να προωθήσει την ανάπτυξη και την επίτευξη συναίνεσης αναφορικά με ευρωπαϊκές πολιτικές και εργαλεία καταπολέμησης της ρητορικής μίσους,
- να αναπτύξει τη συμμετοχή και την αίσθηση της ιδιότητας του πολίτη στο διαδίκτυο και να φέρει τους/τις νέους/νέες κοντά στις διαδικασίες διακυβέρνησης του διαδικτύου.

ΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

Την εκστρατεία προάγουν το Συμβούλιο της Ευρώπης και οι Ευρωπαίοι εταίροι του, ενώ εθνικές επιτροπές εκστρατείας την εφαρμόζουν στα κράτη-μέλη.

ΙΣΤΟΤΟΠΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

www.coe.int/youthcampaign

Είναι η κεντρική πύλη (portal) για τους διοργανωτές της εκστρατείας σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Περιλαμβάνει επίκαιρες πληροφορίες για το υποστηρικτικό έργο της εκστρατείας, καθώς και στοιχεία επαφής με τις εθνικές επιτροπές της εκστρατείας και τους συντονιστές.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΤΟΥ NO HATE SPEECH MOVEMENT

www.nohatespeechmovement.org

Η διαδικτυακή πλατφόρμα έχει στόχο να υποστηρίξει την εκστρατεία και να λειτουργεί ως το δημόσιο πρόσωπο της εκστρατείας. Περιλαμβάνει προσωπικές μαρτυρίες από νέους ανθρώπους - συμπεριλαμβανομένων βίντεο και φωτογραφιών που έχουν τραβήξει οι ίδιοι. Ο καθένας μπορεί να εγγραφεί ως χρήστης του ιστότοπου και να ενταχθεί στην εκστρατεία. Την πλατφόρμα συντονίζουν ηλεκτρονικά εθελοντές και ακτιβιστές.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΜΙΣΟΥΣ

www.nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch

Πρόκειται για ένα μέρος του ιστότοπου της εκστρατείας που περιέχει παραδείγματα ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο που υποβάλλουν χρήστες. Παρέχει τη δυνατότητα να συζητούνται πιθανές προσεγγίσεις με άλλους/άλλες νέους/νέες της εκστρατείας και να οργανώνονται δράσεις ενάντια στη ρητορική μίσους.

BLOG «Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΕΝ ΔΡΑΣΕΙ»

Στη διεύθυνση www.nohatespeechmovement.org υπάρχει ένα blog (ιστολόγιο) για τους ακτιβιστές και τους εταίρους της εκστρατείας, όπου μπορούν να παρέχουν πληροφορίες για δράσεις και πρωτοβουλίες που διεξάγονται στην Ευρώπη. Επίσης, επιτρέπεται να γίνονται συζητήσεις για τρέχοντα θέματα σχετικά με τη ρητορική μίσους και την εκστρατεία.

ΦΟΡΟΥΜ «ΠΑΡΤΕ ΜΕΡΟΣ ΣΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ»

Στο φόρουμ <http://forum.nohatespeechmovement.org> όλοι μπορούν να πάρουν μέρος σε μια συζήτηση για τη ρητορική μίσους τόσο στο διαδίκτυο όσο και εκτός αυτού, όπως και για πολλά άλλα θέματα σχετικά με την εκστρατεία. Το φόρουμ συντονίζουν ηλεκτρονικά εθελοντές και ακτιβιστές.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Παρότι οι βασικές δραστηριότητες λαμβάνουν χώρα στο διαδίκτυο, η εκστρατεία περιλαμβάνει επίσης δραστηριότητες εκτός δικτύου, όπως εκπαιδευτικά προγράμματα, σεμινάρια, συνέδρια, εκδηλώσεις νέων, φεστιβάλ και εκδηλώσεις flashmob. Και - φυσικά - πολλές εκπαιδευτικές δραστηριότητες σε επίσημους και ανεπίσημους χώρους μάθησης.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΔΡΑΣΗΣ

Πρόκειται για οργανωμένες δράσεις-εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται καθ' όλη τη διάρκεια της εκστρατείας και αφορούν τους ακτιβιστές τόσο των εθνικών όσο και των ευρωπαϊκών εκστρατειών. Κάθε Ημέρα Δράσης εστιάζει σε διαφορετικές πτυχές της ρητορικής μίσους και ενθαρρύνει δράσεις υποστήριξης προς συγκεκριμένες ομάδες-στόχους. Οι Ημέρες Δράσης περιλαμβάνουν κάποιο πρόγραμμα και διάφορες δραστηριότητες στο διαδίκτυο, που συντονίζονται ηλεκτρονικά από εθελοντές. Οι πληροφορίες για τις ημερομηνίες και τη θεματολογία των Ημερών Δράσης ενημερώνονται τακτικά: ενημερωθείτε στον ιστότοπο της εκστρατείας!

Ακολουθούν κάποιες Ημέρες Δράσης που προβλέπονταν για το 2014:

- 11 Φεβρουαρίου: Ημέρα ασφαλέστερου διαδικτύου
- 8 Μαρτίου: Ημέρα δράσης ενάντια στο μισογυνισμό και το σεξισμό
- 21 Μαρτίου: Ημέρα δράσης ενάντια στο ρατσισμό και την ξενοφοβία
- 8 Απριλίου: Ημέρα δράσης ενάντια στον αντιαθιγγανισμό και υπέρ της αλληλεγγύης προς τους Ρομά
- 17 Μαΐου: Ημέρα δράσης ενάντια στην ομοφοβία και την τρανσφοβία
- 20 Ιουνίου: Ημέρα δράσης υπέρ των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο
- 22 Ιουλίου: Ημέρα δράσης υπέρ της αλληλεγγύης προς τα θύματα εγκλημάτων μίσους
- 21 Σεπτεμβρίου: Ημέρα δράσης ενάντια στην ισλαμοφοβία και στη θρησκευτική μισαλλοδοξία
- 9 Νοεμβρίου: Ημέρα δράσης ενάντια στο φασισμό και τον αντισημιτισμό
- 10 Δεκεμβρίου: Ημέρα δράσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα στο διαδίκτυο

Για ενημερωμένο κατάλογο των Ημερών Δράσης ανατρέξτε στο www.coe.int/youthcampaign

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η ΕΡΓΑΛΕΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

Η Εργαλειοθήκη παρέχει πληροφορίες για την εκστρατεία καθώς και πρακτική και μεθοδολογική υποστήριξη σε όσους εμπλακούν στη διεξαγωγή της ηλεκτρονικής (online) εκστρατείας.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

Το παρόν εγχειρίδιο είναι ένα σημαντικό εργαλείο της εκστρατείας. Έχει διαμορφωθεί ειδικά για δασκάλους και εκπαιδευτικούς, με στόχο να αυξήσει τον αριθμό των νέων που γνωρίζουν σχετικά με την εκστρατεία, αλλά και αυτών που είναι έτοιμοι να ενταχθούν σε αυτήν.

ΒΙΝΤΕΟ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

Τα βίντεο παρέχουν πληροφορίες για το πρόβλημα της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο και παρουσιάζουν τα εργαλεία και τις προσεγγίσεις του No Hate Speech Movement. Μπορείτε να βρείτε διάφορα βίντεο στην αρχική σελίδα του www.nohatespeechmovement.org.

2.2 ΤΙ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΚΑΝΟΥΝ ΟΙ ΝΕΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ;

Υπάρχουν πολλοί περισσότερο τρόποι για να συνεισφέρει κανείς στην εκστρατεία, από αυτούς που αναφέρονται παρακάτω. Κάποιες επιπλέον προτάσεις παρέχονται ως ιδέες για δράση στο τέλος των δραστηριοτήτων σε αυτό το εγχειρίδιο. Ακολουθεί μια ενδεικτική λίστα με προτάσεις προκειμένου να εντάξετε τις ομάδες σας στην εκστρατεία.

- γίνετε μέλη της εκστρατείας στο www.nohatespeechmovement.org.
- γίνετε συνδρομητές στο ηλεκτρονικό ενημερωτικό φυλλάδιο (newsletter) της εκστρατείας, αναρτήστε φωτογραφίες ή βίντεο και αλληλεπιδράστε με άλλους στον ιστότοπο της εκστρατείας (<http://forum.nohatespeechmovement.org>).
- παρακολουθήστε τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο και αναφέρετε τυχόν παραδείγματα στο παρατηρητήριο της ρητορικής μίσους: www.nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch.
- μη ξεχνάτε τις Ευρωπαϊκές Ημέρες Δράσης και οργανώστε τη δική σας εθνική εκδήλωση.
- επισκεφθείτε τον ιστότοπο συντονισμού της εκστρατείας στο www.coe.int/youthcampaign. Ανακαλύψτε ποιος είναι ο εθνικός σας συντονιστής και δείτε πώς μπορείτε εσείς και η ομάδα σας να συμμετάσχετε στην εκστρατεία στη χώρα σας.
- μοιραστείτε τις δραστηριότητές σας - και ενημερωθείτε για τις δραστηριότητες των άλλων - μέσα από το blog «Η εκστρατεία εν δράσει».
- πάρτε μέρος στις συζητήσεις για τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο και την εκστρατεία στο φόρουμ <http://forum.nohatespeechmovement.org>.
- διαδώστε την εκστρατεία στο Facebook - <https://www.facebook.com/nohatespeech> και στο Twitter - #nohatespeech @nohate_speech.
- αναλάβετε δράση εντός και εκτός διαδικτύου για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους και καταπολεμήστε τη ρητορική μίσους!

Η εκστρατεία διαρκώς εξελίσσεται, χάρη στην αφοσίωση εθελοντών και ακτιβιστών τόσο στο διαδίκτυο όσο και εκτός αυτού. Έτσι, μπορείτε να βρείτε πολύ περισσότερο υλικό στον ιστότοπο της εκστρατείας, όπως ιδέες, πόρους, αιτήσεις και λεπτομέρειες για επικείμενες εκδηλώσεις. Δώστε στην ομάδα σας χρόνο να περιηγηθεί στον ιστότοπο και μετά συζητήστε σαν ομάδα πώς μπορείτε να πάρετε μέρος στην εκστρατεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΩΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕ ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

Το κεφάλαιο αυτό παρέχει μια σύντομη περιγραφή της συνολικής δομής, των στόχων και της μεθοδολογίας του εγχειριδίου. Έχει ως στόχο να βοηθήσει στην κατανόηση της εκπαιδευτικής προσέγγισης, στον προγραμματισμό και στη διεξαγωγή δραστηριοτήτων με την ομάδα σας.

3.1 ΓΙΑΤΙ ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΣΤΕ ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

Η ρητορική μίσους αποτελεί επίθεση σε άτομα που είναι ήδη συχνά ευάλωτα και καλλιεργεί το έδαφος για εντάσεις, ακόμα μεγαλύτερη ανισότητα και συχνά βία. Το Συμβούλιο της Ευρώπης θεωρεί ότι η ρητορική μίσους αποτελεί απειλή για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Η εκστρατεία No Hate Speech Movement αντιλαμβάνεται ότι οι προσπάθειες αντιμετώπισης του προβλήματος πρέπει να περιλαμβάνουν δράση σε πολλά και διαφορετικά επίπεδα. Ούτε το πρόβλημα ούτε οι λύσεις είναι πάντα ξεκάθαρα. Το έντυπο αυτό σχεδιάστηκε με στόχο να λειτουργήσει υποστηρικτικά προς κάθε εκπαιδευτικό έργο που επιτρέπει στους νέους να βρουν δικούς τους τρόπους να αντιμετωπίσουν τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο. Επιχειρεί να αυξήσει την κατανόηση, τις δεξιότητες και τα κίνητρα που χρειάζονται προκειμένου να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην εκστρατεία, καθώς και ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση ενός διαδικτύου που σέβεται πραγματικά τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις αρχές της δημοκρατικής συμμετοχής στα κοινά.

Οι νέοι άνθρωποι δεν είναι μόνο θεατές της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο, πολλοί έχουν πέσει ήδη θύματά της, ενώ άλλοι έχουν παρασυρθεί να γίνουν θύτες. Οι εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες πρέπει να το λαμβάνουν αυτό υπόψη και να απευθύνονται σε νέους που εμπίπτουν και στις τρεις περιπτώσεις. Υπό το πρίσμα αυτό, οι δραστηριότητες του εγχειριδίου αναπτύχθηκαν έτσι, ώστε να καλύπτουν επτά βασικούς στόχους.

ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ

- Να βοηθήσει φορείς σε τυπικά και μη τυπικά εκπαιδευτικά πλαίσια να θίξουν το θέμα της ρητορικής μίσους με τους νέους και να εντάξουν σχολικές κοινότητες στην εκστρατεία No Hate Speech Movement.
- Να αναπτύξει κίνητρα και τις δεξιότητες των νέων, ώστε να αναγνωρίσουν τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο και να γίνουν διαδικτυακοί ακτιβιστές υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Να αυξήσει το επίπεδο γνώσης γύρω από τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να προωθήσει το όραμα ενός διαδικτύου που αντικατοπτρίζει τις αρχές αυτές.

- Να υποβοηθήσει την εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα μέσα από μη τυπικές προσεγγίσεις μάθησης και να καλλιεργήσει κριτικό πνεύμα σε παιδιά και νέους/νέες.
- Να ενδυναμώνει όσους είναι ήδη θύματα της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο ή όσους είναι πιθανό να γίνουν θύματα.
- Να ενθαρρύνει την ενσυναίσθηση προς ομάδες ή άτομα που ίσως να αποτελούν θύματα της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο.
- Να καταρρίψει μύθους και προκαταλήψεις για κάποιους από τους συχνότερους στόχους της ρητορικής μίσους.

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ

Στο παρόν έντυπο χρησιμοποιούνται οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που εφαρμόζονται στην εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ο Χάρτης για την Παιδεία της Δημοκρατίας και την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης (2010) ορίζει την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα ως:

«εκπαίδευση, επιμόρφωση, ευαισθητοποίηση, ενημέρωση, καθώς και όλες εκείνες τις πρακτικές και δραστηριότητες που αποσκοπούν -εφοδιάζοντας τους εκπαιδευόμενους με γνώσεις, δεξιότητες και κατανόηση και αναπτύσσοντας τις στάσεις ζωής και τις συμπεριφορές τους- στην **ενδυνάμωση των εκπαιδευομένων έτσι ώστε να συμβάλλουν στην οικοδόμηση και την υπεράσπιση μιας καθολικής κουλτούρας ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην κοινωνία**, με στόχο την προώθηση και την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών του».

Η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα περιλαμβάνει τρία επίπεδα:

- **τη μάθηση για** τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη γνώση για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τι είναι και πώς διαφυλάσσονται και προστατεύονται,
- **τη μάθηση μέσα** από τα ανθρώπινα δικαιώματα, την κατανόηση ότι το πλαίσιο και ο τρόπος με τον οποίο οργανώνεται και διεξάγεται η εκμάθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πρέπει να συμφωνούν με τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (π.χ. συμμετοχή, ελευθερία σκέψης και έκφρασης, κλπ.), καθώς και ότι στην εκπαίδευση γύρω από τα ανθρώπινα δικαιώματα η διαδικασία της μάθησης είναι εξίσου σημαντική με το περιεχόμενό της και
- **τη μάθηση υπέρ** των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μέσα από την ανάπτυξη δεξιοτήτων, στάσεων ζωής και αξιών, ώστε οι εκπαιδευόμενοι να εφαρμόζουν τις αξίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη ζωή τους και να αναλαμβάνουν δράση, είτε μόνοι είτε με άλλους, για την προάσπιση και την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το *Compass*, Ένα Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για νέους/νέες του Συμβουλίου της Ευρώπης, παρέχει περισσότερες πληροφορίες γύρω από την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα, που μπορούν να βοηθήσουν τους συντονιστές να κατανοήσουν καλύτερα τις προσεγγίσεις και τις πρακτικές της.

Περισσότερα στο: www.coe.int/compass

3.2 Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

Το κεφάλαιο αυτό, όπως και τα δύο προηγούμενα, είναι σημαντικά γιατί οριοθετούν το πλαίσιο των δραστηριοτήτων. Προτείνουμε να εξοικειωθείτε με το περιεχόμενό τους, ώστε να κατανόησετε καλύτερα το ευρύτερο πλαίσιο γύρω από αυτό το εγχειρίδιο και την εκστρατεία.

Πολλά από όσα αναφέρονται στο Κεφάλαιο 1 εξετάζονται εκτενέστερα στην ενότητα 5.1, Ρητορική μίσους στο διαδίκτυο. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην ενότητα αυτή θα σας βοηθήσουν να αντιληφθείτε καλύτερα το εύρος των θεμάτων που άπτονται της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο, αλλά και πόσο επείγουσα ανάγκη είναι να αντιμετωπιστεί.

Το Κεφάλαιο 2 παρέχει μια σύντομη επισκόπηση της εκστρατείας του Συμβουλίου της Ευρώπης ενάντια στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο. Δεδομένου ότι το παρόν εγχειρίδιο δίνει σαφή έμφαση στη δράση, κάθε συμμετοχή στην εκστρατεία θα ενισχύσει τις δραστηριότητες και θα αυξήσει περαιτέρω τη δύναμη της εκστρατείας.

ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Το εγχειρίδιο έχει δομηθεί με άξονα οκτώ βασικά θέματα, άρρηκτα συνδεδεμένα με τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο. Τα θέματα αυτά και κάποια από τα επιμέρους ζητήματα που θίγουν, παρουσιάζονται στο σχεδιάγραμμα της σελίδας 28. Η θεματολογία δεν είναι εξαντλητική: εστιάζει σε κάποια από τα πιο σημαντικά ζητήματα που εμπίπτουν σε κάθε βασικό θέμα.

Οι περισσότερες δραστηριότητες αφορούν ζητήματα που συνδέονται με διάφορα βασικά θέματα, κάθε ένα από τα οποία αποτελεί από μόνο του έναν σημαντικό τομέα. Κατά συνέπεια, πολλές από τις δραστηριότητες μπορούν επίσης να χρησιμεύσουν στα πλαίσια γενικότερων δράσεων γύρω από τον αντιρατσισμό, τον διαδικτυακό γραμματισμό, την εκπαίδευση στην ιδιότητα του πολίτη, την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα και άλλους τομείς.

ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Το κυρίως σώμα του εγχειριδίου αποτελείται από 21 δραστηριότητες, η κάθε μία από τις οποίες έχει σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να αφορά ένα ή περισσότερα θέματα. Επίσης, οι δραστηριότητες έχουν χωριστεί σε κατηγορίες ανάλογα με το επίπεδο πολυπλοκότητάς τους: μια δραστηριότητα επιπέδου 4 προϋποθέτει ήδη υπάρχουσα εμπειρία ή γνώση του κλάδου, ενώ μια δραστηριότητα επιπέδου 1 μπορεί να γίνει με ομάδες που τώρα εξοικειώνονται με το αντικείμενο.

Μπορείτε να ανατρέξετε στον πίνακα δραστηριοτήτων της σελίδας 30 για να εντοπίσετε τις δραστηριότητες που σας ταιριάζουν βάσει του θέματος, του απαιτούμενου χρόνου διεξαγωγής και του επιπέδου πολυπλοκότητας. Παρότι δεν θεωρούμε ότι πολλοί εκπαιδευτικοί θα έχουν την ευκαιρία (ή την ανάγκη) να πραγματοποιήσουν όλες τις δραστηριότητες, η συσχέτιση των θεμάτων μεταξύ τους έχει ως αποτέλεσμα όλες οι δραστηριότητες να μπορούν να χρησιμοποιηθούν όχι μόνο για την αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους, αλλά και υποστηρικτικά για ένα μεγάλο φάσμα προβλημάτων.

Κάθε δραστηριότητα περιλαμβάνει επίσης ένα μέρος με «Ιδέες για Δράση». Πρόκειται για έναν σημαντικό τρόπο εμπέδωσης των γνώσεων και των δεξιοτήτων που αποκομίζονται κατά τη δραστηριότητα, που θα βοηθήσει τους νέους ανθρώπους να εμπλακούν στην εκστρατεία και να αντιληφθούν τη σημασία του ρόλου που έχουν ώστε να γίνει επιτυχημένη.

ΤΑ ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Τα βοηθητικά κείμενα στο Κεφάλαιο 5 έχουν σκοπό να λειτουργούν υποστηρικτικά στις δραστηριότητες. Ζωτικής σημασίας για όλες τις δραστηριότητες είναι οι ενότητες 5.1 και 5.2, που ασχολούνται με τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ως πηγές αναφοράς μπορούν να χρησιμοποιούνται και άλλα κείμενα, ανάλογα με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις των εκάστοτε δραστηριοτήτων.

3.3 ΠΩΣ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι οδηγίες για τις δραστηριότητες είναι αρκετά λεπτομερείς και περιλαμβάνουν επιπρόσθετες συμβουλές στο ένθετο «Συμβουλές για τους Συντονιστές». Στις συμβουλές αυτές συγκαταλέγονται και προειδοποιήσεις για πιθανές δυσκολίες, άρα είναι σημαντικό να τις ελέγξετε εκ των προτέρων.

Η επόμενη ενότητα περιέχει γενικές προτάσεις για να έχετε το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα με τις δραστηριότητες, καθώς και μια σύντομη περιγραφή της εκπαιδευτικής προσέγγισης που χρησιμοποιεί το εγχειρίδιο. Ανατρέξτε στον κατάλογο με τα «Ναι και Όχι» στο τέλος για να δείτε τα σημεία προς έλεγχο που καλό είναι να έχετε κατά νου.

Περαιτέρω υποστηρικτικό υλικό και προτάσεις για τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων για τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορείτε να βρείτε στο Κεφάλαιο 1 του Compass www.coe.int/compass

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗ

Στις δραστηριότητες χρησιμοποιούμε τον όρο «συντονιστής» για να αναφερθούμε στον άνδρα ή στη γυναίκα που συντονίζει τη δραστηριότητα. Συντονιστής είναι κάποιος/α που επιβλέπει ώστε να «προκύψει κάτι», που υποστηρίζει και ενθαρρύνει τους άλλους να μάθουν και να ξεδιπλώσουν τη δυναμική τους. Ο αποτελεσματικός συντονισμός είναι καίριος για την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα και απαραίτητος για να «ζωντανέψουν» τέτοιες δραστηριότητες.

Μην αισθάνεστε ότι πρέπει να είστε ειδικοί για να δουλέψετε με τα επιμέρους ζητήματα: ένας καλός συντονισμός δεν προϋποθέτει συγκεκριμένες γνώσεις ή εμπειρία, με εξαίρεση ίσως μια σχετική επιδεξιότητα στην κατανόηση και στην αλληλεπίδραση με νέους ανθρώπους. Οι δραστηριότητες στο εγχειρίδιο αυτό θα έχουν μεγαλύτερη επιτυχία, εάν γίνουν μέσα σε ένα κλίμα, όπου η ομάδα σας, θα ενθαρρύνεται να αναζητήσει και να βρει τη δική της προσέγγιση αναφορικά με ζητήματα που είναι πολύπλοκα και συχνά αμφιλεγόμενα. Δεν είναι κακό να τους εκμυστηρευθείτε ότι και εσείς θα εξερευνάτε μαζί τους! Η άμεση συμμετοχή των εκπαιδευόμενων στις διαδικασίες εκμάθησης αυξάνει την ισχύ και την ποιότητα της εκπαίδευσης και είναι αναπόσπαστο μέρος της μάθησης μέσα από τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ο συντονιστής, επομένως, δεν χρειάζεται να είναι ειδικός σε όλα τα θέματα, αλλά θα πρέπει να μπορεί να βοηθά τους εκπαιδευόμενους να βρίσκουν πληροφορίες και να διαμορφώνουν τις δικές τους απαντήσεις και απόψεις.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝΤΑΣ ΕΝΑ ΑΣΦΑΛΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Πολλές από τις δραστηριότητες και τα θέματα που αναφέρονται στο εγχειρίδιο ενδέχεται να αφορούν άμεσα κάποιους από τους συμμετέχοντες. Μπορεί κάποιιο συμμετέχοντες να έχουν πέσει θύματα εκ-

φοβισμού ή κυβερνοεκφοβισμού, ενδεχομένως ακόμα και από άλλα μέλη της ομάδας. Κάποιοι μπορεί να έχουν αποτελέσει στόχο ρατσιστικών προσβολών ή διακρίσεων. Είναι πολύ σημαντικό να είστε σε εγρήγορση για το ενδεχόμενο αυτό και να δώσετε στους συμμετέχοντες να καταλάβουν ότι έχουν στη διάθεσή τους, εάν χρειαστούν, βοήθεια. Σιγουρευτείτε ότι μπορείτε να προσφέρετε τη βοήθεια αυτή ή να τους προτείνετε κάποιον άλλο που να μπορεί να βοηθήσει. Τα δίκτυα Insafe (www.saferinternet.org) και Inhope (www.inhope.org) παρέχουν χρήσιμα σημεία επαφής και ανοιχτές γραμμές για την καταγγελία υβριστικού περιεχομένου στο διαδίκτυο σε πολλές χώρες. Πολλά κράτη μέλη έχουν δικές τους δομές για παροχή υποστήριξης και συγκέντρωση καταγγελιών. Προτείνεται στους συντονιστές να ενημερώνονται σχετικά και, εφόσον απαιτείται, να καλούν τους φορείς αυτούς να υποστηρίξουν τις εκπαιδευτικές τους δραστηριότητες.

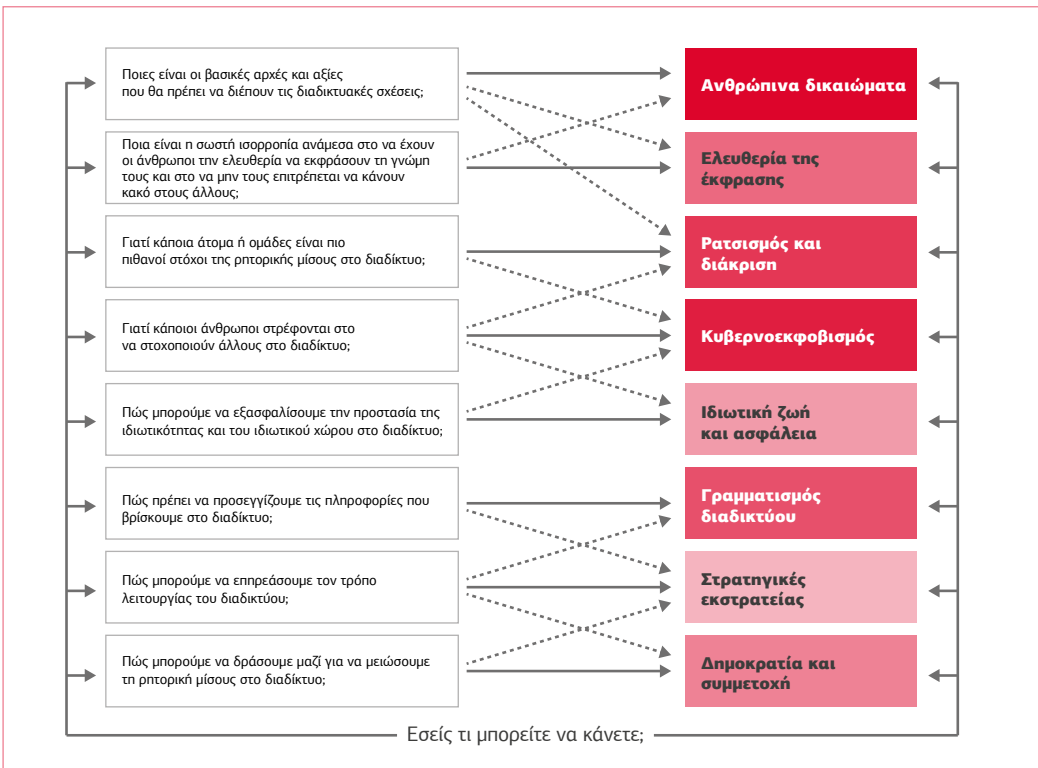
Στο μέτρο του δυνατού, οι συμμετέχοντες πρέπει να αισθάνονται ασφαλείς συζητώντας τα θέματα αυτά. Μπορείτε να θέσετε κάποιους βασικούς κανόνες στην ομάδα σας - να συμφωνήσετε, για παράδειγμα, ότι θα σέβεστε τις απόψεις των άλλων και θα αποφεύγετε κάθε μορφή προσβολής, εμπαιγμού ή προσωπικής κριτικής.

3.4 ΔΕΚΑ ΝΑΙ ΚΑΙ ΟΧΙ

1	Να ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες να λένε τις απόψεις και τις ιδέες τους και να μιλάνε με βάση τις δικές τους εμπειρίες.	Μην απορρίπτετε καμία πρόταση ως άχρηστη, άσχετη ή χαζή!
2	Να προσπαθείτε να δημιουργείτε ένα κλίμα αμοιβαίου σεβασμού, ένα ασφαλές περιβάλλον όπου όλοι αισθάνονται άνετα να εκφράσουν την άποψή τους.	Μην επιτρέπετε στην ομάδα να αποκλείει, να αγνοεί ή να δείχνει προκατάληψη ή ασεβεία σε οποιονδήποτε: προσπαθήστε να καθιερώσετε κάποιες βασικές αρχές από την πρώτη κιόλας στιγμή.
3	Να ενθαρρύνετε τη συζήτηση και την αμφισβήτηση: εκφράζοντας τις αμφιβολίες ή την αβεβαιότητά τους θα μάθουν.	Μην επιχειρήσετε μακροσκελείς παρουσιάσεις: κάτι τέτοιο απλά θα απωθήσει τους συμμετέχοντες!
4	Να υπογραμμίζετε τα κοινά σημεία με την πραγματικότητα των συμμετεχόντων και με τα πραγματικά προβλήματα στο περιβάλλον τους.	Μη μιλάτε με γενικόττες που δεν σημαίνουν τίποτα για αυτούς.
5	Να ξεχάσετε κάθε δογματισμό! Να τους επιτρέπετε να αμφισβητούν τις «εδραιωμένες αλήθειες» - και να κάνουν και εσείς το ίδιο.	Μην κάνετε κήρυγμα ή χρησιμοποιείτε τη δική σας θέση για να κλείσετε ένα θέμα.
6	Να είστε ειλικρινείς με τους συμμετέχοντες. Θα σας σεβαστούν περισσότερο και θα είναι πιο πιθανό να ανοικτούν και οι ίδιοι.	Μην υποκρίνεστε ότι ξέρετε εάν δεν είστε σίγουροι! Πείτε τους ότι θα μάθετε ή παροτρύνετέ τους να το κάνουν αυτοί.
7	Να εμπιστευτείτε τους συμμετέχοντες. Έχουν ανάγκη να βρουν τις απαντήσεις μόνοι τους.	Μην τους μιλάτε καταδεκτικά και μην προσπαθείτε να τους οδηγήσετε σε κατευθύνσεις όπου δεν θέλουν να πάνε.

8	<p>Να λαμβάνετε στα σοβαρά υπόψη τις προτάσεις τους: είναι πιο πιθανό να εμπλακούν εάν αισθάνονται ότι μια ιδέα είναι δική τους.</p>	<p>Μη νιώθετε ότι πρέπει να ακολουθήσετε πιστά το αρχικό σχέδιο: ακολουθήστε τα ενδιαφέροντά τους εάν προτιμούν να στραφούν σε μια άλλη κατεύθυνση.</p>
9	<p>Να κάνετε εκκλήση στις φυσικές ανθρώπινες ευαισθησίες τους. Να τους ρωτάτε πώς αισθάνονται ή πώς θα αισθάνονταν εάν...</p>	<p>Μην εγκαταλείπετε εάν οι απόψεις τους μοιάζουν κακόβουλες ή απερίσκεπτες. Να τους δείχνετε μια άλλη σιτική γωνία.</p>
10	<p>Να αντιμετωπίζετε τους συμμετέχοντες ως ίσους προς ίσο, ο ένας απέναντι στον άλλον και ίσους προς εσάς. Είναι απλά ανθρώπινο!</p>	<p>Μην αποκλείσετε συμμετέχοντες ή θεωρήσετε ότι ξέρετε τι μπορούν και τι δεν μπορούν να κάνουν. Οι άνθρωποι μπορούν να είναι απρόβλεπτοι!</p>

3.5 ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

21 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΜΙΣΟΥΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Μια ημέρα στο δικαστήριο	34
Ένα νέο τζαμί στην Υπνούπολη	43
Δράση και εκστρατεία - βήμα προς βήμα	54
Αλλάζοντας το παιχνίδι	65
Εξετάζοντας τα δεδομένα	72
Σύγκρουση ελευθεριών	78
Αντιμετωπίζοντας τον κυβερνοεκφοβισμό	85
Ελευθερία χωρίς όρια;	89
Ομάδα Χ	94
Πάρ'το αλλιώς	100
Αγώνισμα δικαιωμάτων!	105
Διαβάζοντας τους κανόνες	112
Ρίζες και κλαδιά	119
Ποιο είναι χειρότερο;	124
Ας το συζητήσουμε	130
Οι ιστορίες που λένε	135
Κατανοώντας τη ρητορική μίσους	140
Εικονική δράση	147
Μοιραζόμαστε χωρίς να εκθέτουμε τους εαυτούς μας	152
Διαδικτυακή επίθεση	156
Διαδικτυακά προφίλ	161

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Τίτλος	Θέματα	Επισκόπηση	Επίπεδο	Διάρκεια
Μια ημέρα στο δικαστήριο	Ελευθερία έκφρασης Ανθρώπινα δικαιώματα Ρατσισμός και διάκριση	Οι συμμετέχοντες συγκρίνουν τα δικαιώματα που αναγράφονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου με διάφορες παραβιάσεις τους που συχνά υφίστανται οι νέοι/νέες Ρομά.	4	120 λεπτά
Ένα νέο τζαμί στην Υγνούπολη	Δημοκρατία και συμμετοχή Ρατσισμός και διάκριση Διαδικτυακός γραμματισμός	Η δραστηριότητα αυτή βασίζεται σε παιχνίδι ρόλων: κάποιος παρασύρεται λόγω πίεσης από τους συνομήλικούς του να πάρει μέρος σε μια πράξη εκφοβισμού. Ζητείται από τους συμμετέχοντες να ξαναπαίξουν το σενάριο, με στόχο να επιτύχουν διαφορετική έκβαση.	4	Έως 3 ώρες ή 3 συνεδρίες των 50 λεπτών έκαστη
Δράση και εκστρατεία βήμα προς βήμα	Ρατσισμός και διάκριση Στρατηγικές εκστρατείας Ανθρώπινα δικαιώματα	Πρόκειται για μια σειρά 4 δραστηριοτήτων που οδηγούν σε μια δράση ενάντια στη ρητορική και στα εγκλήματα μίσους. Τα επιμέρους μέρη μπορούν να διεξαχθούν ξεχωριστά ή ακόμα και συνδυαστικά με άλλες δραστηριότητες του εγχειριδίου.	4	3 συνεδρίες 90, 60 και 45 λεπτών για τα Μέρη 1, 2 και 3 αντίστοιχα. Απαιτείται επίσης χρόνος για τη διεξαγωγή της εκστρατείας.
Αλλάζοντας το παιχνίδι	Ρατσισμός και διάκριση Διαδικτυακός γραμματισμός Στρατηγικές εκστρατείας Δημοκρατία και συμμετοχή	Οι συμμετέχοντες ενημερώνονται για την εκστρατεία και δημιουργούν μια «μίνι εκστρατεία» ενάντια στο σεξισμό των διαδικτυακών παιχνιδιών.	3	60 λεπτά
Εξετάζοντας τα δεδομένα	Διαδικτυακός γραμματισμός Ρατσισμός και διάκριση Στρατηγικές εκστρατείας	Ζητείται από τους συμμετέχοντες να λειτουργήσουν ως σύμβουλοι πολιτικών που ερευνούν το θέμα της ομοφοβικής παραβίασης δικαιωμάτων. Εξετάζουν την αξιοπιστία πληροφοριών που έχουν δημοσιευτεί στο διαδίκτυο και αναπτύσσουν στρατηγικές πρακτικής αντιμετώπισης.	4	60 λεπτά

Τίτλος	Θέματα	Επισκόπηση	Επίπεδο	Διάρκεια
Σύγκρουση ελευθεριών	Δημοκρατία και συμμετοχή Ελευθερία έκφρασης Ρατσισμός και διάκριση	Η δραστηριότητα αυτή είναι μία προσομοίωση όπου κοινότητες, με αντικρουόμενες απόψεις για την ελευθερία της έκφρασης, αναγκάζονται να συνυπάρξουν στο ίδιο νησί.	4	120 λεπτά
Αντιμετωπίζοντας τον κυβερνοεκφοβισμό	Κυβερνοεκφοβισμός Δημοκρατία και συμμετοχή Διαδικτυακός γραμματισμός	Στη δραστηριότητα αυτή οι συμμετέχοντες φαντάζονται την πιθανότερη αντίδρασή τους σε διάφορα σενάρια εκφοβισμού και συζητούν εναλλακτικές ενέργειες.	1	45 λεπτά
Ελευθερία χωρίς όρια;	Ελευθερία έκφρασης Δημοκρατία και συμμετοχή Ανθρώπινα δικαιώματα	Οι συμμετέχοντες εξερευνούν την έννοια της ελευθερίας της έκφρασης μέσα από διάφορες μελέτες περιπτώσεων. Πρέπει να αποφασίσουν τι να κάνουν με σχόλια ή ανακοινώσεις που είναι αμφιλεγόμενα, υβριστικά ή δυνητικά επικίνδυνα.	2	45 λεπτά
Ομάδα Χ	Ρατσισμός και διάκριση Ανθρώπινα δικαιώματα Ιδιωτική ζωή και ασφάλεια	Οι συμμετέχοντες συγκρίνουν τα δικαιώματα που αναγράφονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου με διάφορες παραβιάσεις τους που συχνά υφίστανται οι νέοι/νέες Ρομά.	4	60 λεπτά
Πάρ'το αλλιώς	Κυβερνοεκφοβισμός Δημοκρατία και συμμετοχή Ρατσισμός και διάκριση	Η δραστηριότητα αυτή βασίζεται σε παιχνίδι ρόλων: κάποιος παρασύρεται λόγω πίεσης από τους συνομήλικούς του να πάρει μέρος σε μια πράξη εκφοβισμού. Ζητείται από τους συμμετέχοντες να ξαναπαίξουν το σενάριο, με στόχο να επιτύχουν διαφορετική έκβαση.	2	60 λεπτά
Αγώνισμα δικαιωμάτων!	Ανθρώπινα δικαιώματα Ρατσισμός και διάκριση Ιδιωτική ζωή και ασφάλεια	Η δραστηριότητα αυτή αποτελεί εισαγωγή στα ανθρώπινα δικαιώματα μέσα από ένα ομαδικό παιχνίδι. Οι συμμετέχοντες καλούνται να παρουσιάσουν διαφορετικά δικαιώματα προς τα άλλα μέλη της ομάδας τους χρησιμοποιώντας ό,τι θέλουν, εκτός από λόγια!	1	60 λεπτά

Τίτλος	Θέματα	Επισκόπηση	Επίπεδο	Διάρκεια
Διαβάζοντας τους κανόνες	Στρατηγικές εκστρατείας Διαδικτυακός γραμματισμός Δημοκρατία και συμμετοχή	Οι συμμετέχοντες εντοπίζουν τους όρους χρήσης ή τις κατευθυντήριες γραμμές κοινότητας ενός ιστότοπου και λαμβάνουν μέτρα ώστε να καταγγείλουν ακατάλληλο περιεχόμενο στον ιστότοπο. Επίσης, οι συμμετέχοντες συζητούν τα υπέρ και τα κατά μιας καταγγελίας, ιδίως σε σχέση με τις δυνατότητες που παρέχει το Web 2.0.	3	60 λεπτά
Ρίζες και κλαδιά	Ρατσισμός και διάκριση Ανθρώπινα δικαιώματα Στρατηγικές εκστρατείας	Οι συμμετέχοντες εξετάζουν τα αίτια και τα αποτελέσματα της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο, μέσα από προσέγγιση τύπου «δέντρο προβλημάτων» (problem tree). Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί σε συνέχεια της δραστηριότητας Ομάδα Χ ή και σαν ξεχωριστή δραστηριότητα.	2	45 λεπτά
Ποιο είναι χειρότερο;	Ρατσισμός και διάκριση Δημοκρατία και συμμετοχή	Πρόκειται για μία εισαγωγική δραστηριότητα στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο. Οι συμμετέχοντες αξιολογούν διάφορα παραδείγματα ρητορικής μίσους ενάντια στους ομοφυλόφιλους, ιεραρχώντας τα ανάλογα με το ποια θεωρούν ότι είναι «χειρότερα».	1	45 λεπτά
Ας το συζητήσουμε	Στρατηγικές εκστρατείας Ρατσισμός και διάκριση Διαδικτυακός γραμματισμός	Η δραστηριότητα αυτή χρησιμοποιεί την τεχνική συζήτησης «γυάλα ψαριού» (fishbowl) για να εξετάσει κοινές προκαταλήψεις για συγκεκριμένες ομάδες στην κοινωνία και προτρέπει τους συμμετέχοντες να κρίνουν επί της ουσίας διαδεδομένες πεποιθήσεις και να αναπτύξουν επιχειρήματα ενάντια στη ρητορική μίσους.	1	45 λεπτά
Οι ιστορίες που λένε	Ρατσισμός και διάκριση Ανθρώπινα δικαιώματα Ελευθερία έκφρασης	Οι συμμετέχοντες δουλεύουν σε μικρές ομάδες για να αναλύσουν ένα δημοσίευμα, με επίκεντρο την απεικόνιση των μεταναστών και της μετανάστευσης. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται ως κολάζ.	2	60 λεπτά

Τίτλος	Θέματα	Επισκόπηση	Επίπεδο	Διάρκεια
Κατανοώντας τη ρητορική μίσους	Ανθρώπινα δικαιώματα Ρατσισμός και διάκριση	Οι συμμετέχοντες εξετάζουν παραδείγματα ρητορικής μίσους και συζητούν για τις πιθανές της συνέπειες για μεμονωμένα άτομα και την κοινωνία.	2	60 λεπτά
Εικονική δράση	Στρατηγικές εκστρατείας Ρατσισμός και διάκριση Ανθρώπινα δικαιώματα	Πρόκειται για μια δραστηριότητα κατά την οποία οι συμμετέχοντες αντλούν έμπνευση από συγκεκριμένες αντιρατσιστικές δράσεις για να αναλογιστούν πώς θα μπορούσαν να αναπτύξουν παρόμοιες δράσεις στο διαδίκτυο.	3	60 λεπτά
Μοιραζόμαστε χωρίς να εκθέτουμε τους εαυτούς μας	Ιδιωτική ζωή και ασφάλεια Διαδικτυακός γραμματισμός Κυβερνοεκφοβισμός	Οι συμμετέχοντες συμπληρώνουν ένα σχεδιάγραμμα για να δείξουν τους τρόπους που προτιμούν να μοιράζονται διαδικτυακά συγκεκριμένες πληροφορίες και συζητούν τρόπους να είναι πιο προσεκτικοί όταν μοιράζονται προσωπικές πληροφορίες στο διαδίκτυο.	1	40 λεπτά
Διαδικτυακή επίθεση	Διαδικτυακός γραμματισμός Στρατηγικές εκστρατείας Ρατσισμός και διάκριση	Οι συμμετέχοντες αναλαμβάνουν (πλασματικά) την επανασχεδίαση της ιστοσελίδας μιας εκστρατείας, ώστε να αντιμετωπίσουν έναν καταιγισμό ρατσιστικών σχολίων από την τοπική κοινότητα.	3	90 λεπτά
Διαδικτυακά προφίλ	Ρατσισμός και διάκριση Διαδικτυακός γραμματισμός Δημοκρατία και συμμετοχή	Η δραστηριότητα διεξάγεται σε ένα φανταστικό φόρουμ του διαδικτύου. Ζητείται από τους συμμετέχοντες να χαιρετήσουν ο ένας τον άλλο σύμφωνα με συχνά στερεότυπα για συγκεκριμένες ομάδες. Χρησιμοποιούν τη δραστηριότητα για να χαράξουν κάποιες κατευθυντήριες οδηγίες για να αλληλεπιδρούν στο διαδίκτυο.	1	Μέρος I: 35 λεπτά Μέρος II: 25 λεπτά

ΕΠΙΠΕΔΟ 4

ΟΜΑΔΑ 9-15

ΔΙΑΡΚΕΙΑ
120'

ΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΣΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

Οι συμμετέχοντες αναπαριστούν μια «μίνι» δίκη, εξετάζοντας μια αληθινή υπόθεση που εκδικάστηκε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

ΘΕΜΑΤΑ Ελευθερία έκφρασης, Ανθρώπινα Δικαιώματα, Ρατσισμός και διάκριση

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ Επίπεδο 4

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ 9-15

ΔΙΑΡΚΕΙΑ 120 λεπτά

- ΣΤΟΧΟΙ
- Να εξετάσουμε πώς τα δικαιώματα της ελευθερίας της έκφρασης θα πρέπει να εξισορροπούνται με την ανάγκη της προστασίας των θυμάτων ρατσιστικής συμπεριφοράς ή ρητορικής μίσους.
  - Να διερευνήσουμε την προστασία που παρέχει (και τα όρια που πρέπει να έχει) το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης, σύμφωνα με το Άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).
  - Να κατανοήσουμε το ρόλο του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

- ΥΛΙΚΑ
- Αντίγραφα των καρτελών στις σελίδες 39-42.
  - Χαρτιά και μολύβια για τη λήψη σημειώσεων.
  - Χώρο συνάντησης για τις επιμέρους ομάδες - ιδανικά σε ξεχωριστές αίθουσες.

- ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ
- Φωτοτυπήστε και κόψτε τις καρτέλες στις σελίδες 40-41. Ο καθένας θα πρέπει να έχει δική του καρτέλα και αντίγραφο του ιστορικού. Θα πρέπει να έχετε τον ίδιο αριθμό δικαστών, εκπροσώπων της κυβέρνησης της Δανίας και εκπροσώπων του κου Jersild (ή όσο πιο κοντινό αριθμό γίνεται).
  - Βάλτε αριθμούς στις καρτέλες της κάθε ομάδας, ώστε να έχετε έναν δικαστή, έναν κο Jersild και έναν εκπρόσωπο της κυβέρνησης της Δανίας που να αντιστοιχούν στον κάθε αριθμό.
  - Θα χρειαστείτε αρκετό χώρο, προκειμένου το κάθε δικαστήριο (3 άτομα) να μπορεί να συσχεφθεί μακριά από τα άλλα.

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Πείτε στην ομάδα ότι η συνεδρία αυτή θα αφορά μια υπόθεση ενάντια στην κυβέρνηση της Δανίας που εκδικάστηκε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Οι συμμετέχοντες θα παίξουν το ρόλο των διαφόρων εμπλεκόμενων στην υπόθεση: τους δικαστές, την κυβέρνηση της Δανίας και έναν δημοσιογράφο που τιμωρήθηκε επειδή πρόβαλε ένα πρόγραμμα με ρατσιστικές απόψεις, τον κο. Jersild. Εφόσον χρειάζεται, υπενθυμίστε στους συμμετέχοντες κάποια πράγματα σχετικά με το Δικαστήριο και την ΕΣΔΑ και εξηγήστε τους ότι η υπόθεση αφορά την ελευθερία έκφρασης.
2. Ρωτήστε τους συμμετέχοντες πώς αντιλαμβάνονται την ελευθερία έκφρασης και συμπληρώστε με λίγα στοιχεία, χρησιμοποιώντας τις πληροφορίες παρακάτω (ή από το Κεφάλαιο 5).

Η ελευθερία του λόγου ή δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης είναι ένα θεμελιώδες ανθρωπινό δικαίωμα. Οι άνθρωποι πρέπει να μπορούν να εκφράζουν τις απόψεις ή σκέψεις τους, επειδή οι σκέψεις, οι απόψεις και οι πεποιθήσεις αποτελούν σημαντικό μέρος της ταυτότητάς μας. Επίσης, η ελευθερία της έκφρασης θα πρέπει να προστατεύεται, επειδή διαδραματίζει ζωτικό ρόλο σε κάθε δημοκρατική κοινωνία. Ωστόσο, μερικές φορές, το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης δύναται να περιοριστεί, εάν ενδέχεται να βλάψει άτομα ή να θέσει σε κίνδυνο την κοινωνία.

3. Διαβάστε δυνατά τις πληροφορίες για την «Υπόθεση» (σελίδα 36), εξασφαλίζοντας ότι οι λεπτομέρειες είναι ξεκάθαρες σε όλους.
4. Χωρίστε τους συμμετέχοντες σε 3 περίπου ισάριθμες ομάδες.
  - Η Ομάδα Α εκπροσωπεί τον κο. Jersild.
  - Η Ομάδα Β εκπροσωπεί την κυβέρνηση της Δανίας.
  - Η Ομάδα Γ εκπροσωπεί τους δικαστές του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.
5. Δώστε στην κάθε ομάδα αντίγραφα της καρτέλας του αντίστοιχου ρόλου και ένα αντίγραφο των πληροφοριών για τη δίκη. Εξηγήστε ότι οι ομάδες θα έχουν 30 λεπτά για να συζητήσουν και να διαμορφώσουν σαφή θέση πριν συναντηθούν με εκπροσώπους των άλλων ομάδων και ξεκινήσουν τη δίκη. Θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν το χρόνο πριν τη δίκη για να προετοιμάσουν τα επιχειρήματά τους ή, στην περίπτωση των δικαστών, τα ερωτήματά τους προς τις δύο πλευρές.
6. Αφού περάσουν τα 30 λεπτά του σταδίου προετοιμασίας, ζητήστε από τους συμμετέχοντες να βρουν το μέλος της κάθε άλλης ομάδας που έχει τον ίδιο αριθμό με εκείνους και να δημιουργήσουν μια νέα ομάδα με αυτά τα δύο άτομα. Έτσι, το άτομο με τον αριθμό 1 στην Ομάδα Α θα πρέπει να βρει το άτομο με τον αριθμό 1 στην Ομάδα Β και το άτομο με τον αριθμό 1 στην Ομάδα Γ.
7. Εξηγήστε ότι η κάθε μία νέα μικρή ομάδα αποτελεί ένα «μίνι» δικαστήριο. Τα δικαστήρια έχουν τώρα 20 λεπτά για να ακούσουν τα επιχειρήματα και των δύο πλευρών και για να θέσουν τα ερωτήματά τους οι δικαστές.
8. Μετά από το διάστημα αυτό, ο κάθε δικαστής οφείλει να λάβει προσωπική απόφαση ως προς το εάν έχει υπάρξει παραβίαση του Άρθρου 10. Συγκεντρώστε ξανά όλη την ομάδα και ζητήστε από τους δικαστές να ανακοινώσουν τις αποφάσεις τους, εξηγώντας τους λόγους τους.

9. Δώστε στους εκπροσώπους των δύο άλλων ομάδων την ευκαιρία να πάρουν θέση ως προς τις αποφάσεις που ελήφθησαν και μετά πείτε τους πώς απεφάνθη όντως το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο στην περίπτωση αυτή (σελίδα 38). Ρωτήστε τους συμμετέχοντες τι γνώμη έχουν για την απόφαση αυτή.
10. Περάστε στον απολογισμό και στην αξιολόγηση. Βεβαιωθείτε ότι οι άνθρωποι έχουν «βγει» από το ρόλο τους, πριν συζητήσετε τα παρακάτω θέματα.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

- Ποια ήταν τα πιο δύσκολα σημεία της υπόθεσης που εξετάσατε;
- Σας φάνηκε δύσκολο να παίξετε το ρόλο σας;
- Θεωρείτε ότι ο δικαστής έλαβε τη σωστή απόφαση στην περίπτωσή σας; Ποιοι ήταν οι πιο σημαντικοί παράγοντες για την λήψη της τελικής απόφασης;

Δώστε στους συμμετέχοντες τις παρακάτω πληροφορίες:

Παρότι δεν ήταν καθήκον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου να αποφασίσει εάν έπρεπε να είχαν τιμωρηθεί τα σχόλια των Greenjackets, συμπεριέλαβε σχόλιο επ' αυτού στην τελική του απόφαση. Οι δικαστές εκτίμησαν ότι τα σχόλια των Greenjackets δεν καλύπτονταν από την ελευθερία της έκφρασης - με άλλα λόγια ότι δεν θα έπρεπε να ήταν ελεύθεροι να εκφράζουν τέτοιες απόψεις. Συμφωνείτε με αυτό;

- Ποια είναι τα επιχειρήματα υπέρ και κατά του περιορισμού των δικαιωμάτων τους;
- Έχετε δει ποτέ παρόμοια παραδείγματα ρατσισμού στο διαδίκτυο; Πώς θα αντιδρούσατε εάν βλέπατε;
- Θεωρείτε ότι πρέπει να επιτρέπεται στους ανθρώπους να δημοσιεύουν ρατσιστικά σχόλια ή ρητορική μίσους στο διαδίκτυο;
- Μπορείτε να σκεφτείτε πράγματα που μπορείτε να κάνετε για να γίνουν λιγότερο συχνά τέτοια φαινόμενα;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Κάποια από τα επιχειρήματα των Greenjackets έχουν συμπεριληφθεί ως ξεχωριστή καρτέλα. Χρησιμοποιήστε την κρίση σας για να αποφασίσετε εάν μπορείτε να τα μοιραστείτε με τους συμμετέχοντες.
- Στο σημείο 5, όπου οι συμμετέχοντες συναντιούνται με τους άλλους που μοιράζονται το ρόλο τους, θα πρέπει να τους προειδοποιήσετε ότι θα χωριστούν για τη διεξαγωγή της δίκης - επομένως όλοι πρέπει να κρατήσουν τις δικές τους σημειώσεις. Δε θα μπορούν να βασιστούν στα άλλα μέλη της ομάδας τους!
- Ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες να αφιερώσουν λίγο χρόνο για να συζητήσουν τις λεπτομέρειες της υπόθεσης με τους άλλους και λίγο χρόνο στο να προετοιμάσουν τις εναρκτήριες δηλώσεις τους. Οι δικαστές θα πρέπει να ξεκαθαρίσουν τις λεπτομέρειες της υπόθεσης και να σκεφτούν τι είδους επιπρόσθετες πληροφορίες θα χρειαστούν και από τις δύο πλευρές, προκειμένου να καταλήξουν σε μια απόφαση.

- Εξηγήστε και στις δύο ομάδες των αντιδίκων ότι, ακόμη και εάν δεν συμφωνούν με τη θέση της πλευράς που υποτίθεται ότι εκπροσωπούν, οφείλουν να υπερασπιστούν μπροστά στους δικαστές τη θέση αυτή με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.
- Το καλύτερο θα είναι εάν τοποθετήσετε τα διάφορα δικαστήρια σε διαφορετικές αίθουσες για να συνεδριάσουν (σημείο 7) - αν όχι, φροντίστε τουλάχιστον να είναι αρκετά μακριά η μια ομάδα από την άλλη ώστε να μην μπορούν οι μὲν να ακούν τι λένε οι δε.
- Ζητήστε από τους δικαστές να είναι υπεύθυνοι για τη χρονική διάρκεια της δίκης. Μπορεί να θέλουν να προσδιορίσουν από πριν πόσο χρόνο θα αφιερώσουν στις ερωτήσεις και πώς θα μοιράσουν το χρόνο ανάμεσα στις δύο πλευρές. Τονίστε ότι πρέπει να δώσουν στην κάθε πλευρά τον ίδιο περίπου χρόνο, αλλά και ότι θα πρέπει επίσης να εξασφαλίσουν ότι θα υπάρξει διαθέσιμος χρόνος για να αποσαφηνιστούν τυχόν σημεία υπό αμφισβήτηση.
- Ίσως να αξίζει να σημειώσετε στους συμμετέχοντες ότι στην πραγματικότητα το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο δεν έπρεπε να λάβει απόφαση για τη συμπεριφορά του κο. Jersild, αλλά να εξετάσει τη συμπεριφορά του κράτους της Δανίας απέναντι στον κο. Jersild.
- Τα κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης οφείλουν να εξασφαλίζουν ότι οι εθνικοί νόμοι προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα των ατόμων. Όταν το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο καλείται να λάβει μια απόφαση, εξετάζει εάν ο νόμος ή η ερμηνεία του παρέχουν όντως προστασία των δικαιωμάτων αυτών.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τη δίκη για παιχνίδι ρόλων, με μια ομάδα να την αναπαριστά και όλους τους υπόλοιπους ως παρατηρητές. Εδώ, η ομάδα που θα αναπαραστήσει τη δίκη θα λάβει τις καρτέλες με τους ρόλους πριν ξεκινήσει η δραστηριότητα και θα αναλάβει να προετοιμάσει τα επιχειρήματά της. Στο τέλος της δραστηριότητας, θα ζητηθεί από τους παρατηρητές να πουν τη γνώμη τους για την όλη διαδικασία.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Οι συμμετέχοντες θα μπορούσαν να ψάξουν να βρουν εάν οι ιστότοποι που επισκέπτονται πιο συχνά έχουν πολιτικές ενάντια στη ρατσιστική συμπεριφορά ή σε άλλες μορφές ρητορικής μίσους.

- Θα μπορούσαν να συγκεντρώσουν κάποια παραδείγματα και στη συνέχεια να συγκρίνουν μέσα στην ομάδα τις πολιτικές των διαφόρων ιστότοπων. Συζητήστε εάν αισθάνονται ότι κάποιες από αυτές δεν προστατεύουν επαρκώς τους χρήστες τους και πώς θα ήθελαν να τις δουν να αλλάζουν. Θα μπορούσαν να δημοσιεύσουν τις προτάσεις τους στον ιστότοπο του No Hate Speech Movement και να ενθαρρύνουν άλλους διαδικτυακούς ακτιβιστές να ασκήσουν πίεση στους ιστότοπους που εντοπίζουν.
- Θα μπορούσαν επίσης να επιλέξουν έναν ή δύο ιστότοπους που ισχυρίζονται ότι διαθέτουν πολιτική ενάντια στη ρητορική μίσους και να επιβλέπουν πόσο καλά εφαρμόζουν την πολιτική αυτή. Σε περίπτωση που βρουν παραδείγματα ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο, θα μπορούσαν να τα αναφέρουν στο Παρατηρητήριο της ρητορικής μίσους (Hate Speech Watch), καθώς και στους ιστότοπους που φιλοξενούν το περιεχόμενο αυτό, μαζί με μια εκδήλωση δυσαρέσκειας και μια αναφορά στην πολιτική τους.

Μαζί με τους συμμετέχοντες, αναπτύξτε αντεπιχειρήματα για τις ρατσιστικές απόψεις της υπόθεσης αυτής, τα οποία οι συμμετέχοντες να μπορούν να χρησιμοποιήσουν εάν βρεθούν αντιμέτωποι με τέτοιου είδους ρατσιστικές πεποιθήσεις.

Δημιουργήστε μαζί με τους συμμετέχοντες ένα βίντεο γύρω από την αξία της διαφορετικότητας και της αποδοχής σε μια δημοκρατική κοινωνία.

ΒΟΗΘΗΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

Η υπόθεση προσήλθε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο το 1994. Το Δικαστήριο διαφώνησε με την απόφαση του δικαστηρίου της Δανίας και απεφάνθη ότι ο κος. Jersild δεν θα έπρεπε να είχε τιμωρηθεί που δημιούργησε και πρόβαλε την ταινία. Εκτίμησε ότι στην ταινία γινόταν, με επαρκή τρόπο, ξεκάθαρο ότι ο παραγωγός της δεν θεωρούσε αποδεκτά ούτε ενέκρινε τα ρατσιστικά σχόλια και ότι δεν υπήρχε κίνδυνος να παρερμηνευθεί αυτό από το κοινό.

Σχολίασε ως εξής:

« [η ταινία] είναι σαφές ότι επεδίωκε, μέσα από μια συνέντευξη, να εκθέσει, να αναλύσει και να εξηγήσει τη συγκεκριμένη ομάδα νέων, που αισθάνονται περιορισμένοι και απογοητευμένοι από την κοινωνική τους κατάσταση, με ποινικό μητρώο και βίαιη συμπεριφορά, εξετάζοντας έτσι συγκεκριμένες πτυχές ενός θέματος που ήδη τότε προβλημάτιζε ιδιαίτερα το κοινό.»

Το Δικαστήριο επίσης σημείωσε ότι η μετάδοση ειδήσεων είναι ουσιαστικής σημασίας σε μια δημοκρατική κοινωνία και επιτρέπει στον τύπο να επιτελεί το έργο του «άγρυπνου θεματοφύλακα του δημόσιου βίου». Δήλωσε ότι θα πρέπει να υπάρχει ιδιαίτερα ισχυρός λόγος για να τιμωρείται δημοσιογράφος, ο οποίος δημοσιεύει σχόλια που έχουν γίνει από κάποιον άλλο. Πρόκειται για μία από τις σημαντικότερες λειτουργίες του ελεύθερου τύπου: ότι επιτρέπει και ενθαρρύνει τη δημόσια συζήτηση γύρω από θέματα γενικότερης σημασίας για την κοινωνία.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Η ΥΠΟΘΕΣΗ

Στην υπόθεση αυτή, ενάγων είναι ο κύριος Jens Olaf Jersild, Δανός υπήκοος ο οποίος εργάζεται στη Ραδιοφωνία της Δανίας (που επίσης μεταδίδει τηλεοπτικές εκπομπές). Ο ειδησεογραφικός σταθμός θεωρείται ότι είναι σοβαρός και διαθέτει κοινό που απαρτίζεται από καλά ενημερωμένους πολίτες.

Ο κος. Jersild ήθελε να προβάλει ένα ντοκιμαντέρ για μια ακραία ρατσιστική ομάδα με το όνομα Greenjackets. Επικοινωνήσε με μέλη της ομάδας, από τα οποία πήρε μια, μεγάλης διάρκειας, συνέντευξη. Μετά, περιόρισε τη διάρκεια της ταινίας, σε λίγα λεπτά, και προσέθεσε και κάποια δικά του σχόλια. Το τελικό αποτέλεσμα προβλήθηκε ως μέρος ειδησεογραφικής εκπομπής από τον εθνικό τηλεοπτικό σταθμό.

Τα μέλη των Greenjackets εμφανίστηκαν στον αέρα να κάνουν προσβλητικά και υποτιμητικά σχόλια για τους μετανάστες και διάφορες εθνοτικές ομάδες στη Δανία, παρομοιάζοντας τους μαύρους άνδρες με γορίλες και λέγοντας ότι «δεν είναι άνθρωποι». Δανέζικο δικαστήριο έκρινε τα μέλη της ομάδας Greenjackets ένοχα ρατσιστικών σχολίων και έκρινε επίσης τον κ. Jersild ένοχο, επειδή τους είχε «ενθαρρύνει» και είχε αναμεταδώσει τα σχόλια σε ευρύτερο κοινό.

Ο κος. Jersild άσκησε έφεση ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, επειδή θεώρησε ότι η καταδίκη του από το δικαστήριο της Δανίας αποτελούσε παραβίαση του δικαιώματός του στην ελευθερία της έκφρασης (Άρθρο 10 της ΕΣΔΑ).

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έπρεπε να αποφανθεί εάν ο περιορισμός του δικαιώματός του να αναμεταδώσει τα σχόλια ήταν σύμφωνος. Αυτό σήμαινε ότι έπρεπε να εξετάσει εάν είχε επιτευχθεί η σωστή ισορροπία ανάμεσα στην προστασία των δικαιωμάτων των ανθρώπων, που ήταν οι στόχοι των ρατσιστικών σχολίων, και στην ανάγκη να είναι ενήμερο το κοινό για την ύπαρξη τέτοιων ομάδων.

Η χρήση του υλικού αυτού είναι προαιρετική:

Ανάμεσα στα σχόλια που ακούστηκαν στην εκπομπή ήταν και τα εξής:

«... οι Βόρειες Πολιτείες [στην Αμερική] ήθελαν να είναι οι νέγροι ελεύθεροι άνθρωποι - ρε φίλε, αυτοί δεν είναι άνθρωποι, είναι ζώα.»

«Απλά πάρε μια φωτογραφία ενός γορίλα και μετά κοίτα έναν αράπη, είναι το ίδιο σώμα και τα πάντα, μιλάμε, το ίδιο πλατύ κούτελο και πολλά άλλα.»

«Ένας νέγρος δεν είναι άνθρωπος, είναι ζώο, το ίδιο και όλοι οι άλλοι ξένοι εργάτες, Τούρκοι, Γιουγκοσλάβοι ή όπως αλλιώς λέγονται.»

«...δε γουστάρουμε τη νοοτροπία τους ... δεν μας αρέσει όταν περπατάνε τριγύρω με αυτά τα ρούχα από τη Ζιμπάμπουε και μετά μιλάνε με αυτή τη γλώσσα «χούλα-χούλα» στο δρόμο ...»

«Ρε φίλε ναρκωτικά πουλάνε, οι μισοί φυλακισμένοι στο «Vestre» έχουν μπει εκεί εξαιτίας των ναρκωτικών ... αυτοί είναι τα ατομάκια που είναι «μέσα» επειδή πουλάνε ντρόγκες...»

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΚΑΡΤΕΛΑ ΡΟΛΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟ. JERSILD

Είσαι ένας σοβαρός δημοσιογράφος και ήθελες να κάνεις μια ταινία για τον ρατσισμό και την ξενοφοβία που να κάνει 2 πράγματα:

1. Να δείχνει την έκταση του προβλήματος, με τρόπο που να συμπεριλαμβάνει και την ακραία φύση των απόψεων που έχουν οι Greenjackets.
2. Να δείχνει ότι οι Greenjackets είναι μια ομάδα εγκληματιών με πολλά μέλη που είναι συναισθηματικά ανώριμα και σε κοινωνικά μειονεκτική θέση.

Θεωρείς ότι και τα δύο αυτά σημεία είναι σημαντικό να τα κατανοήσει η κοινωνία και πιστεύεις ότι η εκπομπή σου κατάφερε να τα «περάσει» και τα δύο, τόσο επειδή αναμετέδωσε αυτούσιες κάποιες από τις χειρότερες απόψεις, όσο και επειδή περιέγραψες το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, το περιβάλλον και τις κοινωνικές δυσκολίες που βιώνουν τα νεαρά άτομα από τα οποία πήρες συνέντευξη. Δεν θεωρείς ότι υπήρχε περίπτωση κάποιος από τους θεατές σου να πιστέψει ότι η εκπομπή σου υποστήριζε τις ρατσιστικές απόψεις που εκφράστηκαν σε αυτήν.

Ως δημοσιογράφος, πιστεύεις ακράδαντα στην αξία της ελευθερίας της έκφρασης: τυχόν υπερβολικοί περιορισμοί δε θα άφηναν τους δημοσιογράφους να ενημερώνουν το κοινό για θέματα πραγματικά μολονότι δυσάρεστα. Θεωρείς ότι οι δημοσιογράφοι έχουν υποχρέωση να στρέφουν την προσοχή του κοινού σε τέτοια θέματα, ώστε αυτά να γίνονται αντιληπτά και να αντιμετωπίζονται.

Άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (απλουστευμένο)

1. Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία να εκφράζεις απόψεις και να λαμβάνεις και να επικοινωνείς πληροφορίες και ιδέες χωρίς παρεμβάσεις.
2. Η ελευθερία της έκφρασης μπορεί να περιοριστεί εάν ο περιορισμός αυτός είναι «απαραίτητος σε μια δημοκρατική κοινωνία» και, πιο συγκεκριμένα, προκειμένου να προστατευτούν τα δικαιώματα των άλλων.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΚΑΡΤΕΛΑ ΡΟΛΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΔΑΝΙΑΣ

Θεωρείς ότι ήταν σωστό που καταδικάστηκε ο κος. Jersild από το δανέζικο δικαστήριο. Η εκπομπή του περιείχε ιδιαίτερα ακραίες και ρατσιστικές απόψεις, που δεν πρέπει να ακούει το ευρύ κοινό. Ήταν μια εκπομπή εντυπωσιασμού και δεν περιείχε αρκετό σχολιασμό που να λέει ότι οι απόψεις που εκφράζονταν ήταν απαράδεκτες και επικίνδυνες. Θεωρείς ότι οι δημοσιογράφοι έχουν υποχρέωση να εξασφαλίζουν ότι οι θεατές δεν θα αναστατώνονται ούτε θα παραπλανιούνται. Πιστεύεις ότι οι άνθρωποι που είδαν την εκπομπή αυτή, δεν κατάλαβαν ότι ο δημοσιογράφος είχε σοκαριστεί από τις ρατσιστικές δηλώσεις και ότι δεν τις ενέκρινε. Επίσης, δεν κατάλαβαν ότι τέτοιου είδους δηλώσεις είναι ατεκμηρίωτες, επιβλαβείς και παράνομες.

Ο κος. Jersild μοντάρισε την ταινία έτσι ώστε να δείχνει τα χειρότερα σχόλια που εξέφρασαν οι Greenjackets. Εσύ πιστεύεις ότι δεν θα έπρεπε να είχε πάρει συνέντευξη από τα μέλη και να τα είχε ενθαρρύνει να εκφράσουν τέτοιες απόψεις - και σίγουρα δε θα έπρεπε να είχε δώσει στις απόψεις αυτές τόσο ευρεία προβολή, με το να τις συμπεριλάβει στην εκπομπή του. Δεν πιστεύεις ότι έπρεπε να είχε γίνει αυτή η εκπομπή, αλλά ότι ο κος. Jersild θα πρέπει να αναλάβει την ευθύνη για το ότι έδωσε τόση δημοσιότητα σε τόσο επικίνδυνες απόψεις.

Άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (απλουστευμένο)

1. Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία να εκφράζεις απόψεις και να λαμβάνεις και να επικοινωνείς πληροφορίες και ιδέες χωρίς παρεμβάσεις.
2. Η ελευθερία της έκφρασης μπορεί να περιοριστεί εάν ο περιορισμός αυτός είναι «απαραίτητος σε μια δημοκρατική κοινωνία» και, πιο συγκεκριμένα, προκειμένου να προστατευτούν τα δικαιώματα των άλλων.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΚΑΡΤΕΛΑ ΡΟΛΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΕΣ

Το καθήκον σου είναι να συντονίσεις τη δίκη και μετά να αποφασίσεις εάν νομίζεις ότι το δικαστήριο της Δανίας έκρινε σωστά και ο κος. Jersild ήταν όντως ένοχος ή ότι υπήρξε παραβίαση των δικαιωμάτων του.

Η διαδικασία της δίκης:

Ξεκίνησε υπενθυμίζοντας στον κο. Jersild και στον εκπρόσωπο της κυβέρνησης της Δανίας ότι η κάθε πλευρά θα έχει λίγα λεπτά για να παρουσιάσει τη θέση της σε αυτήν την υπόθεση και στη συνέχεια θα θέσεις ερωτήσεις και εκείνοι θα μπορούν να αντιπαραθέσουν τις απόψεις τους. Πες τους ότι θα πρέπει να συμπεριφερθούν ευπρεπώς και να ακολουθούν τις οδηγίες σου!

Η απόφαση που πρέπει να λάβεις:

Πρέπει να εξετάσεις εάν ο κος. Jersild θα έπρεπε να είχε επιτρέψει να προβληθεί η εκπομπή στο κοινό. Το δικαίωμά του στην ελευθερία της έκφρασης μοιάζει να του επιτρέπει μια τέτοια πράξη, αλλά η ελευθερία έκφρασης δεν είναι ένα απόλυτο δικαίωμα: πρέπει να εξισορροπείται με άλλα κοινωνικά ζητήματα και με άλλα ανθρώπινα δικαιώματα. Είναι δική σου δουλειά να αποφασίσεις εάν επιτεύχθηκε όντως αυτή η ισορροπία στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Αυτά είναι τα σημεία-κλειδιά που θα πρέπει να ζυγίσεις για να αποφασίσεις, αφού ακούσεις τα στοιχεία και των δύο πλευρών:

- Θεωρείς ότι υπάρχει πιθανότητα η ταινία να έκανε το κοινό να νομίσει ότι υποστήριζε τις ρατσιστικές απόψεις;
- Ήταν σημαντικό για το κοινό να γνωρίζει για τις ρατσιστικές πεποιθήσεις και το ιστορικό των Green-jackets, ή ήταν πιο σημαντικό αυτού του είδους οι απόψεις να μη γίνουν γνωστές σε ένα ευρύ κοινό;

Άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (απλουστευμένο)

1. Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία να εκφράζει απόψεις και να λαμβάνεις και να επικοινωνείς πληροφορίες και ιδέες χωρίς παρεμβάσεις.
2. Η ελευθερία της έκφρασης μπορεί να περιοριστεί εάν ο περιορισμός αυτός είναι «απαραίτητος σε μια δημοκρατική κοινωνία» και, πιο συγκεκριμένα, προκειμένου να προστατευτούν τα δικαιώματα των άλλων.

ΕΠΙΠΕΔΟ 4

ΟΜΑΔΑ
15-30

ΔΙΑΡΚΕΙΑ
180'

ΕΝΑ ΝΕΟ ΤΖΑΜΙ ΣΤΗΝ ΥΠΝΟΥΠΟΛΗ

Εδώ έχουμε την προσομοίωση μιας διαβούλευσης / συζήτησης στο διαδίκτυο. Το προς συζήτηση θέμα είναι η κατασκευή ενός νέου τζαμιού σε μια παραδοσιακά χριστιανική περιοχή.

ΘΕΜΑΤΑ Δημοκρατία και συμμετοχή, Ρατσισμός και διάκριση, Διαδικτυακός γραμματισμός

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ Επίπεδο 4

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ 15-30

ΔΙΑΡΚΕΙΑ Είτε μία συνεχής συνεδρία διάρκειας 2½-3 ωρών είτε τρεις συνεδρίες των 50 λεπτών περίπου.

- ΣΤΟΧΟΙ
- Να διερευνήσουμε τα δικαιώματα των θρησκευτικών μειονοτήτων και το πώς συνδέονται με τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο.
  - Να αναπτύξουμε δεξιότητες διαδικτυακής συζήτησης και ανάλυσης.
  - Να εξετάσουμε τη χρησιμότητα της δημοκρατικής συζήτησης / της συμμετοχής στην αύξηση της ανεκτικότητας προς άλλους ανθρώπους ή άλλες πεποιθήσεις.

- ΥΛΙΚΑ
- Πρόσβαση στο διαδίκτυο - τουλάχιστον 5 υπολογιστές
  - Χώρος για τη συνάντηση των ομάδων
  - 2 συντονιστές
  - Χαρτιά ψηφοφορίας για τα μέλη του Συμβουλίου (προαιρετικά)

- ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ
- Κάντε αντίγραφο του συνοδευτικού υλικού για όλους τους συμμετέχοντες.
  - Δημιουργήστε έναν κλειστό χώρο στο διαδίκτυο. Δείτε τις Συμβουλές για τους συντονιστές για ιδέες.
  - Δημιουργήστε έναν κωδικό σύνδεσης για κάθε συμμετέχοντα ή βεβαιωθείτε εκ των προτέρων ότι θα μπορούν όλοι να συνδεθούν μέσα από κάποιον ήδη υπάρχοντα λογαριασμό (βλ. Συμβουλές για τους συντονιστές).

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Διαβάστε την περιγραφή του προβλήματος στη σελίδα 47. Εξηγήστε ότι όλοι οι συμμετέχοντες είναι πολίτες της Υπνούπολης και προβληματίζονται για το εάν θα πρέπει να χτιστεί ένα νέο τζαμί σε εγκαταλελειμμένη έκταση γης του Συμβουλίου.
2. Δώστε σε κάθε συμμετέχοντα ένα αντίγραφο του συνοδευτικού υλικού και καλέστε τους να επιλέξουν ρόλους. Εξηγήστε τη Διαδικασία Διαβούλευσης και βεβαιωθείτε ότι όλοι την κατανοούν.
3. Παρουσιάστε τους χώρους όπου οι άνθρωποι και οι ομάδες μπορούν να συναντηθούν πριν την δραστηριότητα και υποδείξτε σε αυτούς τους υπολογιστές που έχουν στη διάθεσή τους για αυτήν τη δραστηριότητα. Ελέγξτε ότι έχουν όλοι στοιχεία σύνδεσης και κωδικό πρόσβασης.
4. Υπενθυμίστε σε όσους μπορούν να υποβάλουν αρχική δήλωση ότι αυτό πρέπει να γίνει πριν ανοίξει η Διαβούλευση για το ευρύ κοινό. Ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες να εκμεταλλευτούν το 30λεπτο στάδιο πριν τη Διαβούλευση για:
  - να συμφωνήσουν ως προς τις θέσεις τους σαν ομάδες και να διανείμουν τους ρόλους ή τα επιχειρήματά τους (εάν χρειάζεται),
  - να συναντηθούν με εκπροσώπους των άλλων ομάδων,
  - να ελέγξουν ότι μπορούν να μπουν στον ιστότοπο.
 Εάν η πρόσβαση στους υπολογιστές ή ο χρόνος είναι περιορισμένα, υπενθυμίστε στους συμμετέχοντες ότι θα πρέπει να είναι σύντομοι στα επιχειρήματά τους, αφού μπορεί να έχουν μόνο μία ευκαιρία για να ακουστεί η άποψή τους!
5. Κηρύξτε την έναρξη του σταδίου «προ Διαβούλευσης» και εξηγήστε ότι η Διαβούλευση θα ανοίξει στο κοινό σε 30 λεπτά.
6. Μετά από 30 λεπτά, κηρύξτε την έναρξη της δημόσιας Διαβούλευσης και καλέστε μέλη του κοινού να διαβάσουν τις αρχικές δηλώσεις των ομάδων και να υποβάλουν τα σχόλιά τους.
7. Στο τέλος της Διαβούλευσης, ο/η Δήμαρχος ανακοινώνει τη λήξη της Διαβούλευσης. Στη συνέχεια, συνέρχονται τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου και ψηφίζουν. Εάν δεν υπάρξει πλειοψηφία, υπερισχύει η ψήφος του/της Δημάρχου.
8. Ο/Η Δήμαρχος ανακοινώνει την απόφαση. Καλέστε τους συμμετέχοντες να βάλουν τις καρτέλες τους σε έναν κύκλο για τον απολογισμό.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Ξεκινήστε τη φάση του σχολιασμού χαιρετώντας όλους τους συμμετέχοντες με το αληθινό τους όνομα. Αυτό είναι σημαντικό γιατί θα επιτρέψει σε όλους να βγουν από τους ρόλους που είχαν υιοθετήσει στη διάρκεια της προσομοίωσης.

Ρωτήστε τους συμμετέχοντες πώς αισθάνονται για τη διαδικασία στην οποία μόλις συμμετείχαν:

- Εκπλαγήκατε από το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας; Θα άρεσε στον άνθρωπο που υποδυθήκατε;
- Θεωρείτε ότι μια διαδικτυακή διαβούλευση είναι καλός τρόπος να αποφασίζονται τέτοια θέματα; Ποια είναι τα πλεονεκτήματα και ποια τα μειονεκτήματα;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΙΔΕΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΕΚΥΨΑΝ ΣΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

- Μήπως η αλληλεπίδραση με άλλους ανθρώπους ή ομάδες σας έκανε να αλλάξετε την προσέγγιση ή τη στάση σας απέναντι σε κάποιο από τα θέματα που εξετάστηκαν;
- Πόσο εύκολο ήταν να ταυτιστείτε με το ρόλο σας;
- Πιστεύετε ότι η κατάσταση αυτή θα μπορούσε να υπάρξει στην πραγματική ζωή; Μπορείτε να σκεφτείτε παρόμοια περιστατικά;
- Πώς θα αντιδρούσατε εάν προέκυπτε το θέμα αυτό στην πόλη σας / στον τόπο που μένετε; Η άσκηση άλλαξε καθόλου τη στάση ζωής σας;

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕ ΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ:

- Πώς σας φάνηκε ο κανόνας να διαγράφονται τα σχόλια που ήταν ρατσιστικά ή υβριστικά;
- Η παρουσία του όρου αυτού σας έκανε να ξανασκεφτείτε τα σχόλια που δημοσιεύσατε;
- Πόσο εύκολο ήταν να αποφασίσετε εάν έπρεπε να διαγράψετε ή όχι ένα σχόλιο; (ερώτηση για τους Διαχειριστές Ιστοτόπου);
- Συμφωνείτε με τις αποφάσεις που πήραν οι συντονιστές; (ερωτήσεις για όλους τους συμμετέχοντες)

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Θα πρέπει να δημιουργήσετε έναν ασφαλή ιστότοπο πριν ξεκινήσει η δραστηριότητα. Θα μπορούσε να είναι μια σελίδα στο Facebook ή ένας λογαριασμός σε κάποιο άλλο κοινωνικό δίκτυο. Μπορείτε επίσης να ανατρέξετε στο <http://cooltoolsforschools.wikispaces.com/Collaborative+Tools> για περισσότερες προτάσεις. Θα πρέπει να βεβαιωθείτε ότι όλοι έχουν ένα λογαριασμό που επιτρέπει πρόσβαση στον ιστότοπο αυτόν.
- Θα χρειαστείτε και έναν δεύτερο συντονιστή για να βοηθήσει στη διεξαγωγή της δραστηριότητας. Παρότι οι ομάδες θα πρέπει να δουλέψουν ανεξάρτητα, μπορεί να χρειαστούν υποστήριξη ή καθοδήγηση για την προετοιμασία ή / και για την ίδια τη διαβούλευση. Για παράδειγμα, στο στάδιο της προετοιμασίας ίσως να είναι καλό να ελέγξετε ότι οι συμμετέχοντες χρησιμοποιούν το χρόνο για να συναντηθούν με άλλους ή να σκεφτούν τι θα πουν κατά τη συνάντηση.
- Εάν οι υπολογιστές είναι λίγοι, μπορεί να χρειαστεί να θέσετε όριο στο χρόνο (ή στον αριθμό λέξεων), ώστε να προλάβουν όλοι να συνεισφέρουν με μια ανάρτηση.
- Κατά τη διάρκεια του απολογισμού, είναι πολύ σημαντικό να προσπαθήσετε να αποφύγετε να γίνει επανάληψη της προσομοίωσης. Οι συμμετέχοντες θα πρέπει να προσπαθήσουν να πάρουν απόσταση από το ρόλο που έπαιξαν κατά τη δραστηριότητα, ώστε να μπορούν να σκεφτούν καθαρά όλα όσα βίωσαν. Θα πρέπει να τους βοηθήσετε να επανεξετάσουν την κατάσταση έχοντας βγει τελείως από τους ρόλους που είχαν, όταν είναι πάλι «ο εαυτός» τους.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Μπορείτε να μειώσετε ή να περιορίσετε τον αριθμό των λέξεων που μπορούν να δημοσιεύσουν οι συμμετέχοντες, είτε ως αρχικές προτάσεις είτε ως σχόλια. Προσπαθήστε να περιορίσετε τα σχόλια σε μηνύματα τύπου ‘tweet’ – δηλαδή μήκους 140 χαρακτήρων!

Επίσης, η δραστηριότητα αυτή μπορεί να διεξαχθεί σε ένα σύνολο ημερών, μειώνοντας τον χρόνο που απαιτείται για μια οργανωμένη συνεδρία και δίνοντας στους συμμετέχοντες την ευκαιρία να υποβάλλουν σχόλια από το σπίτι.

Σε περίπτωση που δεν έχετε πρόσβαση στο διαδίκτυο, η άσκηση αυτή μπορεί να διεξαχθεί εξίσου καλά εκτός διαδικτύου. Στην τρέχουσα μορφή της, η δραστηριότητα αυτή αποτελεί προσαρμογή μιας δραστηριότητας του Compass. Για περισσότερες πληροφορίες: www.coe.int/compass

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Σκεφτείτε κάποιες θρησκευτικές ή εθνοτικές μειονότητες στη χώρα σας. Πώς κάνουν αναφορές για αυτές τα μέσα ενημέρωσης; Αναζητήστε άρθρα σε εθνικούς ή τοπικούς ειδησεογραφικούς ιστότοπους για κάποια ομάδα που παραδοσιακά απεικονίζεται αρνητικά. Μετά γράψτε στους υπεύθυνους δημοσιογράφους ή αναρτήστε κάποιο σχόλιο, εάν το επιτρέπει η ιστοσελίδα.

Υπάρχουν διαδικτυακές διαβουλεύσεις που να οργανώνονται από τις τοπικές αρχές της περιοχής σας; Μπορούν οι νέοι/νέες να χρησιμοποιούν κάποιο ηλεκτρονικό μέσο για να επικοινωνούν με τοπικά εκλεγμένους αντιπροσώπους; Κάντε μια έρευνα στο διαδίκτυο με τους συμμετέχοντες και αρχίστε να χρησιμοποιείτε τα μέσα που υπάρχουν (εφόσον υπάρχουν) για να προβάλλετε θέματα που προβληματίζουν τους/τις νέους/νέες.

Ελάτε σε επαφή με μερικές τοπικές οργανώσεις μειονοτήτων και συναντηθείτε μαζί τους για να μάθετε περισσότερα για το πώς η κοινότητά σας αντιμετωπίζει τη διαφορετικότητα.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Για όλους τους συμμετέχοντες.

Το υλικό αυτό μπορεί επίσης να δημοσιευτεί στον ιστότοπο της Διαβούλευσης.

ΕΝΑ ΤΖΑΜΙ ΣΤΗΝ ΥΠΝΟΥΠΟΛΗ

Μένετε στη γραφική Υπνούπολη, μια πόλη με περίπου 80.000 κατοίκους. Τα τελευταία 60 χρόνια, ο πληθυσμός έχει αλλάξει ριζικά, εν μέρει επειδή οι νέοι άνθρωποι προσπαθούν συχνά να μετακομίσουν σε μεγαλύτερες πόλεις για να βρουν δουλειά, αλλά και επειδή στην περιοχή έχουν έρθει πολλές οικογένειες μεταναστών, αρκετές από τις οποίες προέρχονται από μουσουλμανικές χώρες. Κάποιες από τις οικογένειες αυτές βρίσκονται εδώ ήδη αρκετές γενιές, αλλά πολλοί άνθρωποι στην πόλη ακόμα τους αντιμετωπίζουν με καχυποψία ως «καινούργιους». Σήμερα αποτελούν πλέον το 15% περίπου του συνολικού πληθυσμού.

Το θέμα που διχάζει τώρα την πόλη είναι η επιθυμία των Μουσουλμάνων της Υπνούπολης να δημιουργηθεί ένα τζαμί σε μια εγκαταλελειμμένη έκταση γης που ανήκει στο Συμβούλιο. Η γη αυτή είναι εδώ και χρόνια ανεκμετάλλευτη και αιτία διαμαρτυριών προς το Συμβούλιο: είναι κοντά στον κεντρικό εμπορικό δρόμο και είναι μια περιοχή όπου προβλήματα βανδαλισμού και χρήσης ναρκωτικών ουσιών είναι συχνό φαινόμενο.

Όταν λοιπόν ένας ευκατάστατος επιχειρηματίας πρότεινε να αναλάβει το θέμα από το Συμβούλιο και να το επιλύσει, ο/η Δήμαρχος πίστεψε ότι είχε έρθει η τυχερή του/της μέρα! Το Συμβούλιο συμφώνησε πρόθυμα να παραχωρήσει την έκταση και να χρηματοδοτήσει το έξοδα ανέγερσης ενός νέου τζαμιού στο χώρο αυτό, σε ποσοστό 20%. Ένα ποσοστό 10% του κόστους ανέγερσης, που δεν μπορούσε να αναλάβει ο επιχειρηματίας, θα καλυπτόταν από συνεισφορές μελών της μουσουλμανικής κοινότητας.

Η κατασκευή ήταν να ξεκινήσει αυτήν τη βδομάδα... αλλά η ήσυχη πόλη της Υπνούπολης κάθε άλλο παρά ήσυχη είναι από τότε που ελήφθη αυτή η απόφαση. Πριν από μία εβδομάδα, χάκερς μιας αντιμουσουλμανικής ομάδας μπήκαν στο λογαριασμό του Συμβουλίου στο Twitter και έστειλαν διάφορα υβριστικά και ρατσιστικά tweets, μερικά από τα οποία παρότρυναν τους πολίτες να πάρουν τους δρόμους και να «κυνήγουν τους ξένους να φύγουν». Ακολούθησε αύξηση των ρατσιστικών επιθέσεων ενάντια στους Μουσουλμάνους, με κάποιες να καταλήγουν στη βία. Σε μια περίπτωση εξ αυτών, ένας άνθρωπος τραυματίστηκε σοβαρά. Κάποιες μουσουλμανικές ομάδες αντέδρασαν και αρχίζει να παρατηρείται αύξηση της βίας ανάμεσα σε διαφορετικές συμμορίες.

Ο/Η Δήμαρχος της Υπνούπολης απύθυνε έκκληση για ηρεμία και ανακοίνωσε ότι θα επανεξετάσει την απόφαση για την ανέγερση του τζαμιού, αφού πραγματοποιηθεί δημόσια διαβούλευση. Αποφασίστηκε να δημιουργηθεί ένα φόρουμ διαβούλευσης στο διαδίκτυο, ώστε να μπορέσουν να συμμετάσχουν όσο το δυνατόν περισσότεροι πολίτες.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Για όλους τους συμμετέχοντες.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Η Διαβούλευση είναι ανοικτή για όλους τους κάτοικους της Υγνούπολης άνω των 18.

Έχουν κληθεί οι παρακάτω ομάδες / άνθρωποι να υποβάλουν μια αρχική δήλωση, παρουσιάζοντας τη θέση τους ως προς το προτεινόμενο τζαμί. Οι αρχικές δηλώσεις πρέπει να παραληφθούν πριν ανοίξει στο κοινό η Διαβούλευση.

- **Ο/Η Δήμαρχος και ο/η Αντιδήμαρχος της Υγνούπολης** (κοινή δήλωση)
- **Μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου** που εκπροσωπούν το Κόμμα της Παράδοσης, το Κόμμα των Λαϊκιστών και το Κόμμα Διαφορετικότητας (1 δήλωση από το κάθε κόμμα)
- **Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί:** Ομάδα Δράσης Νέων «Νέοι Υγνουπολίτες για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα!», «Ένωση Παρελθόν και Παρόν», και «Μουσουλμανική Ένωση Υγνούπολης» (1 δήλωση από την κάθε οργάνωση)

Οι αρχικές δηλώσεις θα αναρτηθούν στον ιστότοπο του Συμβουλίου, που στη συνέχεια θα ανοίξει για σχόλια σε όλους τους **λοιπούς δημότες άνω των 18. Κάθε σχόλιο που κρίνεται ότι είναι απειλητικό, ρατσιστικό ή υβριστικό θα διαγράφεται από τον ιστότοπο του Συμβουλίου.**

Η Διαβούλευση θα κλείσει μετά από 30 λεπτά. Στη συνέχεια, τα μέλη του Συμβουλίου θα ψηφίσουν την πρόταση, με την ψήφο του Δημάρχου να υπερισχύει εάν δεν υπάρξει πλειοψηφία.

Η απόφαση του Συμβουλίου θα είναι οριστική.

Καρτέλες ρόλων

ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΤΗΣ ΥΓΝΟΥΠΟΛΗΣ

Είσαι ο/η εκλεγμένος/η αρχηγός της πόλης και έχεις επίγνωση ότι είναι επιτακτική η ανάγκη να επανέλθει η ηρεμία και οι καλές σχέσεις στην πόλη. Θεωρείς ότι είναι σημαντικό να φανεί ότι μένεις αμερόληπτος/η σε όλη τη διαδικασία και είσαι περήφανος/η για τη φήμη που έχεις ως δίκαιος διαμεσολαβητής ανάμεσα στα διαφορετικά τμήματα της κοινωνίας. Θες να βρεις μια λύση που να είναι αποδεκτή από το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό ανθρώπων.

Πριν ανοίξει η διαβούλευση στο κοινό, πρέπει να ετοιμάσεις μια αρχική δήλωση που να εξηγήει τη θέση σου. Θα πρέπει να το συζητήσεις με τον/την Αντιδήμαρχο. Εάν έχεις χρόνο, θα πρέπει επίσης να προσπαθήσεις να συναντηθείς με ομάδες ή πολίτες, ώστε να μάθεις την άποψή τους και να δεις εάν μπορείς να μειώσεις τον κίνδυνο της βίας.

Δεν θα ψηφίσεις, παρά μόνο εάν προκύψει ισοψηφία. Εάν συμβεί αυτό, η ψήφος σου θα κρίνει το αποτέλεσμα.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΟΣ

Συνεργάζεσαι με τον/την Δήμαρχο και θα πρέπει να τον/την βοηθήσεις να συντάξει μια αρχική δήλωση. Επίσης, μπορεί να σου ζητηθεί να συναντηθείς με κάποιες από τις πιο ακραίες ομάδες πριν ξεκινήσει η Διαβούλευση, ώστε να δεις εάν μπορείς να τους πείσεις πόσο σημαντικό είναι να βρεθεί μια κοινά αποδεκτή λύση.

Αφού ανοίξει η Διαβούλευση, το καθήκον σου θα είναι να βοηθήσεις τον/την Δήμαρχο να συναντηθεί με ομάδες ή δημότες, ώστε να μάθετε την άποψή τους και να δείτε εάν μπορείτε να μειώσετε τον κίνδυνο της βίας.

Εσύ δεν θα ψηφίσεις κατά τη συζήτηση.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΙΣΤΟΤΟΠΟΥ (2 ΑΤΟΜΑ)

Ο ρόλος σας είναι να παρακολουθείτε τη συζήτηση και να διασφαλίζετε ότι τα σχόλια δεν είναι ρατσιστικά ούτε πιθανά οδυνηρά. Οποιοδήποτε τέτοιο σχόλιο θα πρέπει να διαγράφεται αμέσως από τον ιστότοπο του Συμβουλίου. Αφιερώστε το χρόνο πριν την έναρξη της Διαβούλευσης για να σκεφτείτε πώς θα αποφασίζετε εάν κάποιο σχόλιο είναι απαράδεκτο. Ίσως θέλετε να φτιάξετε μια λίστα με οδηγίες.

Μπορείτε επίσης να αναρτάτε σχόλια, είτε προειδοποιώντας κάποιους ότι το ύφος τους δεν είναι αποδεκτό, είτε ενθαρρύνοντας τους συμμετέχοντες να είναι ευγενικοί και να λαμβάνουν υπόψη τα συναισθήματα των άλλων που εμπλέκονται στη συζήτηση.

Εσείς δεν θα ψηφίσετε κατά τη συζήτηση.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΜΕΛΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ: ΚΟΜΜΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ (2 - 3 ΑΤΟΜΑ)

Εκπροσωπείτε το Κόμμα της Παράδοσης στο Δημοτικό Συμβούλιο και διαφωνείτε έντονα με την ιδέα του τζαμιού. Δεν θεωρείτε ότι είναι σωστό να δοθούν γη και χρήματα του Συμβουλίου για έναν τόπο λατρείας που δεν σέβεται τις παραδόσεις της χώρας και της πόλης σας. Θεωρείτε ότι οι οικογένειες των μεταναστών είναι τυχερές που τους επιτρέπεται να μένουν εδώ και ότι δεν θα πρέπει να προσπαθούν να επιβάλλουν άλλους τρόπους ζωής σε μια χώρα όπου είναι φιλοξενοούμενοι.

Κάποια μέλη σας είναι έντονα κατά των Μουσουλμάνων και πιστεύουν ότι η τωρινή βία ήταν αναμενόμενη, αφού πρόκειται για μια κοινότητα που πιστεύει σε μια καθαρά βίαιη θρησκεία. Πολύ θα θέλατε να περιορίσετε τον αριθμό των Μουσουλμάνων στην πόλη, γιατί πιστεύετε ότι έχουν διαβρώσει τις παραδοσιακές αξίες της Υπνούπολης. Επιπλέον, είστε σίγουροι ότι το τζαμί θα γίνει χώρος συνάντησης και στρατολόγησης τρομοκρατών.

Πρέπει να προετοιμάσετε μια αρχική δήλωση με τη θέση σας, που θα πρέπει να δημοσιευτεί στον ιστότοπο πριν ανοίξει η Διαβούλευση στο κοινό. Να είστε σύντομοι!

Όλα τα μέλη σας θα έχουν από μία ψήφο στη λήψη της τελικής απόφασης.

ΜΕΛΟΣ/Η ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ: ΚΟΜΜΑ ΤΩΝ ΛΑΪΚΙΣΤΩΝ (1 - 2 ΑΤΟΜΑ)

Εκπροσωπείτε το Κόμμα των Λαϊκιστών στο Δημοτικό Συμβούλιο. Υποστηρίζετε την αρχική απόφαση να κτιστεί το τζαμί σε αυτή την έκταση γης, εν μέρει επειδή αντιλαμβάνεστε ότι η μουσουλμανική κοινότητα έχει κάνει πολύ καλό στην οικονομία της πόλης και δεν θέλετε να την αποξενώσετε. Από την άλλη, έχετε ανησυχήσει πολύ μετά από τις διαμαρτυρίες των κατοίκων και την πρόσφατη βία. Επίσης, ανησυχείτε για τη θέση σας στις επόμενες εκλογές για το Δημοτικό Συμβούλιο, επομένως μάλλον θα υποστηρίξετε οποιαδήποτε άποψη μοιάζει λιγότερο αμφιλεγόμενη.

Πρέπει να προετοιμάσετε μια αρχική δήλωση για τη θέση σας, που θα πρέπει να δημοσιευτεί στον ιστότοπο προτού ανοίξει η Διαβούλευση στο κοινό. Να είστε σύντομοι!

Όλα τα μέλη σας θα έχουν από μία ψήφο στη λήψη της τελικής απόφασης.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΜΕΛΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ: ΚΟΜΜΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (1 - 2 ΑΤΟΜΑ)

Εκπροσωπείτε το Κόμμα της Διαφορετικότητας στο Δημοτικό Συμβούλιο. Θεωρείτε ότι το σχετικά μεγάλο ποσοστό ανθρώπων από διάφορα μέρη του κόσμου έχει προσφέρει στην κουλτούρα της Υπνούπολης και έχει κάνει την πόλη πιο ενδιαφέρουσα. Έτσι, θεωρούσατε άδικο ότι η πόλη στερούσε από πολλούς από αυτούς τους ανθρώπους για τόσο καιρό την ευκαιρία να εξασκούν κάποια θρησκεία τους. Θα θέλατε να υπήρχε περισσότερος διάλογος ανάμεσα στις διαφορετικές κοινότητες της Υπνούπολης και έχετε προσπαθήσει ενεργά να πνεύματε τα πνεύματα, να μειωθεί η βία και να φέρετε σε διάλογο τις αντίθετες πλευρές.

Βλέπετε ότι η εγκαταλελειμμένη έκταση γης δημιουργεί κοινωνικά προβλήματα στην πόλη και ότι το Συμβούλιο αυτήν τη στιγμή δεν έχει χρήματα για να την αξιοποιήσει από μόνο του.

Πρέπει να προετοιμάσετε μια αρχική δήλωση με τη θέση σας, που θα πρέπει να δημοσιευτεί στον ιστότοπο πριν ανοίξει η Διαβούλευση στο κοινό. Να είστε σύντομοι!

Όλα τα μέλη σας θα έχουν από μία ψήφο στη λήψη της τελικής απόφασης.

ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ «ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΠΑΡΟΝ» ΤΗΣ ΥΠΝΟΥΠΟΛΗΣ (2 - 4 ΑΤΟΜΑ)

Είστε μία από τις βασικές ομάδες που διαφωνούν με το τζαμί. Τα μέλη σας προέρχονται από παραδοσιακές (μη μουσουλμανικές) κοινότητες της Υπνούπολης και πιστεύετε ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό να διατηρήσετε τον παλιό χαρακτήρα της πόλης όπου έχουν ζήσει οι περισσότεροι από εσάς όλη τους τη ζωή. Ο χώρος που έχει προταθεί για το τζαμί είναι πολύ κεντρικός και θα φαίνεται από πολλά μέρη του κέντρου της πόλης. Συγκεκριμένα, το τζαμί θα μπορούσε να καλύψει τη θέα της βασικής εκκλησίας από την κεντρική πλατεία. Θεωρείτε ότι αλλοιώνεται ριζικά ο χαρακτήρας της γενέτειράς σας από μια κοινότητα που έχει έρθει σε αυτήν σχετικά πρόσφατα. Δεν καταλαβαίνετε γιατί άνθρωποι που έχουν έρθει σε αυτήν τη χώρα από κάπου αλλού δεν μπορούν να ζουν ακολουθώντας τους κανόνες που υπάρχουν εδώ.

Τα τελευταία χρόνια, τα μέλη σας γίνονται όλο και πιο ριζοσπαστικά και η οργάνωσή σας έχει κατηγορηθεί ανοικτά για ρατσισμό, καθώς και ότι είναι υπεύθυνη για κάποια από τα περιστατικά βίας στους δρόμους.

Έχετε στενές σχέσεις με το Συντηρητικό Κόμμα που εκπροσωπείται στο Δημοτικό Συμβούλιο.

Πρέπει να προετοιμάσετε μια αρχική δήλωση με τη θέση σας, που θα πρέπει να δημοσιευτεί στον ιστότοπο πριν ανοίξει η Διαβούλευση στο κοινό. Να είστε σύντομοι!

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

**ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΔΡΑΣΗΣ ΝΕΩΝ «ΝΕΟΙ ΥΠΝΟΥΠΟΛΙΤΕΣ
ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ!» (2 - 4 ΑΤΟΜΑ)**

Η ομάδα σας δημιουργήθηκε για να αντιμετωπίσει κάποια από τα χειρότερα προβλήματα των νέων σήμερα στην Υπνούπολη. Θεωρείτε ότι η ανέγερση του τζαμιού είναι λύση τόσο γιατί η μουσουλμανική κοινότητα χρειάζεται ένα χώρο λατρείας, όσο και επειδή θα θέσει τέρμα στα πολυάριθμα κοινωνικά προβλήματα που έχουν προκύψει επειδή αυτή η έκταση γης είναι τόσο καιρό εγκαταλελειμμένη. Υποστηρίζετε την κατασκευή του τζαμιού αυτού, αλλά ανησυχείτε ότι το Συμβούλιο μπορεί να παραμελήσει άλλα κοινωνικά προβλήματα, εάν χρειαστεί να συνεισφέρει για την κατασκευή. Συγκεκριμένα, το κονδύλιο για τη νεολαία τα τελευταία 5 χρόνια έχει συρρικνωθεί σε τέτοιο επίπεδο που δεν μπορεί ούτε στο ελάχιστο να καλύψει τις ανάγκες της πόλης.

Πρέπει να προετοιμάσετε μια αρχική δήλωση με τη θέση σας (να μην υπερβαίνει τις 250 λέξεις), που θα πρέπει να δημοσιευτεί στον ιστότοπο πριν ανοίξει η Διαβούλευση στο κοινό.

ΜΕΛΗ ΤΗΣ «ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΥΠΝΟΥΠΟΛΗΣ» (2-4 ΑΤΟΜΑ)

Ζητάτε εδώ και χρόνια από το Συμβούλιο να σας παραχωρήσει ένα χώρο λατρείας για τη μουσουλμανική κοινότητα, πάντα όμως σας το αρνούνταν για οικονομικούς λόγους. Θεωρείτε ότι είναι άδικο να ζητείται από τη μουσουλμανική κοινότητα να βρει το 10% του κόστους ανέγερσης, όταν είναι τόσο δύσκολη η οικονομική κατάσταση για τους περισσότερους και από τη στιγμή που η χριστιανική κοινότητα έχει 11 διαφορετικούς τόπους λατρείας, που μάλιστα χρησιμοποιούνται από πολύ λιγότερους ανθρώπους από ό,τι θα συγκέντρωνε το τζαμί. Θεωρείτε ότι η συνεισφορά της κοινότητάς σας στην πόλη δεν αναγνωρίζεται, ότι τα μέλη της κοινότητάς σας συχνά υποβάλλονται σε άδικες διακρίσεις σε διάφορες πτυχές της ζωής τους και ότι, εάν αρνηθεί να επιτρέψει το τζαμί αυτό, το Συμβούλιο θα αρνείται στα μέλη της κοινότητάς σας το θεμελιώδες δικαίωμά τους στην άσκηση της θρησκευτικής λατρείας. Ξέρετε ότι κάποια μέλη σας έχουν απόψεις πιο ακραίες από τις επίσημες θέσεις της Ένωσης και προβληματίζεστε που κάποιοι Μουσουλμάνοι έχουν αντιδράσει βίαια στις επιθέσεις ενάντια στην κοινότητά τους. Ανησυχείτε ότι μια αναίρεση της απόφασης θα απομακρύνει περισσότερο τους Μουσουλμάνους κατοίκους και ίσως οδηγήσει σε βία ανάμεσα στις κοινότητες.

Πρέπει να προετοιμάσετε μια αρχική δήλωση με τη θέση σας, που θα πρέπει να δημοσιευτεί στον ιστότοπο πριν ανοίξει η Διαβούλευση στο κοινό. Να είστε σύντομοι!

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΔΗΜΟΤΕΣ ΤΗΣ ΥΠΝΟΥΠΟΛΗΣ

Ανσυχείτε για την σύγκρουση που φαίνεται να έχει ξεσπάσει σε ολόκληρη την Υπνούπολη. Δεν ξέρετε ακόμα ποια θέση υποστηρίζετε: θέλετε να καταλάβετε καλύτερα τις θέσεις των μη κυβερνητικών οργανισμών και των κομμάτων που εκπροσωπούνται στο Δημοτικό Συμβούλιο, και μετά θα αποφασίσετε. Δεν μπορείτε να αναρτήσετε σχόλια μέχρι να ανοίξει η Διαβούλευση στο κοινό (30 λεπτά μετά την αρχή), αλλά μπορείτε να διαβάσετε τις αρχικές δηλώσεις όπως αυτές θα δημοσιεύονται. Καλό θα ήταν να προσπαθήσετε επίσης να συναντηθείτε με άλλους κατοίκους και εκπροσώπους των Ενώσεων ή με μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου, για να μάθετε τα επιχειρήματά τους.

Σκεφτείτε τι θα θέλατε να πείτε όταν θα ανοίξει η Διαβούλευση για το κοινό και μην ξεχνάτε ότι τα σχόλια δεν πρέπει να ξεπερνούν τις 150 λέξεις. Αφού όλοι καταφέρουν να σχολιάσουν, μπορείτε να κάνετε και κάποιο δεύτερο σχόλιο εάν περισσεύει χρόνος.

Η δραστηριότητα αυτή αναπτύχθηκε με βάση το «Ένα Τζαμί στην Υπνούπολη» στο Compass, ένα Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα για νέους/νέες - www.coe.int/compass

ΕΠΙΠΕΔΟ 4

ΟΜΑΔΑ
ΟΠΟΙΟΣ-
ΔΗΠΟΤΕ
ΑΡΙΘΜΟΣΑΡΙΘΜΟΣ
ΔΙΑΡΚΕΙΑ
ΒΛ.
ΠΑΡΑΚΑΤΩ

ΔΡΑΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΒΗΜΑ ΠΡΟΣ ΒΗΜΑ

Πρόκειται για μια σειρά 4 δραστηριοτήτων που οδηγούν σε μια δράση ενάντια στη ρητορική και τα εγκλήματα μίσους. Τα επιμέρους μέρη μπορούν να διεξαχθούν ξεχωριστά ή ακόμα και συνδυαστικά με άλλες δραστηριότητες του εγχειριδίου

ΘΕΜΑΤΑ Ρατσισμός και διάκριση, Στρατηγικές εκστρατείας, Ανθρώπινα δικαιώματα

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ Επίπεδο 4

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ Κατά βούληση

ΔΙΑΡΚΕΙΑ 3 συνεδρίες των 90, 60 και 45 λεπτών για το Μέρος 1, 2 και 3 αντίστοιχα.
Απαιτείται επίσης χρόνος για τις δράσεις της Εκστρατείας.

ΤΟ **ΜΕΡΟΣ 1** (60 λεπτά) εξετάζει ιστορικά τις κακουχίες που έχει αντιμετωπίσει ο λαός των Ρομά, συμπεριλαμβανομένου του ναζιστικού Ολοκαυτώματος. Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να διεξαχθεί χωρίς τα άλλα μέρη. Στόχος είναι να καταλάβουν οι συμμετέχοντες τα εγκλήματα μίσους που έχει υποστεί ο λαός των Ρομά, τα οποία δεν έχουν τύχει αναγνώρισης και συνεχίζουν να έχουν επιπτώσεις σήμερα.

ΤΟ **ΜΕΡΟΣ 2** (60 λεπτά) αφορά τον σχεδιασμό μιας δράσης για την ευαισθητοποίηση του κοινού γύρω από τα δεινά αυτά και ως έκφραση αλληλεγγύης προς τον λαό των Ρομά. Το μέρος αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί για κάθε σχεδιασμό δράσης στα πλαίσια της Εκστρατείας, αλλά και ως συνέχεια κάθε άλλης δραστηριότητας στο εγχειρίδιο.

ΤΟ **ΜΕΡΟΣ 3** αφορά την ίδια τη δράση. Τις οδηγίες θα τις συντάξει η ομάδα σας!

ΤΟ **ΜΕΡΟΣ 4** (45 λεπτά) αφορά τον απολογισμό της δράσης. Οι ερωτήσεις μπορούν να χρησιμεύσουν γενικότερα για κάθε δράση που ενδεχομένως αναλάβει η ομάδα σας στα πλαίσια της Εκστρατείας.

ΜΕΡΟΣ 1: ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ 60 λεπτά

- ΣΤΟΧΟΙ
- Να υπάρξει ενημέρωση/ευαισθητοποίηση γύρω από τους Ρομά που υπήρξαν θύματα του ναζιστικού Ολοκαυτώματος και να καλλιεργηθεί η αλληλεγγύη προς τον λαό των Ρομά.
  - Να προβληθεί ένα ακραίο παράδειγμα βαθιά ριζωμένης προκατάληψης και ρητορικής μίσους και να εξεταστούν οι συνέπειες στις μέρες μας.
  - Να αναπτυχθεί αλληλεγγύη προς τον λαό των Ρομά και να δοθούν κίνητρα στην ομάδα να δρα ενάντια στον ρατσισμό και τη διάκριση.

- ΥΛΙΚΑ
- Χαρτόνια και μαρκαδόροι
  - Αντίγραφα του συνοδευτικού υλικού «Ένα σύντομο ιστορικό των διωγμών των Χ» (προαιρετικά)

- ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ
- Πριν από τη συνεδρία, πείτε στην ομάδα ότι σχεδιάζετε να συζητήσετε για το Ολοκαύτωμα και μιλήστε ξεχωριστά με οποιονδήποτε υπάρχει περίπτωση να έχει πρόβλημα με αυτό.
  - Κάντε αντίγραφο του συνοδευτικού υλικού, ένα αντίγραφο ανά επιμέρους ομάδα.

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να δημιουργήσουν μικρές ομάδες από 2-3 άτομα που μοιράζονται κοινή αίσθηση ταυτότητας. Αυτή μπορεί να προκύπτει από την εθνότητα ή την εθνικότητά τους, αλλά επίσης μπορεί να έχει να κάνει με διάφορες κοινωνικές ή θρησκευτικές ομοιότητες (ακόμα και ποδοσφαιρικές ομάδες!). Δώστε τους περίπου 10 λεπτά να μοιραστούν τα συναισθήματά τους για αυτήν την ταυτότητα μέσα στη μικρή τους ομάδα.
2. Δώστε στους συμμετέχοντες ένα αντίγραφο του κειμένου «Ένα σύντομο ιστορικό των διωγμών των Χ» ή παρουσιάστε κάποιες από τις πληροφορίες, ώστε να αρχίσουν να αντιλαμβάνονται τη βάρβαρη συμπεριφορά που έχει επανειλημμένως υποστεί ο πληθυσμός των Ρομά. Μην τους πείτε ακόμα το όνομα του πληθυσμού που αποτέλεσε στόχο.
3. Συζητήστε εν συντομία τις αντιδράσεις τους, χωρίς να μετακινήσετε τους συμμετέχοντες από τις ομάδες τους, εάν αυτό είναι δυνατόν. Μετά ζητήστε από κάθε ομάδα να γίνει ζευγάρι με μια άλλη και αφήστε τους 15 λεπτά να αναλογιστούν τις εξής ερωτήσεις:
  - Πώς θα αισθάνονταν εάν ο «δικός τους» λαός είχε πέσει θύμα τέτοιας συμπεριφοράς κάποια στιγμή στην πρόσφατη ιστορία; (Ζητήστε τους να εστιάσουν στην ομάδα που επέλεξαν στο σημείο 1.)
  - Ποια νομίζουν ότι θα ήταν τα δυσκολότερα σημεία για μια κοινότητα που βίωσε όλα αυτά;
  - Και εάν υπήρχαν σήμερα άνθρωποι που αρνούσαν ότι υπήρξε Ολοκαύτωμα; Τι θα τους ωθούσε να αρνηθούν τα στοιχεία αυτά;
4. Φέρτε πάλι κοντά όλη την ομάδα και ζητήστε τους να σας μεταφέρουν τις συζητήσεις τους.

Μετά ρωτήστε εάν οι συμμετέχοντες γνωρίζουν ή μπορούν να μαντέψουν ποιον λαό αφορούσε το συνοδευτικό υλικό. Εάν δεν το μαντέψουν, πείτε τους ότι ήταν οι Ρομά και ρωτήστε τους τι γνωρίζουν για την κατάσταση των Ρομά σήμερα. Τι αντιμετώπιση έχουν και πόσα είναι γνωστά για τα παλαιότερα δεινά τους; Πώς τους επηρεάζει η ρητορική μίσους σήμερα;

5. Πείτε στους συμμετέχοντες ότι έχουν υπάρξει υποθέσεις στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όπου έχουν βρεθεί πολλές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε βάρος της ομάδας αυτής σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρώπης. Υπενθυμίστε στους συμμετέχοντες ότι τα μέσα ενημέρωσης και η κοινωνία γενικότερα δείχνει ελάχιστη ανεκτικότητα προς τους Ρομά, οι οποίοι συχνά αποτελούν στόχο επιθέσεων και εγκλημάτων μίσους. Ρωτήστε εάν οι συμμετέχοντες έχουν βιώσει παραδείγματα σχετικά, είτε στην πραγματική τους ζωή είτε στο διαδίκτυο.
6. Εάν διεξάγετε αυτήν τη δραστηριότητα ως εισαγωγική κάποιας Εκστρατείας, δώστε στους συμμετέχοντες κάποιες πληροφορίες για την εκστρατεία Dosta! και πείτε τους ότι στην επόμενη συνεδρία θα εξετάσετε τρόπους δράσης ενάντια στις διακρίσεις σε βάρος του λαού των Ρομά.

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Το ακραίο περιεχόμενο που παρουσιάζεται στην δραστηριότητα αυτή ενδέχεται να αναστατώσει κάποια μέλη της ομάδας. Εννοείται ότι, εάν υπάρχουν Ρομά στην ομάδα σας, θα πρέπει να τους προειδοποιήσετε και να είστε προετοιμασμένοι να προσφέρετε υποστήριξη εάν χρειαστεί. Από την άλλη, υπήρξαν πολλές ακόμα ομάδες που έπεσαν θύμα του ναζιστικού Ολοκαυτώματος και μπορεί να επηρεαστούν εκπρόσωποι και αυτών των ομάδων. Αυτό ενδεχομένως να ισχύει ιδίως για τους Εβραίους, εφόσον το μέγεθος των δεινών που υπέστησαν είναι ευρέως γνωστό. Σιγουρευτείτε ότι γνωρίζετε εκ των προτέρων τη σύνθεση της ομάδας σας και την πιθανή αντίδρασή τους στη δραστηριότητα.
- Θα μπορούσατε να δώσετε στους συμμετέχοντες πληροφορίες για άλλες ομάδες που έβαλε στόχο το ναζιστικό καθεστώς -ή να τους ρωτήσετε αν μπορούν να τις κατονομάσουν. Μεταξύ των ομάδων αυτών περιλαμβάνονται οι εξής:
  - Πολωνοί (θανατώθηκαν περίπου 2,5 εκ. μη Εβραίοι Πολωνοί)
  - Άλλοι σλαβικοί λαοί
  - Σοβιετικοί (ιδίως αιχμάλωτοι πολέμου)
  - Μη Ευρωπαίοι, κυρίως άνθρωποι αφρικανικής ή ασιατικής καταγωγής
  - Διανοητικά ανάπηροι και άτομα με μαθησιακές δυσκολίες
  - Κωφοί και σωματικά ανάπηροι
  - Ομοφυλόφιλοι και διεμφυλικοί (τρανς)
  - Πολιτικά διαφωνούντες, κυρίως κομμουνιστές και αριστεροί
  - Θρησκευτικοί αντιφρονούντες, κυρίως μέλη των Μαρτύρων του Ιεχωβά
 Δείτε https://en.wikipedia.org/wiki/Holocaust_victims για περισσότερες πληροφορίες.
- Η προσέγγισή σας στη συζήτηση θα πρέπει να διακρίνεται από τη μέγιστη δυνατή ευαισθησία και ευελιξία. Μην πιέσετε την ομάδα σας εάν νιώθετε ότι οι συμμετέχοντες χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να εκφράσουν τα συναισθήματά τους.

- Για τη δουλειά σε μικρές ομάδες, προτείνουμε να σκεφτείτε εκ των προτέρων κατά πόσο είναι πιθανό να υπάρξουν δυσκολίες για κάποια άτομα. Εάν το θεωρείτε πιθανό, ίσως να είναι όλα πιο εύκολα εάν ορίσετε εσείς μια ομαδική ταυτότητα για όλους. Για παράδειγμα θα μπορούσατε να ζητήσετε από τους συμμετέχοντες να χωριστούν σε αγόρια και κορίτσια, σε άτομα που σπουδάζουν από κοινού κάποια αντικείμενα, άτομα που προτιμούν το ποδόσφαιρο / το τένις / τον στίβο κ.ο.κ.
- Στο Σύντομο Ιστορικό του Ολοκαυτώματος των Ρομά (παρακάτω), κάθε αναφορά σε Ρομά ή «τσιγγάνος» έχει αντικατασταθεί παντού από το γράμμα Χ. Όταν χρησιμοποιείτε τις πληροφορίες αυτές, μπορείτε να αναφέρεστε σε αυτούς ως «η ομάδα» και να ζητήσετε μάλιστα από τους συμμετέχοντες να φανταστούν ότι είναι η ομάδα τους.
- Ο λόγος που ζητάμε από τους συμμετέχοντες να επιλέξουν μια ταυτότητα που να είναι σημαντική για αυτούς είναι προκειμένου να προσπαθήσουν να καταλάβουν πώς θα ήταν εάν γίνονταν στόχος ως ομάδα. Ωστόσο, εάν η ομάδα έχει ισχυρές προκαταλήψεις απέναντι στους Ρομά, μπορεί και πάλι να τους φανεί δύσκολο να ταυτιστούν με τα προβλήματα των Ρομά. Αυτό σίγουρα θα πρέπει να το αντιμετωπίσετε εάν ισχύει: αφήστε αρκετό χρόνο κατά το σημείο 4 του Μέρους 1 για να συζητήσουν τους προβληματισμούς τους. Πείτε τους ότι εκτιμάται ότι περίπου 75% με 80% του πληθυσμού των Ρομά στην Ευρώπη σκοτώθηκε στη διάρκεια του Ολοκαυτώματος, ενώ σε μερικές χώρες το ποσοστό αυτό έφτασε μέχρι το 90%.
- Θα μπορούσατε να τους ρωτήσετε πώς θα αισθάνονταν εάν έχαναν το 90% των ανθρώπων τους ή το 90% των ανθρώπων στην ομάδα αυτή: σε μια ομάδα 20 ατόμων, μόνο 2 άνθρωποι θα παρέμεναν ζωντανοί.
- Ίσως θελήσετε να δώσετε στους συμμετέχοντες κάποιες πληροφορίες για τα εγκλήματα μίσους και να εξετάσετε πώς συνδέονται με τη ρητορική μίσους (εντός και εκτός διαδικτύου). Τα εγκλήματα μίσους είναι εγκλήματα κατά ατόμων ή ομάδων, που υποκινούνται από μια στάση μίσους προς το σύνολο της ομάδας. Θα μπορούσατε να εξετάσετε τους διάφορους τρόπους με τους οποίους ήπιες εκφράσεις μίσους ή ρατσιστικές προσβολές μπορούν να κλιμακωθούν σε πιο ακραίες μορφές, έως ότου να κάνουν τα εγκλήματα κατά ατόμων να μοιάζουν δικαιολογημένα.
- Η λέξη «ντόστα» (dosta) σημαίνει «αρκετά» στη Ρομανί. Η εκστρατεία Dosta! είναι μια εκστρατεία ευαισθητοποίησης του κοινού με στόχο να φέρει πιο κοντά τους μη Ρομά στους Ρομά πολίτες. Πληροφορίες για την εκστρατεία μπορείτε να βρείτε στο <http://dosta.org>. Ίσως να είναι χρήσιμο να έχετε πρόσβαση στο διαδίκτυο, ώστε οι συμμετέχοντες να αφιερώσουν λίγο χρόνο στην περιήγηση του ιστότοπου. Υπάρχουν και άλλες ιστοσελίδες που αναφέρονται στο ολοκαύτωμα των Ρομά, που θα μπορούσαν επίσης να χρησιμοποιηθούν στην έρευνα:
www.romagenocide.org
www.sintiundroma.de/en/sinti-roma/the-national-socialist-genocide-of-the-sinti-and-roma.html
<http://romafacts.uni-graz.at/index.php/history>
www.romasinti.eu/
www.romasintigenocide.eu/en/home

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Δώστε στους συμμετέχοντες λίγο χρόνο στο τέλος της δραστηριότητας για να μιλήσουν για το πώς αισθάνονται μετά από τις πληροφορίες και τη δραστηριότητα. Θα μπορούσατε να ξεκινήσετε κάνοντας έναν γύρο και ζητώντας από όλους να περιγράψουν τα συναισθήματά τους με μία μόνο λέξη.

- Αποκομίσατε νέες γνώσεις ή κατανόηση ως αποτέλεσμα της άσκησης;
- Η άσκηση άλλαξε καθόλου τη στάση σας προς τους Ρομά;
- Γιατί νομίζετε ότι τα δεινά που υπέστησαν οι Ρομά από το ναζιστικό καθεστώς είναι τόσο λίγο γνωστά σήμερα;
- Πιστεύετε ότι εάν ήταν περισσότερο γνωστά θα ήταν διαφορετικός ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζονται οι Ρομά σήμερα;
- Τι μπορείτε να κάνετε για να γίνουν πιο ευρέως γνωστές οι πληροφορίες αυτές;
- Εφόσον κάτι τέτοιο ισχύει, τι μάθαμε από το ναζιστικό Ολοκαύτωμα; Μπορείτε να εξηγήσετε πώς εξαπλώθηκε τόσο η ρητορική μίσους, ώστε να διαπραχθούν τόσο φρικτά εγκλήματα ενάντια σε τόσο μεγάλο αριθμό ανθρώπων; Εντοπίζετε παραλληλισμούς με τη ρητορική μίσους (εντός και εκτός διαδικτύου) σήμερα;

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε αυτόν τον τύπο δραστηριότητας για να εξετάσετε οποιαδήποτε άλλη ομάδα ανθρώπων που έπεσε θύμα του Ολοκαυτώματος, χωρίς να είναι ιδιαίτερα γνωστά τα δεινά που υπέστη. Κάποιες από τις ομάδες αυτές αναφέρονται στις συμβουλές για τους συντονιστές.

ΜΕΡΟΣ 2: ΣΧΕΔΙΑΖΟΝΤΑΣ ΜΙΑ ΔΡΑΣΗ

Αυτό το μέρος της δραστηριότητας βασίζεται στο Κεφάλαιο 3 του Compass (Αναλαμβάνοντας Δράση - Taking Action). Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τις οδηγίες στην ενότητα «Πώς να έχουμε αποτέλεσμα» (Getting Results) για πιο λεπτομερείς ιδέες. Μπορείτε να τη βρείτε στο www.coe.int/compass. www.coe.int/compass.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ 60 λεπτά

- ΣΤΟΧΟΙ
- Να κατανοήσουμε πώς σχεδιάζεται μια αποτελεσματική δράση.
  - Να εξετάσουμε τρόπους με τους οποίους μπορεί να χρησιμοποιηθεί το διαδίκτυο ως εργαλείο εκστρατείας.
  - Να αναπτύξουμε ένα σχέδιο δράσης που θα υλοποιηθεί από την ομάδα μας.

- ΥΛΙΚΑ
- Αντίγραφα του σχεδιαγράμματος ροής (προαιρετικά)
  - Φύλλα χαρτοπίνακα και μαρκαδόροι

- ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ
- Κάντε αντίγραφα του σχεδιαγράμματος ροής ή σχεδιάστε την κενή εκδοχή του σε ένα χαρτόνι.

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Εξηγήστε ότι η ομάδα θα σχεδιάσει μια δράση για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο ενάντια στους Ρομά (ή κάποια άλλη ομάδα). Υπενθυμίστε τους την έκταση και τον αντίκτυπο που έχει το διαδικτυακό μίσος. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να παρουσιάσουν κάποια προβλήματα από την εμπειρία τους.
2. Ζητήστε από την ομάδα να σκεφθεί (brainstorm) γύρω από κάποια από τα προβλήματα που συνδέονται με τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο, εστιάζοντας κυρίως σε θέματα που μπορούν να αντιμετωπιστούν. Προτείνετε τους να σκεφτούν τις διάφορες διαβαθμίσεις του μίσους, από την ήπια προσβολή στην υποκίνηση που μπορεί να οδηγήσει μέχρι εγκλήματα μίσους. Παροτρύνετε τους να σκεφτούν διάφορα φόρουμ και φορείς που συμβάλλουν στην αύξηση της ηλεκτρονικής ρητορικής μίσους. Σημειώστε τις προτάσεις στο χαρτόνι.
3. Εξηγήστε ότι η ομάδα θα πρέπει να επιλέξει μία από τις λύσεις που θα σκεφτεί για να τη χρησιμοποιήσει. Υπενθυμίστε τους ότι το σημαντικό δεν είναι ποια θα διαλέξουν, αλλά να είναι εφικτή και όχι υπερβολικά φιλόδοξη!
4. Συζητήστε τις πιο δημοφιλείς λύσεις και προσπαθήστε να επιτευχθεί συναίνεση σε μία με την οποία όλα τα μέλη της ομάδας θα χαρούν να δουλέψουν.
5. Μοιράστε αντίγραφα του σχεδιαγράμματος ροής στη σελίδα 64 ή χρησιμοποιήστε μια κενή εκδοχή του σε ένα φύλλο του χαρτοπίνακα. Χρησιμοποιήστε τους τίτλους στο σχεδιάγραμμα ροής της σελίδας 58 και μελετήστε το κάθε κουτί με τους συμμετέχοντες. Βεβαιωθείτε ότι:
  - Η δράση που επέλεξαν θα συμβάλει στην επίλυση του προβλήματος.
  - Η δράση είναι ρεαλιστική, δεδομένων των πόρων της ομάδας αλλά και των εμποδίων που μπορεί να αντιμετωπίσει.
  - Η λύση είναι αρκετά συγκεκριμένη ώστε να ξέρουν εάν την πέτυχαν ή όχι.
6. Συντάξτε έναν Πίνακα Αποφάσεων, ώστε να γνωρίζουν όλοι τι έχουν να κάνουν και πότε. Δείτε το τέλος της ενότητας «Αναλαμβάνοντας Δράση» του Compass για ένα υπόδειγμα: www.coe.int/compass.
7. Χρησιμοποιήστε τον απολογισμό για να επιβεβαιώσετε ότι όλοι έμειναν ικανοποιημένοι από τη διαδικασία και το αποτέλεσμα - και ότι είναι έτοιμοι να εφαρμόσουν το σχέδιο.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

- Πώς αισθάνεστε για το σχέδιο δράσης που δημιουργήσατε;
- Αισθάνεστε όλοι ότι έχετε ρόλο να διαδραματίσετε; Είστε ικανοποιημένοι με τον ρόλο σας;
- Υπάρχει κάτι άλλο που πρέπει να εξετάσουμε ή να γνωρίζουμε πριν υλοποιήσουμε τη δράση;
- Πώς θα ξέρουμε εάν η δράση μας είχε επιτυχία;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Θα μπορούσατε να διοργανώσετε τη δραστηριότητα «Ρίζες και κλαδιά», εστιάζοντας στην επιλογή ενός προβλήματος πάνω στο οποίο να μπορεί να δουλέψει η ομάδα. Αυτό θα τους βοηθήσει να έχουν μια πιο σφαιρική εικόνα των τρόπων με τους οποίους κάποια προβλήματα συνδέονται μεταξύ τους και θα οδηγήσει στην κατάρτιση ενός πιο καλά δομημένου σχεδίου δράσης.
- Προσπαθήστε να δώσετε όσο περισσότερη ελευθερία μπορείτε για την επιλογή του προβλήματος και την προσαρμογή του σχεδιαγράμματος ροής. Η δράση θα είναι πιο αποτελεσματική εάν αισθάνονται ότι το σχέδιο είναι «δικό τους». Σιγουρευτείτε, όμως, ότι σκεφτήκατε όλες τις πιθανές δυσκολίες στην υλοποίηση της δράσης και αναλογιστείτε πώς θα μπορούσαν να ελαχιστοποιηθούν.
- Είναι σαφώς προτιμότερο εάν κατά το σχεδιασμό και πριν την ίδια τη δράση, εάν αυτό είναι εφικτό, προσπαθήσετε να εμπλέξετε μέλη της κοινότητας των Ρομά (ή όποιας ομάδας επιλέξατε εάν είναι κάποια άλλη). Εάν καταφέρετε να καλέσετε κάποιον να μιλήσει στην ομάδα, αυτό θα κάνει την όλη δραστηριότητα πιο πραγματική και σίγουρα θα προσθέσει πολύτιμες ιδέες. Θα πρέπει τουλάχιστον να εξακριβώσετε με μέλη της κοινότητας ότι η δράση που σχεδιάζει η ομάδα σας θα είναι ευπρόσδεκτη. Εναλλακτικά, επικοινωνήστε με κάποια τοπική ομάδα που συνεργάζεται ή υποστηρίζει την ομάδα επιλογής σας.
- Όσο θα δουλεύετε με το σχεδιάγραμμα ροής, εάν δεν θέλετε να δώσετε στους συμμετέχοντες τις προτάσεις που είναι στα κουτιά, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τη γενικότερη εκδοχή από το «Αναλαμβάνοντας Δράση» στο Compass ή να σχεδιάσετε μια δική σας εκδοχή σε ένα χαρτόνι. Εάν είναι δύσκολο για τους συμμετέχοντες να σκεφτούν τρόπους αντιμετώπισης της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο, χρησιμοποιήστε κάποιες από τις προτάσεις στις Στρατηγικές εκστρατείας για να τους δώσετε μερικές ιδέες.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Είναι προφανές ότι η άσκηση αυτή μπορεί να αφορά και κάποια διαφορετική ομάδα που να γίνεται συχνά στόχος ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο. Συνιστάται να οργανώσετε μια εισαγωγική δραστηριότητα πριν σχεδιάσετε κάποια δράση, ώστε οι συμμετέχοντες να έχουν μεγαλύτερη επίγνωση και θέληση να κάνουν κάτι για τα προβλήματα που έχουν εντοπίσει. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε πολλές από τις άλλες δραστηριότητες ως εισαγωγικές, για παράδειγμα:

- το «Αλλάζοντας το παιχνίδι» μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εξετάσετε τη ρητορική μίσους με βάση το φύλο,
- το «Ποιο είναι χειρότερο;» μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εξετάσετε την ομοφοβία,
- το «Διαδικτυακή επίθεση» μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εξετάσετε τη ρητορική μίσους ενάντια στους αιτούντες άσυλο και στις κοινότητες των μεταναστών.

Φυσικά, μπορείτε να στοχεύσετε τη ρητορική μίσους με δραστηριότητες τόσο στο διαδίκτυο όσο και εκτός αυτού. Όταν θα εξετάζετε ποια δράση να αναλάβετε, θα μπορούσατε να προτείνετε να περιοριστεί η ομάδα σε δράσεις στο διαδίκτυο.

ΜΕΡΟΣ 3: Η ΙΔΙΑ Η ΔΡΑΣΗ

ΜΕΡΟΣ 4: ΕΠΑΝΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- Είναι σημαντικό να γίνει απολογισμός αφού ολοκληρωθεί η δράση αλλά και η διαδικασία που οδήγησε σε αυτήν. Εάν είναι μια συνεχιζόμενη εκστρατεία, καλό θα ήταν να αφιερώσετε λίγο χρόνο να επανεξετάσετε τη διαδικασία λίγο μετά που θα ξεκινήσει. Αυτό είναι πολύ σημαντικό, καθώς πολλές δράσεις τύπου «μια και έξω» μοιάζουν να έχουν μικρό αντίκτυπο και η ομάδα μπορεί να απογοητευτεί. Χρησιμοποιήστε αυτήν τη συνεδρία για να θίξετε τυχόν ενδοιασμούς ότι «μάλλον δεν άξιζε» να κάνετε τη δράση ή ότι «δεν πήγε καλά». Υπενθυμίστε τους ότι οι εκστρατείες συνήθως αποτελούνται από πολλές δράσεις και δραστηριότητες που, όταν τις δούμε από κοινού όλες μαζί, μπορούν να βοηθήσουν να αλλάξουν συμπεριφορές και στάσεις.
- Χρησιμοποιήστε τα σχόλιά τους σαν μάθημα για το πώς θα πρέπει να σχεδιαστούν τυχόν μελλοντικές δράσεις.
- Ξεκινήστε τη συνεδρία ζητώντας από τους συμμετέχοντες να περιγράψουν τα συναισθήματά τους μετά την ημέρα της δράσης. Αυτό μπορεί να γίνει με ένα σύντομο σχόλιο από κάθε μέλος της ομάδας.
- Μοιράστε τους συμμετέχοντες σε ομάδες των 4-5 ατόμων και δώστε τους τις παρακάτω ερωτήσεις για να τις συζητήσουν στα πλαίσια της μικρής τους ομάδας.
  - Τι αισθάνεστε ότι πήγε καλά;
  - Υπήρξε κάτι που να ήταν πιο δύσκολο από ό,τι είχατε φανταστεί ή κάτι που δεν περιμένατε;
  - Ποια νομίζετε ότι ήταν τα κύρια επιτεύγματα αυτής της δράσης; Ταιριάζουν με τους στόχους που είχατε θέσει στην αρχή;
  - Πιστεύετε ότι υπάρχουν μαθήματα που μπορούμε να αντλήσουμε για την επόμενη φορά;
- Ξανασυγκεντρώστε όλες τις μικρές ομάδες και συζητήστε τις διάφορες απαντήσεις στις ερωτήσεις. Ολοκληρώστε τη συνεδρία με κάποιες γενικές εντυπώσεις γύρω από ολόκληρη τη διαδικασία:
  - Αισθάνεστε ικανοποιημένοι από τη δουλειά σας για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση αυτής της δράσης;
  - Ποια θα λέγατε ότι ήταν τα «σπουδαιότερα μαθήματα» που θα αντλούσατε εάν έπρεπε να διοργανώσετε μια άλλη ενέργεια (για οποιοδήποτε θέμα);
  - Ποια ήταν τα πιο σημαντικά αποτελέσματα για εσάς προσωπικά; Αισθάνεστε ότι οι απόψεις σας ή η στάση ζωής σας έχει αλλάξει με κάποιον τρόπο;
  - Πώς πιστεύετε ότι θα μπορούσατε να αξιοποιήσετε όλα όσα κάνετε με κάτι νέο; Θα θέλατε να προσπαθήσετε το εξής;

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ (ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ) ΔΡΑΣΗ

Ενθαρρύνετε την ομάδα να συνεχίσει να κάνει κάτι για τα προβλήματα που εντόπισε! Θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν άλλα προβλήματα από τον κατάλογο που δημιούργησαν στην αρχή του Μέρους 2 ή να δοκιμάσουν άλλες προσεγγίσεις στο πρόβλημα που επέλεξαν.

Η προετοιμασία που έκαναν στη φάση του σχεδιασμού αυτής της δραστηριότητας θα είναι πολύ χρήσιμη κατά την προετοιμασία άλλων δράσεων και ίσως αποτελέσει κίνητρο για τα μέλη της ομάδας να κάνουν περισσότερα για την εκστρατεία.

Βεβαιωθείτε ότι οι συμμετέχοντες θα στείλουν περιγραφή της δράσης τους στο No Hate Speech Movement. Θα μπορούσαν επίσης να επιδιώξουν να συνεργαστούν με άλλες ομάδες (που μπορεί να είναι και σε άλλες χώρες) και να σχεδιάσουν μια συνέχεια της ενέργειας που ήδη ολοκλήρωσαν.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΕΝΑ ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΩΝ ΔΙΩΓΜΩΝ ΤΩΝ Χ

- 1890 Οργάνωση συνεδρίου στη Γερμανία για τα «Χ αποβράσματα». Ο στρατός λαμβάνει άδεια να ρυθμίζει τις μετακινήσεις των Χ.
- 1909 Διεξάγεται συνέδριο χάραξης πολιτικής για «Το Ζήτημα των Χ». Προτείνεται η σήμανση όλων των Χ για την εύκολη ταυτοποίησή τους.
- 1920 2 Ακαδημαϊκοί εισάγουν την έννοια «ζώα ανάξια ζωής», προτείνοντας τη στείρωση και εξάλειψη των Χ ως λαού.
- 1922 (Και κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '20): Όλοι οι Χ στη γερμανική επικράτεια φωτογραφίζονται και τους παίρνουν δακτυλικά αποτυπώματα.
- 1926 Ψηφίζεται νόμος για τον περιορισμό της «επιδημίας των Χ». (Τα μέτρα του αποτελούν άμεση παραβίαση των διατάξεων του Συντάγματος.)
- 1927 Στη Βαυαρία δημιουργούνται ειδικά στρατόπεδα για τη φυλάκιση των Χ. Οκτώ χιλιάδες Χ οδηγούνται στα στρατόπεδα αυτά.
- 1928 Όλοι οι Χ τίθενται υπό μόνιμη αστυνομική επιτήρηση. Καθηγητής δημοσιεύει έγγραφο που προτείνει ότι «οι Χ ήταν που έφεραν ξένο αίμα στην Ευρώπη». Χτίζονται και άλλα στρατόπεδα για εγκλεισμό των Χ.
- 1934 Χ οδηγούνται για στείρωση με ένεση και ευνοχισμό και στέλνονται σε στρατόπεδα στο Νταχάου, στο Ντιζελτστράσε, στο Ζαξενκάουζεν και αλλού. Δύο νόμοι που ψηφίζονται τη χρονιά αυτή απαγορεύουν στους Γερμανούς να παντρεύονται «Εβραίους, Χ και Νέγρους».

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

- 1938 Από τις 12 έως τις 18 Ιουνίου, διεξάγονται συλλήψεις, ξυλοδαρμοί και φυλακίσεις εκατοντάδων Χ σε όλη τη Γερμανία και την Αυστρία. Οι Χ αποτελούν τον πρώτο πληθυσμό-στόχο που του απαγορεύεται η πρόσβαση στα σχολεία.
- 1939 Το Γραφείο Φυλετικής Υγιεινής εκδίδει δήλωση κατά την οποία «Όλοι οι Χ πρέπει να θεωρούνται κληρονομικά άρρωστοι. Η μόνη λύση είναι η εξόντωση. (Επομένως, ο στόχος θα πρέπει να είναι η άνευ δισταγμού εξολόθρευση του ελαττωματικού αυτού στοιχείου του πληθυσμού)».
- 1940 Η πρώτη μαζική πράξη γενοκτονίας του Ολοκαυτώματος: 250 παιδιά Χ χρησιμοποιούνται ως πειραματόζωα για τη δοκιμή του αερίου κυανίου, στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Μπούχενβαλντ. Την ίδια χρονιά, απαγορεύεται στους Χ η άσκηση οποιουδήποτε επαγγέλματος.
- 1941 Τον Ιούλιο μπαίνει σε εφαρμογή η Τελική Λύση των Ναζί να «σκοτωθούν όλοι οι Εβραίοι, οι Χ και οι νοητικά άρρωστοι». Αρχίζει το Ολοκαύτωμα. Οκτακόσιοι Χ δολοφονούνται σε μία οργανωμένη δράση στις 24 Δεκεμβρίου στην Κριμαία.
- 1944 1 Αυγούστου: 4.000 Χ θανατώνονται με αέριο και αποτεφρώνονται στο Άουσβιτς-Μπίρκεναου σε μία, μαζική ενέργεια.
- 1945 Μέχρι το τέλος του πολέμου, 70% με 80% του πληθυσμού των Χ έχει εξοντωθεί από τους Ναζί. Κανένας Χ δεν καλείται να μιλήσει στις Δίκες της Νυρεμβέργης, κανείς δεν μιλάει για λογαριασμό τους. Καμία αποζημίωση για εγκλήματα πολέμου δεν έχει δοθεί στους Χ ως λαό.
- 1950 Η γερμανική κυβέρνηση κάνει την πρώτη δήλωση (από πολλές παρόμοιες που θα ακολουθήσουν τα επόμενα χρόνια) ότι δεν χρωστάει τίποτα στον λαό των Χ ως αποζημίωση εγκλημάτων πολέμου.
- 1992 Η Γερμανία «πουλάει» πίσω στη Ρουμανία Χ αιτούντες άσυλο για 21 εκ. δολάρια και αρχίζει να τους στέλνει μαζικά την 1η Νοεμβρίου - με χειροπέδες. Κάποιοι Χ αυτοκτονούν αντί να επιστρέψουν εκεί. Ο γερμανικός τύπος παρακαλεί τους δυτικούς δημοσιογράφους να μην χρησιμοποιήσουν τον όρο «απέλαση» επειδή δημιουργεί «αμήχανους ιστορικούς συσχετισμούς».

Προσαρμογή από το Σύντομο Ιστορικό του Ολοκαυτώματος των Ρομά, του Ian Hancock.

Δράση που αναπτύχθηκε από την οργάνωση Dosta!, στο Compass – ένα Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για νέους/νέες, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2012.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ - ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΡΟΗΣ

ΜΕ ΠΟΙΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΑΣΧΟΛΗΘΕΙΤΕ;

- Ότι ο κόσμος δεν γνωρίζει για το ολοκαύτωμα των Ρομά
- **Στερέοτυπα για τον λαό των Ρομά**
- Ότι το ολοκαύτωμα των Ρομά δεν έχει αναγνωριστεί επισήμως
- **Ότι το εκπαιδευτικό σύστημα παραβλέπει τα θύματα Ρομά του Ολοκαυτώματος**
- Ότι ελάχιστοι έχουν λάβει κάποια αποζημίωση
- Ότι αισθάνονται αποξενωμένοι και περιθωριοποιημένοι

ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΚΟΙΝΟ-ΣΤΟΧΟΣ ΣΑΣ;

- Οι κάτοικοι της κοινότητάς μας
- **Οι νέοι άνθρωποι**
- Οι πολιτικοί σε εθνικό επίπεδο
- **Οι εκπαιδευτικοί στα τοπικά σχολεία**
- Οι επιζήσαντες του Ολοκαυτώματος
- Οι Ρομά (οι νέοι άνθρωποι)

ΠΟΙΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΕΛΠΙΖΕΤΕ ΝΑ ΔΕΙΤΕ;

- Αναγνώριση του ολοκαυτώματος των Ρομά
- **Περισσότερη κατανόηση και ανεκτικότητα**
- Ένα μνημείο για τα θύματα Ρομά του Ολοκαυτώματος
- **Μια εκδήλωση οργανωμένη από το σχολείο για το ολοκαύτωμα των Ρομά**
- Τουλάχιστον μία επιτυχή αίτηση αποζημίωσης
- Να δημιουργηθούν δεσμοί με τους νέους ανθρώπους της κοινότητας των Ρομά

ΠΩΣ ΠΕΡΙΜΕΝΕΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΕΠΙΤΕΥΧΘΕΙ Η ΑΛΛΑΓΗ;

- Θα παρουσιάσουμε στοιχεία
- **Θα ακούσουμε την πλευρά των Ρομά**
- Πίεση και δημοσιότητα σε όλη τη χώρα
- **Αιτήσεις από νέους ανθρώπους προς τα σχολεία τους**
- Επίσημες αιτήσεις αποζημίωσης
- Καλύτερη κατανόηση των εθίμων και των ενδιαφερόντων και από τις δύο πλευρές

ΠΟΙΑ ΜΕΣΑ ΘΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΤΕ για να επηρεάσετε το κοινό σας;

- Θα γράψουμε ένα άρθρο και θα διοργανώσουμε μια δημόσια εκδήλωση
- **Ζωντανή βιβλιοθήκη με μέλη της κοινότητας των Ρομά**
- Επαφές με τα εθνικά μέσα ενημέρωσης, αίτηση με τουλάχιστον 1.000 ονόματα
- **Θα παράσχουμε πληροφορίες στους νέους ανθρώπους της κοινότητας**
- Θα ενημερώσουμε την κοινότητα για όσα δικαιούνται, θα βοηθήσουμε στις αιτήσεις
- Μια μικτή πολιτισμική εκδήλωση

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΟΜΑΔΑ 15+

ΔΙΑΡΚΕΙΑ
60'

ΑΛΛΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Οι συμμετέχοντες ενημερώνονται για την Εκστρατεία και δημιουργούν μια «μίνι εκστρατεία» ενάντια στον σεξισμό στα διαδικτυακά παιχνίδια.

ΘΕΜΑΤΑ	Ρατσισμός και διάκριση, Διαδικτυακός γραμματισμός, Στρατηγικές εκστρατείας, Δημοκρατία και συμμετοχή
ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ	Επίπεδο 3
ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ	από 15 και πάνω
ΔΙΑΡΚΕΙΑ	60 λεπτά
ΣΤΟΧΟΙ	<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνήσουμε το πρόβλημα των σεξιστικών σχολίων στο διαδίκτυο, ιδίως στον «κόσμο» των παιχνιδιών. • Να αναπτύξουμε δεξιότητες στη διεξαγωγή εκστρατειών στο διαδίκτυο. • Να εντάξουμε τους συμμετέχοντες στο No Hate Speech Movement.
ΥΛΙΚΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Φύλλα χαρτοπίνακα και μαρκαδόροι
ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Βγάλτε σε φωτοτυπίες τις καρτέλες οδηγιών (σελίδες 69-70) και τα παραδείγματα της ρητορικής μίσους από τη σελίδα 71 (ή χρησιμοποιήστε προτζέκτορα και διαφάνεια) • Εξοικειωθείτε με την εκστρατεία No Hate Speech Movement (Κεφάλαιο 2 του παρόντος εγχειριδίου ή επισκεφθείτε την πλατφόρμα της εκστρατείας στο www.nohatespeechmovement.org).

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Δείτε στους συμμετέχοντες το συνοδευτικό υλικό από τη σελίδα 54 και ρωτήστε τους την άποψή τους. Εάν χρειάζεται, υποκινήστε τους με κάποιες ερωτήσεις, για παράδειγμα:
  - Πώς πιστεύετε ότι μπορεί να αισθάνεται μια γυναίκα λαμβάνοντας κάτι τέτοιο;
  - Νομίζετε ότι τέτοιου είδους λεκτικές επιθέσεις είναι συχνές;
  - Πώς νομίζετε ότι μπορεί να ένιωθε μια γυναίκα εάν ήθελε να πάρει μέρος σε ένα παιχνίδι και έβλεπε πολλά τέτοια σχόλια προς τις υπόλοιπες γυναίκες που έπαιζαν;

2. Πείτε στους συμμετέχοντες ότι η καταχρηστική συμπεριφορά ενάντια στις γυναίκες είναι εξαιρετικά συχνή, όχι μόνο στην κοινότητα των διαδικτυακών παιχνιδιών, αλλά και σε άλλους χώρους διαδικτυακής αλληλεπίδρασης. Μπορείτε να ρωτήσετε εάν έχει δει κάποιος τέτοια φαινόμενα κατά τη δική του δραστηριοποίηση στο διαδίκτυο ή εάν κάποια από τις συμμετέχουσες έχει γίνει ποτέ αποδέκτης τέτοιας συμπεριφοράς.
3. Εξηγήστε ότι όλα αυτά είναι παραδείγματα της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο και ότι η ρητορική μίσους αποτελεί παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εάν τέτοια σχόλια απευθύνονταν σε γυναίκες ή κορίτσια εκτός διαδικτύου, σε πολλές περιπτώσεις θα ήταν παράνομα.
4. Πείτε στους συμμετέχοντες ότι το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει ξεκινήσει μια πανευρωπαϊκή εκστρατεία για να κινητοποιήσει τους νέους και τις νέες να δράσουν ενάντια στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο. Δώστε τους κάποιες πληροφορίες για την Εκστρατεία, είτε χρησιμοποιώντας τις πληροφορίες παρακάτω, είτε αντλώντας από το Κεφάλαιο 2 του παρόντος εγχειριδίου. Μπορείτε επίσης να χρησιμοποιήσετε τον ιστότοπο της εκστρατείας στο www.nohatespeechmovement.org.

Η Εκστρατεία του Συμβουλίου της Ευρώπης ενάντια στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο δημιουργήθηκε για να καταπολεμήσει το φαινόμενο της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο. Είναι κάτι που παρατηρείται ολοένα και πιο συχνά στο διαδίκτυο και μπορεί να προκαλέσει μεγάλο κακό σε αυτούς που γίνονται στόχοι, αλλά και σε ολόκληρη την κοινωνία. Η Εκστρατεία αποσκοπεί να διεξαχθεί σε διαφορετικά επίπεδα και με διαφορετικούς τρόπους, για παράδειγμα ευαισθητοποιώντας τους ανθρώπους για το πρόβλημα, προσπαθώντας να αντιμετωπίσει τις απόψεις και τις προκαταλήψεις που υποδαυλίζουν το διαδικτυακό μίσος, υποκινώντας νέους ανθρώπους να δράσουν εναντίον του, υποστηρίζοντας και καλλιεργώντας την αλληλεγγύη προς τα θύματα του διαδικτυακού μίσους και ούτω καθ' εξής. Παροτρύνουμε όλους τους νέους ανθρώπους να συμμετάσχουν στην εκστρατεία.

5. Εξηγήστε ότι μέσα από αυτήν τη δραστηριότητα θα εξετάσετε κάποιους τρόπους με τους οποίους η ομάδα μπορεί να πάρει μέρος στην εκστρατεία, εφορμώντας από το πολύ συγκεκριμένο θέμα της σεξιστικής κακομεταχείρισης γυναικών που παίζουν διαδικτυακά παιχνίδια. Οι συμμετέχοντες θα ετοιμάσουν τη δική τους «μίνι εκστρατεία» για το θέμα αυτό. Θα δουλέψουν σε μικρές ομάδες για να εξετάσουν τρόπους προσέγγισης για διαφορετικά κοινά-στόχους που σχετίζονται με κάποιο τρόπο με το πρόβλημα αυτό.
  - **Ομάδα 1:** γυναίκες παίκτες.
  - **Ομάδα 2:** άτομα που κακομεταχειρίζονται τις γυναίκες παίκτες ή που είναι πιθανό να τις κακομεταχειριστούν.
  - **Ομάδα 3:** άλλοι παίκτες (που ενώ δεν κακομεταχειρίζονται απαραίτητα κανέναν, επιτρέπουν να συμβαίνει).
  - **Ομάδα 4:** φορείς χάραξης πολιτικών, τοπικοί ή εθνικοί κοινοβουλευτικοί εκπρόσωποι, Υπουργεία και ούτω καθεξής.
6. Δείξτε στους συμμετέχοντες τον κατάλογο με τα κοινά-στόχους (target audiences) και ζητήστε τους να διαλέξουν ένα για τους σκοπούς αυτής της άσκησης. Προσπαθήστε να επιτύχετε περίπου ίσους αριθμούς σε κάθε ομάδα.

- **Ομάδα 5:** πάροχοι υπηρεσιών και περιεχομένου στο διαδίκτυο, π.χ.εταιρείες ιδιοκτησίας και φιλοξενίας ιστοσελίδων, διαχειριστές κοινότητας στο διαδίκτυο.
  - **Ομάδα 6:** το ευρύ κοινό, προκειμένου να κατανοήσει τη σοβαρότητα του προβλήματος και να συμβάλει στην υποστήριξη της Εκστρατείας.
7. Δώστε σε κάθε ομάδα ένα φύλλο από τον χαρτοπίνακα και την καρτέλα με τις οδηγίες τους. Πείτε τους ότι έχουν περίπου 20 λεπτά για να σκεφτούν συγκεκριμένες μεθόδους που θα χρησιμοποιήσουν για να προσελκύσουν το κοινό τους. Υπενθυμίστε τους ότι οι άλλοι θα εστιάσουν σε διαφορετικά κοινά: πρέπει λοιπόν να συγκεντρωθούν στις μεθόδους και τα μηνύματα που είναι πιθανότερο να αιχμαλωτίσουν την προσοχή του κοινού τους και να συνεισφέρουν θετικά στην εκστρατεία. Μια καλή εκστρατεία συγκεντρώνει όσο περισσότερους ανθρώπους γίνεται!
  8. Μετά από 20 περίπου λεπτά, καλέστε τις ομάδες να παρουσιάσουν τις προτάσεις τους. Προβλέψτε λίγο χρόνο για διευκρινιστικές ερωτήσεις και σχόλια.
  9. Εξηγήστε στους συμμετέχοντες ότι μια πραγματική χάραξη στρατηγικής εκστρατείας απαιτεί περισσότερα από 15 λεπτά! Πολύ συχνά, οι αρχικές προτάσεις τροποποιούνται ή μπορεί και να απορριφθούν προς όφελος νέων ιδεών. Μια καλή στρατηγική σημαίνει δουλειά από διάφορους ανθρώπους και για πολλούς μήνες, ενώ πριν υλοποιηθεί μπορεί να υπάρξει και κάποιο «δοκιμαστικό». Κατά τον απολογισμό θα εξετάσετε τις απόψεις των συμμετεχόντων γύρω από το πρώτο προσχέδιο της στρατηγικής τους!

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ:

- Πόσο εύκολο σας φάνηκε να σκεφτείτε δράσεις που να γίνονται στο διαδίκτυο; Ποια είναι τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της διαδικτυακής δράσης;
- Μείνατε ικανοποιημένοι από τη στρατηγική που προτείνατε; Προβλέπετε πιθανά εμπόδια στην υλοποίησή της;
- Πιστεύετε ότι θα ενισχυόταν η εκστρατεία σας εάν προσθέτατε και κάποιες δράσεις εκτός διαδικτύου; Μπορείτε να προτείνετε κάποια;
- Πιστεύετε ότι πετύχατε να προσεγγίσετε με επιτυχία το κοινό σας; Πώς το καταφέρατε αυτό;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΕΞΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ:

- Είναι σημαντικό να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα του σεξισμού στα διαδικτυακά παιχνίδια; Γιατί ναι ή γιατί όχι;
- Είναι σημαντικό να αντιμετωπιστεί η ρητορική μίσους στο διαδίκτυο γενικότερα; Γιατί ναι ή γιατί όχι;
- Πιστεύετε ότι μπορείτε να αλλάξετε κάτι σχετικά με τα προβλήματα αυτά; Αισθάνεστε την επιθυμία να το κάνετε;
- Νομίζετε ότι μάθατε κάτι από την άσκηση αυτή; Έχει αλλάξει η άποψή σας με κάποιο τρόπο ή αισθάνεστε ότι τώρα καταλαβαίνετε κάτι περισσότερο;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Ίσως θεωρήσετε ότι τα παραδείγματα σεξιστικής συμπεριφοράς δεν είναι κατάλληλα για την ομάδα σας. Μπορείτε να τα προσαρμόσετε ή να αφαιρέσετε αυτά που σας φαίνονται πιο προσβλητικά ή ακόμα και να σκεφτείτε κάποια δικά σας. Είναι επίσης πιθανό κάποιες από τις συμμετέχουσες να έχουν αντιμετωπίσει σεξιστική κακομεταχείριση στο διαδίκτυο: θα μπορούσατε να τους ζητήσετε να σας πουν παραδείγματα.
- Η δραστηριότητα αυτή θα είναι πληρέστερη εάν έχει περισσότερο χρόνο: εάν είναι εφικτό, δώστε στις ομάδες 30 λεπτά για να συζητήσουν τις στρατηγικές τους και επιτρέψτε τους να περιηγηθούν στον διαδικτυακό τόπο της Εκστρατείας ή κάποιας άλλης διαδικτυακής εκστρατείας.
- Εάν η ομάδα σας είναι μικρή, δεν χρειάζεται να χρησιμοποιήσετε όλα τα κοινά-στόχους: επιλέξτε εκείνα που σας φαίνονται πιο σημαντικά για τους συμμετέχοντές σας.
- Θα δείτε ότι πολλές μέθοδοι ή μηνύματα μοιάζουν και ας στοχεύουν διαφορετικά κοινά: ο λόγος που επικεντρωθήκατε σε ένα ήταν για να στρέψετε την προσοχή των συμμετεχόντων στα μηνύματα εκείνα που είναι πιο πιθανό να βρουν ανταπόκριση στο δικό τους κοινό-στόχο.
- Δώστε προσοχή στην κατανομή των φύλων στις μικρές ομάδες εργασίας. Το ιδανικό θα ήταν να υπάρχει κατά προσέγγιση ισορροπία.
- Όταν οι συμμετέχοντες παρουσιάζουν τις στρατηγικές τους, ενθαρρύνετε τις άλλες ομάδες να κάνουν εποικοδομητική κριτική.
- Μπορείτε να προτείνετε να βρίσκουν πάντα κάτι θετικό να πουν για την πολιτική και μετά να προτείνουν τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να βελτιωθεί.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Το ομαδικό μέρος μπορεί επίσης να δοθεί στους συμμετέχοντες σαν εργασία για να το ετοιμάσουν μέσα σε μία εβδομάδα. Μπορείτε να τους ενθαρρύνετε να επισκεφτούν και άλλους ιστότοπους, να διερευνήσουν την έκταση του προβλήματος και να ενημερωθούν για τους νόμους ή κανονισμούς γύρω από τη σεξιστική καταχρηστική συμπεριφορά στο διαδίκτυο.

Οι συμμετέχοντες μπορούν να επιλέξουν κάποιο άλλο θέμα ως στόχο για τον σχεδιασμό τους, για παράδειγμα τον διαδικτυακό ρατσισμό, τον κυβερνοεκφοβισμό ή τον σεξισμό στο σύνολο του διαδικτύου. Επίσης, οι ομάδες μπορούν να επιλέξουν ένα δικό τους θέμα για να ασχοληθούν, αλλά στην περίπτωση αυτή θα τους φανεί χρήσιμο να επιλέξουν ένα συγκεκριμένο κοινό-στόχο.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Οι συμμετέχοντες μπορούν να επιμείνουν με το θέμα του σεξισμού στα διαδικτυακά παιχνίδια, διεξάγοντας, για παράδειγμα, τη δική τους έρευνα γύρω από την έκταση του προβλήματος. Σε μικρές ομάδες, οι συμμετέχοντες θα μπορούσαν να αναλάβουν συγκεκριμένα παιχνίδια και να παρακολουθούν τυχόν εμφανίσεις της ρητορικής μίσους. Αυτές θα μπορούσαν να τις αναφέρουν στο Παρατηρητήριο Ρητορικής Μίσους (Hate Speech Watch), αλλά και στους ίδιους τους ιστοτόπους, εφόσον γίνεται.

Οι συμμετέχοντες θα μπορούσαν να αναπτύξουν περισσότερο τις πιο υποσχόμενες στρατηγικές και στη συνέχεια να τις εφαρμόσουν! Θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τα προφίλ τους στα κοινωνικά μέσα, φόρουμ ή άλλους διαδικτυακούς τόπους που δέχονται σχόλια για να διαδώσουν τις πληροφορίες και να ευαισθητοποιήσουν και άλλους για το πρόβλημα αυτό.

Εάν τα μέλη της ομάδας συμμετέχουν σε διαδικτυακά παιχνίδια, θα μπορούσαν να συζητήσουν το πρόβλημα αυτό και με άλλους διαδικτυακούς παίκτες. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες μπορούν να αναπτύξουν βασικά μηνύματα, που θα μπορούν να χρησιμοποιούν κατά τη διάρκεια παιχνιδιών εάν προκύψει τέτοια κακομεταχείριση. Προτείνετε στους συμμετέχοντες να παρουσιάσουν κάποια από τα παιχνίδια που ξέρουν και συζητήστε τη ρητορική μίσους στα διαδικτυακά παιχνίδια.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΟΜΑΔΑ 1: ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΣΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΠΑΙΚΤΕΣ

Η ομάδα σας θα εστιάσει στις γυναίκες παίκτριες (gamers), τόσο σε αυτές που έχουν δεχτεί κακομεταχείριση όσο και σε αυτές που ίσως ανησυχούν μήπως την αντιμετωπίσουν.

- Ποια είναι τα βασικά σας μηνύματα;
- Πώς μπορείτε να κάνετε τις γυναίκες παίκτες να αισθανθούν ότι έχουν υποστήριξη;
- Τι μπορείτε να τους προτείνετε να κάνουν;

Σκεφτείτε τα διαδικτυακά εργαλεία που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε για να καλλιεργήσετε την αλληλεγγύη ανάμεσα στις γυναίκες παίκτριες.

ΟΜΑΔΑ 2: ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΕΝΟΧΩΝ

Η ομάδα σας θα προσπαθήσει να προσεγγίσει αυτούς που συχνά κακομεταχειρίζονται τις γυναίκες παίκτριες ή όσους μπορεί να μπουν σε πειρασμό να το κάνουν.

- Ποια είναι τα βασικά σας μηνύματα;
- Πώς μπορείτε να τους πείσετε να αλλάξουν συμπεριφορά;
- Τι είδους πληροφορίες χρειάζεστε;

Σκεφτείτε τα διαδικτυακά εργαλεία που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε για να αγγίξετε όσο γίνεται περισσότερα μέλη του κοινού-στόχου σας.

ΟΜΑΔΑ 3: ΕΝΘΑΡΡΥΝΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΥΣ ΠΑΙΚΤΕΣ (GAMERS) ΝΑ ΑΝΑΛΑΒΟΥΝ ΔΡΑΣΗ

Η ομάδα σας θα εστιάσει σε εκείνα τα μέλη της κοινότητας των διαδικτυακών παιχνιδιών που γίνονται μάρτυρες ρητορικής μίσους ενάντια σε παίκτες, αλλά δεν παίρνουν μέρος οι ίδιοι.

- Τι χρειάζεται να ξέρουν;
- Τι θέλετε να κάνουν;
- Πώς μπορείτε να τους πείσετε να το κάνουν;

Σκεφτείτε τα διαδικτυακά εργαλεία που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε για να ενθαρρύνετε όσο γίνεται περισσότερους παίκτες να αναλαμβάνουν δράση.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΟΜΑΔΑ 4: ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΧΑΡΑΞΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Η ομάδα σας θα εστιάσει σε εκείνους που ίσως να μπορούν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα, επειδή είναι αυτοί που χαράζουν πολιτικές ή επειδή είναι μέλη του κοινοβουλίου της χώρας σας.

- Ποια είναι τα βασικά σας μηνύματα;
- Πώς μπορείτε να πείσετε το κοινό-στόχο σας να ασχοληθεί ενεργά με το πρόβλημα;
- Τι τους προτείνετε ως ενέργειες που θα έπρεπε να κάνουν;

Σκεφτείτε τα εργαλεία που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε για να αγγίξετε όσο γίνεται περισσότερα μέλη του κοινού-στόχου σας.

ΟΜΑΔΑ 5: ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΠΑΡΟΧΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Η ομάδα σας θα εστιάσει σε εκείνους που ίσως να μπορούν να αντιμετωπίσουν απευθείας το πρόβλημα, για παράδειγμα τους ιδιοκτήτες ιστοσελίδων, τους παρόχους διαδικτύου και τους διαχειριστές κοινοτήτων στο διαδίκτυο.

- Ποια είναι τα βασικά σας μηνύματα;
- Πώς μπορείτε να πείσετε το κοινό-στόχο σας να ασχοληθεί ενεργά με το πρόβλημα;
- Τι τους προτείνετε ως ενέργειες που θα πρέπει να κάνουν;

Σκεφτείτε τα εργαλεία που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε για να αγγίξετε όσο γίνεται περισσότερα μέλη του κοινού-στόχου σας.

ΟΜΑΔΑ 6: ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΓΝΩΜΗΣ

Η ομάδα σας θα εστιάσει στη «στρατολόγηση» ανθρώπων από το ευρύ κοινό για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

- Ποια είναι τα βασικά σας μηνύματα;
- Τι θέλετε να κάνουν οι άνθρωποι αυτοί;
- Τι είδους πληροφορίες χρειάζεστε;

Σκεφτείτε τα διαδικτυακά εργαλεία που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε για να κινητοποιήσετε ανθρώπους, ώστε να ενταχθούν στην εκστρατεία σας.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ON 4/29/2012 AT 1:43 PM
Garry Garry69 wrote:

θα σου κόψω το λαιμό γα***νη που***να που έχεις ολόκληρη λίστα φίλων παλιομ***νί σε μισώ τράβα ψόφα παλιοσκόφρα!

Message will expire in 30 days | Block user

Say something here...

FramedAdam 03/08/2011
Τράβα πίσω στην κουζίνα.

Message will expire in 30 days

Πηγή των λεζάντων: <http://fatuglyorslutty.com/> (ελήφθησαν στις 9 Οκτωβρίου 2013)

ΕΠΙΠΕΔΟ 4

ΟΜΑΔΑ
10-20ΔΙΑΡΚΕΙΑ
60'

ΕΞΕΤΑΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Ζητείται από τους συμμετέχοντες να λειτουργήσουν ως σύμβουλοι πολιτικών που ερευνούν το θέμα της ομοφοβικής παραβίασης δικαιωμάτων. Εξετάζουν την αξιοπιστία πληροφοριών που έχουν δημοσιευθεί στο διαδίκτυο και αναπτύσσουν στρατηγικές πρακτικής αντιμετώπισης.

ΘΕΜΑΤΑ Διαδικτυακός γραμματισμός, Ρατσισμός και διάκριση, Στρατηγικές εκστρατείας

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ Επίπεδο 4

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ 10-20

ΔΙΑΡΚΕΙΑ 60 λεπτά

- ΣΤΟΧΟΙ
- Να αξιολογήσουμε την αξιοπιστία των πληροφοριών που υπάρχουν στο διαδίκτυο.
  - Να διερευνήσουμε κάποιες από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν νεαροί -και νεαρές- ομοφυλόφιλοι λόγω της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο.
  - Να εξετάσουμε τη δική τους συμπεριφορά προς το διαδικτυακό περιεχόμενο.

- ΥΛΙΚΑ
- Πρόσβαση στο διαδίκτυο
  - Χαρτιά και στυλό
  - Χαρτόνια και μαρκαδόροι

- ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ
- Βεβαιωθείτε ότι οι συμμετέχοντες θα έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο.
  - Κάντε αντίγραφα των καθηκόντων των Ερευνητών και της φόρμας συμπλήρωσης των παρατηρητών (σελίδα 77).
  - Προαιρετικά: Ρωτήστε εκ των προτέρων ποιοι θέλουν να αναλάβουν εθελοντικά τον ρόλο της «παρατήρησης». Θα χρειαστεί περίπου η μισή ομάδα ως παρατηρητές. Δείξτε τους τη φόρμα συμπλήρωσης των παρατηρητών και σιγουρευτείτε ότι καταλαβαίνουν ποια στοιχεία θα αναζητούν και πώς πρέπει να συμπληρώνουν τα κενά.

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Εξηγήστε ότι σε αυτήν την άσκηση θα εξετάσετε τη χρήση του διαδικτύου ως πηγής άντλησης πληροφοριών. Ρωτήστε πόσοι από τους συμμετέχοντες χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για τον σκοπό αυτό και εάν έχουν αγαπημένους ιστότοπους που χρησιμοποιούν.
2. Δώστε τους το παρακάτω σενάριο και σιγουρευτείτε ότι όλοι καταλαβαίνουν τι να κάνουν.

Μετά από διάφορες ομοφοβικές επιθέσεις εναντίον νεαρών ομοφυλόφιλων - κυρίως σε διαδικτυακούς τόπους και βίντεο - και μετά από έντονες πιέσεις από ΜΚΟ, θα υπάρξει στο κοινοβούλιο συζήτηση επί του θέματος. Η κυβέρνηση πρότεινε προσχέδιο νόμου που προβλέπει τη διοχέτευση πόρων από τον προϋπολογισμό σε εκπαιδευτικές προσπάθειες αντιμετώπισης της ομοφοβίας και την παροχή υποστήριξης σε νέους και νέες ομοφυλόφιλους. Τα βασικά κόμματα της αντιπολίτευσης εναντιώνονται όλα στον νέο νόμο.

Φανταστείτε ότι εργάζεστε ως ερευνητές για μια πολιτικό που θέλει να μιλήσει κατά τη συζήτηση. Η βουλευτής σας ζήτησε να ετοιμάσετε μια ενημέρωση για να βασίσει την ομιλία της, με κάποια σημεία-κλειδιά που πρέπει να ακουστούν στη συζήτηση. Έχετε 20 λεπτά για να κάνετε κάποια προκαταρκτική έρευνα.

3. Εξηγήστε ότι τα μέλη θα εργαστούν σε ομάδες των 4 ατόμων, με 2 να αποτελούν τους ερευνητές και 2 που θα παρακολουθούν τη μεθοδολογία των ερευνητών. Πείτε τους ότι η έρευνα προϋποθέτει σωστή μεθοδολογία! Ρωτήστε εάν μπορούν να προτείνουν κάποια βασικά στοιχεία για το πώς πρέπει να διεξάγεται μια έρευνα και φτιάξτε έναν κατάλογο με αυτά στον πίνακα σεμιναρίων.
4. Ζητήστε εθελοντές που να λειτούργησουν ως παρατηρητές, εάν αυτό δεν έχει ήδη γίνει. Δώστε τους αντίγραφα από τις φόρμες συμπλήρωσης των παρατηρητών και σιγουρευτείτε ότι καταλαβαίνουν τι πρέπει να κάνουν. Χωρίστε την υπόλοιπη ομάδα, ώστε να έχετε περίπου ίσους αριθμούς ατόμων που εργάζονται για την κυβέρνηση και για τα δύο κόμματα αντιπολίτευσης. Δώστε σε κάθε ομάδα μια καρτέλα με τα καθήκοντά τους.
5. Πείτε στους συμμετέχοντες ότι έχουν 30 λεπτά για να κάνουν την έρευνά τους. Προτείνετε να χρησιμοποιήσουν τα πρώτα 20 λεπτά για βρουν πληροφορίες και να αφήσουν 10 λεπτά στο τέλος για να καταλήξουν στα βασικά σημεία που θα παρουσιάσουν στον ή στην κοινοβουλευτικό τους εκπρόσωπο.
6. Όταν ολοκληρώσουν το έργο τους οι ομάδες, ζητήστε τους να απομακρυνθούν από τους υπολογιστές. Δώστε τους άλλα 5-10 λεπτά, ώστε οι παρατηρητές των ομάδων να μπορέσουν να αναφέρουν κάποιες βασικές παρατηρήσεις τους.
7. Καλέστε τους ερευνητές να παρουσιάσουν τα βασικά σημεία που επέλεξαν για την ομιλία του ή της βουλευτή τους. Μπορούν να τα παρουσιάσουν τηλεγραφικά: οι συμμετέχοντες πρέπει να σκέφτονται ότι ενημερώνουν τον/την βουλευτή, όχι ότι κάνουν την ομιλία οι ίδιοι!
8. Μετά από την κάθε παρουσίαση, αφιερώστε λίγο χρόνο στους παρατηρητές για να παρουσιάσουν τα ευρήματά τους, καθώς και για τυχόν ερωτήσεις από τις άλλες ομάδες γύρω από τις πληροφορίες που παρουσιάστηκαν ή τη στρατηγική που ακολούθησαν. Μετά πείτε στους συμμετέχοντες ότι περνάτε στον απολογισμό αναφορικά με την άσκηση.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ

- Πόσο εύκολη σας φάνηκε η δουλειά σας; Τι σας φάνηκε πιο δύσκολο;
- Πώς αποφασίσατε σε ποιες ιστοσελίδες να αναζητήσετε πληροφορίες; Πόσο προβληματιστήκατε για την «αξιοπιστία» των ιστότοπων ή την «αλήθεια» των πληροφοριών που διαλέξατε;
- Δώσατε μεγαλύτερο βάρος στο να βρείτε πληροφορίες που θα υποστήριζαν τη θέση του πολιτικού σας ή στο να συντάξετε μια αντικειμενική περιγραφή του θέματος; Ποιο από τα δύο πιστεύετε ότι πρέπει να κάνει ένας πραγματικός ερευνητής;
- Αναζητήσατε παραδείγματα ρητορικής μίσους ενάντια στους ομοφυλόφιλους; Εάν κάποιες ομάδες δεν το έκαναν, θεωρείτε ότι κάτι τέτοιο θα ήταν σημαντικό;
- Πιστεύετε ότι ο/η βουλευτής σας θα ήταν ικανοποιημένος/η από την έρευνά σας; Θεωρείτε ότι θα ήταν ικανοποιημένοι οι άνθρωποι που εκπροσωπεί;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΙΝΤΕΡΝΕΤ ΓΙΑ ΣΚΟΠΟΥΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Μάθατε τίποτα σημαντικό για τη χρήση του διαδικτύου για έρευνα; Θα θέλατε να προσθέσετε κάτι στον κατάλογο των βασικών στοιχείων που φτιάξατε στην αρχή της δραστηριότητας;
- Εκπλαγήκατε από τις διαφορές ανάμεσα στις πληροφορίες που μπόρεσαν να βρουν οι συμμετέχοντες; Πώς τις εξηγείτε;
- Με ποιους τρόπους μπορούμε να ελέγχουμε εάν ένας ιστότοπος είναι αξιόπιστος ή εάν οι πληροφορίες είναι εμπεριστατωμένες; Συνήθως το κάνετε αυτό;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΟΦΟΒΙΑ / ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- Ανακαλύψατε κανένα παράδειγμα διάκρισης ή καταχρηστικής συμπεριφοράς;
- Θεωρείτε ότι βρήκατε πληροφορίες που ήταν ψευδείς ή άδικες;
- Ποιοι είναι οι κίνδυνοι όταν όλοι επιτρέπεται να δημοσιεύουν τις απόψεις τους στο διαδίκτυο;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Η δραστηριότητα θα φέρει καλύτερα αποτελέσματα εάν οι παρατηρητές έχουν ενημερωθεί εκ των προτέρων. Εάν είναι εφικτό, αναθέστε μόνο έναν παρατηρητή σε κάθε μικρή ομάδα και αυξήστε τον αριθμό των ερευνητών.
- Οι ερευνητές δεν θα πρέπει να αισθάνονται ότι οι παρατηρητές τους ελέγχουν. Μπορείτε να τους πείτε ότι η δουλειά των παρατηρητών είναι να εξετάσουν τις διαφορετικές μεθόδους έρευνας και ότι υπάρχουν πολλοί τρόποι να κάνει κανείς αυτήν τη δουλειά!
- Μπορείτε, αν το αποφασίσετε, να μη δείξετε στους ερευνητές τη φόρμα συμπλήρωσης των παρατηρητών: έτσι δε θα γνωρίζουν τα βασικά στοιχεία και ίσως τα αποτελέσματα να είναι πιο ενδιαφέροντα. Από την άλλη, αυτό μπορεί να αποτελέσει επιπρόσθετη πηγή πίεσης για τους ερευνητές. Εάν δείξετε τη φόρμα συμπλήρωσης, προάγετε μια καλύτερη σχέση συνεργασίας ανάμεσα στους ερευνητές και τον παρατηρητή.

- Στον απολογισμό, μπορείτε να εξετάσετε κατά πόσο υπάρχει περίπτωση να μεροληπτεί μια έρευνα ανάλογα με το αποτέλεσμα που «θέλουμε» να βρούμε. Με αυτήν την αφορμή, μπορείτε να ρωτήσετε τους συμμετέχοντες γενικά πώς αντιδρούν σε πληροφορίες που βρίσκουν αλλά δεν θέλουν να πιστέψουν!
- Ένας από τους κινδύνους όταν υπάρχει σε μεγάλη έκταση παραπληροφόρηση ή έντονη προκατάληψη στο διαδίκτυο είναι ότι εύκολα μπορεί να διαδοθεί ως «γεγονός». Μπορείτε να διερευνήσετε εάν οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι ίσως προσπέρασαν «γεγονότα» που είδαν στο διαδίκτυο και εάν κάτι στις πληροφορίες αυτές θα μπορούσε να συμβάλει στη διάδοση προκαταλήψεων γύρω από συγκεκριμένες ομάδες ή άτομα.
- Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τον κατάλογο σημείων ελέγχου στις Βοηθητικές Πληροφορίες για τον διαδικτυακό γραμματισμό, για να συμπληρώσετε τις προτάσεις των συμμετεχόντων γύρω από το πώς μπορούν να ελέγχουν την αξιοπιστία πληροφοριών που δημοσιεύονται στο διαδίκτυο. Τονίστε ότι τα περισσότερα που βλέπουμε ενέχουν και ένα στοιχείο «άποψης». Υπάρχουν πολλοί τρόποι να παρουσιάζονται οι πληροφορίες κατά τρόπο που να ενισχύεται μία οπτική γωνία. Για παράδειγμα, η παράλειψη παραδειγμάτων ομοφοβικής ρητορικής μίσους δημιουργεί την εντύπωση ότι δεν υπάρχει τέτοιο πρόβλημα!
- Μπορείτε να κάνετε μια έρευνα για το πώς ανιχνεύονται οι διαδικτυακές απάτες και να συζητήσετε με τους συμμετέχοντες με ποιον τρόπο οι ψευδείς ειδήσεις υποδαυλίζουν τη ρητορική μίσους.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Μπορείτε να επιλέξετε κάποια άλλη ομάδα-στόχο που θα ερευνήσουν οι συμμετέχοντες, π.χ. γυναίκες, Ρομά ή κάποια άλλη εθνοτική μειονότητα, αιτούντες άσυλο κλπ.

Επίσης, μπορείτε να κάνετε την άσκηση χωρίς παρατηρητές, αλλά με το κάθε μέλος να λειτουργεί και σαν παρατηρητής του εαυτού του. Στην περίπτωση αυτή, θα πρέπει πριν ξεκινήσετε να κοιτάξετε τη φόρμα συμπλήρωσης στοιχείων των παρατηρητών με την ομάδα και να τους ζητήσετε να καταγράψουν τις μεθόδους τους όσο θα κάνουν την έρευνα.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Οι συμμετέχοντες μπορούν να βελτιώσουν τον κατάλογο των βασικών στοιχείων για τη διεξαγωγή μιας διαδικτυακής έρευνας και να δημιουργήσουν δικές τους κατευθυντήριες οδηγίες. Επίσης μπορούν να δημιουργήσουν έναν κατάλογο με σημεία ελέγχου για την ανταλλαγή πληροφοριών με άλλους και να τη μοιραστούν με άλλους ακτιβιστές στον ιστότοπο του No Hate Speech Movement. Η διάδοση της ρητορικής μίσους σε μεγάλο βαθμό γίνεται από χρήστες που, μέσω 'share', μοιράζονται αστόχαστα απόψεις που εκφράζουν προκατάληψη και θίγουν κάποιους ανθρώπους.

Θα μπορούσαν να δοκιμάσουν τον κατάλογο στη σελίδα 77 (ή τον δικό τους) σε μερικές δημοφιλείς ειδησεογραφικές ιστοσελίδες. Πολλά ειδησεογραφικά άρθρα είναι υπεύθυνα για τη διάδοση προκαταλήψεων γύρω από διάφορες κοινωνικές ομάδες. Αυτό μπορεί να ενθαρρύνει τους αναγνώστες τους να πιστεύουν ότι είναι «αποδεκτή» η κακομεταχείριση αυτών των ομάδων.

Υπάρχουν και άλλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες που μπορείτε να κάνετε με την ομάδα σας γύρω από στρατηγικές παραπληροφόρησης εδώ:

<http://mediasmarts.ca/sites/default/files/tutorials/facing-online-hate/index.html>

Καλέστε τους συμμετέχοντες να σας παρουσιάσουν τις ιστοσελίδες στις οποίες ανατρέχουν συνήθως για να βρискουν πληροφορίες στο διαδίκτυο και ελέγξτε από κοινού πόσο αξιόπιστες και αμερόληπτες είναι όντως οι ιστοσελίδες αυτές.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ 1:

Η πολιτικός σας είναι μέλος της κυβέρνησης. Πρέπει να πείσει για τα πλεονεκτήματα του νέου νόμου. Κάντε μια έρευνα στο διαδίκτυο για να βρείτε οποιαδήποτε πληροφορία θα της ήταν χρήσιμη για να κάνει την ομιλία της. Μετά κάντε μια λίστα με 5 σημεία-κλειδιά που πιστεύετε ότι πρέπει να αναφέρει.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ 2:

Ο πολιτικός σας είναι μέλος της αντιπολίτευσης. Είναι αντίθετος με το να δοθούν χρήματα από τον προϋπολογισμό για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού. Κάντε μια έρευνα στο διαδίκτυο για να βρείτε οποιαδήποτε πληροφορία θα του ήταν χρήσιμη για να κάνει την ομιλία του. Μετά κάντε μια λίστα με 5 σημεία-κλειδιά που πιστεύετε ότι πρέπει να αναφέρει.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ 3:

Η πολιτικός σας είναι μέλος ενός μικρού κόμματος. Το κόμμα σας δεν έχει ακόμα αποφασίσει εάν θα υποστηρίξει ή θα καταψηφίσει τον νόμο. Κάντε μια έρευνα στο διαδίκτυο για να βρείτε οποιαδήποτε πληροφορία θα ήταν χρήσιμη στην πολιτικό σας για να αποφασίσει. Μετά κάντε μια λίστα με 5 σημεία-κλειδιά που πιστεύετε ότι πρέπει να αναφέρει.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΕΣ

Η δουλειά σας είναι να προσπαθήσετε να αναλύσετε την προσέγγιση που ακολουθούν οι ερευνητές. Προσπαθήστε να συγκεντρώσετε όσο γίνεται περισσότερα στοιχεία για τα ερωτήματα στη φόρμα συμπλήρωσης στοιχείων των παρατηρητών. Μπορείτε να ζητάτε από τους ερευνητές να σας εξηγούν τι κάνουν ή γιατί ακολουθούν μια συγκεκριμένη προσέγγιση, αρκεί να μην τους αποσπάτε πολύ την προσοχή!

ΦΟΡΜΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΕΣ

Όροι-κλειδιά που χρησιμοποιούνται για την εύρεση πληροφοριών	
ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΙΣΤΟΤΟΠΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ:	
Όνομα ιστότοπου	
Κατά προσέγγιση αρ. λεπτών παραμονής στον ιστότοπο	
Πολιτικός προσανατολισμός (υπέρ των ομοφυλόφιλων, κατά αυτών, ουδέτερο)	
Γιατί επιλέχθηκε αυτός ο ιστότοπος;	
Κύρος της ιστοσελίδας: –Γιατί θα πρέπει να εμπιστευτούμε αυτόν τον ιστότοπο; –Το έλεγξε αυτό η ομάδα;	
Για κάθε πληροφορία που επιλέχτηκε, δινόταν πηγή ή παραπομπή; Το έλεγξε αυτό η ομάδα;	
Κάτι άλλο σχετικά με τον τρόπο εργασίας των ερευνητών;	

ΕΠΙΠΕΔΟ 4

ΟΜΑΔΑ
10-20

ΔΙΑΡΚΕΙΑ
120'

ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ

Η δραστηριότητα αυτή είναι μια άσκηση προσομοίωσης που περιλαμβάνει δύο κοινότητες με αντικρουόμενες απόψεις για την ελευθερία της έκφρασης, που αναγκάζονται να συνυπάρξουν στο ίδιο νησί.

ΘΕΜΑΤΑ Δημοκρατία και συμμετοχή, Ελευθερία έκφρασης, Ρατσισμός και διάκριση

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ Επίπεδο 4

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ 10-20

ΔΙΑΡΚΕΙΑ 120 λεπτά

- ΣΤΟΧΟΙ
- Να εξετάσουμε θέματα σχετικά με τη διαφορετικότητα, τον πλουραλισμό και τη ρητορική μίσους.
  - Να αναλογιστούμε πώς η ελευθερία της έκφρασης συμβάλλει στη λειτουργία μιας δημοκρατικής κοινωνίας.
  - Να συζητήσουμε τι πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα προκύπτουν όταν δεν υπάρχουν όρια στην ελευθερία της έκφρασης.
  - Να αναπτύξουμε δεξιότητες διαπραγμάτευσης και να τις εξασκήσουμε.

- ΥΛΙΚΑ
- Χαρτιά και στυλό
  - Χώρος συνάντησης για τις δύο κοινότητες (ξεχωριστά)
  - 2 συντονιστές (ιδανικά)

- ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ
- Κάντε αντίγραφα των πληροφοριών για τα δύο νησιά (σελίδες 82 και 83).
  - Κάντε αντίγραφα των Προβλημάτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν, (σελίδα 78).

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Εξηγήστε ότι η δραστηριότητα αυτή είναι μια άσκηση προσομοίωσης και μοιράστε την ομάδα σε δύο διαφορετικές κοινότητες. Η κοινότητα του Ίξηρατ θα πρέπει να είναι μεγαλύτερη, με περίπου τα δύο τρίτα των συμμετεχόντων. Το υπόλοιπο ένα τρίτο της ομάδας θα είναι οι Παστίκ. Εξηγήστε ότι στο πρώτο μέρος της προσομοίωσης η δουλειά θα γίνει ξεχωριστά στις δύο κοινότητες. Μετά από 20 λεπτά, οι ομάδες θα ενωθούν.
2. Μία από τις ομάδες θα πρέπει να οδηγηθεί σε διαφορετική αίθουσα. Ο συντονιστής της κάθε ομάδας θα πρέπει να διαβάσει τις πληροφορίες για την αντίστοιχη κοινότητα και μετά να μοιράσει αντίγραφα στα μέλη για να ανατρέχουν αν θέλουν.
3. Ξεκινήστε τη συζήτηση με την κάθε ομάδα ρωτώντας τους συμμετέχοντες πώς τους φαίνεται η ζωή στο νησί. Ρωτήστε τους αν θα ήθελαν να ζουν εκεί. Μετά από λίγη σκέψη, καλό θα ήταν να τεθούν τα ακόλουθα ερωτήματα στις ομάδες:

Ομάδα των Παστίκ

Τι σας ανησυχεί σχετικά με τη μετακόμισή σας στο νέο νησί;

Ομάδα των Ίξηρατ

Τι σας ανησυχεί τώρα που θα δεχτείτε έναν μεγάλο αριθμό μεταναστών που δε γνωρίζουν τον πολιτισμό και τις παραδόσεις σας;

4. Μετά από 20 λεπτά, θα πρέπει να ενώσετε τις δύο ομάδες. Προτείνετε στους νησιώτες να συστηθούν, παροτρύνοντάς τους να κάνουν και κάποια σύντομη δήλωση εάν θέλουν. Το στάδιο αυτό δε θα πρέπει να υπερβεί τα 10 λεπτά.
5. Μετά από 10 περίπου λεπτά, δώστε στους συμμετέχοντες τα εξής στοιχεία:

Πέρασε ένας χρόνος και έχουν προκύψει διάφορα προβλήματα. Η ένταση ανάμεσα στις κοινότητες ολοένα αυξάνει και πολλοί ανησυχούν ότι θα υπάρξουν σοβαρές κοινωνικές αναταραχές. Ο Πρόεδρος σας κάλεσε να σχηματίσετε μια ομάδα εργασίας, ώστε να προσπαθήσετε να βρείτε λύσεις για τα προβλήματα αυτά.

6. Μοιράστε το σύνολο της κοινότητας σε μικρότερες ομάδες εργασίας, έτσι ώστε κάθε ομάδα εργασίας να έχει (περίπου) 2 μέλη Παστίκ και 4 μέλη Ίξηρατ. Δώστε σε κάθε ομάδα ένα από τα προβλήματα στη σελίδα 84.
7. Πείτε στις ομάδες ότι έχουν 20 λεπτά για να καταλήξουν σε μια απόφαση για το πώς θα λυθεί το πρόβλημα. Εξηγήστε ότι κάθε πρόταση, για να γίνει αποδεκτή, θα πρέπει να ψηφιστεί και να εγκριθεί από την πλειονότητα των συμμετεχόντων (της εκάστοτε ομάδας εργασίας). Υπενθυμίστε τους ότι εάν δεν καταφέρουν να υιοθετήσουν νέες αποφάσεις, θα συνεχίσει να ισχύει, ότι προϋπήρχε!
8. Μετά από 20 λεπτά, συγκεντρώστε όλες τις ομάδες για να παρουσιάσουν τις αποφάσεις τους. Δώστε σε κάθε ομάδα εργασίας 2-3 λεπτά για να παρουσιάσουν συνοπτικά τις σκέψεις και τη λύση που επέλεξαν και ζητήστε σύντομα σχόλια από τους υπόλοιπους. Στη συνέχεια περάστε στον απολογισμό.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Ξεκινήστε «βγάζοντας» τους συμμετέχοντες από τους ρόλους τους και θυμίζοντάς τους ότι τώρα θα συζητήσετε την άσκηση ως σύνολο. Θα πρέπει να προσπαθήσουν να επιστρέψουν στις προηγούμενες συζητήσεις.

- Πώς αισθάνεστε για την άσκηση αυτή; Τι σας άρεσε ή δεν σας άρεσε;
- Πόσο εύκολο ήταν να παίξετε τον ρόλο σας -και να «μείνετε» σε αυτόν- μετά που ενώθηκαν οι δυο νησιώτικες κοινότητες;
- Πώς σας φάνηκε η διαδικασία των διαπραγματεύσεων και η διαδικασία λήψης αποφάσεων στο τέλος;
- Ποια ήταν για εσάς τα πιο σημαντικά πράγματα όταν προσπαθούσατε να βρείτε μια λύση;
- Ήταν δίκαιο που η κοινότητα των Ίζηρατ στην ουσία μπορούσε να ασκήσει βέτο σε κάθε πρόταση, από τη στιγμή που ήταν πλειοψηφία; Πώς μπορούμε να εξασφαλίζουμε ότι οι απόψεις και τα δικαιώματα των μειονοτήτων έχουν δίκαιη εκπροσώπηση στην πραγματική ζωή;
- Η άσκηση άλλαξε κάποια άποψή σας; Εάν ναι, ποια συγκεκριμένα και γιατί;
- Πιστεύετε ότι η άσκηση αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα; Σας θύμισε κάποιο πρόβλημα που υπάρχει στην κοινωνία σήμερα;
- Πώς πιστεύετε ότι πρέπει να αντιμετωπίζουμε το πρόβλημα που προκύπτει όταν άνθρωποι λένε πράγματα επώδυνα, μισαλλόδοξα και ενίοτε επικίνδυνα;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Οι περιγραφές της ζωής στα δύο νησιά είναι σχετικά μεγάλες, ούτως ώστε να βάλουν τους συμμετέχοντες στο πνεύμα της κοινότητάς τους. Καλό είναι να μη διαβαστούν σαν πληροφορίες, αλλά πιο πολύ σαν ιστορία!
- Θα μπορούσατε να ζητήσετε από την ομάδα εργασίας που θα αναλάβει το πρόβλημα για την εκστρατεία στο διαδίκτυο να εστιάσει στη διαδικτυακή πτυχή του προβλήματος. Θα πρέπει τουλάχιστον να τους κατευθύνετε να σκεφτούν και αυτήν την άποψη παράλληλα με άλλες προτάσεις εκτός διαδικτύου.
- Αφήστε να κυλήσει η προσομοίωση με όσο γίνεται λιγότερη καθοδήγηση από εσάς. Βεβαιωθείτε ότι όλοι κατανοούν τα χρονικά όρια και τη φύση της εργασίας τους, αλλά αφήστε τους να προσεγγίσουν τη δουλειά αυτή με όποιο τρόπο θεωρούν καλύτερο. Διακόψτε μόνο εάν μοιάζουν να μην έχουν καταλάβει ή εάν υπάρξουν εντάσεις ή αντιπαραθέσεις που επηρεάζουν τη διαδικασία.
- Ίσως να βοηθήσει τους συμμετέχοντες εάν τους δώσετε κάποιες πληροφορίες γύρω από την ελευθερία της έκφρασης. Εάν υπάρχει χρόνος, χρησιμοποιήστε κάποιες από τις πληροφορίες.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Εάν ο χρόνος είναι λίγος, περιορίστε τις περιγραφές και δώστε ενδεχομένως σε όλες τις ομάδες εργασίας το πρώτο πρόβλημα να συζητήσουν στις τελικές διαπραγματεύσεις. Αυτό θα επιταχύνει τις διαπραγματεύσεις. Εάν έχετε χρόνο κατά τις πρώτες (ξεχωριστές) συναντήσεις των ομάδων, θα μπορούσατε να ρωτήσετε τους συμμετέχοντες εάν υπάρχει κάποιο μήνυμα που θα ήθελαν να μεταδώσουν όταν θα συναντηθούν όλοι μαζί. Στη συνέχεια, τα μηνύματα αυτά θα μπορούσαν να αποτελέσουν τις σύντομες συστάσεις που γίνονται στα 10 πρώτα λεπτά της συνάντησης.

Εάν η ομάδα είναι μεγάλη, ίσως χρειαστεί να χωρίσετε τη νέα κοινότητα σε μικρότερες ομάδες, ώστε όλοι να έχουν την ευκαιρία να συνεισφέρουν. Η κάθε μία από τις νέες ομάδες θα πρέπει να αποτελείται από περίπου ένα τρίτο Παστίκ και δύο τρίτα Ίξηρατ. Επίσης, ίσως οι ομάδες να θέλουν να ορίσουν 1 ή 2 άτομα ως εκπρόσωπους της κοινότητάς τους.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Οι συμμετέχοντες μπορούν να συντάξουν μια πρόταση για τη δική τους ομάδα, παρόμοια με τις προτάσεις που προέκυψαν από τις διαπραγματεύσεις. Μπορούν να την ψηφίσουν και να τη χρησιμοποιήσουν σαν οδηγό κατευθυντήριων αρχών για τη συμπεριφορά εντός και εκτός διαδικτύου.

Οι συμμετέχοντες μπορούν να κάνουν μια έρευνα γύρω από τις βασικές ομάδες μεταναστών στη χώρα τους. Μπορούν να αναζητήσουν κάποιους από τους λόγους για τους οποίους έχουν μετακομίσει εκεί άνθρωποι, αλλά και να ερευνήσουν εάν αισθάνονται ότι η υπόλοιπη κοινωνία σέβεται τα δικαιώματα και τις απόψεις τους και πώς τους αντιμετωπίζουν τα μέσα ενημέρωσης, τόσο στο διαδίκτυο όσο και εκτός αυτού. Μπορείτε επίσης να καλέσετε εκπροσώπους διαφορετικών κοινοτήτων να μιλήσουν στην ομάδα. Εάν η χώρα σας δεν θεωρείται μεταναστευτικός προορισμός, μπορείτε να εξετάσετε πώς αντιμετωπίζονται οι άνθρωποι που έφυγαν μετανάστες από τη χώρα σας στις χώρες που έχουν εγκατασταθεί.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΩΝ ΠΑΣΤΙΚ

Ζείτε σε ένα μικρό νησί με κλειστά σύνορα, το οποίο, για όσο μπορεί να θυμηθεί ο κόσμος, δεν έχει δει καθόλου μετανάστες και ελάχιστους μόνο τουρίστες. Η κοινωνία σας είναι ήσυχη και φιλειρηνική: η ειρήνη και η απουσία της σύγκρουσης αποτελούν ισχυρή σας παράδοση και θεωρούνται «εθνική προτεραιότητα». Μάλιστα, υπάρχει Άρθρο του Συντάγματος που ορίζει ότι:

Κανείς δεν θα πρέπει να λέει ή να κάνει οτιδήποτε που μπορεί να είναι επώδυνο ή να προκαλεί αναστάτωση στους άλλους.

Η εφαρμογή του άρθρου παρακολουθείται στενά και οι παραβιάσεις τιμωρούνται αυστηρά. Πολύ σπάνια παραβιάζεται: είναι πολύ πιο εύκολο να συμφωνεί κανείς με τους υπόλοιπους. Η διαφωνία έχει γίνει κάτι οδυνηρό για τους Παστίκ, γιατί ταραξίζει το μυαλό.

Η χώρα σας αυτοαποκαλείται δημοκρατία. Γίνονται εκλογές κάθε χρόνο και σχεδόν όλοι ψηφίζουν. Ωστόσο, τείνουν να εκλέγονται οι ίδιοι άνθρωποι, καθώς υπάρχει ελάχιστη συζήτηση για εναλλακτικές πολιτικές.

Γενικά, οι συζητήσεις, οι δημόσιες ανακοινώσεις, ακόμα και τα ΜΜΕ δεν αποκλίνουν από τις απόψεις που είναι ευρέως αποδεκτές από την κοινωνία και αυτό δεν ενοχλεί ιδιαίτερα τον κόσμο, γιατί είτε έχουν ξεχάσει ή δυσκολεύονται να φανταστούν κάποιο διαφορετικό τρόπο ζωής. Ελάχιστα νέα υπάρχουν για άλλα σημεία του πλανήτη, καθόλου αναγνώσματα από άλλους πολιτισμούς και πολύ λίγη αλλαγή, γιατί έχει διαπιστωθεί ότι η αλλαγή φέρνει αναστάτωση.

Με το πέρασμα των χρόνων, ο κόσμος έχει παρατηρήσει ότι η ακτογραμμή έχει αλλάξει: η στάθμη της θάλασσας έχει ανέβει και πολλά μέρη της χώρας που παλιά ήταν κατοικήσιμα τώρα είναι κάτω από το νερό. Αυτό στην αρχή δεν είχε σημασία: υπήρχε αρκετή γη για όλους και οι κοινότητες που ζούσαν κοντά στις ακτές απλά μετακινούνταν πιο πολύ προς την ενδοχώρα. Τα τελευταία χρόνια, όμως, το πρόβλημα έγινε πιο αισθητό. Κάποιοι άνθρωποι άρχισαν να το συζητούν μεταξύ τους, αλλά διαπιστώθηκε ότι ταραζόνταν και έτσι η κυβέρνηση εξέδωσε απαγόρευση.

Η ζωή συνεχίστηκε, ως επί το πλείστον ήρεμη, προβλέψιμη και χωρίς συγκρούσεις και διαφωνίες - μέχρι μια τρομερή ημέρα, που ένας δυνατός τυφώνας πέρασε από το νησί. Καταστράφηκαν κτίρια, πολλοί άνθρωποι σκοτώθηκαν και το μεγαλύτερο μέρος του νησιού πλημμύρισε. Όταν υποχώρησαν τα κύματα, ελάχιστες σοδειές είχαν παραμείνει και αυτές που παρέμειναν άρχισαν να πεθαίνουν από το αλμυρό νερό. Σχεδόν όλες οι υποδομές καταστράφηκαν. Το φαγητό έγινε λιγιστό, άρχισαν να εξαπλώνονται λοιμώξεις και ασθένειες, ενώ τα φάρμακα και ο ιατρικός εξοπλισμός δεν επαρκούσαν. Στο νησί επικράτησε χάος. Οι άνθρωποι έφτασαν στο σημείο να διαφωνούν ως προς το τι ήταν καλύτερο να γίνει!

Πάνω που έμοιαζε να έχει καθεί κάθε ελπίδα, ήρθε μήνυμα από ένα γειτονικό νησί, το Νησί των Ίζηρατ. Στο μήνυμα εξέφραζαν ειλικρινές ενδιαφέρον για όλους τους Παστίκ και προσφέρονταν να καλοδεχτούν οποιονδήποτε επιθυμούσε να μετακομίσει στο Ίζηρατ. Είστε από αυτούς που αποφάσισαν να μετακομίσουν.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΩΝ ΪΞΗΡΑΤ

Ζείτε στο Νησί των Ϊξηρατ, το οποίο βρίσκεται στον Ειρηνικό Ωκεανό, σε σημείο που από τα αρχαία χρόνια αποτελεί σταθμό σε σημαντική ναυτική διαδρομή ολόκληρου του ωκεανού. Παραδοσιακά το νησί σας βασίζεται στο εμπόριο και στην επικοινωνία με άλλους λαούς - εδώ και εκατοντάδες χρόνια εφαρμόζετε πολιτική ανοικτών συνόρων. Ως αποτέλεσμα, οι ταξιδιώτες και οι μετανάστες από πολλούς διαφορετικούς πολιτισμούς αποτελούν σημαντικό στοιχείο της ζωής στο νησί. Το αποτέλεσμα είναι ένας πληθυσμός ποικιλόμορφος, με ευρύ φάσμα απόψεων, πεποιθήσεων και πολιτιστικών πρακτικών.

Ο εθνικός πολιτισμός σας ενστερνίζεται αυτήν τη διαφορετικότητα: ο κόσμος ενδιαφέρεται έντονα για τους διαφορετικούς τρόπους δράσης και τις διαφορετικές πεποιθήσεις και ιδεολογίες. Φυσικά, μέσα σε τόση ποικιλομορφία, δε γίνεται κάθε ιδέα ή ιδεολογία αποδεκτή από όλους. Η διαφωνία και η σύγκρουση είναι τρόπος ζωής στο Ϊξηρατ. Σχεδόν κάθε συνάντηση δύο ανθρώπων περιλαμβάνει και κάποια αντιπαράθεση σκέψεων, πεποιθήσεων και ιδεών. Επίσης, σχεδόν κάθε συνάντηση περιέχει ή καταλήγει σε διαφωνία. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η διαφωνία είναι το εθνικό χόμπι.

Για τον λόγο αυτό, δεν υπάρχουν νόμοι που να περιορίζουν τι μπορεί να πει ένα άτομο ή μια ομάδα σε κάποιον άλλο, ούτε που να περιορίζουν τι μπορεί να πει ένα άτομο ή μια ομάδα για κάποιον άλλο. Υπάρχουν κάποιον που λένε απαίσια πράγματα. Μερικές φορές αυτό οδηγεί μερικούς να κάνουν απαίσια πράγματα. Εάν «κάνουν» τιμωρούνται από το νόμο, εάν «λένε» δεν τιμωρούνται.

Η ζωή στο Ϊξηρατ έχει ενδιαφέρον, προκλήσεις - και αλλάζει διαρκώς. Είστε περήφανοι για τον πλούτο του πολιτισμού σας και που μπορείτε να λέτε ότι θέλετε. Ξέρετε ότι οι ατελείωτες αντιπαρθέσεις και διαφωνίες δεν φέρνουν πάντα την ευτυχία. Μάλιστα, πολλές φορές σας κουράζουν αφάνταστα οι διαφωνίες και σας πληγώνουν: δεν είναι πάντα εύκολο να ακούς ανθρώπους να λένε πράγματα που θεωρείς λάθος, πόσο μάλλον πράγματα που είναι σκληρά. Επιπλέον, έχετε παρατηρήσει ότι κάποιες κοινωνικές ομάδες τείνουν να πέφτουν πιο συχνά θύμα σκληρών και μισαλλόδοξων σχολίων από άλλες.

Και πάλι όμως, θεωρείται ότι το σημαντικό είναι να μην απαγορεύεται ποτέ σε κανέναν να εκφράζει τις πεποιθήσεις του.

Μια μέρα, στο νησί σας έφτασαν νέα ότι ένας εξαιρετικά δυνατός τυφώνας έπληξε ένα από τα άλλα νησιά του Ειρηνικού. Ξέρετε ελάχιστα για το νησί αυτό: πάντα ζούσαν απομονωμένοι στον κόσμο τους. Έχετε ακούσει ιστορίες, ότι οι άνθρωποι που μένουν εκεί είναι πολύ χαζοί και οπισθοδρομικοί, αλλά δεν έχετε συναντήσει ποτέ κανέναν από εκεί. Ξέρετε ότι είναι σχεδόν αδύνατο να επισκεφτεί κανείς το νησί.

Η κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι το Νησί των Παστίκ επλήγη τόσο πολύ από τον τυφώνα που οι περισσότεροι από τους κατοίκους που επιβίωσαν θα μεταφερθούν στο Ϊξηρατ. Μάλλον μπορούν να στριμωχτούν κάπου, αλλά αυτό θα σημαίνει πολλές αναπροσαρμογές για τους προϋπάρχοντες κατοίκους. Θα πρέπει οι δουλειές να μοιραστούν και ενδέχεται να μην υπάρχουν αρκετές κατοικίες για όλους.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑ 1:

Έχει ξεκινήσει μια εκστρατεία με τίτλο «Βρες τη γλώσσα των Παστίκ», που έχει σαρώσει το διαδίκτυο. Ο ιστότοπος της εκστρατείας περιέχει σλόγκαν του στυλ:

- Σκούνηξε έναν Παστίκ να δεις αν θα βγάλει ήχο!
- Δε βγάζει γλώσσα γιατί δεν έχει μυαλό!
- Βρες μια γλώσσα και κέρδισε ένα smartphone!

Ο ιστότοπος καλεί τον κόσμο να υποβάλλει φωτογραφίες από γλώσσες των Παστίκ. Υπάρχει και «Γκαλερί Γλωσσών» με φωτογραφίες και βίντεο ανθρώπων που αναγκάζουν Παστίκ να ανοίξουν το στόμα τους, φωτίζοντάς το με φακό, ποζάροντας με μικροσκόπια ή δείχνοντας τη γλώσσα. Η εκστρατεία κερδίζει έδαφος και έχουν σημειωθεί πολλά περιστατικά με Παστίκ να πέφτουν θύμα επίθεσης στους δρόμους. Οι Παστίκ απάντησαν λέγοντας ότι αρνούνται να εμπλακούν σε μια προσβλητική συζήτηση με ανθρώπους που δε σέβονται.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ 2:

Μια ομάδα αγοριών Ίξπρατ επιτέθηκε φραστικά σε μια νεαρή κοπέλα της κοινότητα των Παστίκ στον δρόμο. Της φώναξαν ότι είναι μια «χοντρέλα», μια «βρωμιάρα σκρόφα» και ότι δεν έχει γλώσσα στο στόμα της ούτε μυαλό στο κεφάλι της. Η κοπέλα αισθάνεται χάλια και δεν έχει βγει από το σπίτι της ούτε έχει μιλήσει σε κανέναν για δύο εβδομάδες. Τις τελευταίες τρεις μέρες δεν έχει φάει τίποτα. Οι γονείς της ανησυχούν τρομερά.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ 3:

Έχει δημοσιευτεί έκθεση που δείχνει ότι ο δείκτης ανεργίας των Παστίκ είναι κατά πολύ υψηλότερος από ό,τι στον υπόλοιπο πληθυσμό, ότι δεν υπάρχουν καθόλου εκπρόσωποι των Παστίκ στο Κοινοβούλιο και ελάχιστοι σε θέσεις ισχύος γενικότερα σε οργανισμούς. Η έκθεση έχει συμπεριλάβει και άλλες κοινωνικές παραμέτρους, για παράδειγμα τα επίπεδα άγχους και ψυχικής νόσου, το μορφωτικό επίπεδο και τα επίπεδα εγκληματικότητας. Σε όλους τους δείκτες, οι Παστίκ εμφανίζονται σε χειρότερη θέση από κάθε άλλη ομάδα στην κοινωνία. Τέλος, στην υπόλοιπη κοινωνία η στάση απέναντι στους Παστίκ είναι εξαιρετικά αρνητική.

ΕΠΙΠΕΔΟ 1

ΟΜΑΔΑ
10-20

ΔΙΑΡΚΕΙΑ
45'

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΟΕΚΦΟΒΙΣΜΟ

Στη δραστηριότητα αυτή οι συμμετέχοντες φαντάζονται την πιθανότερη αντίδρασή τους σε διάφορα σενάρια εκφοβισμού και συζητούν εναλλακτικές πορείες δράσης.

ΘΕΜΑΤΑ Κυβερνοεκφοβισμός, Δημοκρατία και συμμετοχή, Διαδικτυακός γραμματισμός

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ Επίπεδο 1

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ 10-20

ΔΙΑΡΚΕΙΑ 45 λεπτά

- ΣΤΟΧΟΙ
- Να κατανοήσουμε τις διαφορετικές μορφές που μπορεί να λάβει ο εκφοβισμός (bullying), καθώς και τις σχέσεις ανάμεσα στον εκφοβισμό στο διαδίκτυο και εκτός αυτού.
  - Να βρούμε διαφορετικούς τρόπους να αντιδρούμε στον εκφοβισμό, τον κυβερνοεκφοβισμό και τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο.
  - Να ανεβάσουμε το επίπεδο επίγνωσης όσον αφορά τη σημασία της αντίδρασης.

- ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ
- Φτιάξτε 4 «ταμπέλες» με χαρτί A4 και κολλήστε την κάθε μία σε διαφορετική γωνιά της αίθουσας. Οι ταμπέλες θα πρέπει να λένε:
    - Τίποτα
    - Αντιδρώ στον εκφοβιστή
    - Καταγγέλλω τη συμπεριφορά
    - Κάτι άλλο
  - Εξασφαλίστε ότι οι συμμετέχοντες έχουν αρκετό χώρο να περιφέρονται στην αίθουσα.

ΟΔΗΓΙΕΣ

- Ξεκινήστε ρωτώντας τους συμμετέχοντες τι καταλαβαίνουν όταν ακούν τον όρο εκφοβισμός (bullying). Παροτρύνετέ τους να σκεφτούν διάφορους τρόπους με τους οποίους μπορούν κάποιοι να εκφοβίζουν άλλους.
- Δείξτε τις ταμπέλες στις διαφορετικές γωνιές της αίθουσας και εξηγήστε ότι θα διαβάσετε κάποια σενάρια. Ο καθένας θα πρέπει να επιλέγει ποια από αυτές τις αντιδράσεις είναι πιθανότερο ότι θα είχαν:
  - Δεν θα έκαναν τίποτα.
  - Θα αντιδρούσαν στον/στους εκφοβιστή/ές (για παράδειγμα, ανοίγοντας συζήτηση, χτυπώντας τον/τους και αυτοί ή κάτι άλλο. Εάν ο εκφοβιστής είναι κάποιος άγνωστος, η εναλλακτική αυτή μπορεί να μην είναι ρεαλιστική).
  - Θα ανέφεραν την κακή συμπεριφορά (για παράδειγμα σε κάποιον δάσκαλο, γονιό, διαχειριστή ιστοσελίδας ή σε κάποια άλλη αρχή).
  - Κάτι άλλο (για παράδειγμα, θα ενέπλεκαν και άλλους στη συζήτηση, θα δημιουργούσαν μια ομάδα αλληλεγγύης, κλπ.). Ρωτήστε τους εάν έχουν άλλες ιδέες.
- Εξηγήστε ότι αφού διαβάζετε το κάθε σενάριο, οι συμμετέχοντες θα πρέπει να πηγαίνουν στη γωνία που είναι πιο κοντά στον τρόπο με τον οποίο πιθανώς θα αντιδρούσαν. Πείτε τους να είναι ειλικρινείς για το τι πιστεύουν ότι θα έκαναν!
- Διαβάστε το πρώτο σενάριο και δώστε στους συμμετέχοντες χρόνο να επιλέξουν τη γωνία τους. Από τη στιγμή που θα πάρουν θέση, ζητήστε από μερικούς στην κάθε ομάδα να εξηγήσουν γιατί επέλεξαν την αντίδραση αυτή. Μετά διαβάστε το επόμενο σενάριο και συνεχίστε έτσι έως ότου αισθανθείτε ότι έχετε συζητήσει αρκετές περιπτώσεις.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Χρησιμοποιήστε κάποιες από τις παρακάτω ερωτήσεις για τον απολογισμό στο τέλος της άσκησης:

- Πώς σας φάνηκε η δραστηριότητα; Σε ποια σενάρια σας φάνηκε πιο δύσκολο να αντιδράσετε και γιατί;
- Θεωρείτε ότι ήταν όλα παραδείγματα εκφοβισμού;
- Έχετε συναντήσει ποτέ κυβερνοεκφοβισμό, είτε σαν θύμα είτε σαν απλός παρατηρητής; Τι θα λέγατε για τη σχέση ανάμεσα στον εκφοβισμό στο διαδίκτυο και εκτός αυτού; Υπάρχουν σημαντικές διαφορές;
- Η άσκηση αυτή σας έκανε να αντιλαμβάνεστε διαφορετικά τον εκφοβισμό και τον κυβερνοεκφοβισμό; Σας έκανε να σκεφτείτε ότι ίσως να αντιδράσετε διαφορετικά στο μέλλον;
- Τι μπορείτε να κάνετε ενάντια στον κυβερνοεκφοβισμό;
- Ποιος πρέπει να αναλαμβάνει δράση ώστε να αποτρέπεται η ρητορική μίσους στο διαδίκτυο; Ποιος θα έπρεπε να είναι ο ρόλος των δικτύων των μέσων, των παρόχων υπηρεσιών, της αστυνομίας, των γονιών, των σχολικών αρχών και ούτω καθ' εξής;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Εάν η ομάδα είναι μεγάλη ή δεν είναι συνηθισμένη στις ανοιχτές συζητήσεις, ίσως βοηθήσει εάν επικαλεστείτε τη χρήση ενός φανταστικού μαγικού ραβδιού ή μικροφώνου, ώστε αυτοί που θέλουν να μιλήσουν να πρέπει να περιμένουν τη σειρά τους.
- Κάποιοι συμμετέχοντες μπορεί να θέλουν να επιλέξουν πάνω από μία πρόταση, για παράδειγμα και να αντιδράσουν στον εκφοβιστή και να αναφέρουν την κακομεταχείρισή τους. Εάν συμβεί αυτό, πείτε τους να διαλέξουν τη γωνιά που φαίνεται πιο σημαντική και μετά δώστε τους την ευκαιρία να εξηγήσουν τη θέση τους.
- Μην ξεχνάτε ότι κάποιοι συμμετέχοντες μπορεί να είναι θύματα εκφοβισμού, ενδεχομένως και από άλλα μέλη της ομάδας.
- Θα πρέπει να δείξετε ευαισθησία για τις διάφορες προσωπικές ανάγκες ή διενέξεις και να μην πιέσετε κανέναν να απαντήσει εάν δε δείχνουν να θέλουν.
- Εάν υπάρχουν συμμετέχοντες που πέφτουν θύματα εκφοβισμού, η άσκηση αυτή ίσως φέρει τους προβληματισμούς τους στην επιφάνεια, βοηθώντας τους να αναγνωρίσουν ότι χρειάζονται περαιτέρω υποστήριξη. Θα πρέπει είτε να ξεκαθαρίσετε ότι μπορείτε να παράσχετε τέτοια υποστήριξη, εμπιστευτικά, είτε να μπορείτε να τους κατευθύνετε προς εναλλακτικά συστήματα υποστήριξης. Πριν τη δραστηριότητα, ίσως να θέλετε να αναζητήσετε υπάρχουσες τοπικές ή εθνικές δομές, για παράδειγμα ανοιχτές γραμμές ή οργανώσεις που παρέχουν υποστήριξη σε θύματα.
- Εάν οι συμμετέχοντες δε γνωρίζουν τον κυβερνοεκφοβισμό ή μοιάζουν να μην αντιλαμβάνονται πόσο καταστρεπτικός μπορεί να είναι, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε κάποιες από τις βοηθητικές πληροφορίες για να τους ευαισθητοποιήσετε, τόσο για το θέμα όσο και για διαφορετικές προσεγγίσεις που έχουν χρησιμοποιηθεί. Όπου ταιριάζει, καλό είναι να γίνεται η συσχέτιση ανάμεσα στη ρητορική μίσους και τον εκφοβισμό (ιδίως όταν ο εκφοβισμός συνδυάζεται με ρητορική μίσους).

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Μπορείτε να απλοποιήσετε την άσκηση παρέχοντας στους συμμετέχοντες μόνο δύο επιλογές: «Δεν κάνω τίποτα» ή «Κάνω κάτι». Οι δύο ταμπέλες τοποθετούνται στα δύο άκρα της αίθουσας και οι συμμετέχοντες παίρνουν θέση πάνω σε μια γραμμή που τις ενώνει, ανάλογα με το πόσο πιθανό είναι να επιλέξουν την εκάστοτε αντίδραση.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Όλες οι περαιτέρω δράσεις θα έχουν μεγαλύτερο αποτέλεσμα εάν οι συμμετέχοντες έχουν αποφασίσει να κάνουν από κοινού μια ομαδική δράση. Μπορείτε να συζητήσετε διάφορους τρόπους για να δώσετε συνέχεια στη δραστηριότητα, για παράδειγμα να ευαισθητοποιήσετε και άλλους για το πρόβλημα (στο διαδίκτυο ή εκτός), να δημιουργήσετε μια ομάδα υποστήριξης ή αλληλεγγύης, να εφαρμόσετε μια στρατηγική κατά του εκφοβισμού στην ομάδα / τάξη / σχολείο, να ξεκινήσετε μια εκστρατεία «Όχι στον ηλεκτρονικό εκφοβισμό», κλπ.

Επίσης, μπορείτε να ενταχθείτε στην εκστρατεία No Hate Speech Movement και να χρησιμοποιήσετε τον ιστότοπό της για να μοιραστείτε βίντεο-μηνύματα αλληλεγγύης προς θύματα κυβερνοεκφοβισμού. Μπορείτε επίσης να χρησιμοποιήσετε τον ιστότοπο για να μοιραστείτε συμβουλές με κάθε χρήστη του διαδικτύου για το τι πρέπει να κάνουμε σε περίπτωση κυβερνοεκφοβισμού.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΣΕΝΑΡΙΑ

Έχετε λάβει υβριστικά emails και μηνύματα στο κινητό από διευθύνσεις ή αριθμούς που δεν αναγνωρίζετε. Κάποια ήταν απειλητικά: οι εκφοβιστές δείχνουν να σας γνωρίζουν. Τι κάνετε;

Κάποιοι από το σχολείο σας επεξεργάστηκαν φωτογραφίες σας και τις δημοσίευσαν στο διαδίκτυο με υποτιμητικά σχόλια. Νομίζετε ότι ξέρετε ποιος είναι. Τι κάνετε;

Μόλις ήρθε στην τάξη σας ένα αγόρι από μια άλλη χώρα. Οι φίλοι σας τον κοροϊδεύουν και έχουν αρχίσει να ανεβάζουν ρατσιστικά ανέκδοτα για αυτόν στα κοινωνικά τους δίκτυα. Συνέχεια σας λένε να διαδώσετε με re-tweet ή re-post τα ανέκδοτά τους. Τι κάνετε;

Μια ομάδα παιδιών από την τάξη σας διαδίδει εδώ και καιρό μια άσχημη φήμη για εσάς σε ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης. Πολλά παιδιά τώρα δε σας κάνουν παρέα, ενώ μερικά ούτε καν σας μιλάνε. Ακόμα και οι φίλοι σας αρχίζουν να αναρωτιούνται εάν η φήμη είναι αληθινή. Τι κάνετε;

Η δασκάλα λέει στην τάξη ότι κάποια άτομα υποβάλλονται σε πολύ άσχημο εκφοβισμό και ότι ένα παιδί έπεσε θύμα επίθεσης γυρνώντας σπίτι από το σχολείο. Ζητάει αν κάποιος γνωρίζει οτιδήποτε για αυτό να της μιλήσει προσωπικά μετά το μάθημα. Νομίζετε ότι ξέρετε ποιος το έκανε, αλλά φοβάστε γιατί έχετε λάβει πολλά μηνύματα στο κινητό, που σας προειδοποιούν να μην πείτε τίποτα. Τι κάνετε;

Βλέπετε ένα κορίτσι στο προαύλιο να είναι μόνο του και να κλαίει. Ξέρετε ότι άλλα παιδιά την πειράζουν γιατί έχει μαθησιακές δυσκολίες και την φωνάζουν «κουφιοκέφαλη» και «ασχημομούρα». Οι φίλοι σας είναι από τους χειρότερους και συχνά μιλάνε κοροϊδευτικά για αυτήν όταν είστε όλοι μαζί. Τι κάνετε;

Η άσκηση αυτή είναι προσαρμογή της δραστηριότητας «Σκηές Εκφοβισμού» από το Compasito (Μικρή Πυξίδα), Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για Παιδιά – www.coe.int/compass.

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΟΜΑΔΑ
12-20

ΔΙΑΡΚΕΙΑ
45'

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΧΩΡΙΣ ΟΡΙΑ;

Οι συμμετέχοντες εξερευνούν την έννοια της ελευθερίας της έκφρασης μέσα από μια σειρά από μελέτες περιπτώσεων. Πρέπει να αποφασίσουν τι να κάνουν με σχόλια ή ανακοινώσεις που είναι αμφιλεγόμενα, υβριστικά ή δυνητικά επικίνδυνα.

ΘΕΜΑΤΑ	Ελευθερία έκφρασης, Δημοκρατία και συμμετοχή, Ανθρώπινα δικαιώματα
ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ	Επίπεδο 2
ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ	12-20
ΔΙΑΡΚΕΙΑ	45 λεπτά
ΣΤΟΧΟΙ	<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνήσουμε την έννοια της ελευθερίας της έκφρασης. • Να κατανοήσουμε γιατί η ελευθερία της έκφρασης είναι σημαντική - τόσο για το άτομο όσο και για την κοινωνία. • Να εξετάσουμε τους λόγους για τους οποίους μπορεί να είναι απαραίτητο να περιοριστεί η ελευθερία της έκφρασης, προκειμένου να προστατευθούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, ιδίως όπου εμπλέκεται ρητορική μίσους.
ΥΛΙΚΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Χαρτόνια και μαρκαδόροι • Αντίγραφα των καρτελών στη σελίδα 92
ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Κάντε αντίγραφα των καρτελών στη σελίδα 92 (αρκετά για κάθε επιμέρους ομάδα εργασίας).

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Ρωτήστε τους συμμετέχοντες τι σημαίνει για αυτούς «ελευθερία της έκφρασης». Συγκεντρώστε τις ιδέες σε έναν πίνακα, παροτρύνοντας τη συζήτηση για κάποια από τα παρακάτω θέματα εάν δεν έχουν προταθεί από τους συμμετέχοντες:
  - Ελευθερία έκφρασης σημαίνει ότι μπορούμε να πούμε οτιδήποτε θέλουμε;
  - Εάν θεωρείτε ότι κάποιες «εκφράσεις» δεν πρέπει να επιτρέπονται, πώς αποφασίζουμε τι πρέπει να απαγορεύεται; Ποιος πρέπει να αποφασίζει;
  - Πέρα από τον προφορικό και τον γραπτό λόγο, με ποιους άλλους τρόπους «εκφραζόμαστε» (μουσική, θέατρο, εικόνες, γλώσσα του σώματος, κλπ);

2. Μην προσπαθήσετε να λύσετε θέματα στο στάδιο αυτό: συγκεντρώστε ορισμένες απόψεις και εξηγήστε ότι αυτά είναι θέματα συχνά αμφιλεγόμενα, τα οποία θα διερευνήσετε με περισσότερη λεπτομέρεια κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας.
3. Ρωτήστε εάν έχουν εμποδίσει ποτέ κάποιον να πει κάτι που ήθελε - στο σπίτι, στο σχολείο ή σε δημόσιο χώρο. Πώς σας έκανε να αισθανθείτε αυτό; Γιατί ήταν σημαντικό για εσάς να μπορέσετε να εκφράσετε την άποψή σας;
4. Παρουσιάστε κάποιες σύντομες πληροφορίες για την ελευθερία της έκφρασης. Χρησιμοποιήστε τις παρακάτω πληροφορίες ή εμπλουτίστε τις από το βοηθητικό υλικό (σελ. 182):

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΚΦΡΑΣΗΣ

Το δικαίωμα να είμαστε ελεύθεροι να εκφράζουμε τις σκέψεις ή απόψεις μας είναι ένα σημαντικό ανθρώπινο δικαίωμα και αποτελεί μέρος του διεθνούς δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Είναι ένα πολύτιμο δικαίωμα, τόσο επειδή οι σκέψεις, οι απόψεις και η ικανότητά μας να επικοινωνούμε είναι στο επίκεντρο της έννοιας του ανθρώπου, όσο και επειδή η επικοινωνία και η συζήτηση είναι ουσιαστικής σημασίας για την οικοδόμηση μιας αποτελεσματικής δημοκρατικής κοινωνίας. Η κατανόηση των άλλων και η στενή συνύπαρξη με αυτούς εξαρτώνται από την ανοιχτή και ελεύθερη επικοινωνία, ακόμη και εάν μερικές φορές πρέπει να ακούμε απόψεις με τις οποίες δε συμφωνούμε.

Ωστόσο, η ελευθερία της έκφρασης δεν είναι ένα «απόλυτο» δικαίωμα, που ισχύει πάντοτε και δε γνωρίζει όρια. Είναι ένα δικαίωμα που πρέπει να ισορροπεί με τα δικαιώματα των άλλων ή με το καλό της κοινωνίας εν γένει. Όταν η έκφραση είτε είναι άκρως επικίνδυνη για ορισμένα άτομα ή ενδέχεται να αποβεί επιζήμια για την κοινωνία, τότε μπορεί να περιοριστεί.

5. Πείτε στους συμμετέχοντες ότι θα εργαστούν σε μικρές ομάδες (4-5 ατόμων) και θα συζητήσουν διάφορες περιπτώσεις, όπου άνθρωποι δημοσιεύουν στο διαδίκτυο πράγματα που βλάπτουν τους άλλους και τα ανθρώπινα δικαιώματά τους. Οι ομάδες θα πρέπει να αποφασίσουν εάν πρόκειται για περίπτωση όπου το υλικό θα πρέπει να αφαιρεθεί από το διαδίκτυο - με άλλα λόγια, εάν πρέπει να περιοριστεί η ελευθερία έκφρασης.
  - Εάν αποφασίσουν ότι πρέπει: τι θα πρέπει να αφαιρεθεί από το διαδίκτυο και γιατί;
  - Εάν όχι, γιατί όχι; Τι άλλο μπορεί να γίνει και από ποιον;
6. Χωρίστε τους συμμετέχοντες σε ομάδες 4 ή 5 ατόμων και δώστε σε κάθε ομάδα ένα αντίγραφο των περιπτώσεων στη σελίδα 92. Παραχωρήστε τους περίπου 20 λεπτά για να συζητήσουν την κάθε περίπτωση. Θα πρέπει να προσπαθήσουν να έχουν επιχειρήματα για τις αποφάσεις τους.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Παρουσιάστε κάθε μία από τις περιπτώσεις, ζητώντας τις αντιδράσεις των ομάδων. Συζητήστε εν συντομία τους λόγους για τους οποίους έλαβαν τις αποφάσεις τους. Χρησιμοποιήστε κάποιες από τις παρακάτω ερωτήσεις για να υποδείξετε άλλα σημεία-κλειδιά:

- Υπήρξαν περιπτώσεις όπου δεν μπορέσατε να συμφωνήσετε ως ομάδα; Ποιες ήταν οι βασικές διαφορές στις απόψεις;

- Είχε σημασία ποιος ήταν υπεύθυνος για τις δημοσιεύσεις; Είχε σημασία πόσοι άνθρωποι απάντησαν ή πώς απάντησαν;
- Καταλήξατε σε κάποιες γενικές αρχές στην προσπάθεια να αποφασίσετε πότε μπορεί (ή πρέπει) να περιορίζεται η ελευθερία της έκφρασης; Ποιοι είναι οι κίνδυνοι όταν «υπερ-περιορίζουμε»; Ποιοι είναι οι κίνδυνοι όταν «υπερ-επιτρέπουμε»;
- Πιστεύετε ότι το κλείσιμο ιστοτόπων ή η απομάκρυνση επιβλαβών δημοσιεύσεων είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος καταπολέμησης της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο;
- Στη χώρα σας, υπάρχουν περιορισμοί ως προς το τι επιτρέπεται να λένε οι άνθρωποι - στο διαδίκτυο ή έξω από αυτό; Είναι διαφορετικοί οι κανόνες για την έκφραση στο διαδίκτυο;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Όσο οι συμμετέχοντες συζητούν τις περιπτώσεις, υπενθυμίστε τους ότι πρέπει να σκεφτούν πόσο υλικό θα αφαιρούσαν από το διαδίκτυο, εάν αποφάσιζαν να το κάνουν. Για παράδειγμα, θα μπορούσαν να αποφασίσουν να αφαιρέσουν ολόκληρο τον ιστοτόπο (ή το προφίλ) ή να σβήσουν μόνο μία ανάρτηση / ένα βίντεο ή να διαγράψουν τον χρήστη που ανέβασε την ανάρτηση και ούτω καθεξής.
- Ίσως να είναι σκόπιμο να υπενθυμίσετε στους συμμετέχοντες ότι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων θεωρεί κάθε περιορισμό της ελευθερίας έκφρασης πολύ σοβαρό βήμα! Πρέπει να γίνεται μόνο όταν υπάρχει σοβαρός λόγος.
- Μπορεί να θέλετε να εξετάσετε με τους συμμετέχοντες κατά πόσο οι συζητήσεις τους βοήθησαν να διαμορφώσουν την άποψή τους, καθώς και τι μας λέει αυτό για την ελευθερία έκφρασης.
- Εάν χρειάζεται ή το επιτρέπει ο χρόνος, μπορεί να θέλετε να εξηγήσετε ότι το δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων -και η ελευθερία έκφρασης- ουσιαστικά αφορά το πώς θα πρέπει να συμπεριφέρονται οι κυβερνήσεις. Ο περιορισμός της έκφρασης στο διαδίκτυο συχνά είναι πιο πολύπλοκος, αφού μεγάλο μέρος του διαδικτύου «ανήκει» σε ιδιωτικές εταιρείες (π.χ. ιδιωτικοί πάροχοι χώρου φιλοξενίας, ειδησεογραφικοί ιστοτόποι που ανήκουν σε εταιρείες, κλπ). Εγείρονται ερωτήματα κατά πόσο ή σε ποιο βαθμό οι κυβερνήσεις πρέπει και μπορούν να ρυθμίζουν την έκφραση στο διαδίκτυο. Ανατρέξτε στο Κεφάλαιο 5, Βοηθητικές Πληροφορίες, αναφορικά με την ελευθερία έκφρασης.
- Πριν ξεκινήσετε τη δραστηριότητα, προσπαθήστε να μάθετε εάν κάποια από τις περιπτώσεις θεωρείται παράνομη σύμφωνα με την εθνική σας νομοθεσία.
- Ίσως να είναι χρήσιμο να ολοκληρώσετε τη δραστηριότητα εξετάζοντας τυχόν άλλους τρόπους αντιμετώπισης των περιπτώσεων. Αναφερθείτε στο υλικό γύρω από την εκστρατεία No Hate Speech Movement στο Κεφάλαιο 2 για προτάσεις. Υπενθυμίστε στους συμμετέχοντες ότι η απομάκρυνση του προσβλητικού περιεχομένου ή του ιστοτόπου δεν είναι ο μόνος τρόπος αντιμετώπισης! Επίσης, μπορεί να είναι ιδιαίτερα δύσκολο να εφαρμοστεί πρακτικά, δεδομένου του όγκου του υλικού που δημοσιεύεται στο διαδίκτυο.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Μπορεί να γίνει αναπαράσταση των περιπτώσιολογικών μελετών με παιχνίδι ρόλων: κάθε επιμέρους ομάδα μπορεί να προετοιμάσει ένα από τα σενάρια και να το παρουσιάσει στις άλλες. Στη συνέχεια, θα μπορούσε να γίνει συζήτηση γύρω από την καταλληλότερη αντιμετώπιση στο σύνολο της ομάδας.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Πόσα γνωρίζουν οι συμμετέχοντες για τους κοινοβουλευτικούς εκπροσώπους τους; Θα μπορούσαν να κάνουν μια έρευνα γύρω από δημόσιες δηλώσεις που έχουν κάνει σχετικά με μειονότητες ή άλλες ευπαθείς ομάδες και μετά να συντάξουν επιστολές, εκφράζοντας την υποστήριξη ή τη δυσαρέσκειά τους. Με ατομική επιστολή από το κάθε μέλος της ομάδας μπορεί ακόμα και να υπάρξει ανταπόκριση! Συζητήστε με την ομάδα πιθανούς τρόπους δράσης σε περίπτωση που κάποιος από τους συμμετέχοντες δει ρατσιστικές δημοσιεύσεις στο διαδίκτυο. Αναπτύξτε από κοινού επιχειρήματα και σύντομα μηνύματα, που να μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι συμμετέχοντες εάν εντοπίσουν ρητορική μίσους στο διαδίκτυο.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

1. Μια ομάδα που αποκαλείται «Ανακτούμε το έθνος μας» δημιουργεί ιστότοπο όπου προάγει «παραδοσιακές αξίες». Πολλές από τις δημοσιεύσεις είναι ρατσιστικές. Ο ιστότοπος κατακλύζεται από σχόλια και πυροδοτεί έντονη συζήτηση. Μέρος της συζήτησης περιλαμβάνει ιδιαίτερα υβριστική γλώσσα, αλλά υπάρχει και μεγάλο πλήθος σχολιαστών που αντιτίθεται στη ρατσιστική ιδεολογία του ιστότοπου.
  - Υπάρχει κάτι που πρέπει να αφαιρεθεί από το διαδίκτυο; Εάν ναι, πόσο και γιατί;
  - Εάν όχι, τι άλλο θα μπορούσε να γίνει;
2. Ένας πολιτικός, ο Νικόλας, χρησιμοποιεί τον προσωπικό του ιστότοπο για να αιτηθεί την έξωση μιας κοινότητας Ρομά από την εκλογική του επικράτεια, κατηγορώντας τους για τα υψηλά επίπεδα εγκληματικότητας. Σε συνέχεια των ισχυρισμών του, παρατηρείται σειρά επιθέσεων ενάντια σε Ρομά σε όλη τη χώρα. Πολλά μέσα ενημέρωσης αρχίζουν να δημοσιεύουν ιστορίες με εγκλήματα που έχουν γίνει από Ρομά - αλλά όχι για εγκλήματα που έχουν γίνει εναντίον τους.
  - Υπάρχει κάτι που πρέπει να αφαιρεθεί από το διαδίκτυο; Εάν ναι, πόσο και γιατί;
  - Εάν όχι, γιατί όχι; Τι άλλο θα μπορούσε να γίνει;

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

3. Σε ένα προσωπικό ιστολόγιο (blog), ο Παύλος αναρτά ένα σκίτσο που δείχνει έναν γνωστό πολιτικό με δάχτυλα που στάζουν αίμα και πτώματα γύρω του. Πολλοί άνθρωποι το σχολιάζουν, ως επί το πλείστον υποστηρίζοντας το σκίτσο.
  - Υπάρχει κάτι που πρέπει να αφαιρεθεί από το διαδίκτυο; Εάν ναι, πόσο και γιατί;
  - Εάν όχι, γιατί όχι; Τι άλλο θα μπορούσε να γίνει;

4. Η Ελένη δημοσιεύει ένα βίντεο στο δημόσιο προφίλ της που κοροϊδεύει τα άτομα με αναπηρία, παρουσιάζοντάς τα σαν ανίκανα, εξωγήινα όντα. Οι στατιστικές του ιστοτόπου δείχνουν ότι σχεδόν κανείς δεν έχει παίξει το βίντεο και δεν υπάρχουν σχόλια από επισκέπτες.
  - Υπάρχει κάτι που πρέπει να αφαιρεθεί από το διαδίκτυο; Εάν ναι, πόσο και γιατί;
  - Εάν όχι, γιατί όχι; Τι άλλο θα μπορούσε να γίνει;

5. Ένας δημοσιογράφος βλέπει το βίντεο (από το παράδειγμα 4) και ξεκινάει μια εκστρατεία για να αφαιρεθεί το προφίλ της Ελένης από τον ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης. Ως αποτέλεσμα, το βίντεο έχει χιλιάδες επισκέψεις. Επισκέπτες αρχίζουν να σχολιάζουν ότι είναι «το καλύτερο βίντεο που έγινε ποτέ», ότι «πρέπει να αρχίσουμε να είμαστε ρεαλιστικοί για τα άτομα με αναπηρία», κλπ.
  - Υπάρχει κάτι που πρέπει να αφαιρεθεί από το διαδίκτυο; Εάν ναι, πόσο και γιατί;
  - Εάν όχι, γιατί όχι; Τι άλλο θα μπορούσε να γίνει;

6. Η Νίνα, μια ευρέως γνωστή διασημότητα, αναρτά ένα άρθρο σε έναν ειδησεογραφικό ιστότοπο, όπου ισχυρίζεται ότι οι διεμφυλικές (τρανς) γυναίκες αποτελούν «ύβρη ενάντια στην ανθρωπότητα». Δημιουργείται ιστότοπος κατά της Νίνας, με λεπτομέρειες για την προσωπική της ζωή. Η Νίνα αρχίζει να λαμβάνει εκατοντάδες προσωπικά υβριστικά email και tweets. Μερικά περιλαμβάνουν απειλές.
  - Υπάρχει κάτι που πρέπει να αφαιρεθεί από το διαδίκτυο; Εάν ναι, πόσο και γιατί;
  - Εάν όχι, γιατί όχι; Τι άλλο θα μπορούσε να γίνει;

ΕΠΙΠΕΔΟ 4

ΟΜΑΔΑ
12-24

ΔΙΑΡΚΕΙΑ
60'

ΟΜΑΔΑ Χ

Οι συμμετέχοντες συγκρίνουν τα δικαιώματα που αναγράφονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου με διάφορες παραβιάσεις τους που συχνά υφίστανται οι νεαροί Ρομά.

ΘΕΜΑΤΑ	Ρατσισμός και διάκριση, Ανθρώπινα Δικαιώματα, Ιδιωτική ζωή και ασφάλεια
ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ	Επίπεδο 4
ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ	12-24
ΔΙΑΡΚΕΙΑ	60 λεπτά
ΣΤΟΧΟΙ	<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνήσουμε πώς τα θύματα της ρητορικής μίσους συχνά στερούνται και πολλά άλλα ανθρώπινα δικαιώματα. • Να ευαισθητοποιηθούμε για τα δικαιώματα των Ρομά και τις παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων που συχνά βιώνουν. • Να συσχετίσουμε τα δικαιώματα που περιέχει η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) με πραγματικά παραδείγματα καταχρηστικής συμπεριφοράς.
ΥΛΙΚΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Αντίγραφα των πληροφοριών για την Ομάδα Χ (ένα αντίγραφο για κάθε μικρή ομάδα) • Αρκετά αντίγραφα της ΕΣΔΑ (σύντομη μορφή). Θα χρειαστούν τουλάχιστον 2 αντίγραφα για κάθε μικρή ομάδα. • Φύλλα χαρτοπίνακα και μαρκαδόροι • Ψαλίδια και κόλλες (προαιρετικά)
ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Προετοιμάστε ένα φύλλο του χαρτοπίνακα για την κάθε επιμέρους ομάδα. Κολλήστε τις πληροφορίες για την Ομάδα Χ στο κέντρο του χαρτιού.

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Διαβάστε την ιστορία για την Ομάδα Χ (σελ. 98). Εξηγήστε ότι όλα τα παραδείγματα στο κείμενο είναι καταστάσεις που βιώνουν κατά κανόνα τα άτομα μιας συγκεκριμένης μειονότητας, μιας μειονότητας που δεν έχει δική της χώρα, αλλά υπάρχει σε πολλές χώρες του κόσμου. Δώστε στους συμμετέχοντες την ευκαιρία να μαντέψουν τη μειονότητα και μετά επιβεβαιώστε ότι όλα τα παραδείγματα τα βιώνουν τακτικά οι Ρομά σε πολλές χώρες ανά την Ευρώπη.
2. Ζητήστε σύντομες εντυπώσεις για το κείμενο. Εξηγήστε ότι τα πιο πολλά παραδείγματα είναι παράνομα βάσει του δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων και παράνομα σε όλες τις χώρες της Ευρώπης. Εάν χρειάζεται, φρεσκάρετε λίγο τη μνήμη των συμμετεχόντων γύρω από τα ανθρώπινα δικαιώματα γενικότερα και, πιο συγκεκριμένα, γύρω από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Ανατρέξτε στις βοηθητικές πληροφορίες στη σελίδα 232.
3. Εξηγήστε ότι οι συμμετέχοντες θα δουλέψουν σε μικρές ομάδες (4 - 5 ατόμων) και θα βασιστούν σε μια σύντομη εκδοχή της ΕΣΔΑ για να αντιστοιχίσουν τα παραδείγματα του κειμένου με δικαιώματα που αναγράφονται στη Σύμβαση.
4. Μοιράστε σε όλους αντίγραφα της ΕΣΔΑ και διαβάστε τα μαζί, εάν οι συμμετέχοντες χρειάζονται υπενθύμιση. Απαντήστε σε τυχόν ερωτήσεις αναφορικά με το περιεχόμενο των δικαιωμάτων.
5. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να δημιουργήσουν μικρές ομάδες εργασίας (περίπου 5 άτομα ανά ομάδα) και δώστε σε κάθε ομάδα από ένα φύλλο του χαρτοπίνακα με το κείμενο για την ομάδα Χ. Ζητήστε τους να σημειώσουν πάνω στο χαρτί, κοντά στο κείμενο, κάθε συσχέτιση ανάμεσα σε μέρη της ιστορίας του παιδιού και σε συγκεκριμένα ανθρώπινα δικαιώματα.
6. Δώστε στις ομάδες περίπου 20 λεπτά για να ολοκληρώσουν την αντιστοίχιση. Αφού τελειώσουν, κολλήστε τα χαρτιά στον τοίχο και δώστε στους συμμετέχοντες την ευκαιρία να εξετάσουν αυτά που έκαναν οι άλλες ομάδες - και να παρατηρήσουν τυχόν ομοιότητες ή διαφορές.
7. Περάστε στον απολογισμό.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Ξανασυγκεντρώστε τους συμμετέχοντες σε μία ομάδα και ξεκινήστε τον απολογισμό της δραστηριότητας με κάποιες από τις παρακάτω ερωτήσεις.

- Εκπλαγήκατε με την έκταση και την ποικιλομορφία της κακομεταχείρισης που συχνά υφίσταται η κοινότητα των Ρομά; Πιστεύετε ότι κάποιο ή όλα από τα παραδείγματα αυτά μπορεί να συμβαίνει στη χώρα μας;
- Έχετε ακούσει ή δει ποτέ παραδείγματα υβριστικού λόγου ενάντια σε κοινότητες Ρομά; Έχετε δει τίποτα στο διαδίκτυο;
- Φανταστείτε ότι συναντάτε ένα άσχημο σχόλιο για τους Ρομά στο διαδικτυακό προφίλ κάποιου σε κάποιο κοινωνικό δίκτυο: τι θα κάνατε; Θεωρείτε ότι θα άλλαζε τίποτα εάν οι άνθρωποι άρχιζαν να αντιδρούν σε τέτοια σχόλια ή να δημοσιεύουν θετικές ιστορίες;

Αντλήστε από τις παρακάτω ερωτήσεις για να διερευνήσετε προκαταλήψεις που ενδεχομένως έχουν οι συμμετέχοντες σχετικά με το λαό των Ρομά:

- Οι άνθρωποι που συνέταξαν την Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ΟΔΑΔ) αλλά και την ΕΣΔΑ πίστευαν ότι ποτέ δεν πρέπει να κρίνουμε κάποιον με γνώμονα σε ποια «ομάδα» ανήκει. Συμφωνείτε;

- Τι λέτε για το σχόλιο του παιδιού ότι υπάρχουν εγκληματίες σε κάθε κοινότητα και όμως δεν βασιζόμαστε σε αυτό για να λέμε ότι όλοι σε αυτήν την κοινότητα πρέπει να είναι εγκληματίες; Γιατί το λέμε αυτό για «όλους τους Ρομά» εάν δεν γνωρίζουμε «όλους τους Ρομά»;
- Αυτοί που συνέταξαν την ΟΔΑΔ επίσης θεωρούσαν ότι υπάρχουν κάποια πράγματα που δεν πρέπει να κάνουμε σε κανέναν, όπως και αν έχει συμπεριφερθεί. Συμφωνείτε;
- Πώς πιστεύετε ότι θα αισθανόσασταν εάν συνέχεια σας κακομεταχειρίζονταν άλλοι στην κοινότητα; Πώς μπορεί να συμπεριφερόσασταν;
- Τι γνωρίζετε για τη ζωή στις κοινότητες των Ρομά; Για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Μπορεί πολλοί από τους συμμετέχοντες να έχουν δυνατές προκαταλήψεις σχετικά με τους Ρομά. Προσπαθήστε να αποφύγετε να τις συζητήσετε πριν ολοκληρώσουν οι ομάδες την αντιστοίχιση. Χρησιμοποιήστε κάποιες από τις ερωτήσεις του απολογισμού για να εξετάσετε το θέμα αυτό στο τέλος της δραστηριότητας.
- Όταν οι ομάδες ασχοληθούν με την αντιστοίχιση, πείτε τους ότι μπορούν να χρησιμοποιήσουν όποια μέθοδο θέλουν για να δείξουν τις συσχετίσεις με τα ανθρώπινα δικαιώματα: μπορούν να κόψουν κομμάτια από τις πληροφορίες ή να κόψουν τις καρτέλες και να τις κολλήσουν στο χαρτί του πίνακα. Ή μπορούν να γράψουν με μαρκαδόρους τα άρθρα, να σχεδιάσουν βέλη, κλπ. Αν τους τελειώσουν οι καρτέλες για κάποια δικαιώματα, πείτε τους να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία τους για να δείξουν τις υπόλοιπες συσχετίσεις!
- Το κείμενο δεν έχει γραφτεί στα αλήθεια από ένα παιδί Ρομά, αλλά το κάθε ένα από τα παραδείγματα που αφηγείται συμβαίνει πραγματικά σχεδόν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε κάποιους από τους συνδέσμους στο τέλος για να συζητήσετε περαιτέρω για τους τρόπους κακομεταχείρισης που περιγράφει.
- Ίσως θέλετε να εξηγήσετε στους συμμετέχοντες ότι οι καρτέλες δεν περιλαμβάνουν όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα που έχουμε. Η ΕΣΔΑ καλύπτει κάποια μόνο από τα ανθρώπινα δικαιώματά μας - και κάποια μόνο από τα δικαιώματα στην ΕΣΔΑ έχουν συμπεριληφθεί εδώ.
- Χρησιμοποιήστε τον συνοδευτικό πίνακα «Εμπλεκόμενα Δικαιώματα» στη σελίδα 99 για να σχολιάσετε τις συσχετίσεις που έκαναν. Μην ξεχνάτε ότι πολλές από τις εμπειρίες της ιστορίας εμπλέκουν πάνω από ένα δικαίωμα και ότι σχεδόν όλες αντιστοιχούν με το δικαίωμα στην ελευθερία από διάκριση.
- Υπενθυμίστε στους συμμετέχοντες ότι οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι λίγο διαφορετικές από τα «κανονικά» εγκλήματα: διέπουν τη συμπεριφορά των κυβερνήσεων ή των ατόμων σε επίσημες θέσεις, όπως είναι οι δάσκαλοι, οι αστυνομικοί ή οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι. Οι δημόσιοι αξιωματούχοι έχουν υποχρέωση να μην κακομεταχειρίζονται ανθρώπους, αλλά έχουν και υποχρέωση να εξασφαλίζουν ότι κανείς δεν κακομεταχειρίζεται κανέναν. Εάν η αστυνομία δεν πάρει στα σοβαρά μια διαμαρτυρία για κακομεταχείριση, μπορεί να αποτυγχάνει εκείνη τη στιγμή ως προς την υποχρέωσή της να υπερασπίζεται τα ανθρώπινα δικαιώματα.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Μπορείτε για τη δραστηριότητα αυτή να χρησιμοποιήσετε την Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα αντί για την Ευρωπαϊκή Σύμβαση.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να διερευνήσουν την κατάσταση των Ρομά στη χώρα τους. Θα μπορούσαν διαφορετικές ομάδες να εξετάσουν διαφορετικά θέματα.

Εναλλακτικά, οι συμμετέχοντες θα μπορούσαν να παρακολουθούν ιστότοπους που επισκέπτονται συχνά για τυχόν αρνητικά σχόλια για τους Ρομά. Τέτοια σχόλια θα μπορούσαν να τα αναφέρουν στο Παρατηρητήριο Ρητορικής Μίσους (Hate Speech Watch) στον ιστότοπο της εκστρατείας (www.no-hatespeechmovement.org/hate-speech-watch).

Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τα Ενημερωτικά Δελτία που έχει καταρτίσει για την ιστορία των Ρομά το Συμβούλιο της Ευρώπης για να εξοικειώσετε τους συμμετέχοντες με την παλαιότερη και τη σημερινή κατάσταση των Ρομά ανά την Ευρώπη. Για περισσότερες πληροφορίες: www.coe.int/t/dg4/education/roma/histoCulture_en.asp

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΟΜΑΔΑ Χ

Είμαι ένα παιδί της Ομάδας Χ. Στο σχολείο με έβαλαν σε μια ειδική τάξη για παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες. Δε μας επιτρέπουν να πηγαίνουμε σε κανονικές τάξεις. Συχνά με τυραννούν τα άλλα παιδιά επειδή ανήκω στην Ομάδα Χ - το ίδιο και τους φίλους μου. Οι δάσκαλοι δεν κάνουν τίποτα για αυτό. Μάλιστα, μερικοί δάσκαλοι μας κοροϊδεύουν. Ποτέ δεν τους τιμωρούν. Ξέρω ότι σε μια χώρα έστελναν όλα τα παιδιά της Ομάδας Χ σε σχολεία για παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες.

Οι άνθρωποι δεν μας θέλουν κοντά τους. Ούτε καν μας ξέρουν, απλά μας φωνάζουν ή μας χτυπάνε γιατί είμαστε αυτοί που είμαστε - ή αυτοί που νομίζουν ότι είμαστε. Ε λοιπόν παιδιά είμαστε, όπως και εκείνοι. Και πώς γίνεται να είμαστε καλά παιδιά αν κάποιος μας φωνάζει ή μας χτυπάει; Πρέπει να τους συμπαθούμε και από πάνω;

Αν πάμε στην αστυνομία, συχνά δε μας ακούνε. Μας λένε ότι μάλλον εμείς φταίγαμε γιατί όλο σε μπελάδες μπλέκουμε. Και πού το ξέρουν; Νόμιζα ότι αυτό το αποφασίζουν τα δικαστήρια. Η αστυνομία μας σταματάει συνέχεια στον δρόμο χωρίς λόγο. Μας λένε ότι νομίζουν ότι κάτι κλέψαμε και πρέπει να μας φάξουν. Με έχουν σταματήσει μέχρι και 6 φορές σε μία βδομάδα, αλλά δεν έχω κλέψει ποτέ μου τίποτα.

Έχω ακούσει από ανθρώπους της κοινότητάς μου ότι βρέθηκαν στη φυλακή και τους έδειραν οι φύλακες. Γιατί να υπάρχουν άνθρωποι που δέρνουν άλλους και δεν τιμωρούνται; Ακόμα και οι φύλακες πρέπει να τηρούν το νόμο.

Πέρσι το καλοκαίρι, πολλοί άνθρωποι ντυμένοι με τα ίδια ρούχα που τραγουδούσαν τραγούδια εναντίον μας ήρθαν στο χωριό μας. Όλοι τρομάξαμε και κλειδωθήκαμε στα σπίτια μας. Πέταξαν πέτρες στα σπίτια μας και χτύπησαν κάποιους νέους που προσπάθησαν να τους διώξουν. Η αστυνομία δεν έκανε τίποτα...

Οι άνθρωποι της κυβέρνησης συχνά μας προσβάλλουν, σαν να είμαστε όλοι ίδιοι στην Ομάδα Χ και να είναι όλοι στην Ομάδα Χ εγκληματίες. Ε λοιπόν, δεν είμαστε. Σε κάθε κοινότητα υπάρχουν κάποιιοι άνθρωποι που κάνουν εγκλήματα. Η κυβέρνηση δεν προσβάλλει όλο τον κόσμο στις άλλες κοινότητες, απλά και μόνο επειδή κάποιιοι από αυτούς κάνουν εγκλήματα. Γιατί δεν μπορούν να λένε και καλά λόγια για τους ανθρώπους της Ομάδας Χ, που είναι σαν όλους τους άλλους;

Στην τηλεόραση και στο διαδίκτυο, οι άνθρωποι λένε για εμάς ότι τους κατέβει. Έχω βαρεθεί να βλέπω ομάδες στο διαδίκτυο να μας λένε ότι είμαστε βρομιάρηδες ή βλάκες ή και χειρότερα πράγματα. Μας λένε ότι πρέπει να φύγουμε από τη χώρα, να πάμε σπίτια μας ή να βρούμε μια δουλειά όπως όλοι οι άλλοι. Ο μπαμπάς μου πολύ θα ήθελε να είχε δουλειά. Κανείς δεν του δίνει γιατί είναι Ομάδα Χ.

Πώς υποτίθεται ότι θα ζήσουμε; Πώς πρέπει να νιώθουμε, όταν όλοι λένε άσχημα πράγματα για εμάς, ακόμα και όταν δεν μας ξέρουν; Είναι δύσκολο: μερικές φορές δεν θέλω να βγω στο δρόμο γιατί φοβάμαι ότι θα μου φωνάξουν ή θα με δείρουν.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Σε όλα σχεδόν τα δικαιώματα εμπλέκεται το δικαίωμα της ελευθερίας από διάκριση (Άρθρο 14 ή Πρωτόκολλο 12 της ΕΣΔΑ). Άλλα δικαιώματα που ενδεχομένως εμπλέκονται:

Ειδικές τάξεις ή σχολεία για παιδιά Ρομά.	Πρωτόκολλο 1, Άρθρο 2
Δάσκαλοι που κοροϊδεύουν παιδιά.	Ενδεχομένως Άρθρο 8 (Προσωπική ζωή). Εάν η κακομεταχείριση είναι ιδιαίτερα επαχθής, ενδεχομένως το Άρθρο 3. Εάν επηρεάζει τη μόρφωσή τους, ίσως εμπλέκεται και το Πρωτόκολλο 1, Άρθρο 2.
Δάσκαλοι που δεν τιμωρούνται.	Εάν κανείς δεν παίρνει στα σοβαρά τα παράπονά τους, ίσως το Άρθρο 8 (ή το Άρθρο 3, εάν η κακομεταχείριση είναι ιδιαίτερα επαχθής). Πιθανώς Πρωτόκολλο 1, Άρθρο 2.
Άνθρωποι που φωνάζουν σε Ρομά, άνθρωποι που εισβάλλουν σε χωριά όπου μένουν Ρομά.	Ενδεχομένως το Άρθρο 8, για έντονη κακομεταχείριση, που προκύπτει τακτικά και εάν η αστυνομία δεν κάνει τίποτα για να το αντιμετωπίσει.
Άνθρωποι που τους χτυπούν.	Ενδεχομένως το Άρθρο 8, εάν η αστυνομία δεν ανταποκρίνεται στις διαμαρτυρίες. Εάν ο ξυλοδαρμός είναι ιδιαίτερα έντονος ή συμβαίνει τακτικά, ενδεχομένως το Άρθρο 3.
Αστυνομικοί που δεν λαμβάνουν υπόψη τους διαμαρτυρίες.	Άρθρα 8 ή 3, ανάλογα με το πόσο σοβαρή είναι η καταγγελία. Εφόσον απειλείται η ζωή ανθρώπων, ενδεχομένως το Άρθρο 2.
Αστυνομικοί που σταματούν Ρομά και τους ψάχνουν.	Ενδεχομένως το Άρθρο 5 (Ελευθερία), εάν σταματούν πολύ τακτικά τους ανθρώπους χωρίς βάσιμο λόγο. Επίσης, το Άρθρο 8 (Προσωπική ζωή).
Σωφρονιστικοί υπάλληλοι που δέρνουν Ρομά.	Ενδεχομένως το Άρθρο 3, εάν ο ξυλοδαρμός είναι πολύ έντονος. Επίσης, το Άρθρο 8.
Σωφρονιστικοί υπάλληλοι που δεν τιμωρούνται.	Ενδεχομένως το Άρθρο 3, εάν ο ξυλοδαρμός είναι πολύ έντονος. Επίσης, το Άρθρο 8.
Μέλη της κυβέρνησης που κακομεταχειρίζονται τους Ρομά.	Ενδεχομένως το Άρθρο 8, εάν η κακομεταχείριση είναι ιδιαίτερα επαχθής και επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίον αντιμετωπίζουν και άλλοι άτομα Ρομά.
Κακομεταχείριση στο διαδίκτυο / από τα ΜΜΕ.	Αυτό δε θεωρείται απαραίτητα παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, επειδή δεν είναι υπαίτιος κάποιος δημόσιος αξιωματούχος. Θα πρέπει η κακομεταχείριση να είναι ιδιαίτερα επαχθής και να έχουν υπάρξει επίσημες καταγγελίες, τις οποίες θα έχουν αγνοήσει δημόσιοι αξιωματούχοι.
Να μην μπορείς να βρεις δουλειά «επειδή είσαι Ρομά».	Ενδεχομένως το Άρθρο 8 - ιδίως εάν αρνούνται κυβερνητικοί οργανισμοί να προσλάβουν κάποιον επειδή είναι Ρομά.
Να φοβάσαι να περπατήσεις στο δρόμο.	Εάν υφίσταται πραγματική απειλή για παιδιά Ρομά στους δρόμους και η αστυνομία δεν κάνει τίποτα για αυτό, ενδεχομένως εμπλέκονται τα Άρθρα 8 ή 3 (ή 2).

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΟΜΑΔΑ
10-20ΔΙΑΡΚΕΙΑ
60'

ΠΑΡ'ΤΟ ΑΛΛΙΩΣ

Η δραστηριότητα αυτή βασίζεται σε παιχνίδι ρόλων: κάποιος παρσούρεται λόγω πίεσης από τους συνομήλικούς του να πάρει μέρος σε μια πράξη εκφοβισμού. Ζητείται από τους συμμετέχοντες να ξαναπαίξουν το σενάριο, με στόχο να επιτύχουν διαφορετική έκβαση.

ΘΕΜΑΤΑ Κυβερνοεκφοβισμός, Δημοκρατία και συμμετοχή, Ρατσισμός και διάκριση

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ Επίπεδο 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ 10-20

ΔΙΑΡΚΕΙΑ 60 λεπτά

- ΣΤΟΧΟΙ
- Να καταλάβουμε πώς λειτουργεί ο εκφοβισμός.
  - Να αναπτύξουμε αλληλεγγύη και συμπόνοια για τα θύματα του εκφοβισμού.
  - Να ενθαρρύνουμε τους συμμετέχοντες να αναλάβουν δράση ενάντια στον εκφοβισμό και τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο.

- ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ
- Βρείτε 4 εθελοντές πριν ξεκινήσει η δραστηριότητα. Θα τους ζητηθεί να παίξουν ένα σύντομο παιχνίδι ρόλων για την υπόλοιπη ομάδα (το πολύ 5 λεπτά). Δώστε τους αντίγραφα του σεναρίου στη σελίδα 104, ώστε να μπορέσουν να ηρ οετοιμαστούν εκ των προτέρων. Εάν χρειαστεί, βοηθήστε τους στο ξεκίνημα.
  - Εξασφαλίστε ότι έχετε αρκετό χώρο για το παιχνίδι ρόλων.

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Πείτε στην ομάδα ότι αυτή η δραστηριότητα θα ξεκινήσει με ένα σύντομο παιχνίδι ρόλων. Διαβάστε το παρακάτω ευρύτερο πλαίσιο για το σενάριο και μετά παρουσιάστε τους εθελοντές και ζητήστε τους να ξεκινήσουν το παιχνίδι ρόλων.

ΣΕΝΑΡΙΟ:

Ο Γιάννης είναι ένα ήσυχο παιδί που θεωρείται λίγο «διαφορετικό». Δεν έχει πολλούς φίλους και συχνά ανησυχεί ότι τα άλλα παιδιά στην τάξη δεν τον συμπαθούν. Μερικές φορές κάνει τον караγκιόζη για να κάνει τους άλλους να γελάνε και είναι πραγματικά καλός σε αυτό (ακόμα και αν η δασκάλα δεν το εγκρίνει πάντα!).

Μετά από ένα μάθημα όπου έκανε όλη την τάξη να γελάσει πολύ, τον πλησίασαν την ώρα που έφευγε από το σχολείο ο Μάνος και ο Παναγιώτης, δύο από τα πιο δημοφιλή αγόρια της τάξης. Οι τρεις τους γέλασαν με τα προηγούμενα καμώματά του και μετά περπάτησαν μαζί μέχρι το σπίτι. Ο Γιάννης αισθάνθηκε πολύ περήφανος, σαν να είχε γίνει επιτέλους αποδεκτός.

2. Τώρα παίξτε το παιχνίδι ρόλων.
3. Μετά το παιχνίδι ρόλων, ζητήστε από τους συμμετέχοντες τις εντυπώσεις τους. Εάν χρειάζεται, υποκινήστε τους με κάποιες ερωτήσεις, για παράδειγμα:
  - Θεωρείτε ότι το σενάριο αυτό είναι ρεαλιστικό;
  - Τι γνώμη έχετε για τη συμπεριφορά του Γιάννη;
  - Πώς νομίζετε ότι μπορεί να αισθάνθηκε ο Αχμέντ;
4. Καλέστε τους συμμετέχοντες να σκεφτούν πώς πιστεύουν ότι θα είχαν φερθεί εάν ήταν στη θέση του Γιάννη. Μετά πείτε τους ότι θα ξαναπαίξετε το παιχνίδι ρόλων, μόνο που αυτήν τη φορά θα θέλατε να ζητήσετε να παρέμβουν και οι υπόλοιποι και να προσπαθήσουν να προκαλέσουν μια καλύτερη έκβαση για τον Αχμέντ (και τον Γιάννη).
5. Ξεκινήστε εκ νέου το παιχνίδι ρόλων (με τους ίδιους εθελοντές), αλλά διακόψτε το σε κάποια σημεία για να ζητήσετε να πάρουν νέοι εθελοντές τη θέση κάποιου από τους χαρακτήρες. Αυτό ίσως θελήσετε να το κάνετε πάνω από μία φορές, ώστε περισσότερα άτομα να πάρουν μέρος στη δραστηριότητα.
6. Μετά το παιχνίδι ρόλων, ζητήστε από όλους να σκεφτούν κάτι άλλο που θα μπορούσε να δημοσιεύσει στο διαδίκτυο ο Γιάννης στο τέλος του αρχικού σεναρίου - κάτι που ίσως να βοηθούσε να διορθωθεί η ζημιά. Θα μπορούσε να είναι ένα tweet, ένα προσωπικό μήνυμα, ένα σχόλιο ή οτιδήποτε άλλο. Στη συνέχεια περάστε στον απολογισμό.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Βεβαιωθείτε ότι οι συμμετέχοντες έχουν «βγει» από τον ρόλο τους, εάν συμμετείχαν στο παιχνίδι ρόλων. Υπογραμμίστε ότι θα πρέπει να απαντήσουν στις επόμενες ερωτήσεις με βάση τη δική τους άποψη και όχι την άποψη των χαρακτήρων που «ζωντανέψαν» στο παιχνίδι ρόλων.

- Πώς σας φάνηκε αυτή η άσκηση;
- Ποια ήταν τα πράγματα που ώθησαν τον Γιάννη να συμμετάσχει στον εκφοβισμό;
- Πόσο εύκολο είναι για εσάς να αντισταθείτε σε τέτοιες πιέσεις στη ζωή σας;
- Κι αν αυτό συνέβαινε online; Τι θα ήταν παρόμοιο; Τι θα ήταν διαφορετικό;
- Έχετε συναντήσει ποτέ δημοσιεύσεις (posts) στο προσωπικό προφίλ κάποιου ή κάπου αλλού στο διαδίκτυο, που να στοχεύουν ανθρώπους όπως έκανε ο Γιάννης στο σενάριο αυτό;
- Υπάρχει κάτι που να μπορείτε να κάνετε για να σταματήσετε τέτοια σχόλια από το να δημοσιεύονται ή για να αμβλύνετε τον αντίκτυπό τους;
- Μάθατε τίποτα από αυτήν την άσκηση - ή σας έκανε να δείτε τον εκφοβισμό με διαφορετικό μάτι;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Φροντίστε να γνωρίζετε εάν υπάρχουν εντάσεις εντός της ομάδας πριν πραγματοποιήσετε αυτήν τη δραστηριότητα. Μπορεί να χρειαστεί να αλλάξετε το σενάριο, ώστε να μην αντικατοπτρίζει τυχόν έντονες αρνητικές στάσεις προς μέλη της ομάδας. Πιο συγκεκριμένα, ίσως θελήσετε να αλλάξετε την εθνικότητα του Αχμέντ ή τα σχόλια του Γιάννη ή να εντάξετε θηλυκούς χαρακτήρες στο σενάριο.
- Επιλέξτε τους εθελοντές με προσοχή: προσπαθήστε να βρείτε εθελοντές που πιθανότατα να μην έχουν καμία σχέση με τα θέματα που θίγει το σενάριο. Ενημερώστε τους πρώτους εθελοντές ότι το παιχνίδι ρόλων δεν χρειάζεται να διαρκέσει πολύ.
- Ίσως θελήσετε μετά το παιχνίδι ρόλων να αφιερώσετε λίγο χρόνο, ώστε τα άτομα, που δεν είχαν την ευκαιρία να συμμετάσχουν, να προτείνουν τις ιδέες τους. Εάν επαναλάβετε το παιχνίδι ρόλων πάνω από 3 φορές θα γίνει προβλέψιμο, αλλά θα μπορούσατε να ρωτήσετε τα μέλη της ομάδας να περιγράψουν άλλους τρόπους που πιθανώς θα άλλαζαν την έκβαση.
- Εάν το παιχνίδι ρόλων πυροδοτήσει έντονα συναισθήματα, ίσως είναι καλό να κάνετε μια δεύτερη, σύντομη άσκηση πριν τον απολογισμό, για να επιτρέψετε στους συμμετέχοντες να αποστασιοποιηθούν από τους ρόλους τους. Συνήθως αρκεί να τους ζητήσετε να πουν φωναχτά το όνομά τους ή να κάνουν μια γρήγορη σωματική άσκηση.
- Προσπαθήστε να μην εκφέρετε κρίση για καμία από τις συμπεριφορές στο παιχνίδι ρόλων: αντίθετα, κάντε ερωτήσεις για να καθοδηγήσετε τους συμμετέχοντες να δουν μια διαφορετική οπτική γωνία. Είναι σημαντικό οι συμμετέχοντες να αισθάνονται ότι μπορούν να μιλήσουν με ειλικρίνεια για στάσεις ζωής ή συμπεριφορές τους, ακόμα και αν αυτές περιλαμβάνουν τυχόν δυσκολία τους να μην ενδώσουν σε πιέσεις από συμμαθητές τους.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Αντί για το παιχνίδι ρόλων, το παράδειγμα μπορεί να παρουσιαστεί ως περιπτωσιολογική μελέτη, με εναλλακτικά σενάρια που θα συζητηθούν είτε από επιμέρους ομάδες είτε από το σύνολο της ομάδας.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Προτείνετε στους συμμετέχοντες να αναπτύξουν μηνύματα αλληλεγγύης προς θύματα κυβερνοεκφοβισμού ή να συντάξουν έναν κατάλογο προτάσεων για άτομα που αισθάνονται ότι «πιέζονται» να υιοθετήσουν πρακτικές εκφοβισμού. Αυτά τα μηνύματα μπορείτε να τα μοιραστείτε στον ιστότοπο της εκστρατείας No Hate Speech Movement www.nohatespeechmovement.org.

Δημιουργήστε ένα σχέδιο δράσης σε περίπτωση που οι συμμετέχοντες συναντήσουν περιστατικά κυβερνοεκφοβισμού στο διαδίκτυο, είτε ως θύματα, είτε ως παρατηρητές. Η ομάδα θα μπορούσε να συμφωνήσει ότι πάντα θα κάνουν κάτι από το σχέδιο δράσης αν συναντήσουν φαινόμενα ηλεκτρονικού εκφοβισμού.

Στο διαδίκτυο υπάρχουν διάφορες οργανώσεις και ιστοσελίδες που «πολεμάνε» τον κυβερνοεκφοβισμό. Βεβαιωθείτε ότι οι συμμετέχοντες γνωρίζουν για δομές υποστήριξης, στις οποίες θα μπορούσαν να στραφούν μετά τη δραστηριότητα, εάν αισθανθούν ότι το χρειάζονται. Χρησιμοποιήστε μια μηχανή αναζήτησης για να εντοπίσετε τοπικές πρωτοβουλίες ή ψάξτε για γενικές πληροφορίες στις παρακάτω διευθύνσεις: www.stopcyberbullying.org, www.cyberkid.gov.gr και <http://yp.direct.gov.uk/cyberbullying>.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ (ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΘΕΛΟΝΤΕΣ)

ΟΔΗΓΙΕΣ

Προετοιμάστε ένα σύντομο παιχνίδι ρόλων για το παρακάτω σενάριο. Θα πρέπει να ξεκινάει τη στιγμή που ο Μάνος και ο Παναγιώτης πλησιάζουν τον Γιάννη μετά το σχολείο. Αποφασίστε πώς θα μοιραστείτε τους ρόλους του Μάνου, του Παναγιώτη, του Γιάννη και του Αχμέντ.

- Ο Μάνος και ο Παναγιώτης είναι δύο αγόρια δημοφιλή στο σχολείο. Αυτοί είναι που συνήθως ξεκινούν τα επεισόδια εκφοβισμού.
- Ο Γιάννης είναι ένα αγόρι που δυσκολεύεται να κάνει φίλους. Παρασύρεται από τον Μάνο και τον Παναγιώτη.
- Ο Αχμέντ είναι ένα νέο αγόρι, που κατάγεται από την Αιθιοπία.

ΞΕΚΙΝΗΣΤΕ ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΡΟΛΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΣΗΜΕΙΟ ΑΥΤΟ

Την ώρα που ο Μάνος, ο Παναγιώτης και ο Γιάννης γυρνάνε σπίτι, βλέπουν μπροστά τους τον Αχμέντ, που περπατάει μόνος. Ο Αχμέντ έχει έρθει στην τάξη πρόσφατα και είναι από άλλη χώρα. Κάποια από τα παιδιά τον πειράζουν επειδή δε μιλάει καλά τη γλώσσα στο σχολείο, επειδή είναι πιο μικροκαμωμένος από τα περισσότερα παιδιά της τάξης και για τα ρούχα του που δεν είναι ωραία.

Ο Μάνος και ο Παναγιώτης επιταχύνουν για να φτάσουν τον Αχμέντ. Μετά αρχίζουν να του φωνάζουν προσβλητικά λόγια, να του τραβάνε την τσάντα και να τον ρωτάνε εάν όλοι στην Αιθιοπία φοράνε τέτοια ρούχα και μήπως θα έπρεπε να είναι σε καμιά τάξη για μωράκια αφού δεν ξέρει να μιλάει τη γλώσσα.

Ο Γιάννης αισθάνεται πολύ άβολα. Ο Μάνος και ο Παναγιώτης συνέχεια τον κοιτάζουν, ενθαρρύνοντάς τον να κάνει και αυτός το ίδιο και ρωτώντας τον αυτός τι νομίζει. Στο τέλος, ο Γιάννης κάνει ένα σχόλιο που θεωρεί έξυπνο για τους ανθρώπους στην Αιθιοπία που ζουν σε δέντρα και μιλάνε τη γλώσσα των μαϊμούδων. Ο Μάνος και ο Παναγιώτης ξεκαρδίζονται, αλλά ο Γιάννης βλέπει ότι ο Αχμέντ έχει στενοχωρηθεί πολύ και φοβάται τα τρία αγόρια.

Όταν γυρίζει σπίτι ο Γιάννης, αισθάνεται άσχημα. Ξέρει πώς είναι να σε πειράζουν τα άλλα παιδιά και ότι αυτό που είπε στον Αχμέντ είναι πολύ χειρότερο από όλα όσα έχουν πει άλλοι στον ίδιο. Ήταν όμως ωραία που γελάσανε με τον Μάνο και τον Παναγιώτη και η φιλία τους είναι πολύτιμη. Μπαίνει στο διαδίκτυο και γίνεται «φίλος» με τον Μάνο και τον Παναγιώτη. Μετά ανεβάζει το σχόλιό του για τους Αιθίοπες στο προφίλ του.

ΕΠΙΠΕΔΟ 1

ΟΜΑΔΑ
10-16

ΔΙΑΡΚΕΙΑ
60'

ΑΓΩΝΙΣΜΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ!

Η δραστηριότητα αυτή αποτελεί εισαγωγή στα ανθρώπινα δικαιώματα μέσα από ένα ομαδικό παιχνίδι. Οι συμμετέχοντες καλούνται να παρουσιάσουν διαφορετικά δικαιώματα στα άλλα μέλη της ομάδας τους χρησιμοποιώντας ό,τι θέλουν, εκτός από λόγια!

ΘΕΜΑΤΑ Ανθρώπινα δικαιώματα, Ρατσισμός και διάκριση, Ιδιωτική ζωή και ασφάλεια

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ Επίπεδο 1

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ 10-16

ΔΙΑΡΚΕΙΑ 60 λεπτά

- ΣΤΟΧΟΙ
- Να κατανοήσουμε τα δικαιώματα που περιλαμβάνει η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ΟΔΑΔ).
  - Να εξετάσουμε την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον διαδικτυακό κόσμο.
  - Να συζητήσουμε τη σχέση ανάμεσα στα ανθρώπινα δικαιώματα και τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο.

- ΥΛΙΚΑ
- Αντίγραφα για τις Καρτέλες Δικαιωμάτων: κάντε 1 αντίγραφο για κάθε ομάδα.
  - Αντίγραφα για τις Καρτέλες Υποθέσεων: κάντε 5 αντίγραφα της σελίδας 110.
  - Αντίγραφα της ΟΔΑΔ (σύνοψη): κάντε αρκετά αντίγραφα για όλους.
  - Φύλλα χαρτοπίνακα σεμιναρίων και μαρκαδόροι (προαιρετικά).
  - Χώρος για να εργαστούν ξεχωριστά 2 ή περισσότερες ομάδες, κατά προτίμηση σε ξεχωριστές αίθουσες.
  - 2 συντονιστές (ιδανικά).

- ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ
- Κόψτε τις Καρτέλες Δικαιωμάτων και τις Καρτέλες Υποθέσεων.
  - Ίσως θελήσετε να αντιγράψετε την «Κάρτα ενημέρωσης για Συλλέκτες» ή να γράψετε το κείμενο σε χαρτοπίνακα / να το προβάλετε με προβολέα.

ΟΔΗΓΙΕΣ

ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

(ΓΙΑ ΟΜΑΔΕΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΞΟΙΚΕΙΩΜΕΝΕΣ ΜΕ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ)

1. Ρωτήστε τους συμμετέχοντες τι καταλαβαίνουν από τον όρο «ανθρώπινα δικαιώματα». Καταγράψτε τις προτάσεις τους σε πίνακα σεμιναρίων και, εάν χρειάζεται, παροτρύνετέ τους να συνεχίσουν με ερωτήσεις. Για παράδειγμα:
  - Ποιος έχει ανθρώπινα δικαιώματα;
  - Μπορείτε να κατονομάσετε κάποιο ανθρώπινο δικαίωμα;
  - Ποιος πρέπει να διασφαλίζει ότι όλοι σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα;
  - Από πού προήλθαν;
2. Δώστε κάποια συνοπτικά στοιχεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα, για παράδειγμα ότι:

Τα ανθρώπινα δικαιώματα ανήκουν σε όλους και είναι «νόμοι για τις κυβερνήσεις». Ανθρώπινα δικαιώματα σημαίνει ότι οι κυβερνήσεις πρέπει να εξασφαλίζουν ότι οι άνθρωποι προστατεύονται από την άδικη μεταχείριση, την ακραία κακομεταχείριση και τη βία, μεταξύ άλλων. Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι σημαντικά γιατί μας προστατεύουν και γιατί σημαίνουν ότι δεν πρέπει να συμπεριφερόμαστε στους άλλους με τρόπο που δε σέβεται τα δικαιώματά τους.

ΚΥΡΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

3. Εξηγήστε ότι η άσκηση αυτή χρησιμοποιεί ένα ομαδικό παιχνίδι για να θυμίσει στους συμμετέχοντες τα δικαιώματα που περιλαμβάνει η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Περιγράψτε τον στόχο και τους κανόνες του παιχνιδιού (σελίδα 109) και χωρίστε τους συμμετέχοντες σε ομάδες των 6 - 8 ατόμων. Μοιράστε τα παρακάτω σε κάθε ομάδα:
  - Αντίγραφα της σύνοψης της ΟΔΑΔ
  - 2 Καρτέλες Υποθέσεων
  - Τις πληροφορίες για τους Συλλέκτες - ή γράψτε τις σε έναν πίνακα σεμιναρίων.
  - Φύλλα του χαρτοπίνακα για την κάθε ομάδα και μαρκαδόρους (προαιρετικά).
4. Εάν οι συμμετέχοντες δε γνωρίζουν την ΟΔΑΔ, δώστε τους λίγο χρόνο να διαβάσουν τα άρθρα και ρωτήστε μήπως υπάρχει κάποιο δικαίωμα που δεν καταλαβαίνουν.
5. Παρουσιάστε τους κανόνες (σελ. 109) και βεβαιωθείτε ότι τους κατάλαβαν όλοι. Μετά, ξεκινήστε το παιχνίδι!
6. Το παιχνίδι θα τελειώσει όταν μία ομάδα μαντέψει όλα τα δικαιώματα ή όταν σε κάποια ομάδα τελειώσουν οι Καρτέλες Υποθέσεων. Ζητήστε εντυπώσεις και δώστε χρόνο στους συμμετέχοντες να χαλαρώσουν μετά την ένταση του ανταγωνισμού! Χρησιμοποιήστε κάποιες από τις παρακάτω ερωτήσεις για τον απολογισμό στο τέλος της άσκησης.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ:

- Ποια δικαιώματα ήταν πιο δύσκολο να παρουσιάσετε; Γιατί;
- Ποιο συμπέρασμα βγάζουμε για την επικοινωνία: γιατί είναι συχνά δύσκολο να καταλαβαίνουμε ο ένας τον άλλον; Φταίει αυτός που «παρουσιάζει» ή αυτός που «παρατηρεί» ή και οι δύο;
- Πώς αισθάνεστε για την ομάδα σας τώρα; Πώς αισθάνεστε για την άλλη ομάδα;
- Σκεφτείτε ανταγωνιστικά παιχνίδια: γιατί συχνά ταυτιζόμαστε με μία ομάδα αντί για μία άλλη;
- Η ταύτιση αυτή βασίζεται στη λογική; Μπορείτε να σκεφτείτε παραλληλισμούς με την πραγματική ζωή;

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ:

- Ήταν κάποιο δικαίωμα ιδιαίτερα δύσκολο να το καταλάβετε;
- Πιστεύετε ότι μπορείτε να τα καταφέρετε χωρίς κάποια από τα δικαιώματα αυτά; Εάν ναι, ποια;
- Πιστεύετε ότι τα δικαιώματα αυτά θα έπρεπε να ισχύουν στον διαδικτυακό κόσμο όπως και στον πραγματικό; Μπορείτε να σκεφτείτε παραδείγματα, όπου κάποια από τα δικαιώματα αυτά να έχουν σημασία για τη δραστηριότητα στο διαδίκτυο;
- Πιστεύετε ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα γίνονται σεβαστά στο διαδίκτυο;

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ:

- Εξηγήστε σύντομα ότι η ρητορική μίσους είναι κάθε έκφραση μίσους για μια ομάδα ή κάποιο μέλος ομάδας που είναι κακόβουλη, οδονηρή και μπορεί να οδηγήσει σε βίαιες αντιδράσεις προς μέλη της ομάδας. Ζητήστε κάποια παραδείγματα για να γίνει σαφές.
- Ποιο από τα δικαιώματα του παιχνιδιού έχει κάποια σχέση με τη ρητορική μίσους; Γιατί;
- Εάν γινόσασταν στόχος ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο, ποιο από τα δικαιώματα θα χρειαζόσασταν μάλλον περισσότερο;
- Τι μπορεί να γίνει για την αντιμετώπιση της εξάπλωσης της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Το παιχνίδι θα έχει καλύτερο αποτέλεσμα με 2 συντονιστές. Οι συντονιστές θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι οι Συλλέκτες δεν αντιδρούν σε «ανεπίσημες» υποθέσεις (π.χ. κουνώντας το κεφάλι ή κοιτάζοντας ενθαρρυντικά).
- Οι συμμετέχοντες μπορούν να δουλέψουν σε ζευγάρια για να «μεταδίδουν» τα δικαιώματα. Αυτό μπορεί να είναι χρήσιμο, δίνοντάς τους χρόνο να συζητήσουν τι σημαίνουν τα δικαιώματα, αλλά επίσης μπορεί να επιμηκύνει τη διάρκεια της δραστηριότητας.

- Όταν θα έρχονται οι Συλλέκτες για να παραλάβουν μια νέα Καρτέλα Δικαιωμάτων, να τους υπενθυμίσετε να σας επιστρέφουν τις χρησιμοποιημένες Καρτέλες Υποθέσεων. Αφού ελέγχετε τι γράφουν οι καρτέλες, εάν χρειάζεται, ας δίνετε νέες Καρτέλες Υποθέσεων.
- Μπορεί να θελήσετε να επικεντρώσετε σε ένα ή δύο πεδία σκέψεων, προκειμένου να τα εξετάσετε πιο ολοκληρωμένα. Μην προσπαθήσετε να καλύψετε όλες τις ερωτήσεις!
- Οι σκέψεις γύρω από την ταύτιση με ομάδες, μπορούν να χρησιμεύσουν για να εξετάσετε και άλλα είδη ταύτισης, π.χ. με εθνικές ή εθνοτικές ομάδες. Μπορείτε επίσης να εξετάσετε τους συναισθηματικούς δεσμούς που συχνά νιώθουν οι άνθρωποι για τη «δική τους» ομάδα και με βάση αυτούς να προσεγγίσετε θέματα σχετικά με τον ρατσισμό και τη διάκριση.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Η άσκηση αυτή μπορεί να γίνει αποκλειστικά με ζωγραφική/σχέδιο ή θεατρική αναπαράσταση - ή και με τα δύο, σύμφωνα με τις οδηγίες πιο πάνω.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να βρουν κάποιο ειδησεογραφικό άρθρο στο διαδίκτυο που να μιλάει για κάποια παραβίαση ανθρώπινου δικαιώματος. Θυμίστε τους ότι οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν είναι αναγκαστικά «κανονικά» εγκλήματα: πρέπει να υπάρχει αποτυχία της κυβέρνησης να προστατεύσει ανθρώπους.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΟΜΑΔΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ: ΚΑΝΟΝΕΣ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

Στόχος του παιχνιδιού: Να γράψετε υποθέσεις σε όλες τις καρτέλες ανθρωπίνων δικαιωμάτων πριν από την άλλη ομάδα (ή ομάδες) ή να καταλήξετε με τον μεγαλύτερο αριθμό από Καρτέλες Υποθέσεων που θα απομένουν.

Κανόνες:

- 1 άτομο από την κάθε ομάδα (ο Συλλέκτης) συλλέγει μία καρτέλα ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τον συντονιστή. Πρέπει να «μεταδώσει» το δικαίωμα που λέει η καρτέλα στην υπόλοιπη ομάδα του χωρίς να μιλήσει. Επιτρέπεται να ζωγραφίσει/σχεδιάσει, να χρησιμοποιήσει χειρονομίες ή παντομίμα, αλλά δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιήσει κανένα άλλο μέσο για να «περάσει» το δικαίωμα που είναι γραμμένο στην κάρτα.
- Η υπόλοιπη ομάδα έχει μια λίστα με τα δικαιώματα στην ΟΔΑΔ και πρέπει να κάνει μια υπόθεση ποιο ανθρώπινο δικαίωμα είναι στην κάρτα. Για να γίνει μια «επίσημη» υπόθεση, πρέπει όλη η ομάδα να το έχει συζητήσει και συμφωνήσει. Αφού συμφωνήσει σε μια υπόθεση η ομάδα, πρέπει να την καταγράψει σε μία Καρτέλα Υποθέσεων και να τη δώσει στον Συλλέκτη. Μετά ο Συλλέκτης απαντάει.
- Για κάθε δικαίωμα μπορούν να χρησιμοποιηθούν το πολύ 2 Καρτέλες Υποθέσεων. Μετά από 2, θεωρείται ότι το δικαίωμα «δε βρέθηκε» και ο επόμενος Συλλέκτης πάει να φέρει μια νέα καρτέλα από τον συντονιστή. Επίσης, παραδίδει όσες Καρτέλες Υποθέσεων χρησιμοποίησαν.

Εάν η πρώτη υπόθεση είναι σωστή, η ομάδα παίρνει 2 νέες Καρτέλες Υποθέσεων.

Εάν η δεύτερη υπόθεση είναι σωστή, παίρνει 1 νέα Καρτέλα Υποθέσεων.

Εάν το δικαίωμα δε βρέθηκε (μετά από 2 υποθέσεις) δε δίνονται επιπλέον Καρτέλες Υποθέσεων.

- Για κάθε καρτέλα πρέπει να στέλνεται διαφορετικός Συλλέκτης. Όταν όλοι έχουν συλλέξει από μία φορά, ξεκινάει δεύτερος γύρος.
- Το παιχνίδι τελειώνει όταν μία ομάδα μαντέψει σωστά όλες τις καρτέλες ή όταν σε μία ομάδα τελειώσουν οι Καρτέλες Υποθέσεων.

Μην ξεχνάτε!

- Δεν περιλαμβάνονται όλα τα δικαιώματα στο παιχνίδι: η ΟΔΑΔ περιέχει 30 διαφορετικά δικαιώματα και οι καρτέλες εδώ είναι μόνο 12.
- Κάθε ομάδα ξεκινάει με 20 μόνο υποθέσεις. Θα πρέπει να είναι προσεκτικοί να μη «χάσουν» υποθέσεις! Η ομάδα που θα ξεμείνει πρώτη από Καρτέλες Υποθέσεων, χάνει το παιχνίδι.

ΚΑΡΤΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΓΙΑ ΣΥΛΛΕΚΤΕΣ

Δεν επιτρέπεται να μιλάτε όταν είναι η σειρά σας να είστε Συλλέκτης! Μπορείτε να σχεδιάσετε εικόνες και να κάνετε χειρονομίες ή παντομίμα για να βοηθήσετε την ομάδα σας να μαντέψει τι γράφει η κάρτα. Προσπαθήστε να μη χρησιμοποιήσετε άλλα μέσα.

Εάν η υπόθεση που κάνει η ομάδα σας είναι ανεπίσημη (με άλλα λόγια, δεν είναι γραμμένη σε καρτέλα) δεν πρέπει να αντιδράτε! Μπορείτε να τους ενθαρρύνετε και να κουνάτε θετικά ή αρνητικά το κεφάλι για όλα τα άλλα - αν ρωτάνε π.χ. «σκουπίζεις το πάτωμα;», «είσαι στη φυλακή;» ή «παγωτό είναι αυτό;» αλλά ΟΧΙ ΛΟΓΙΑ!

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΚΑΡΤΕΛΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Καρτέλα υποθέσεων	Καρτέλα υποθέσεων
Γράψτε εδώ την υπόθεσή σας	Γράψτε εδώ την υπόθεσή σας
Καρτέλα υποθέσεων	Καρτέλα υποθέσεων
Γράψτε εδώ την υπόθεσή σας	Γράψτε εδώ την υπόθεσή σας
Καρτέλα υποθέσεων	Καρτέλα υποθέσεων
Γράψτε εδώ την υπόθεσή σας	Γράψτε εδώ την υπόθεσή σας
Καρτέλα υποθέσεων	Καρτέλα υποθέσεων
Γράψτε εδώ την υπόθεσή σας	Γράψτε εδώ την υπόθεσή σας
Καρτέλα υποθέσεων	Καρτέλα υποθέσεων
Γράψτε εδώ την υπόθεσή σας	Γράψτε εδώ την υπόθεσή σας
Καρτέλα υποθέσεων	Καρτέλα υποθέσεων
Γράψτε εδώ την υπόθεσή σας	Γράψτε εδώ την υπόθεσή σας

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΚΑΡΤΕΛΕΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Άρθρο 1	Άρθρο 14
Όλοι οι άνθρωποι έχουν τα ίδια ανθρώπινα δικαιώματα.	Όλοι έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν άσυλο σε μια άλλη χώρα εάν διώκονται.
Άρθρο 2	Άρθρο 18
Κανένας δε θα πρέπει να υπόκειται σε διάκριση.	Όλοι έχουν δικαίωμα σε θρησκευτικές πεποιθήσεις.
Άρθρο 3	Άρθρο 19
Όλοι έχουν δικαίωμα στη ζωή.	Όλοι έχουν δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης (να λένε αυτό που θέλουν).
Άρθρο 5	Άρθρο 20
Όλοι έχουν το δικαίωμα να ζουν ελεύθεροι από βασανιστήρια.	Όλοι έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν σε ενώσεις και να συναντιούνται με άλλους.
Άρθρο 11	Άρθρο 21
Όλοι έχουν το δικαίωμα να θεωρούνται αθώοι μέχρι να αποδειχτούν ένοχοι.	Όλοι έχουν δικαίωμα να ψηφίζουν σε εκλογές και να παίρνουν μέρος στην κυβέρνηση.
Άρθρο 12	Άρθρο 27
Όλοι έχουν δικαίωμα στην προσωπική ζωή.	Όλοι έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν στην πολιτιστική ζωή της κοινότητάς τους.

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΟΜΑΔΑ
ΟΠΟΙΟΣΔΗΠΟΤΕ
ΑΡΙΘΜΟΣΔΙΑΡΚΕΙΑ
60'

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΚΑΝΟΝΕΣ

Οι συμμετέχοντες εντοπίζουν τους όρους χρήσης ή τις κατευθυντήριες γραμμές κοινότητας ενός διαδικτυακού τόπου και λαμβάνουν μέτρα ώστε να καταγγείλουν ακατάλληλο περιεχόμενο στον ιστότοπο. Επίσης, οι συμμετέχοντες συζητούν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα μιας καταγγελίας, ιδίως σε σχέση με τις δυνατότητες που παρέχει το Web 2.0.

ΘΕΜΑΤΑ	Στρατηγικές εκστρατείας, Διαδικτυακός γραμματισμός, Δημοκρατία και συμμετοχή
ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ	Επίπεδο 3
ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ	Οποιοσδήποτε αριθμός
ΔΙΑΡΚΕΙΑ	60 λεπτά
ΣΤΟΧΟΙ	<ul style="list-style-type: none"> • Να καταλάβουμε κάποιους τρόπους με τους οποίους ρυθμίζεται το περιεχόμενο του διαδικτύου, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων που απαγορεύουν τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο. • Να εξετάσουμε τους όρους και προϋποθέσεις δημοφιλών ιστότοπων και να αξιολογήσουμε την καταλληλότητά τους. • Να συζητήσουμε πόσο αποτελεσματική είναι η χρήση διαδικτυακών μηχανισμών καταγγελίας στην καταπολέμηση της ρητορικής μίσους.
ΥΛΙΚΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Ηλεκτρονικοί υπολογιστές με πρόσβαση στο διαδίκτυο • Στυλό και τα ερωτηματολόγια στις σελίδες 117-118
ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιγράψτε το ερωτηματολόγιο στις σελίδες 117-118. Θα χρειαστείτε 1 αντίγραφο ανά επιμέρους ομάδα (4 ατόμων).

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Ρωτήστε τους συμμετέχοντες ποιος φτιάχνει τους κανόνες για το διαδίκτυο. Υπάρχουν κανόνες; Πού είναι γραμμένοι;
2. Χρησιμοποιήστε κάποιες από τις πληροφορίες από τις σελίδες 116-117 για να εξηγήσετε ότι υπάρχουν κανόνες σε διαφορετικά επίπεδα στο διαδίκτυο: κάποιους κανόνες τους ορίζουν οι ιδιοκτήτες των ιστότοπων (sites) ή οι πάροχοι φιλοξενίας, κάποιους κανόνες τους θέτουν εθνικές κυβερνήσεις και κάποιους κανόνες τους θέτει το διεθνές δίκαιο, κυρίως το δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η δραστηριότητα αυτή εστιάζει στο πρώτο επίπεδο, τους κανόνες που θέτουν οι ίδιοι οι ιστότοποι.

3. Ρωτήστε εάν έχει διαβάσει ποτέ κανείς τους κανόνες σε ιστότοπους που χρησιμοποιεί! Τους έχει χρησιμοποιήσει ποτέ κανείς, για παράδειγμα για να αναφέρει ένα υβριστικό σχόλιο ή δημοσίευση στον ιδιοκτήτη κάποιου ιστότοπου, όπου αυτό απαγορεύεται από τους κανόνες; Έχει αναρωτηθεί ποτέ κανείς εάν γίνεται αυτό ή πώς γίνεται;
4. Εξηγήστε ότι οι κανόνες για τους χρήστες των ιστότοπων συνήθως λέγονται «όροι και προϋποθέσεις» και ότι οι περισσότερες ιστοσελίδες τους έχουν! Οι όροι και προϋποθέσεις συχνά αποδεικνύονται χρήσιμο εργαλείο για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο, γιατί πολλές ιστοσελίδες περιέχουν διατάξεις που δεν την επιτρέπουν. Το πρόβλημα είναι ότι ο κόσμος δε χρησιμοποιεί πάντα αποτελεσματικά τους κανόνες και οι ιδιοκτήτες των ιστότοπων δεν παρακολουθούν πάντα το περιεχόμενο σύμφωνα με τους κανόνες τους.
5. Χωρίστε τους συμμετέχοντες σε ομάδες περίπου 4 ατόμων και δώστε σε κάθε ομάδα ένα αντίγραφο του ερωτηματολογίου στις σελίδες 117-118. Εξηγήστε ότι κάθε ομάδα πρέπει να επιλέξει έναν διαδικτυακό τόπο που χρησιμοποιεί συχνά και να προσπαθήσει να συμπληρώσει το ερωτηματολόγιο. Εάν χρειαστεί, κοιτάξτε εν συντομία τις ερωτήσεις με τους συμμετέχοντες, ώστε να βεβαιωθείτε ότι οι συμμετέχοντες ξέρουν τι πρέπει να αναζητήσουν.
6. Δώστε τους περίπου 20 λεπτά για να ολοκληρώσουν την άσκηση και μετά συγκεντρώστε τους εκ νέου για τον απολογισμό.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Ξεκινήστε διαβάζοντας το ερωτηματολόγιο και συγκρίνοντας τα ευρήματα των συμμετεχόντων.

- Υπήρχαν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα αποτελέσματά σας, π.χ. στο είδος του περιεχομένου που επιτρέπεται ή στην ευκολία υποβολής αναφοράς;
- Βρήκε κανείς κάποιο «τέλειο» δείγμα όρων και προϋποθέσεων;
- Αισθάνθηκε καμία ομάδα ότι οι όροι και προϋποθέσεις ήταν εντελώς ανεπαρκείς, είτε επειδή δεν έθιγαν τη ρητορική μίσους, είτε επειδή οι κανόνες και η διαδικασία υποβολής αναφορών ήταν πολύ πολύπλοκα;
- Τώρα που είδατε τους όρους και προϋποθέσεις, πιστεύετε ότι θα αναφέρατε ποτέ κάποια υβριστική δημοσίευση σε κάποιον ιστότοπο; Γιατί ναι ή γιατί όχι;
- Τι θα γινόταν εάν ποτέ κανείς δεν ανέφερε υβριστικές δημοσιεύσεις;
- Πιστεύετε ότι ως χρήστες κάποιου ιστότοπου ίσως μπορείτε να βελτιώσετε τους όρους και προϋποθέσεις ή να εξασφαλίσετε ότι υπάρχει αυστηρότερη τήρησή τους; Πώς θα μπορούσατε να το κάνετε αυτό;
- Τι άλλο μπορείτε να σκεφτείτε που θα έκανε πιο αποτελεσματική την υποβολή αναφορών; Για παράδειγμα, υπάρχει διαφορά εάν ένας χρήστης αναφέρει ακατάλληλο περιεχόμενο ή αν το αναφέρουν 1.000 χρήστες ταυτόχρονα; Τι θα γινόταν εάν μια εταιρεία, που διαφημίζεται στον ιστότοπο αυτό, απειλούσε να αποσύρει τη διαφήμισή της από την ιστοσελίδα εάν δεν καταργούσε τις υβριστικές πληροφορίες;
- Μπορείτε να σκεφτείτε άλλους τρόπους «απάντησης» στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο, εκτός από τη διαδικασία υποβολής αναφορών; Πότε μπορεί να είναι άλλες μέθοδοι πιο κατάλληλες;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Μπορείτε να κάνετε ένα παράδειγμα μαζί με τους συμμετέχοντες, πριν τους ζητήσετε να κάνουν τη δική τους έρευνα.
- Μπορείτε να επιλέξετε έναν ιστότοπο και να δείξετε πώς να βρίσκουν τους όρους και προϋποθέσεις και να τους κοιτάνε στα γρήγορα για σχετικές ρήτρες. Εξηγήστε ότι δεν έχουν όλες οι ιστοσελίδες όρους και προϋποθέσεις και ότι μερικές φορές τους δίνουν διαφορετικό όνομα, π.χ. κατευθυντήριες γραμμές κοινότητας ή κατευθυντήριες οδηγίες δημοσίευσης. Όταν συμβαίνει αυτό, οι συμμετέχοντες θα πρέπει να το σημειώνουν.
- Μπορείτε να επιλέξετε εσείς δικτυακούς τόπους για τους συμμετέχοντες, ώστε να είστε σίγουροι ότι θα κοιτάξουν όλοι διαφορετικούς ιστότοπους ή μπορείτε να τους δώσετε λίγα λεπτά πριν ξεκινήσουν την έρευνα για να επιλέξουν ιστότοπους. Προσπαθήστε να εξασφαλίσετε ευρεία γκάμα ιστότοπων, για παράδειγμα ένας ιστότοπος διαμοιρασμού βίντεο, ένας κοινωνικής δικτύωσης, ένας κεντρικός ειδησεογραφικός, ένας με διαδικτυακά παιχνίδια, κλπ.
- Στο πεδίο σημειώσεων στο ερωτηματολόγιο μπορούν να καταγράφονται όλοι οι άλλοι σχετικοί παράγοντες, για παράδειγμα εάν υπάρχει κάποιος σύνδεσμος στην αρχική σελίδα, φόρμα υποβολής αναφορών / καταγγελιών, εάν ένας ιστότοπος δηλώνει εάν θα απαντήσει σε μια αναφορά μέσα σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και ούτω καθ' εξής.
- Υπενθυμίστε στους συμμετέχοντες ότι, εάν οι όροι και προϋποθέσεις έχουν μεγάλη έκταση, μπορούν να κάνουν αναζήτηση με λέξεις-κλειδιά, όπως π.χ. «ρητορική μίσους», «κατάχρηση», «ρατσισμός» και άλλες παρόμοιες λέξεις και φράσεις.
- Εάν διαβάσετε τα ερωτηματολόγια σαν ομάδα, μπορεί να σας πάρει χρόνο και να είναι βαρετό για κάποιους συμμετέχοντες!
- Αφού τελειώσουν την έρευνά τους, μπορείτε να τους δώσετε 5 λεπτά για να συγκρίνουν αποτελέσματα με κάποια άλλη ομάδα. Ή μπορούν να ανταλλάξουν οι ομάδες ερωτηματολόγια μεταξύ τους για να τα δούνε λίγο πριν ξεκινήσει η συζήτηση.
- Τονίστε στους συμμετέχοντες ότι είναι σημαντικό να ξέρουν τους κανόνες μιας ιστοσελίδας πριν υποβάλουν διαμαρτυρία, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι δεν μπορούν να διαμαρτυρηθούν για κάτι που θεωρούν καταχρηστικό και η ιστοσελίδα δεν το αντιμετωπίζει σωστά (ή δεν καλύπτεται στους όρους και προϋποθέσεις). Σαν παράδειγμα, μπορείτε να μιλήσετε στους συμμετέχοντες για την Εκστρατεία κατά του Σεξισμού στο Facebook. Δείτε www.bbc.co.uk/news/technology-22689522 και www.bbc.co.uk/news/technology-22699761.
- Επίσης, καλό θα ήταν να θυμίστε στους συμμετέχοντες ότι η υποβολή αναφοράς δεν είναι ο μοναδικός τρόπος αντιμετώπισης της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο και ότι συχνά δεν είναι καν η καλύτερη στρατηγική. Παραπέμπτε τους στις πληροφορίες του Κεφαλαίου 5 για τις Στρατηγικές Εκστρατείες για άλλους τρόπους αντιμετώπισης.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Οι συμμετέχοντες θα μπορούσαν επίσης να αφιερώσουν λίγο χρόνο για να αναζητήσουν παραδείγματα ρητορικής μίσους στον ιστότοπο που επέλεξαν. Αυτό θα τους δώσει μια ιδέα πόσο καλά όντως εφαρμόζονται οι όροι και προϋποθέσεις. Θα μπορούσαν να κάνουν κάποιες αναζητήσεις στον ιστότοπο με λέξεις-κλειδιά, όπως «αράπης», «πούστης», «πουτάνα» ή με άλλους υβριστικούς όρους. Αυτό θα αυξήσει λίγο τη διάρκεια, αλλά μπορεί να προσφέρει χρήσιμο υλικό εάν χρησιμοποιήσετε τη διαδικασία υποβολής αναφοράς για να υποβάλετε στον ιστότοπο κάποια διαμαρτυρία.

Η αναφορά ακατάλληλου περιεχομένου σε έναν ιστότοπο είναι απλά το πρώτο βήμα που μπορεί να κάνει κανείς. Ένα άλλο βήμα είναι η αναφορά του περιεχομένου απευθείας σε κάποιον κρατικό μηχανισμό που ασχολείται με τη διάκριση ή στην αστυνομία. Μπορείτε να κάνετε μια παραλλαγή της άσκησης, ζητώντας από τους συμμετέχοντες να υποβάλουν μια διαμαρτυρία για καταχρηστικό περιεχόμενο ιστοσελίδας στην αστυνομία ή σε άλλα όργανα διασφάλισης της ισότητας που υπάρχουν στη χώρα σας. Κάποιοι ΜΚΟ όπως το Διεθνές Δίκτυο κατά του Μίσους στο Διαδίκτυο (INACH) επίσης δραστηριοποιούνται σε διάφορες χώρες και διαθέτουν διαδικασίες καταγγελιών. Επίσης, μπορείτε να δείτε το παράδειγμα του True Vision στο Ηνωμένο Βασίλειο:

www.report-it.org.uk .

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Εάν δεν χρησιμοποιήσετε την παραπάνω «παραλλαγή» κατά τη δραστηριότητα, θα μπορούσατε να ζητήσετε από τους συμμετέχοντες να εξετάσουν καλύτερα τους ιστότοπους που ερεύνησαν στη διάρκεια της άσκησης. Θα μπορούσαν να αναλύσουν όσα παραδείγματα ρητορικής μίσους συναντήσουν, σημειώνοντας τον αριθμό των περιστατικών, τα κοινά-στόχους και το πόσο «απαίσια» είναι τα παραδείγματα. Εάν βρουν πολλά περιστατικά, αφού ολοκληρώσουν την ανάλυσή τους, προτείνετε κάποιες από τις παρακάτω πιθανές πορείες δράσης:

- Να δημοσιεύσουν τα παραδείγματα και την ανάλυσή τους στο Παρατηρητήριο Ρητορικής Μίσους (Hate Speech Watch) (www.nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch) και να συζητήσουν με άλλους ακτιβιστές του κινήματος τι θα πρέπει να γίνει.
- Να στείλουν τα χειρότερα παραδείγματα και την ανάλυση στον ιδιοκτήτη του ιστότοπου, χρησιμοποιώντας τους όρους και προϋποθέσεις του ιστότοπου για να υποστηρίξουν την καταγγελία τους.
- Εάν ο ιστότοπος είναι τόπος κοινωνικής δικτύωσης, να δημιουργήσουν ένα προφίλ στον ιστότοπο και να κοινοποιούν εκεί τα ευρήματά τους (δείτε παραδείγματα σε www.nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch και <https://en-gb.facebook.com/WOH247>).
- Να διαχωρίσουν τα παραδείγματα ανάλογα με το πόσο ακραία είναι (για καθοδήγηση δείτε την ενότητα «Ποιο είναι χειρότερο;»). Στη συνέχεια, χαράξτε διαφορετικές στρατηγικές για τα περιστατικά, π.χ. να απαντήσετε σε κάποιες δημοσιεύσεις ή ανθρώπους που έχουν αναρτήσει δημοσιεύσεις βασισμένες σε ψευδείς πληροφορίες.
- Ενημερωθείτε για το EULalyzer (www.brightfort.com/eulalyzer.html), ένα διαδικτυακό εργαλείο που επιτρέπει σε χρήστες να εξετάζουν όρους και προϋποθέσεις και υποδεικνύει κάθε ενδιαφέρουσα διατύπωση ή όρο, καθώς και σημεία-κλειδιά που πρέπει να γνωρίζουν οι χρήστες.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΝΟΜΟΙ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΙΝΤΕΡΝΕΤ

Το μεγαλύτερο μέρος του διαδικτύου ανήκει σε ιδιωτικές εταιρείες. Ακόμα και τα προσωπικά ιστολόγια (blog) συνήθως φιλοξενούνται σε ιδιωτικό διακομιστή (server). Η ιδιοκτήτρια εταιρεία του server μπορεί να αποφασίσει να περιορίσει το είδος των πραγμάτων που δημοσιεύονται στο blog, αλλά μπορεί και να αποφασίσει να μην το κάνει! Οι κανόνες που πρέπει να τηρούν οι χρήστες ενός ιστοτόπου συνήθως αναγράφονται στους «όρους και προϋποθέσεις». Μπορεί να διαφέρουν από ιστότοπο σε ιστότοπο.

Πέρα από τους όρους και προϋποθέσεις, μπορεί να υπάρχουν νόμοι θεσπισμένοι από κυβερνήσεις που διέπουν τους χρήστες του διαδικτύου και τους ιδιοκτήτες ιστοτόπων. Για παράδειγμα, κάποιοι από τους νόμους αυτούς αφορούν την ιδιωτική ζωή και ασφάλεια, ενώ κάποιοι άλλοι την ακραία ρητορική μίσους. Ακόμα και αν μια κυβέρνηση δεν έχει συγκεκριμένους νόμους για την προστασία των ανθρώπων στο διαδίκτυο, πολύ συχνά αυτή καλύπτεται από τη διεθνή νομοθεσία για τα ανθρώπινα δικαιώματα (δείτε το παρακάτω παράδειγμα).

Έτσι, θα μπορούσαμε να πούμε ότι το διαδίκτυο είναι λίγο σαν ένα τεράστιο εμπορικό ή νυχτερινό κέντρο! Μπορεί να μην υπάρχει νόμος που να απαγορεύει να φοράμε τζιν ή να είμαστε ατημέλητοι, αλλά και πάλι να μη μας αφήσουν να μπούμε σε ένα κλαμπ, γιατί έχει κανόνα ότι απαγορεύονται τα τζιν. Με τον ίδιο τρόπο, οι ιστότοποι μπορούν να θεσπίζουν δικούς τους κανόνες για τον «ιδιωτικό» τους χώρο στο διαδίκτυο. Όμως οι κανόνες τους πρέπει να συμφωνούν με τους γενικότερους νόμους της χώρας.

Παράδειγμα: Οι κυβερνήσεις πρέπει να προστατεύουν τους ανθρώπους τόσο στο διαδίκτυο όσο και εκτός αυτού.

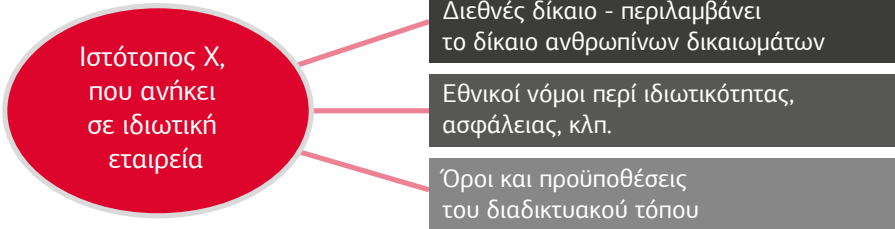
Κ.Υ. ΚΑΤΑ ΦΙΝΛΑΝΔΙΑΣ

Τον Μάρτιο του 1999 δημοσιεύτηκε μια αγγελία σε έναν ιστότοπο (site) γνωριμιών, που ισχυριζόταν ότι είχε γραφτεί από ένα 12χρονο αγόρι. Περιελάμβανε σύνδεσμο για την ιστοσελίδα του αγοριού και έλεγε ότι επιθυμούσε στενή σχέση με αγόρι της ηλικίας του ή κάποιον μεγαλύτερο «για να του μάθει τα κόλπα». Το αγόρι πρωτόεμαθε για την αγγελία όταν έλαβε ένα e-mail από έναν άντρα που ενδιαφερόταν. Ο πάροχος υπηρεσιών αρνήθηκε να αποκαλύψει το άτομο που δημοσίευσε την αγγελία, ισχυριζόμενος ότι κάτι τέτοιο θα παραβίαζε την υποχρέωσή του σε εχεμύθεια. Τα δικαστήρια της Φινλανδίας έκριναν ότι ο πάροχος υπηρεσιών δεν μπορούσε νομικά να υποχρεωθεί να αποκαλύψει την πληροφορία.

Η υπόθεση οδηγήθηκε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρώπινων Δικαιωμάτων. Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι το Κράτος της Φινλανδίας είχε αποτύχει ως προς το καθήκον του να προστατεύει παιδιά και άλλα ευάλωτα άτομα. Η αγγελία είχε καταστήσει το παιδί στόχο παιδεραστών και είχε αποτύχει να προστατεύσει το δικαίωμά του σε προσωπική και οικογενειακή ζωή (Άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης).

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΤΑ ΕΠΙΠΕΔΑ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Πόσο εύκολο είναι να βρει κανείς τους Όρους και Προϋποθέσεις (Όροι);

Πολύ εύκολο   Αρκετά εύκολο   Δύσκολο   Πολύ δύσκολο

Σημειώσεις:

2. Πόσο εύκολη είναι η κατανόηση των Όρων;

Πολύ εύκολη   Αρκετά εύκολη   Δύσκολη   Πολύ δύσκολη

Σημειώσεις:

3. Είναι σαφές τι πρέπει να κάνει κανείς για να υποβάλει μια διαμαρτυρία;

Πολύ σαφές   Αρκετά σαφές   Όχι πολύ σαφές   Πολύ ασαφές

Σημειώσεις:

4. Είναι σαφές τι θα κάνουν εάν λάβουν μια διαμαρτυρία;

Πολύ σαφές   Αρκετά σαφές   Όχι πολύ σαφές   Πολύ ασαφές

Σημειώσεις:

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ

5. Υπάρχει κάτι στους Όρους που να αφορά τη ρητορική μίσους;

Ναι

Όχι

Δε νομίζω / Κάτι άλλο

Σημειώσεις: Εάν οι Όροι αναφέρουν συγκεκριμένα είδη καταχρηστικής συμπεριφοράς, για παράδειγμα ρατσιστικά σχόλια, ομοφοβικά σχόλια και άλλα, σημειώστε το.

6. Ο κυβερνοεκφοβισμός αναφέρεται;

Ναι

Όχι

Δε νομίζω / Κάτι άλλο

Σημειώσεις:

ΑΚΑΤΑΛΛΗΛΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

7. Οι Όροι λένε τίποτα για ακατάλληλο περιεχόμενο; Για παράδειγμα, η πορνογραφία επιτρέπεται στον ιστότοπο;

Ναι

Όχι

Δε νομίζω / Κάτι άλλο

Σημειώσεις:

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

8. Ο ιστότοπος περιλαμβάνει τίποτα άλλο που να σας λέει τι είδους περιεχόμενο ενθαρρύνει; Για παράδειγμα, κάποια σύντομη δήλωση σε ένα πιο προσβάσιμο σημείο, ίσως στην ενότητα «Ποιοι είμαστε» ή στις «Οδηγίες δημοσίευσης» ή κάπου αλλού;

Ναι

Όχι

Δε νομίζω / Κάτι άλλο

Σημειώσεις:

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΟΜΑΔΑ
12-20

ΔΙΑΡΚΕΙΑ
45'

ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΚΛΑΔΙΑ

Οι συμμετέχοντες εξετάζουν τα αίτια και τα αποτελέσματα της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο, μέσα από προσέγγιση τύπου «δέντρο προβλημάτων». Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί σε συνέχεια της δραστηριότητας Ομάδα Χ ή και σαν ξεχωριστή δραστηριότητα.

ΘΕΜΑΤΑ Ρατσισμός και διάκριση, Ανθρώπινα δικαιώματα, Στρατηγικές εκστρατείας

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ Επίπεδο 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ 12-20

ΔΙΑΡΚΕΙΑ 45 λεπτά

- ΣΤΟΧΟΙ
- Να κατανοήσουμε τα αίτια και τα αποτελέσματα της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο.
  - Να εξετάσουμε τη σχέση ανάμεσα στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο και στη συμπεριφορά εκτός διαδικτύου.
  - Να αναλογιστούμε τρόπους αντιμετώπισης της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο αφού εξετάσουμε τις ρίζες του προβλήματος.

ΥΛΙΚΑ • Χαρτοπίνακας και μαρκαδόροι

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ • Κάντε αντίγραφα από το «Δέντρο της ρητορικής μίσους»(σελ. 123) για τους συμμετέχοντες ή σχεδιάστε το στον πίνακα σεμιναρίων.

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Εάν αυτή είναι η πρώτη δραστηριότητα που πραγματοποιείτε, κάντε μια σύντομη εισαγωγή γύρω από τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο και την Εκστρατεία του Συμβουλίου της Ευρώπης. Βασιζόμενοι στα σημεία 1 και 2 της δραστηριότητας «Ποιο είναι χειρότερο;» παρουσιάστε τη ρητορική μίσους και κάποιες από τις πληροφορίες από το Κεφάλαιο 2 για να τους μιλήσετε για την Εκστρατεία.
2. Εξηγήστε ότι προκειμένου να καταλάβουμε και να αντιδράσουμε στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο, πρέπει να το δούμε σαν ένα πρόβλημα με πάμπολλες διακλαδώσεις προς άλλα ζητήματα και προς τον «πραγματικό» κόσμο. Πιο συγκεκριμένα, όταν προσπαθούμε να καταπολεμήσουμε τη ρητορική μίσους, είναι χρήσιμο να κοιτάμε τα υποκείμενα αίτια. Συχνά η αντιμετώπιση των αιτιών είναι πιο αποτελεσματική από την προσπάθεια να αντιμετωπιστούν εκδηλώσεις ρητορικής μίσους.
3. Δείξτε στους συμμετέχοντες το «Δέντρο της ρητορικής μίσους» και πείτε τους ότι θα δουλέψουν

- σε ομάδες για να εντοπίσουν κάποια από τα πράγματα που γεννούν τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο (τις «ρίζες» του δέντρου) και κάποιες από τις συνέπειες της ρητορικής μίσους (τα «κλαδιά»).
4. Εξηγήστε πώς λειτουργεί το δέντρο. Κάθε κουτί που οδηγεί σε άλλο κουτί πιο ψηλά στο δέντρο απαντάει στην ερώτηση «γιατί;». Αυτό ισχύει και για τα κλαδιά, όχι μόνο τις ρίζες. Θα μπορούσατε να το δείξετε πιο λεπτομερώς, με κάποιο παράδειγμα ρητορικής μίσους (δείτε τις Συμβουλές για τους συντονιστές).
  5. **Οι ρίζες:** όταν οι συμμετέχοντες δουλεύουν κινούμενοι προς τα κάτω σε ένα δέντρο και έχοντας ξεκινήσει από την ίδια τη ρητορική μίσους, εξετάζουν πιθανές απαντήσεις στην ερώτηση «γιατί συμβαίνει αυτό;». Θα πρέπει να γεμίσουν τις ρίζες με όσους περισσότερους λόγους βρουν. Δώστε τους ένα παράδειγμα πώς μπορεί ένα «αίτιο» να έχει και αυτό με τη σειρά του αίτια. Θα μπορούσατε, επί παραδείγματι, να τους ρωτήσετε γιατί «όλοι λένε αρνητικά πράγματα» για κάποιες ομάδες ανθρώπων. Παροτρύνετέ τους με ερωτήσεις να σας πουν πού «μαθαίνουμε» τα αρνητικά πράγματα που πιστεύουμε για συγκεκριμένες ομάδες (όπως ενδεχομένως από ΜΜΕ, δημόσια πρόσωπα, παγιωμένες προκαταλήψεις ή άγνοια στην ευρύτερη κοινωνία).
  6. **Τα κλαδιά:** εδώ οι συμμετέχοντες καλούνται να εξετάσουν τις πιθανές επιπτώσεις σε αντικείμενα που βρίσκονται πιο χαμηλά στο κλαδί. Ρωτήστε τους τι θα μπορούσε να συμβεί σε κάποιο άτομο ή μια ομάδα εάν γινόταν στόχος ρητορικής μίσους. Ρωτήστε τους τι θα μπορούσε να συμβεί ως αποτέλεσμα.
  7. Μοιράστε τους συμμετέχοντες σε ομάδες και δώστε τους από ένα φύλλο του χαρτοπίνακα για να σχεδιάσουν το δέντρο τους. Ζητήστε τους να γράψουν το παρακάτω κείμενο (ή ένα δικό σας παράδειγμα) στον κορμό του δέντρου και μετά να συμπληρώσουν όσα περισσότερα κλαδιά και ρίζες μπορούν. Θα πρέπει να φανταστούν ότι είναι ένα κείμενο που έχει δημοσιευτεί στο διαδίκτυο.

«Οι [Ομάδα Χ] είναι στυγνοί εγκληματίες. Κλέβουν και δεν ανήκουν εδώ. Κάντε τους να φύγουν!»
  8. Δώστε στις ομάδες περίπου 15 λεπτά για να ολοκληρώσουν τα δέντρα τους. Μετά ζητήστε από τις ομάδες να παρουσιάσουν τα αποτελέσματά τους ή να αναρτήσουν τα δέντρα τους στους τοίχους ώστε να μπορούν οι υπόλοιποι να περάσουν να τα δουν.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

- Παρατηρείτε καμία ενδιαφέρουσα διαφορά ανάμεσα στα δέντρα που ετοίμασαν οι ομάδες; Έχετε ερωτήσεις για τις άλλες ομάδες;
- Πόσο εύκολα βρήκατε τις ρίζες της ρητορικής μίσους; Εξετάστε τυχόν δυσκολίες ή διαφορές άποψης εντός των ομάδων.
- Υπήρξε κάποια ρίζα ή κάποιο κλαδί που να έφτασε μέχρι τον «πραγματικό» κόσμο; Τι μας λέει αυτό για τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο;
- Μέσα από τη δραστηριότητα κατανοήσατε καλύτερα το θέμα αυτό; Πόσο σημαντικό θεωρείτε ότι είναι να βρούμε τρόπους να σταματήσουμε την εξάπλωση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο;

- Η δραστηριότητα σας βοηθάει σε αυτό; Πώς θα μπορούσατε να χρησιμοποιήσετε το δέντρο του προβλήματός σας για να περιορίσετε τη ρητορική μίσους ενάντια στην ομάδα-στόχο σας; Για να γίνει πιο πρακτική η δραστηριότητα, θα μπορούσατε να εστιάσετε σε κάποιες ρίζες και να παροτρύνετε αυθόρμητες ιδέες για την αντιμετώπισή τους. Για παράδειγμα, εάν οι συμμετέχοντες εντόπισαν ότι η «προκατάληψη» ή η «άγνοια για την Ομάδα Χ» είναι ένα υποκείμενο αίτιο, ρωτήστε τους πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα αυτό. Εξηγήστε ότι ο σχεδιασμός των εκστρατειών συχνά βασίζεται στην προσέγγιση του «δέντρου προβλημάτων» για να βρεθούν τρόποι για να κοπεί το πρόβλημα σε κομμάτια, καθώς και τρόποι για την προσέγγισή τους.

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Τα δέντρα προβλήματος είναι μια πολύ συνηθισμένη μέθοδος κατανόησης διαφόρων ζητημάτων σε μεγαλύτερο βάθος. Είναι πιο εύκολο να το εξηγήσετε με κάποιο παράδειγμα, επομένως θα μπορούσατε να παρουσιάσετε την ιδέα του δέντρου με κάποια άλλη ιδέα, για παράδειγμα: «Οι νέοι άνθρωποι σήμερα είναι τεμπέληδες και εγωιστές. Καλό θα ήταν να τους κρύψουν μακριά από την κοινωνία μέχρι να μεγαλώσουν και να γίνουν κανονικοί άνθρωποι».
- Όταν οι συμμετέχοντες θα δουλεύουν τα δικά τους δέντρα, μπορείτε είτε να τους δώσετε ένα αντίγραφο του συνοδευτικού υλικού σε μέγεθος A3 ή να τους ζητήσετε να σχεδιάσουν ένα δικό τους σε φύλλο του χαρτοπίνακα. Με τη δεύτερη μέθοδο θα έχουν πιο πολλές δυνατότητες να επεκτείνουν και άλλο τις ρίζες και τα κλαδιά, αλλά μπορεί να τους φανεί πιο δύσκολο από το να γεμίσουν έναν συγκεκριμένο αριθμό κουτιών. Βεβαιωθείτε ότι οι ομάδες εξετάζουν τα αποτελέσματα τόσο σε άτομα όσο και στην κοινωνία.
- Στη δήλωση που πρέπει να συζητήσουν οι συμμετέχοντες θα πρέπει να αντικαταστήσετε το «Ομάδα Χ» με μια ομάδα που στοχοποιείται συχνά από την κοινωνία. Μπορείτε επίσης να χρησιμοποιήσετε ένα παράδειγμα ηλεκτρονικού εκφοβισμού και να κατονομάσετε ένα φανταστικό πρόσωπο ως στόχο.
- Εάν δείτε ότι οι συμμετέχοντες δεν περιλαμβάνουν σημαντικά αίτια ή αποτελέσματα, ίσως θέλετε να τους κατευθύνετε με παροτρύνσεις. Επιπλέον, μπορείτε να τους δώσετε τον παρακάτω κατάλογο με ιδέες όταν θα σχεδιάσουν τα δέντρα τους. Θα μπορούσαν να σκεφτούν εάν οι παράγοντες ή οι φορείς στον κατάλογο έχουν κάποια σχέση με το πρόβλημα και πού μπορεί να «κολλάνε» στο δέντρο:
  - MME
  - Οι πολιτικοί / τα δημόσια πρόσωπα
  - Η ρητορική μίσους εκτός διαδικτύου
  - Οι λιγοστές σχέσεις ανάμεσα στην Ομάδα Χ και στην υπόλοιπη κοινωνία
  - Η πίεση από τους ομοίους
  - Η διάκριση στον χώρο εργασίας
  - Οι οικονομικοί παράγοντες
  - Τα σχολεία / η εκπαίδευση

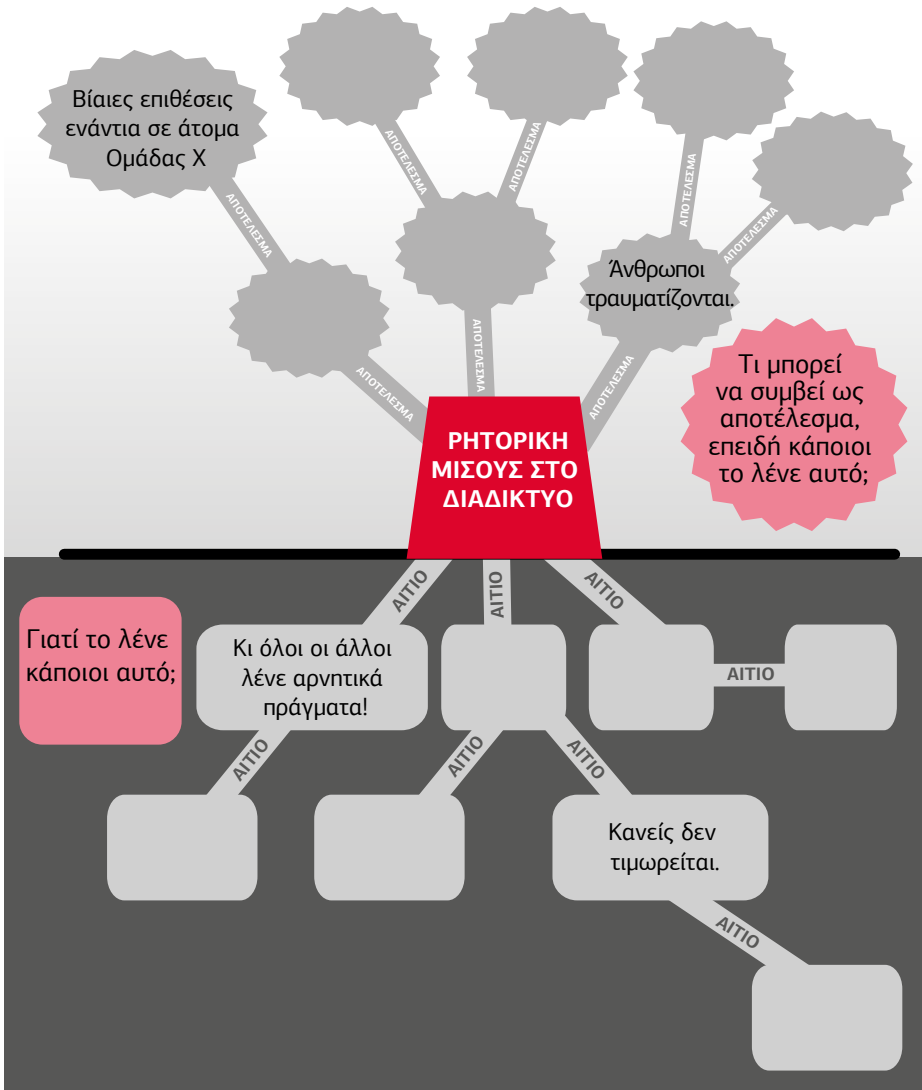
ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Οι συμμετέχοντες μπορούν να επιλέξουν ένα από τα αίτια που εντόπισαν και να αναπτύξουν μια στρατηγική αντιμετώπισης του προβλήματος αυτού. Θα μπορούσαν να αναλάβουν ως ομάδα μία δράση στο διαδίκτυο και μία δράση εκτός διαδικτύου.

Μάθετε περισσότερα για την ανάληψη διαδικτυακής δράσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα στον ιστότοπο της εκστρατείας No Hate Speech Movement ή επικοινωνώντας με την Εθνική Επιτροπή Εκστρατείας σας. Εάν θέλετε περαιτέρω πληροφορίες για την ανάληψη δράσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ρίξτε μια ματιά στο Compass, Ένα Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για νέους/νέες, www.coe.int/compass, που έχει ολόκληρο κεφάλαιο αφιερωμένο στα βήματα που απαιτούνται για να γίνει μια δράση.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΔΕΝΤΡΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

ΕΠΙΠΕΔΟ 1

ΟΜΑΔΑ
10-25ΔΙΑΡΚΕΙΑ
45'

ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΧΕΙΡΟΤΕΡΟ;

Πρόκειται για μια δραστηριότητα εισαγωγής στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο. Οι συμμετέχοντες αξιολογούν κάποια παραδείγματα ρητορικής μίσους ενάντια στους ομοφυλόφιλους, ιεραρχώντας τα ανάλογα με το ποια θεωρούν ότι είναι «χειρότερα».

ΘΕΜΑΤΑ Ρατσισμός και διάκριση, Δημοκρατία και Συμμετοχή

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ Επίπεδο 1

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ 10-25

ΔΙΑΡΚΕΙΑ 45 λεπτά

ΣΤΟΧΟΙ

- Να κατανοήσουμε τις διαφορετικές μορφές της ρητορικής μίσους και να αξιολογήσουμε τις επιπτώσεις της.
- Να θίξουμε στερεότυπα και προκαταλήψεις κατά των ομοφυλοφίλων.
- Να αναλογιστούμε κατάλληλες αποκρίσεις σε διαφορετικά περιστατικά ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο.

ΥΛΙΚΑ

- Καρτέλες από τις σελίδες 128-129.
- Χώρο σε τραπέζι ή πάτωμα για να απλώσουμε τις καρτέλες ανά ομάδες.

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ

- Κάντε ένα αντίγραφο των καρτελών ανά επιμέρους ομάδα (4-5 άτομα).
- Κόψτε τα σε κάρτες και επιλέξτε 11 από αυτές για να τις συζητήσουν οι ομάδες (αφαιρέστε μία κάρτα).

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Ρωτήστε τους συμμετέχοντες τι καταλαβαίνουν από τον όρο «ρητορική μίσους στο διαδίκτυο». Ρωτήστε εάν έχει συναντήσει ποτέ κανείς ρητορική μίσους στο διαδίκτυο, είτε απευθυνόταν σε κάποιο άτομο, είτε απευθυνόταν σε εκπροσώπους συγκεκριμένων ομάδων (για παράδειγμα ομοφυλόφιλους, μαύρους, Μουσουλμάνους, Εβραίους, γυναίκες, κλπ.). Πώς αισθάνονται όταν συναντούν τέτοια λόγια; Πώς νομίζουν ότι πρέπει να αισθάνονται τα θύματα;
2. Εξηγήστε ότι ο όρος «ρητορική μίσους» χρησιμοποιείται για ένα ευρύ φάσμα περιεχομένου:
  - Πρώτον, επεκτείνεται πέραν του λόγου και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει και άλλες μορφές επικοινωνίας, όπως είναι τα βίντεο, οι εικόνες, η μουσική και άλλα.
  - Δεύτερον, ο όρος μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει ιδιαίτερα καταχρηστική, έως και απειλητική, συμπεριφορά, καθώς και σχόλια που είναι απλά προσβλητικά. Μπορεί να μην

υπάρχει ορισμός της ρητορικής μίσους που να είναι αποδεκτός από όλους, αλλά δεν υπάρχει αμφιβολία ότι αποτελεί κατάχρηση και παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

3. Παρουσιάστε την εκστρατεία No Hate Speech Movement του Συμβουλίου της Ευρώπης ενάντια στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο και πείτε τους ότι η εκστρατεία αυτή έχει στόχο να αντιμετωπίσει όλες τις μορφές της ρητορικής μίσους, από τις πολύ ήπιες έως τις πολύ καταχρηστικές. Εξηγήστε ότι συχνά, για να ξέρουμε πώς να αντιδράσουμε στη ρητορική μίσους, πρέπει πρώτα να είμαστε σε θέση να αξιολογήσουμε πόσο «άσχημη» είναι: παρότι κάθε ρητορική μίσους είναι άσχημη, κάποια παραδείγματα μπορεί να είναι χειρότερα από άλλα.
4. Εάν οι συμμετέχοντες δεν είναι εξοικειωμένοι με το σύστημα ιεράρχησης «διαμάντι» (diamond ranking system), δείξτε τους πώς λειτουργεί (δείτε το σχεδιάγραμμα και την εξήγηση στις Συμβουλές για συντονιστές). Εξηγήστε ότι θα τους δοθούν κάποια παραδείγματα διαδικτυακών δημοσιεύσεων ενάντια στους ομοφυλόφιλους ανθρώπους και ότι πρέπει να τα ιεραρχήσουν από «λιγότερο κακό» σε «χειρότερο». Τα «χειρότερα» παραδείγματα θα πρέπει να είναι εκείνα που οι συμμετέχοντες θα ήθελαν περισσότερο να απουσιάζουν εντελώς από το διαδίκτυο στο μέλλον.
5. Χωρίστε τους συμμετέχοντες σε ομάδες και δώστε σε κάθε ομάδα ένα αντίγραφο των καρτών. Υπάρχουν 12 κάρτες και για το διαμάντι χρειάζονται 11: θα πρέπει να αφαιρέσετε μία κάρτα πριν τις μοιράσετε. Επιλέξτε όποια σας φαίνεται λιγότερο χρήσιμη ή λιγότερο κατάλληλη.
6. Πείτε τους ότι έχουν 20 λεπτά για να συζητήσουν για τις κάρτες και να συμφωνήσουν σε μια ιεράρχσή τους. Μετά από τα 20 λεπτά, προτείνετε στους συμμετέχοντες να δουν τα διαμάντια των άλλων ομάδων. Μετά συγκεντρώστε εκ νέου την ομάδα για τον απολογισμό.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

- Πώς σας φάνηκε η δραστηριότητα; Ήταν εύκολο να αξιολογήσετε τα διάφορα παραδείγματα;
- Υπήρξαν έντονες διαφωνίες μέσα στην ομάδα σας ή προσέξατε σημαντικές διαφορές ανάμεσα στο δικό σας διαμάντι και τα διαμάντια των άλλων ομάδων;
- Χρησιμοποίησατε κάποια κριτήρια για να αποφασίσετε ποια ήταν τα «χειρότερα»; Για παράδειγμα, λάβατε υπόψη ποιος έκανε τη δήλωση ή πόσοι άνθρωποι ήταν πιθανό να τη δουν;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΩΣ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΜΕ ΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ:

- Πιστεύετε ότι τέτοιου είδους δηλώσεις πρέπει να επιτρέπονται στο διαδίκτυο; Ποια είναι τα επιχειρήματα υπέρ και κατά;
- Πιστεύετε ότι θα πρέπει να υπάρχουν διαφορετικοί κανόνες για τις «χειρότερες» εκφράσεις μίσους; Θα πρέπει κάτι να απαγορεύεται τελείως;
- Εάν πιστεύετε ότι κάτι πρέπει να απαγορεύεται, πού τραβάτε τη γραμμή;
- Ποιες άλλες μεθόδους μπορείτε να σκεφτείτε για την αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο;
- Πώς θα αντιδρούσατε εάν βρίσκατε τέτοια παραδείγματα ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο;

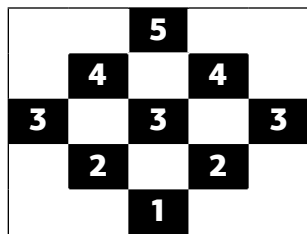
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΟΦΟΒΙΑ:

- Γιατί συχνά οι ομοφυλόφιλοι γίνονται στόχος ρητορικής μίσους; Μπορείτε να σκεφτείτε τρόπους αντιμετώπισης των προκαταλήψεων;
- Πιστεύετε ότι είναι δίκαιο να συμπεριφερόμαστε έτσι σε οποιονδήποτε, όποιες και αν είναι οι προσωπικές μας απόψεις;

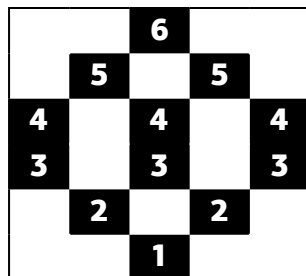
ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Θα πρέπει να γνωρίζετε εάν υπάρχουν έντονα αντι-ομοφυλοφιλικά αισθήματα στην ομάδα ή συμμετέχοντες που μπορεί να αναστατωθούν από τη δραστηριότητα (ή από άλλους συμμετέχοντες). Εάν θεωρείτε ότι υπάρχει τέτοιος κίνδυνος, δοκιμάστε να κάνετε πρώτα τη δραστηριότητα «Εξετάζοντας τα δεδομένα» στο παρόν εγχειρίδιο ή δείτε κάποιες από τις δραστηριότητες στο Ζητήματα Φύλων (Gender Matters) ή Εκπαιδευτική Εργαλειοθήκη (Education Pack) (www.coe.int/compass).
- Περισσότερες πληροφορίες για την εκστρατεία ενάντια στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο μπορείτε να βρείτε στο Κεφάλαιο 2 ή στον ιστότοπο της Εκστρατείας (www.nohatespeechmovement.org). Βοηθητικές πληροφορίες για τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο θα βρείτε στο Κεφάλαιο 5.
- Το σύστημα ιεράρχησης «διαμάντι» χρησιμοποιείται για τη σύγκριση διαφορετικών περιπτώσεων, ανάλογα με το ποια είναι «καλύτερη» και ποια «χειρότερη» (ή «λιγότερο κακή» και «χειρότερη»). Οι κάρτες πρέπει να τοποθετούνται σύμφωνα με το σχεδιάγραμμα παρακάτω και με βάση το εξής σκεπτικό:
  - Το «λιγότερο κακό» παράδειγμα θα πρέπει να τοποθετείται στο κάτω μέρος του σχεδιαγράμματος (θέση 1) και το «χειρότερο» παράδειγμα θα πρέπει να τοποθετείται στο πάνω μέρος (θέση 5 στο πρώτο σχεδιάγραμμα, θέση 6 στο δεύτερο).
  - Οι υπόλοιπες κάρτες πρέπει να τοποθετηθούν στις υπόλοιπες σειρές, με τις κάρτες στις ψηλότερες γραμμές να είναι «χειρότερες» από τις κάρτες στις αμέσως χαμηλότερες γραμμές (οι κάρτες στη γραμμή 4 είναι «χειρότερες» από εκείνες στη γραμμή 3).

Ένα κανονικό διαμάντι (με 9 κάρτες)

Ένα «παχύ» διαμάντι (με 12 κάρτες)

- Οι πληροφορίες για τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο στο Κεφάλαιο 5 περιλαμβάνουν και κάποια κριτήρια αξιολόγησης περιστατικών ρητορικής μίσους. Μεταξύ αυτών:
  - Το **περιεχόμενο** ή το **ύφος** της έκφρασης: δηλαδή τι είδους λόγος χρησιμοποιείται.
  - Η **πρόθεση** του ανθρώπου που κάνει τη δήλωση, με άλλα λόγια εάν ήθελε να πληγώσει κάποιον.
  - Το **κοινό-στόχος**. Αυτό δεν είναι τόσο σημαντικό στην παρούσα δραστηριότητα, εφόσον το κοινό-στόχος είναι το ίδιο (ομοφυλόφιλοι).
  - Το **πλαίσιο** στο οποίο έγινε η δήλωση. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να είναι το γεγονός ότι προτείνεται νόμος κατά των ομοφυλοφίλων (Κάρτα 6) ή το γεγονός ότι υπάρχουν έντονες αντι-ομοφυλοφιλικές τάσεις στη χώρα.
  - Ο **αντίκτυπος** ή, με άλλα λόγια, τι επιπτώσεις μπορεί να έχει η δήλωση σε άτομα ή στην κοινωνία γενικότερα.
- Επίσης, ίσως θέλετε να μοιραστείτε με τους συμμετέχοντες κάποιες πληροφορίες για την ελευθερία της έκφρασης όταν θα συζητήσετε τι θα μπορούσε να γίνει στα παραδείγματα. Περισσότερο βοηθητικό υλικό θα βρείτε στο Κεφάλαιο 5.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Η ιεράρχηση μπορεί να γίνει σε ευθεία γραμμή αντί για «διαμάντι», δηλαδή με μία μόνο κάρτα να επιτρέπεται σε κάθε σειρά. Αυτό είναι λίγο πιο δύσκολο και μπορεί να απαιτήσει περισσότερο χρόνο. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και τις 16 κάρτες, αλλά θα χρειαστεί περισσότερος χρόνος και το διαμάντι θα βγει λίγο παραμορφωμένο! Εναλλακτικά, μπορείτε να επιλέξετε 9 κάρτες, αφαιρώντας αυτές που σας φαίνονται λιγότερο κατάλληλες ή χρήσιμες για την ομάδα σας. Τα δύο παραπάνω σχεδιαγράμματα δείχνουν πώς γίνεται η ιεράρχηση τύπου «διαμάντι» με την κάθε επιλογή.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Όταν θα συζητάτε για μεθόδους αντιμετώπισης της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο, μπορείτε να δείξετε στους συμμετέχοντες τον ιστότοπο «Πετάμε την ομοφοβία έξω από το Facebook» (Wipe out homophobia on facebook - <https://en-gb.facebook.com/WOH247>), που χρησιμοποιεί το χιούμορ για να απαντάει στη ρητορική μίσους. Ο ιστότοπος αυτός έχει δημιουργήσει ένα ισχυρό κίνημα αλληλεγγύης προς τους ομοφυλόφιλους στο διαδίκτυο.

Πάρτε μέρος στην εκστρατεία No Hate Speech Movement για να αναφέρετε τυχόν παραδείγματα ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο. Για το σκοπό αυτό, μπορείτε να επισκεφτείτε το Παρατηρητήριο Ρητορικής Μίσους (Hate Speech Watch) στο www.nohatespeechmovement.org.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

1. Από προσωπικό email σε φίλο, ειπωμένο σαν «αστείο».

Θα έπρεπε απλά να αφανίσουμε τους ομοφυλόφιλους!

2. Αίτημα που δημοσιεύτηκε σε σελίδα του Facebook με πάνω από 1.000 «φίλους».

Διώξτε τους ομοφυλόφιλους από τη δημόσια ζωή. Υπογράψτε εδώ για να το πείτε στους πολιτικούς μας.

3. Σχόλιο σε νεο-ναζιστικό ιστότοπο, ψηφίστηκε από 576 άτομα.

Είχε δίκιο ο Χίτλερ που έστελνε τους ομοφυλόφιλους στοπ θάλαμο αερίων.

4. Ρεφρέν σε τραγούδι κατά των ομοφυλοφίλων. 25.000 άτομα είδαν το βίντεο στο διαδίκτυο.

Θερίστε τις αδερφές!

5. Κύριο άρθρο διαδικτυακής εφημερίδας, που διαμαρτυρόταν για μια απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Η κοινωνία που θεωρεί ότι είναι «φυσιολογικό» να είσαι ομοφυλόφιλος είναι άρρωστη.

6. Συνέντευξη με Υπουργό Εσωτερικών αναφορικά με μια νέα πρόταση νόμου.

Πρέπει να εστιάζουμε στο να θεραπεύουμε τους ομοφυλόφιλους, όχι στο να τους ανεχόμαστε.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

- 7. Σχόλιο κάτω από άρθρο γραμμένο από δημοσιογράφο που είναι γνωστό ότι είναι ομοφυλόφιλος

Άντε γα***σου και εσύ και η μάνα σου. Είσαι ένας πολύ άρρωστος μπά***δος.

- 8. Λεζάντα εικόνας γκέι διασημότητας σε προσωπικό blog με λίγους αναγνώστες.

Ομοφυλόφιλοι ή καθυστερημένοι; Οι περισσότεροι ομοφυλόφιλοι είναι καθυστερημένοι.

- 9. Δημοφιλής ιστότοπος που «ξεμπροστιάζει» ομοφυλόφιλους - τη δήλωση συνοδεύει φωτογραφία και όνομα του σχολείου.

Το άτομο αυτό είναι ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΟΣ. Και διδάσκει σε παιδιά! Διαμαρτυρήσου εδώ.

- 110. Αντι-ομοφυλοφιλικό βίντεο που ισχυρίζεται ότι η ομοφυλοφιλία είναι πιο επικίνδυνη από το κάπνισμα (λόγω του AIDS).

Θα πεθάνεις νωρίτερα.

- 11. Tweet που έστειλε πολιτικός σε 350.000 «followers».

Κανένας ομοφυλόφιλος από το παλιό μου σχολείο δεν έχει πετύχει κάτι στη ζωή του.

- 12. Γελοιογραφία που απεικονίζει καρικατούρα ομοφυλόφιλου με κέρατα και ουρά.

Οι ομοφυλόφιλοι είναι κυριευμένοι από δαίμονες.

ΕΠΙΠΕΔΟ 1

ΟΜΑΔΑ 12+

ΔΙΑΡΚΕΙΑ
45'

ΑΣ ΤΟ ΣΥΖΗΤΗΣΟΥΜΕ

Η δραστηριότητα αυτή χρησιμοποιεί την τεχνική συζήτησης 'fishbowl' (γυάλα) για να εξετάσει κοινές προκαταλήψεις για συγκεκριμένες ομάδες στην κοινωνία και προτρέπει τους συμμετέχοντες να κρίνουν επί της ουσίας διαδεδομένες πεποιθήσεις και να αναπτύξουν επιχειρήματα ενάντια στη ρητορική μίσους.

ΘΕΜΑΤΑ Στρατηγικές εκστρατείας, Ρατσισμός και διάκριση, Διαδικτυακός γραμματισμός

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ Επίπεδο 1

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ από 12 και πάνω

ΔΙΑΡΚΕΙΑ 45 λεπτά

- ΣΤΟΧΟΙ
- Να εξετάσουμε προσωπικές προκαταλήψεις και αρνητικά στερεότυπα για συγκεκριμένες ομάδες.
  - Να αναπτύξουμε επιχειρήματα και να εξερευνήσουμε τρόπους αντίδρασης σε εκφράσεις μίσους στο διαδίκτυο.
  - Να καλύψουμε κενά στην κατανόηση και να καλλιεργήσουμε ενσυναίσθηση για ομάδες που συχνά παρεξηγούνται από την κοινωνία.

- ΥΛΙΚΑ
- 3 καρέκλες
  - Χώρο για να καθίσουν σε κύκλο οι συμμετέχοντες και να μετακινούνται.
  - Μικρά κομμάτια χαρτί και στυλό
  - Ένα καπέλο (ή ένα μικρό δοχείο)

- ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ
- Κόψτε αρκετά μικρά κομμάτια χαρτί: περίπου 2 για κάθε μέλος της ομάδας (συν κάποια εφεδρικά).
  - Ενημερωθείτε εάν υπάρχουν στην ομάδα άνθρωποι που ανήκουν σε μια συνήθη «ομάδα-στόχο». Εάν εκτιμάτε ότι μπορεί να προκύψουν δυσκολίες, πάρτε τα άτομα αυτά στην άκρη εκ των προτέρων και εξηγήστε τους τη δραστηριότητα. Εξηγήστε τους ότι μπορούν να συνεισφέρουν ουσιαστικά στην ομάδα και βεβαιωθείτε ότι δεν αισθάνονται άβολα για τη δραστηριότητα.
  - Ίσως είναι δόκιμο να προετοιμάσετε κάποιες απαντήσεις σε συχνές ανησυχίες ή παρανοήσεις που είναι πιθανό να θίξει η ομάδα.

ΟΔΗΓΙΕΣ

ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Κάτω από τον τίτλο «Πραγματικό Γεγονός», τοποθετήστε σε πίνακα σεμιναρίων / διαφάνεια τις παρακάτω φανταστικές δηλώσεις, ώστε να μπορούν να τις διαβάσουν όλοι οι συμμετέχοντες. Μπορείτε επίσης να προσθέσετε δηλώσεις δικής σας επινοήσης.

Πραγματικό γεγονός:

- Εάν όλοι οι μετανάστες επέστρεφαν στις χώρες τους, θα υπήρχαν αρκετές δουλειές για όλους.
- Τα κορίτσια δεν είναι τόσο καλά στα διαδικτυακά παιχνίδια όσο τα αγόρια.
- Επιστημονικές μελέτες έχουν αποδείξει ότι οι Ευρωπαίοι έχουν μικρότερο μυαλό από τους Ασιάτες.
- Η ομοφυλοφιλία είναι μια αναπηρία που θεραπεύεται.

2. Ρωτήστε τους συμμετέχοντες τη γνώμη τους. Μετά από κάποιες απαντήσεις, πείτε τους ότι τα στοιχεία αυτά είναι φανταστικές δηλώσεις! Στην πραγματικότητα, κάθε δήλωση είναι ψευδής. Ζητήστε και πάλι την άποψή τους και, εν συντομία, εξετάστε για ποιο λόγο πίστεψαν οι συμμετέχοντες τις δηλώσεις αυτές (εάν το έκαναν!).
3. Ρωτήστε τους συμμετέχοντες εάν διάβασαν ποτέ κάτι στο διαδίκτυο και είτε ήξεραν ότι δεν ήταν αλήθεια, είτε αναρωτήθηκαν εάν ήταν ή όχι αλήθεια. Έκαναν κάτι για αυτό;

ΚΥΡΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

4. Εξηγήστε ότι μεγάλο ποσοστό της ρητορικής μίσους και πολλές ρατσιστικές συμπεριφορές οφείλονται σε άγνοια. Άνθρωποι πιστεύουν ή οδηγούνται στο να πιστεύουν πράγματα για ομάδες άλλων ανθρώπων που μπορεί να μην έχουν συναντήσει ποτέ! Η μπορεί να πιστεύουν πράγματα για ολόκληρες κοινότητες βασιζόμενοι σε πληροφορίες για 1 μόνο άτομο! Όταν τέτοιες ιδέες συζητιούνται ευρέως και κανείς δεν τις αμφισβητεί, αρχίζουν να γίνονται αποδεκτές σαν «γεγονός». Μπορεί να ξεχάσουμε πού ακούσαμε κάτι και να ξεχάσουμε ότι μπορεί να μην ήταν αλήθεια ή ότι ήταν απλά η άποψη κάποιου και να αρχίσουμε να το πιστεύουμε και εμείς.
5. Πείτε στους συμμετέχοντες ότι ο καθένας στο διαδίκτυο μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο εάν αμφισβητήσει τα «γεγονότα» ή τις απόψεις που θα συναντήσει. Το να ρωτάμε «γιατί» ή να εξηγούμε «γιατί όχι» είναι ένα από τα σημαντικότερα πράγματα που μπορούμε να κάνουμε όλοι για να σταματήσουμε την εξάπλωση ψευδών ή κακοπροαίρετων ιδεών. Είναι επίσης ο καλύτερος τρόπος για να καταλήγουμε εμείς οι ίδιοι σε αξιόπιστες απόψεις!
6. Εξηγήστε ότι η δραστηριότητα θα διερευνήσει κάποια αρνητικά «γεγονότα» και απόψεις για συγκεκριμένες ομάδες, που στις μέρες μας είναι πια αποδεκτά από πολλούς. Οι συμμετέχοντες θα προσπαθούν να βρискουν επιχειρήματα και να καταρρίπτουν καθημερινούς μύθους μέσα από τις γνώσεις και εμπειρίες της ομάδας. Θα πρέπει να δουν την άσκηση σαν ευκαιρία να μάθουν περισσότερα, αλλά και να μοιραστούν τις δικές τους γνώσεις / εμπειρίες.

7. Μοιράστε κομμάτια χαρτί, δύο σε κάθε συμμετέχοντα, και μετά βάλτε τα υπόλοιπα σε μια γενική στοίβα, εξηγώντας ότι μπορούν να πάρουν και άλλα χαρτιά εάν χρειαστεί. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να καταγράψουν αρνητικές απόψεις ή δηλώσεις «γεγονότων» που έχουν δει να εκφράζονται για συγκεκριμένες ομάδες, για τις οποίες θα ήθελαν να συζητήσουν. Προτείνετε κάποια παραδείγματα:
  - Οι άνθρωποι θα έπρεπε να μένουν στις χώρες τους και όχι να μετακινούνται οπουδήποτε στον πλανήτη!
  - Η θέση της γυναίκας είναι στο σπίτι: οι γυναίκες πρέπει να σταματήσουν να παίρνουν τις δουλειές από τους άντρες.
  - Οι Ρομά πρέπει να μάθουν να ζουν σύμφωνα με τα έθιμα της χώρας στην οποία βρίσκονται.
8. Πείτε στους συμμετέχοντες ότι δε χρειάζεται να πιστεύουν οι ίδιοι τις δηλώσεις - μπορεί απλά να θέλουν να αναζητήσετε μαζί απαντήσεις σε ευρέως διαδεδομένες πεποιθήσεις. Τα χαρτιά να μην υπογραφούν, αλλά να τοποθετηθούν σε ένα καπέλο ή δοχείο όταν θα είναι έτοιμα.
9. Τοποθετήστε τις τρεις καρτέλες σε ημικύκλιο μπροστά από την ομάδα. Μόνο όσοι θα κάθονται σε μία από τις καρτέλες θα μπορούν να παίρνουν μέρος στη συζήτηση: οι υπόλοιποι θα είναι παρατηρητές.
10. Εξηγήστε ότι θα ξεκινήσετε ζητώντας από τρεις εθελοντές να συμμετάσχουν σε μια συζήτηση. Εάν σε κάποιο σημείο θέλει να παρέμβει κάποιος άλλος μπορεί, αλλά επειδή μπορούν να υπάρχουν μέχρι 3 συζητητές μόνο, θα πρέπει κάποιος να παραχωρήσει τη θέση του. Όποιος θέλει να μπει στη συζήτηση θα πρέπει να έρθει μπροστά και να χτυπήσει απαλά έναν από τους συζητητές στον ώμο. Οι δυο τους θα αλλάξουν θέση και ο αρχικός συζητητής θα γίνει παρατηρητής.
11. Ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες να πλησιάζουν και να εκφράζουν τις απόψεις τους, αλλά και απόψεις που μπορεί να μην είναι απαραίτητα δικές τους. Έτσι μπορούν να έρθουν στην επιφάνεια απόψεις αμφιλεγόμενες, όχι «πολιτικά ορθές» ή και απαράδεκτες και το κάθε θέμα να συζητηθεί διεξοδικά και από πολλές οπτικές γωνίες. Δεν επιτρέπονται προσβλητικά ή επώδυνα σχόλια που να απευθύνονται σε μέλη της ομάδας.
12. Ζητήστε από έναν εθελοντή να διαλέξει μία δήλωση από το καπέλο και να αρχίσει τη συζήτηση. Αφήστε τη συζήτηση να κυλήσει μέχρι να εξαντλήσουν το θέμα οι συμμετέχοντες και να αρχίσουν να επαναλαμβάνονται. Μετά ζητήστε από τρεις εθελοντές να συζητήσουν μια άλλη δήλωση και ξεκινήστε νέο κύκλο συζητήσεων με τους ίδιους κανόνες.
13. Συζητήστε όσο περισσότερες δηλώσεις προλάβετε. Στο τέλος, αφήστε λίγο χρόνο μετά τη συζήτηση για να «χαλαρώσουν τα πνεύματα» και να επανεξετάσετε τη δραστηριότητα σφαιρικά.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Με τις παρακάτω ερωτήσεις, προτρέψτε τους συμμετέχοντες να σκεφτούν εάν η δραστηριότητα άλλαξε τις απόψεις τους ή τους έδωσε επιχειρήματα για να αντιταχθούν σε παραδείγματα προκατάληψης:

- Έμαθε κανείς κάτι που δεν ήξερε πριν;
- Άλλαξε κανείς άποψη για κάποια ομάδα ή κάποιο θέμα;
- Αισθάνεστε πιο έτοιμοι να εμπλακείτε σε συζήτηση με άτομα με προκαταλήψεις; Πιστεύετε ότι μπορεί και να το κάνετε, είτε στο διαδίκτυο είτε εκτός διαδικτύου; Γιατί ναι ή γιατί όχι;

- Πώς θα μπορούσατε να αναμιχθείτε σε παρόμοια συζήτηση στο διαδίκτυο; Τι θα ήταν παρόμοιο; Τι θα ήταν διαφορετικό;
- Τι μπορεί να κάνει κάποιος όταν αμφιβάλλει για μια πεποίθησή του, λόγω έλλειψης σιγουριάς;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Θα πρέπει να γνωρίζετε καλά τις διάφορες ευαισθησίες ή κλίσεις εντός της ομάδας και να ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες να μην τις ξεχνούν κατά τη διάρκεια των συζητήσεων.
- Μπορεί να υπάρχουν κάποια ερωτήματα ή δηλώσεις που οι συμμετέχοντες - ή εσείς - να μην αισθάνεστε ότι μπορείτε να τα αντιμετωπίσετε απευθείας. Γράψτε τα στον πίνακα σεμιναρίων και είτε διερευνήστε τα από μόνοι σας ή αναθέστε στους συμμετέχοντες να κάνουν έρευνα και να επανέλθουν.
- Εάν οι 3 συζητητές δεν καταφέρνουν να βρουν επιχειρήματα ενάντια στις προκαταλήψεις, μη διστάσετε να μπειτε και εσείς στη συζήτηση. Αποφύγετε να το κάνετε πολύ συχνά - ίσως να είναι σκόπιμο να διακόπτετε κατά καιρούς τη συζήτηση και να ρωτάτε εάν υπάρχουν άλλοι στην ομάδα που πιστεύουν ότι μπορούν να προτείνουν κάποια εναλλακτική.
- Είναι σημαντικό να διατηρείτε τη συζήτηση ανοιχτή και οι συμμετέχοντες να αισθάνονται ελεύθεροι να εκφράσουν απόψεις που ενδεχομένως πρεσβεύουν ή απόψεις που θεωρούνται αμφιλεγόμενες, παρότι αναφέρονται συχνά από τα μέσα ενημέρωσης ή την κοινωνία γενικότερα. Παράλληλα, η συζήτηση δε θα πρέπει να καταντήσει μια κακόβουλη και αδικαιολόγητη επανάληψη αρνητικών στερεοτύπων. Ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες να έχουν ύψος διερευνητικό και να διατυπώνουν τα σχόλιά τους με όσο γίνεται περισσότερη ευαισθησία, ακόμα και όταν εκφράζουν αρνητική άποψη για κάποιες ομάδες. Εάν χρειάζεται, προτείνετε τους κάποιες εκφράσεις, για παράδειγμα:
  - «Έχω ακούσει να λένε ότι ...»
  - «Κάποιοι άνθρωποι φαίνεται να πιστεύουν ότι ...»
  - «Μπορείτε να με βοηθήσετε να καταλάβω ...;»
  - «Γιατί μπορεί να είναι λάθος αυτή η άποψη;»
- Προσπαθήστε να ενθαρρύνετε όλους τους συμμετέχοντες να πάρουν μέρος στις συζητήσεις κάποια στιγμή!

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Αφού συλλέξετε ερωτήσεις από τους συμμετέχοντες, ίσως προτιμάτε να τους αφήσετε λίγο χρόνο να κάνουν μια μικρή έρευνα για κάποια από τα σχόλια πριν ξεκινήσει η συζήτηση. Καλό θα ήταν να μοιραστούν οι ερωτήσεις / δηλώσεις και να ζητήσετε από τους συμμετέχοντες να ετοιμάσουν σύντομα επιχειρήματα γύρω από το θέμα αυτό. Έτσι, η συζήτηση θα γίνει μέσα σε ένα καλύτερο πλαίσιο ευρύτερης κατανόησης. Η δραστηριότητα αυτή μπορεί επίσης να οργανωθεί σαν μια σειρά από ασκήσεις, εάν, για παράδειγμα, επιλέξετε να ασχοληθείτε με τις προκαταλήψεις γύρω από κάποια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα σε κάθε άσκηση ξεχωριστά. Θα μπορούσατε κάθε φορά να προετοιμάζετε - ή να ζητάτε από μια ομάδα εθελοντών από τους συμμετέχοντες να προετοιμάζουν - πληροφορίες για την κατάσταση της συγκεκριμένης ομάδας στη χώρα σας.

Οι συμμετέχοντες μπορούν να δημιουργήσουν ενημερωτικά βίντεο με εναλλακτικές πληροφορίες σε σχέση με τις ευρέως διαδεδομένες πεποιθήσεις. Χρησιμοποιήστε τον ιστότοπο της εκστρατείας No Hate Speech Movement για να μοιραστείτε αυτά τα βίντεο με μηνύματα και να ενημερώσετε και άλλους ανθρώπους για την πραγματική κατάσταση.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Καλό είναι οι συμμετέχοντες να ενθαρρύνονται να διερευνούν θέματα που δεν εξετάστηκαν εκτενώς κατά τη συζήτηση και μετά να αναφέρουν τα ευρήματά τους στην ομάδα.

Μπορούν να ξεκινήσουν δημιουργώντας έναν κατάλογο «μύθων προς κατάρριψη». Μπορεί να περιλαμβάνει κάποιες από τις πιο συχνές προκαταλήψεις για ορισμένους στόχους μίσους, μαζί με επιχειρήματα, πληροφορίες ή στατιστικές που αναιρούν αυτές τις προκαταλήψεις. Μπορείτε να δημοσιεύσετε τον κατάλογο αυτό στον ιστότοπο No Hate Speech Movement για να βοηθήσετε άλλους διαδικτυακούς ακτιβιστές.

Επίσης, θα μπορούσατε να αρχίσετε να αναπτύσσετε με την ομάδα έναν κατάλογο με αντεπιχειρήματα που θα μπορούν να χρησιμοποιούν οι συμμετέχοντες όταν αντιμετωπίζουν προκαταλήψεις ή ρατσιστικό λόγο στο διαδίκτυο. Επιπλέον, είναι σημαντικό να συζητήσετε πώς μπορούν να παρουσιάζουν τα επιχειρήματα αυτά στο διαδίκτυο, με χιούμορ, μοίρασμα πληροφοριών ή συνδέσμων, κλπ.

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΟΜΑΔΑ
20-25

ΔΙΑΡΚΕΙΑ
60'

ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΠΟΥ ΛΕΝΕ

Οι συμμετέχοντες δουλεύουν σε μικρές ομάδες για να αναλύσουν ένα δημοσίευμα στα νέα, με επίκεντρο την απεικόνιση των μεταναστών και της μετανάστευσης. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται ως κολάζ.

ΘΕΜΑΤΑ	Ρατσισμός και διάκριση, Ανθρώπινα δικαιώματα, Ελευθερία έκφρασης
ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ	Επίπεδο 2
ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ	20-25
ΔΙΑΡΚΕΙΑ	60 λεπτά
ΣΤΟΧΟΙ	<ul style="list-style-type: none"> • Να εξετάσουμε τον τρόπο με τον οποίο απεικονίζονται οι μετανάστες στον τύπο και να συζητήσουμε πώς μπορεί αυτός να επηρεάζει τη στάση της κοινωνίας απέναντί τους. • Να εντοπίσουμε λιγότερο οφθαλμοφανείς μορφές ρατσισμού, όπως είναι τα «κρυμμένα» μηνύματα, η επιλεκτική πληροφόρηση ή χρήση εικόνων και πώς αυτές τροφοδοτούν τη ρητορική μίσους. • Να συζητηθούν / αναζητηθούν «θετικές» ιστορίες γύρω από μετανάστες και τη μετανάστευση.
ΥΛΙΚΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Περίπου 3 αντίγραφα 5 διαφορετικών εφημερίδων / περιοδικών (ανάλογα με το μέγεθος της ομάδας) • Αρκετές σελίδες από πίνακα σεμιναρίων • Μαρκadόροι, κόλλες, ψαλίδια • Αρκετός χώρος για να συνεργαστούν 4 με 5 ομάδες στη δημιουργία ενός μεγάλου κολάζ. • Πρόσβαση στο διαδίκτυο (προαιρετικά)
ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Ενώστε με κόλλα 4 χαρτιά του πίνακα σεμιναρίων για κάθε ομάδα εργασίας. • Δώστε σε κάθε ομάδα μαρκadόρους, κόλλα, ψαλίδι και αντίγραφα από κάποιο από τα επιλεγμένα δημοσιεύματα. • Κάντε αντίγραφα του καταλόγου σημείων ελέγχου της σελίδας 139 για κάθε ομάδα.

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Ρωτήστε τους συμμετέχοντες τι καταλαβαίνουν από τους ακόλουθους όρους:
Σtereότυπο, ρατσισμός, διάκριση
2. Εξηγήστε εν συντομία τους όρους (ανατρέξτε στις βοηθητικές πληροφορίες στις σελίδες 189-194 εάν χρειάζεται), ξεκαθαρίζοντας ότι:
  - Οι γενικεύσεις για ομάδες ανθρώπων (στερεότυπα) πολύ σπάνια ισχύουν για όλους!
  - Όταν γίνονται ευρέως αποδεκτές τέτοιες γενικεύσεις, συχνά χρησιμοποιούνται για να δικαιολογήσουν διάκριση, θυματοποίηση, κακομεταχείριση - αλλά και χειρότερες συμπεριφορές.
3. Ρωτήστε εάν οι συμμετέχοντες μπορούν να κατονομάσουν συγκεκριμένες ομάδες για τις οποίες έχουν καθιερωθεί άδικα στερεότυπα και που συχνά γίνονται στόχος διακρίσεων, παρενόχλησης ή ρητορικής μίσους. Εξηγήστε ότι αυτή η άσκηση θα επικεντρώσει στον τρόπο με τον οποίο τα μέσα ενημέρωσης συνήθως αναφέρονται σε μία τέτοια ομάδα, τους μετανάστες.
4. Δείξτε στους συμμετέχοντες τα δημοσιεύματα που επιλέξατε και εξηγήστε τους ότι θα δουλέψουν σε ομάδες για να αναλύσουν τον τρόπο με τον οποίο τα μέσα απεικονίζουν τους μετανάστες. Πείτε τους ότι θα πρέπει να σκεφτούν κατά πόσο τα διάφορα δημοσιεύματα απεικονίζουν τους μετανάστες
  - με συνολικά θετικό τρόπο
  - με συνολικά αρνητικό τρόπο ή
  - με ουδέτερο τρόπο.
5. Δείτε τον κατάλογο σημείων ελέγχου (σελίδα 139) και βεβαιωθείτε ότι οι συμμετέχοντες αντιλαμβάνονται τι πρέπει να αναζητήσουν όταν θα κάνουν την ανάλυση. Παροτρύνετέ τους να συμπεριλάβουν και κάθε άλλη πληροφορία που θεωρούν ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη!
6. Χωρίστε τους συμμετέχοντες σε ομάδες των 5 ή 6 από μων και δώστε σε κάθε ομάδα 2 ή 3 αντίγραφα της ίδιας εφημερίδας, τα κολλημένα χαρτιά του πίνακα σεμιναρίων και στυλό, κόλλα, ψαλίδια, κλπ. Εξηγήστε τους ότι θέλετε να χρησιμοποιήσουν τον κατάλογο σημείων ελέγχου για να εντοπίσουν πιθανές προκαταλήψεις και μετά να παρουσιάσουν τα ευρήματα της ανάλυσής τους με τη μορφή κολλάζ. Θα πρέπει να κόψουν τις εφημερίδες, να σχολιάσουν και να συμπεριλάβουν δικές τους εικόνες ή κείμενο. Εξηγήστε ότι στο τέλος της δραστηριότητας θα εκθέσετε όλα τα κολλάζ.
7. Όταν τελειώσουν οι ομάδες, παρουσιάστε τα πόστερ και δώστε σε όλους λίγο χρόνο να παρατηρήσουν τι έχει κάνει η κάθε ομάδα. Μετά συγκεντρώστε τους ξανά για τον απολογισμό.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

- Ζητήστε από τους συμμετέχοντες τις εντυπώσεις τους γενικά για τη δραστηριότητα: τους φάνηκε χρήσιμη / τους παραξένεψε;
- Σε γενικές γραμμές πώς αισθάνονται για τον τρόπο με τον οποίο απεικονίζονται οι μετανάστες στα μέσα, θεωρούν ότι είναι δίκαιη αυτή η απεικόνιση;
- Εάν οι ομάδες δεν έθιξαν το θέμα αυτό στα κολλάζ τους, ρωτήστε τους τι είδους ιστορίες με καλά νέα θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν για να υπάρξει μια εναλλακτική προσέγγιση. Για παράδειγμα, υπήρχαν ιστορίες θετικές για μη μετανάστες;

- Γιατί πιστεύουν οι συμμετέχοντες ότι οι μετανάστες έχουν γίνει στόχος διακρίσεων, παρενόχλησης και ρητορικής μίσους σε πολλές χώρες ανά τον κόσμο; Πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος των μέσων ενημέρωσης στην ενίσχυση αρνητικών στερεοτύπων;
- Οι συμμετέχοντες έχουν συναντήσει παρόμοιες προκαταλήψεις ή αδιάλλακτες στάσεις σε δικτυακούς τόπους που επισκέπτονται; Ζητήστε παραδείγματα.
- Ποιος είναι ο πιθανός αντίκτυπος στους μετανάστες, τις οικογένειες και τα παιδιά τους, αλλά και σε ολόκληρη την κοινωνία από μια νοοτροπία που τους κατηγορεί για πολλά από τα προβλήματα της κοινωνίας; Πώς αντικατοπτρίζεται αυτό στη ρητορική μίσους που στοχεύει τους μετανάστες;
- Υπάρχει κάτι που να μπορούν να κάνουν οι νέοι/νέες για να προωθήσουν μια πιο θετική εικόνα των μεταναστών; Έχουν συναντήσει στο διαδίκτυο ιστότοπους ή ιστοσελίδες με θετικά νέα για τους μετανάστες;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Προσπαθήστε να επιλέξετε εφημερίδες ή περιοδικά που αντικατοπτρίζουν ένα ευρύ φάσμα πολιτικών και πολιτιστικών απόψεων. Είναι πιθανό ακόμα και οι πιο θετικά διακείμενες προς τους μετανάστες να μην προσπαθούν να αμφισβητήσουν ή να αντισταθμίσουν τα έντονα αρνητικά συναισθήματα της κοινωνίας με το να αναφέρουν, για παράδειγμα καλά νέα για κοινότητες μεταναστών ή για πρόσωπα.
- Πιθανώς πολλοί από την ομάδα να συμφωνούν με τις αρνητικές στάσεις που αντανακλούν τα δημοσιεύματα και να αισθάνονται ότι τέτοιες στάσεις είναι δικαιολογημένες. Ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες να εκφράσουν τις απόψεις τους, ώστε να μπορέσουν να συζητηθούν από την ομάδα. Ίσως σας φανεί χρήσιμο εάν έχετε αναζητήσει εκ των προτέρων κάποιες ιστορίες με καλά νέα, που θα μπορούσαν να είχαν δημοσιευτεί, ή εάν έχετε διερευνήσει τις συνθήκες ζωής στις χώρες από τις οποίες προέρχονται οι μετανάστες. Για παράδειγμα, ζητήστε από τους συμμετέχοντες να φανταστούν ότι είναι νέοι άνθρωποι στο Ιράκ ή στο Αφγανιστάν, όπου ο πόλεμος έχει καταστρέψει μεγάλο μέρος της χώρας.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Οι συμμετέχοντες θα μπορούσαν επίσης να πραγματοποιήσουν μια διαδικτυακή έρευνα σε ειδησεογραφικούς ιστότοπους αντί για έντυπες δημοσιεύσεις. Ίσως χρειαστεί να προτείνετε τη χρήση συγκεκριμένων ιστοσελίδων, όπως π.χ. τα πρωτοσέλιδα ενός διαστήματος 5 ημερών, για να περιορίσετε το μέγεθος του υλικού. Τέλος, μπορείτε να ακολουθήσετε μια παρόμοια προσέγγιση με τηλεοπτικές ειδήσεις.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Βοηθήστε τους συμμετέχοντες να δημιουργήσουν ένα δικτυακό τόπο ή ένα προφίλ σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης που να παρουσιάζει θετικές ιστορίες για μετανάστες. Θα μπορούσαν να διερευνήσουν κάποιες από τις τοπικές κοινότητες μεταναστών, να ενημερωθούν για τις συνθήκες στις χώρες ή περιοχές προέλευσής τους, για τους λόγους που τους οδήγησαν να μεταναστεύσουν και κάποιες από τις καθημερινές ιστορίες μεταναστών που ζουν σε μια νέα χώρα. Στείλτε τον σύνδεσμο του ιστότοπου σε δημοσιογράφους των εφημερίδων που αποτέλεσαν αντικείμενο της έρευνας και πείτε τους ότι πηγή έμπνευσης για τον ιστότοπο ήταν η αρνητική εικόνα που καλλιεργεί η εφημερίδα τους!

Ίσως θέλετε, εάν έχετε πρόσβαση στο διαδίκτυο, να εξετάσετε τους βασικούς ειδησεογραφικούς ιστότοπους διεξάγοντας τη δραστηριότητα απευθείας στο διαδίκτυο. Στην περίπτωση αυτή, μπορείτε επίσης να θίξετε το θέμα των φόρουμ στο διαδίκτυο που επιτρέπουν στους αναγνώστες ηλεκτρονικών ειδήσεων να υποβάλλουν σχόλια. Μπορεί μερικές φορές τα σχόλια να είναι ρατσιστικά. Όπου ισχύει αυτό, μπορείτε να συζητήσετε με τις ομάδες σας εάν πρέπει αυτά τα φόρουμ να είναι αποδεκτά και υπό ποιες συνθήκες.

Μπορείτε επίσης να επιχειρήσετε διαφορετικές εκδοχές της άσκησης, αλλάζοντας την ομάδα που εξετάζετε ανάλογα με την περίπτωση.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΣΗΜΕΙΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ

Υπάρχουν φωτογραφίες / εικόνες που αναπαριστούν μετανάστες;

- Είναι καμία από αυτές «θετική»;
- Υπάρχει καμία αρνητική;

Πόσες ιστορίες αναφορικά με μετανάστες έχει η εφημερίδα;

- Υπάρχουν ιστορίες με καλά νέα, όπου οι μετανάστες να παρουσιάζονται με θετικό τρόπο;
- Υπάρχει καμία αρνητική ιστορία;

Ποιες λέξεις χρησιμοποιούνται για την περιγραφή των (όποιων) μεταναστών στην εφημερίδα;

- Είναι κυρίως θετικές, κυρίως αρνητικές ή κυρίως ουδέτερες;

Υπάρχουν ξεκάθαρα ρατσιστικές δηλώσεις;

- Εάν ναι, γίνονται από δημόσια πρόσωπα ή είναι η άποψη των δημοσιογράφων;

Πώς θα αισθανόσασταν εάν ήσασταν μετανάστης και διαβάζατε την εφημερίδα αυτή; Υπάρχει κάτι που θα θέλατε να προσθέσετε ή να αλλάξετε;

ΕΠΙΠΕΔΟ 2

ΟΜΑΔΑ
10-25ΔΙΑΡΚΕΙΑ
60'

ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ

Οι συμμετέχοντες εξετάζουν παραδείγματα ρητορικής μίσους και συζητούν για τις πιθανές της συνέπειες για μεμονωμένα άτομα και την κοινωνία.

ΘΕΜΑΤΑ Ανθρώπινα δικαιώματα, Ρατσισμός και διάκριση

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ Επίπεδο 2

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ 10-25

ΔΙΑΡΚΕΙΑ 60 λεπτά

- ΣΤΟΧΟΙ
- Να κατανοήσουμε τις διαφορετικές μορφές της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο και τις συνέπειές της σε θύματα και κοινωνία.
  - Να εξερευνήσουμε διαφορετικούς τρόπους απόκρισης στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο.

- ΥΛΙΚΑ
- Φωτοτυπίες των παραδειγμάτων ρητορικής μίσους
  - Χαρτιά και στυλό
  - Χαρτιά από πίνακα σεμιναρίων

- ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ
- Κάντε φωτοτυπίες των παραδειγμάτων ρητορικής μίσους.
  - Προετοιμάστε δύο χαρτιά πίνακα σεμιναρίων με τίτλο «Συνέπειες για τα θύματα» και «Συνέπειες για την κοινωνία».

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Ρωτήστε τους συμμετέχοντες τι καταλαβαίνουν με τον όρο «ρητορική μίσους στο διαδίκτυο». Ρωτήστε εάν έχει δει ποτέ κανείς ρητορική μίσους στο διαδίκτυο, είτε απευθυνόταν σε κάποιο άτομο, είτε απευθυνόταν σε εκπροσώπους συγκεκριμένων ομάδων (για παράδειγμα ομοφυλόφιλους, μαύρους, Μουσουλμάνους, Εβραίους, γυναίκες, κλπ.). Πώς αισθάνονται οι συμμετέχοντες όταν συναντούν τέτοια λόγια; Πώς νομίζουν ότι πρέπει να αισθάνονται τα θύματα; Εξηγήστε ότι ο όρος «ρητορική μίσους» χρησιμοποιείται για ένα ευρύ φάσμα περιεχομένου: –Πρώτον, επεκτείνεται πέραν του λόγου και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει και άλλες μορφές επικοινωνίας, όπως είναι τα βίντεο, οι εικόνες, η μουσική και άλλα.

- Δεύτερον, ο όρος μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει ιδιαίτερα υβριστική, έως και απειλητική, συμπεριφορά, καθώς και σχόλια που είναι απλά προσβλητικά.
2. Εξηγήστε στους συμμετέχοντες ότι θα αναλύσουν κάποια πραγματικά παραδείγματα ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο, εστιάζοντας κυρίως στον αντίκτυπο που έχει τόσο στα ίδια τα θύματα όσο και στην κοινωνία.
  3. Χωρίστε τους συμμετέχοντες σε ομάδες και δώστε σε κάθε ομάδα ένα παράδειγμα ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο από τις περιπτωσιολογικές μελέτες (σελ. 142-146).
  4. Ζητήστε τους να συζητήσουν την κάθε περίπτωση και να απαντήσουν στις ερωτήσεις. Πείτε τους ότι έχουν 15 λεπτά για να το κάνουν.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Παρουσιάστε κάθε ένα από τα παραδείγματα, ζητώντας τις αντιδράσεις των ομάδων. Σημειώστε τις απαντήσεις στις ερωτήσεις σε έναν πίνακα σεμιναρίων. Εάν οι ομάδες έδωσαν παρόμοιες απαντήσεις, δείξτε το υπογραμμίζοντας την πρώτη απάντηση ή γράφοντας έναν αριθμό δίπλα της για να επισημάνετε ότι πάνω από μία ομάδα κατέληξε στην ίδια απάντηση. Αφού παρουσιάσουν όλες οι ομάδες τα αποτελέσματά τους, επιστρέψτε στις δύο σελίδες του πίνακα σεμιναρίων και χρησιμοποιήστε τις παρακάτω ερωτήσεις για να επανεξετάσετε την όλη δραστηριότητα με το σύνολο της ομάδας:

- Πώς σας φάνηκε η δραστηριότητα; Ποια ήταν τα αισθήματά σας για το παράδειγμα που αναλύσατε;
- Ποιες ήταν οι πιο συχνές συνέπειες της ρητορικής μίσους που ανέφεραν οι ομάδες;
- Υπήρχε τίποτα κοινό ανάμεσα στις ομάδες που αποτελούσαν στόχο της ρητορικής μίσους στα παραδείγματα;
- Υπήρχαν ομοιότητες στις συνέπειες, ανεξάρτητα από το ποια ομάδα ήταν στόχος της ρητορικής μίσους;
- Ποιες θα μπορούσαν να ήταν κάποιες επιπτώσεις εάν η συμπεριφορά αυτή επεκταθεί στο διαδίκτυο και κανείς δεν κάνει τίποτα για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα;
- Ποια εργαλεία ή μέθοδοι μπορείτε να σκεφτείτε για την αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο;
- Τι μπορούμε να κάνουμε εάν συναντήσουμε παρόμοια παραδείγματα στο διαδίκτυο;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Περισσότερες πληροφορίες για την εκστρατεία ενάντια στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο μπορείτε να βρείτε στο Κεφάλαιο 2 ή στον ιστότοπο της Εκστρατείας (www.nohatespeechmovement.org). Βοηθητικές πληροφορίες για τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο θα βρείτε στο Κεφάλαιο 5.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Εφόσον το επιτρέπει ο χρόνος, μπορείτε να ζητήσετε από τους συμμετέχοντες να δημιουργήσουν μηνύματα αλληλεγγύης προς τα θύματα που υπέστησαν ρητορική μίσους σε κάθε ένα από τα παραδείγματα.

Μπορείτε επίσης να βασιστείτε στις περιπτωσιολογικές μελέτες για να εξετάσετε τη σχέση ανάμεσα στη ρητορική μίσους και την ελευθερία έκφρασης. Στην περίπτωση αυτή, μπορείτε να συζητήσετε με τους συμμετέχοντες τα όρια (ή την έλλειψη ορίων) που θα πρέπει να εφαρμόζονται στην κάθε περίπτωση.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες να ανακαλύψουν το No Hate Speech Movement και να πάρουν μέρος στην Εκστρατεία για να δείξουν ότι είναι ενάντια στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν τον ιστότοπο της Εκστρατείας για να ανταλλάξουν μηνύματα γύρω από τις συνέπειες της ρητορικής μίσους και το πόσο σημαντικό είναι να εναντιωνόμαστε σε αυτήν σε αλληλεγγύη με τα θύματα. Εάν οι συμμετέχοντες έχουν αντιμετωπίσει περιστατικά ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο, αναφέρετέ τα στο Παρατηρητήριο Ρητορικής Μίσους (Hate Speech Watch) στον ιστότοπο της εκστρατείας και συζητήστε τα περιστατικά αυτά με άλλους χρήστες. Επίσης, μπορείτε να περιηγηθείτε στο Hate Speech Watch μαζί με τους συμμετέχοντες και να συζητήσετε τα παραδείγματα που έχουν αναρτήσει άλλοι χρήστες. Οι συμμετέχοντες θα μπορούσαν να δημιουργήσουν μια "Χάρτα" ενάντια στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο για το σχολείο τους ή το κέντρο νεολαίας τους. Επίσης θα μπορούσαν να διοργανώσουν στο σχολείο μια ημέρα ενάντια στη ρητορική μίσους και να χρησιμοποιήσουν τους προβλεπόμενους εορτασμούς για τα ανθρώπινα δικαιώματα για να ευαισθητοποιήσουν και τους υπόλοιπους για το πρόβλημα αυτό. Θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν την 21η Μαρτίου, την Παγκόσμια Ημέρα κατά του ρατσισμού και της διάκρισης για να διοργανώσουν εκδηλώσεις κατά της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1:

Ένας νέος άντρας ανεβάζει μια τεράστια σημαία του εθνικιστικού κόμματος στο προφίλ του σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης με σχόλια όπως «Έξω το Ισλάμ από τη χώρα μου - Ας προστατέψουμε τον λαό μας». Αναρτά φωτογραφίες με το σύμβολο της ημισελήνου και του αστεριού μέσα σε μια πινακίδα απαγόρευσης. Διαδίδει τα στοιχεία αυτά μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και την προσωπική του ιστοσελίδα.

- Ποια είναι τα θύματα της ρητορικής μίσους στο παράδειγμα αυτό; Τι επιπτώσεις έχει επάνω τους η ρητορική μίσους;
- Τι επιπτώσεις μπορεί να έχει αυτό το παράδειγμα ρητορικής μίσους στους ανθρώπους που ταυτίζονται με τις κοινότητες όπου συμβαίνει αυτό και στην κοινωνία γενικότερα;

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2:

Ο Α. συντάσσει ένα δημοσίευμα όπου όχι μόνο αποδεικνύει ότι το Ολοκαύτωμα «δε συνέβη ποτέ», αλλά και παραθέτει υβριστικά και ρατσιστικά σχόλια για τους Εβραίους. Ο Α. δημοσιεύει το κείμενο αυτό στο προσωπικό του ιστολόγιο (blog) και σε διάφορους άλλους αντισημιτικούς ιστότοπους. Ο Α. εντάσσει επίσης το περιεχόμενο αυτό σε διάφορα wikis στο διαδίκτυο, παρουσιάζοντάς το σαν «επιστημονικά δεδομένα» για το Ολοκαύτωμα.

- Ποια είναι τα θύματα της ρητορικής μίσους στο παράδειγμα αυτό; Τι επιπτώσεις έχει επάνω τους η ρητορική μίσους;
- Τι επιπτώσεις μπορεί να έχει αυτό το παράδειγμα ρητορικής μίσους στους ανθρώπους που ταυτίζονται με τις κοινότητες όπου συμβαίνει αυτό και στην κοινωνία γενικότερα;

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 3:

Το άρθρο ενός σημαντικού δημοσιογράφου σε εφημερίδα που πρόσκειται στο κυβερνών πολιτικό κόμμα αποκαλεί τους Ρομά «ζώα» και απευθύνει έκκληση για την εξουδετέρωσή τους με κάθε μέσο. Στο φόρουμ που συνδέεται με τη διαδικτυακή έκδοση της εφημερίδας ανεβάζονται πολλά σχόλια που συμφωνούν με τις θέσεις του δημοσιογράφου.

Η εφημερίδα δεν προβαίνει σε εξηγήσεις ούτε ζητά συγγνώμη για τις θέσεις. Εμφανίζονται και άλλα άρθρα στο διαδίκτυο που υιοθετούν την ίδια στάση και χρησιμοποιούν παρόμοιο ύφος, ενώ όλο και περισσότεροι άνθρωποι αρχίζουν να σχολιάζουν στο φόρουμ.

- Ποια είναι τα θύματα της ρητορικής μίσους στο παράδειγμα αυτό; Τι επιπτώσεις έχει επάνω τους η ρητορική μίσους;
- Τι επιπτώσεις μπορεί να έχει αυτό το παράδειγμα ρητορικής μίσους στους ανθρώπους που ταυτίζονται με τις κοινότητες όπου συμβαίνει αυτό και στην κοινωνία γενικότερα;

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 4:

Διοργανώνεται εκστρατεία στο διαδίκτυο, η οποία υποστηρίζει ότι η οικονομική κρίση στη χώρα είναι συνέπεια των μεταναστών και των προσφύγων. Αρχίζουν να κυκλοφορούν δημοσιεύσεις σε πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης: φωτογραφίες που απεικονίζουν τους πρόσφυγες ως επιθετικά άτομα, εικόνες με πρόσφυγες σε ταπεινωτικές καταστάσεις και σχόλια γύρω από το ότι κλέβουν τις δουλειές από τους ντόπιους. Αρχίζει να διαδίδεται έντονη παραπληροφόρηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως ψευδή στατιστικά στοιχεία που αποδεικνύουν ότι οι μετανάστες είναι βίαιοι και προκαλούν προβλήματα.

- Ποια είναι τα θύματα της ρητορικής μίσους στο παράδειγμα αυτό; Τι επιπτώσεις έχει επάνω τους η ρητορική μίσους;
- Τι επιπτώσεις μπορεί να έχει αυτό το παράδειγμα ρητορικής μίσους στους ανθρώπους που ταυτίζονται με τις κοινότητες όπου συμβαίνει αυτό και στην κοινωνία γενικότερα;

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 5:

Σε διάφορους ειδησεογραφικούς ιστότοπους δημοσιεύονται καταχρηστικά σχόλια, που ισχυρίζονται ότι οι ξένοι δεν έχουν δικαίωμα να ζουν στη χώρα. Κάποιες αναρτήσεις ενθαρρύνουν τη βία ενάντια στους μη λευκούς ξένους.

- Ποια είναι τα θύματα της ρητορικής μίσους στο παράδειγμα αυτό; Τι επιπτώσεις έχει επάνω τους η ρητορική μίσους;
- Τι επιπτώσεις μπορεί να έχει αυτό το παράδειγμα ρητορικής μίσους στους ανθρώπους που ταυτίζονται με τις κοινότητες όπου συμβαίνει αυτό και στην κοινωνία γενικότερα;

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 6:

Στο διαδίκτυο εμφανίζονται βίντεο που ισχυρίζονται ότι τα άτομα ΛΟΑΤ είναι «ανώμαλα» και «άρρωστα» και θα πρέπει να διατηρούνται μακριά από την κοινωνία, γιατί καταστρέφουν τις παραδόσεις και τη συνέχεια του έθνους. Τα βίντεο αναφέρουν πηγές επιστημονικής έρευνας, αλλά συχνά οι αναφορές γίνονται λανθασμένα ή επιλεκτικά. Κάποια από τα βίντεο δείχνουν φωτογραφίες οικογενειών ΛΟΑΤ με τα παιδιά τους.

- Ποια είναι τα θύματα της ρητορικής μίσους στο παράδειγμα αυτό; Τι επιπτώσεις έχει επάνω τους η ρητορική μίσους;
- Τι επιπτώσεις μπορεί να έχει αυτό το παράδειγμα ρητορικής μίσους στους ανθρώπους που ταυτίζονται με τις κοινότητες όπου συμβαίνει αυτό και στην κοινωνία γενικότερα;

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 7:

Ένας ποδοσφαιρικός αγώνας διακόπτεται μετά από προσβολές και συνθήματα από τους οπαδούς ενάντια σε έναν παίκτη επειδή είναι «μαύρος». Ένα βίντεο με τα συνθήματα και τη διακοπή του αγώνα προβάλλεται στο διαδίκτυο και διαδίδεται γρήγορα. Ρατσιστικά σχόλια επαναλαμβάνονται σε διάφορους δικτυακούς τόπους. Όταν αρχίζει η αντίδραση με διαμαρτυρίες, πολλοί υποστηρικτές των σχολίων αυτών ισχυρίζονται ότι έπεσαν θύμα λογοκρισίας.

- Ποια είναι τα θύματα της ρητορικής μίσους στο παράδειγμα αυτό; Τι επιπτώσεις έχει επάνω τους η ρητορική μίσους;
- Τι επιπτώσεις μπορεί να έχει αυτό το παράδειγμα ρητορικής μίσους στους ανθρώπους που ταυτίζονται με τις κοινότητες όπου συμβαίνει αυτό και στην κοινωνία γενικότερα;

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 8:

Εδώ και λίγο καιρό κυκλοφορεί στο διαδίκτυο μια διαφήμιση για τζιν. Δείχνει μια σκηνή όπου μια γυναίκα είναι περιτριγυρισμένη από άντρες. Η σκηνή υπαινίσσεται σεξουαλικά μηνύματα, ενώ η γενικότερη εικόνα παραπέμπει σε σεξουαλική βία και βιασμό. Σε μια χώρα, αρκετές οργανώσεις διαμαρτύρονται. Τα νέα για αυτό το περιστατικό στο διαδίκτυο προσελκύουν διάφορα σχόλια, εκ των οποίων πολλά ενισχύουν την ιδέα ότι οι γυναίκες είναι αντικείμενα με τα οποία οι άντρες μπορούν να παίζουν και να είναι βίαιοι.

- Ποια είναι τα θύματα της ρητορικής μίσους στο παράδειγμα αυτό; Τι επιπτώσεις έχει επάνω τους η ρητορική μίσους;
- Τι επιπτώσεις μπορεί να έχει αυτό το παράδειγμα ρητορικής μίσους στους ανθρώπους που ταυτίζονται με κοινότητες όπου συμβαίνει αυτό και στην κοινωνία γενικότερα;

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 9:

Ένας πολιτικός κατηγορεί τους Μουσουλμάνους ότι είναι η κύρια αιτία εγκλημάτων ενάντια σε κορίτσια. Επικαλείται την «κοινή γνώση» και παρουσιάζει κάποια «χαρακτηριστικά παραδείγματα». Το βίντεο που συνοδεύει το άρθρο προκαλεί πολλά σχόλια, μερικά από τα οποία είναι ρατσιστικά και βίαια. Άλλοι άνθρωποι, που υποστηρίζουν την ίδια άποψη, αναφέρονται στα λόγια του, τα οποία παρουσιάζουν ως μια αξιοσέβαστη και εμπειριστατωμένη άποψη.

- Ποια είναι τα θύματα της ρητορικής μίσους στο παράδειγμα αυτό; Τι επιπτώσεις έχει επάνω τους η ρητορική μίσους;
- Τι επιπτώσεις μπορεί να έχει αυτό το παράδειγμα ρητορικής μίσους στους ανθρώπους που ταυτίζονται με τις κοινότητες όπου συμβαίνει αυτό και στην κοινωνία γενικότερα;

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 10:

Σε ένα διαδικτυακό κανάλι με βίντεο παραμένουν κάποια βίντεο γύρω από τις βίαιες συγκρούσεις που υπήρξαν στο παρελθόν ανάμεσα σε δύο χώρες. Αρχίζουν να προστίθενται πολλά σχόλια, που εκφράζουν ρατσιστικές απόψεις ενάντια στον λαό της μίας από τις δύο χώρες. Ο ρατσισμός και οι ύβρεις ανάμεσα σε αντιπροσώπους των δύο κοινοτήτων συνεχίζονται για μεγάλο χρονικό διάστημα.

- Ποια είναι τα θύματα της ρητορικής μίσους στο παράδειγμα αυτό; Τι επιπτώσεις έχει επάνω τους η ρητορική μίσους;
- Τι επιπτώσεις μπορεί να έχει αυτό το παράδειγμα ρητορικής μίσους στους ανθρώπους που ταυτίζονται με τις κοινότητες όπου συμβαίνει αυτό και στην κοινωνία γενικότερα;

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 11:

Μουσική με έντονα εθνικιστικά φρονήματα μεταδίδεται από ένα διαδικτυακό μουσικό κανάλι. Κάποια τραγούδια αναρτώνται από μέλη δύο εθνοτικών κοινοτήτων που στο παρελθόν είχαν εμπλακεί σε βίαιες συρράξεις. Τα τραγούδια συχνά ενθαρρύνουν τη χρήση βίας ενάντια σε άτομα της άλλης εθνοτικής ομάδας.

- Ποια είναι τα θύματα της ρητορικής μίσους στο παράδειγμα αυτό; Τι επιπτώσεις έχει επάνω τους η ρητορική μίσους;
- Τι επιπτώσεις μπορεί να έχει αυτό το παράδειγμα ρητορικής μίσους στους ανθρώπους που ταυτίζονται με τις κοινότητες όπου συμβαίνει αυτό και στην κοινωνία γενικότερα;

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΟΜΑΔΑ 12+

ΔΙΑΡΚΕΙΑ
60'

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

Πρόκειται για μια δραστηριότητα κατά την οποία οι συμμετέχοντες αντλούν έμπνευση από συγκεκριμένες αντιρατσιστικές δράσεις για να αναλογιστούν πώς θα μπορούσαν να αναπτύξουν παρόμοιες δράσεις στο διαδίκτυο.

ΘΕΜΑΤΑ Στρατηγικές εκστρατείες, Ρατσισμός και διάκριση, Ανθρώπινα δικαιώματα

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ Επίπεδο 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ από 12 και πάνω

ΔΙΑΡΚΕΙΑ 60 λεπτά

- ΣΤΟΧΟΙ
- Να κατανοήσουμε τον ρόλο του διαδικτύου ως χώρου όπου οι νέοι/νέες μπορούν να δραστηριοποιούνται υπέρ του σεβασμού και της ελευθερίας.
  - Να αντιληφθούμε τα όρια του διαδικτύου και τη σχέση του με χώρους εκτός διαδικτύου όπου κινητοποιούνται νέοι άνθρωποι υπέρ των αξιών και των αρχών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

- ΥΛΙΚΑ
- Χαρτιά και στυλό
  - Πρόσβαση στο διαδίκτυο (προαιρετικά)

- ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ
- Επισκεφθείτε τους ιστότοπους των οργανώσεων που διενεργούν τις πρωτοβουλίες που θα εξετάσουν οι συμμετέχοντες κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας, προκειμένου να εξοικειωθείτε με δράσεις νέων κατά του ρατσισμού.
  - Φωτοτυπήστε το συνοδευτικό υλικό για τους συμμετέχοντες.

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Ρωτήστε τους συμμετέχοντες εάν γνωρίζουν πρωτοβουλίες ή ενέργειες, κατά τις οποίες κάποιοι έχουν αναλάβει δράση ενάντια στον ρατσισμό και άλλες μορφές διάκρισης. Συζητήστε τα παραδείγματά τους εν συντομία.
2. Πείτε στους συμμετέχοντες ότι θα ενημερωθούν για κάποια παραδείγματα αντιρατσιστικών δράσεων και θα εξετάσουν πώς θα μπορούσαν τέτοιες δράσεις να τροποποιηθούν ώστε να γίνουν δράσεις στο διαδίκτυο.

3. Χωρίστε τους συμμετέχοντες σε μικρές ομάδες (έως 5 άτομα ανά ομάδα) και δώστε σε κάθε ομάδα από μία περιπτωσιολογική μελέτη του συνοδευτικού υλικού. Ζητήστε τους να διαβάσουν την περιπτωσιολογική τους μελέτη και να συζητήσουν τα εξής ερωτήματα:
  - Ποιο είναι το πρόβλημα με το οποίο ασχολείται η δράση;
  - Ποιος είναι ο στόχος της δράσης;
  - Ποιες μεθόδους χρησιμοποιεί η δράση για να πετύχει τον στόχο της;
4. Δώστε στις ομάδες περίπου 10 λεπτά για να συζητήσουν τις ερωτήσεις. Μετά από 10 λεπτά, δώστε τους μια νέα πρόκληση: ζητήστε τους να συζητήσουν πώς θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν ένα παρόμοιο θέμα χρησιμοποιώντας το διαδίκτυο αντί για μια δράση εκτός διαδικτύου. Ζητήστε τους να σκεφτούν τι είδους ενέργειες θα μπορούσαν να κάνουν διαδικτυακά, ώστε να αναπαραγάγουν τις δράσεις εκτός διαδικτύου που περιγράφουν οι περιπτωσιολογικές μελέτες. Θα πρέπει να σκεφτούν τα εξής:
  - Ποιες διαδικτυακές μεθόδους θα μπορούσαν να εφαρμόσουν για να επιτύχουν το στόχο τους;
  - Τι περιορισμούς έχει η χρήση του διαδικτύου για την επίτευξη αποτελεσμάτων;
5. Δώστε στους συμμετέχοντες περίπου 20 λεπτά για το μέρος αυτό και μετά ζητήστε τους να μοιραστούν τις ιδέες τους με τις άλλες ομάδες σε ολομέλεια.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Επωφεληθείτε από τον απολογισμό για να επανεξετάσετε τη δουλειά των ομάδων εργασίας με τους συμμετέχοντες και για να σκεφτείτε τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της χρήσης του διαδικτύου για την αντιμετώπιση του ρατσισμού και της διάκρισης. Χρησιμοποιήστε κάποιες από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Πιστεύετε ότι οι προτάσεις των ομάδων μπορούν να εφαρμοστούν με επιτυχία;
- Πιστεύετε ότι θα συνέβαλαν στην επίτευξη του στόχου;
- Τι πλεονεκτήματα έχει η χρήση του διαδικτύου ως εργαλείου για την υλοποίηση εκστρατειών;
- Ποια είναι τα μειονεκτήματα ή οι περιορισμοί των εκστρατειών στο διαδίκτυο;
- Γνωρίζετε άλλα διαδικτυακά εργαλεία ή πρωτοβουλίες, που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν εκστρατείες σαν αυτές που αναφέρονται στις περιπτωσιολογικές μελέτες;
- Γνωρίζετε κάποια διαδικτυακή εκστρατεία ενάντια στον ρατσισμό και τη διάκριση;
- Πώς θα χρησιμοποιούσατε το διαδίκτυο για να διεξάγετε εκστρατεία ενάντια στον ρατσισμό και τη διάκριση;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Εάν οι συμμετέχοντες γνωρίζουν μόνο τα βασικά για τη ρητορική μίσους, τον ρατσισμό και τη διάκριση, μπορείτε να ξεκινήσετε τη δραστηριότητα ζητώντας τους να συζητήσουν αυθόρμητα για αυτές τις έννοιες.
- Εάν είναι δύσκολο για τους συμμετέχοντες να φανταστούν τέτοιες πρωτοβουλίες στο διαδίκτυο, δώστε τους κάποια παραδείγματα ως προς το πώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί το διαδίκτυο για την ανάληψη δράσης.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Μπορείτε να προσαρμόσετε τα προς συζήτηση παραδείγματα, ώστε να αντικατοπτρίζουν την πραγματική τοπική ή εθνική σας κατάσταση, ή να επιλέξετε άλλα παραδείγματα δράσης, που να είναι πιο κατάλληλα για την ομάδα σας. Μην ξεχάσετε να επιλέξετε ευρεία γκάμα πρωτοβουλιών, ώστε οι συμμετέχοντες να δουν ότι υπάρχουν πολλοί τρόποι να αναλαμβάνει κανείς δράση.

Μπορείτε επίσης να διεξάγετε αντίστροφα τη δραστηριότητα: μπορείτε να επιλέξετε διαδικτυακές δράσεις, προκειμένου να τις μελετήσουν οι ομάδες.

Στη συνέχεια, θα πρέπει να τις μετατρέψουν σε ενέργειες εκτός διαδικτύου.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Ελάτε σε επαφή με τοπικές οργανώσεις που διενεργούν αντιρατσιστικές δράσεις και καλέστε τις να μιλήσουν στους συμμετέχοντες για το έργο τους και τον τρόπο λειτουργίας τους.

Συζητήστε με τους συμμετέχοντες κατά πόσο κάποια από τις ιδέες που είχαν θα μπορούσε να γίνει πραγματικότητα και ενθαρρύνετε τους να το κάνουν! Παράλληλα, μπορείτε να δημιουργήσετε ένα blog (ιστολόγιο) για την ομάδα σας και μετά να προτείνετε να ανεβάσουν πληροφορίες για ομάδες που συχνά γίνονται στόχος ρατσισμού, με στόχο να διορθωθούν ευρέως διαδεδομένες προκαταλήψεις, καθώς και να υπογραμμιστούν οι δυσμενείς τους συνέπειες.

Ενθαρρύνετε την ομάδα να ενταχθεί στην εκστρατεία No Hate Speech Movement και να δείξει την αλληλεγγύη της προς τα θύματα της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο! Αυτό μπορούν να το κάνουν στον ιστότοπο της εκστρατείας: www.nohatespeechmovement.org. Οι συμμετέχοντες μπορούν να αναφέρουν παραδείγματα ρητορικής μίσους και να ανταλλάξουν παραδείγματα καλών πρακτικών με άλλους ακτιβιστές από διαφορετικές χώρες.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1: ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΓΗΠΕΔΟ

«Ήταν φρικτό. Πριν πάω, δεν είχα ιδέα ότι θα με επηρέαζε τόσο πολύ συναισθηματικά.»

Οπαδός ποδοσφαίρου, 22 ετών

Οι Γερμανοί οπαδοί συχνά φωνάζουν αντισημιτικά συνθήματα και τραγούδια στη διάρκεια των ποδοσφαιρικών αγώνων. Η πρωτοβουλία «Την μπάλα δεν την ενδιαφέρει ποιος την κλωτσάει» (Dem Ball Ist Egal Wer Ihn Tritt) έχει σκοπό να αντιμετωπίσει αυτό ακριβώς το φαινόμενο και έτσι πηγαίνει μέλη από διαφορετικές ποδοσφαιρικές λέσχες να επισκεφθούν το πρώην στρατόπεδο συγκέντρωσης του Άουσβιτς.

Γιατί στο Άουσβιτς; Πηγή έμπνευσης για την πρωτοβουλία υπήρξε ένα τραγούδι που τραγουδούσαν οπαδοί που έλεγε «Θα φτιάξουμε ένα υπόγειο τραίνο από το γήπεδο της Γκλάντμπαχ στο Άουσβιτς». Το «τραγούδι του Άουσβιτς» έχει πλέον καθιερωθεί σε όλη τη χώρα και ακούγεται σε όλα τα γήπεδα και τις λέσχες ποδοσφαίρου.

Η οργάνωση ξεκίνησε ένα πιλοτικό πρόγραμμα, στέλνοντας οπαδούς από 18 έως 28 ετών από διάφορες λέσχες σε ένα τριήμερο ταξίδι στα στρατόπεδα θανάτου, με στόχο να πυροδοτήσει μια ουσιαστική συζήτηση γύρω από τον αντισημιτισμό και τον ρατσισμό στο ποδόσφαιρο. Η εμπειρία έκανε τεράστια εντύπωση στους οπαδούς, πολλοί από τους οποίους στη συνέχεια μοιράστηκαν τις εντυπώσεις τους με ευρύτερα κοινά. Δημιουργήθηκαν έντυπα προς δημοσίευση στους ιστότοπους των ποδοσφαιρικών λέσχων, ενώ μια εκτεταμένη εκστρατεία των μέσων ενημέρωσης συνόδευσε την πρωτοβουλία.

(Εμπνευσμένο από την πρωτοβουλία της Οργάνωσης Amadeu Antonio)

www.amadeu-antonio-stiftung.de/eng/we-are-active/topics/against-anti-semitism/football

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2: ΤΟ «ΣΒΗΣΙΜΟ» ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΩΝ ΓΚΡΑΦΙΤΙ

Η αντιρατσιστική οργάνωση «Ποτέ Ξανά» (Never Again), με έδρα στην Κρακοβία, διοργάνωσε τοπικά δράσεις για την αντιμετώπιση των γκράφιτι με μηνύματα μίσους, σε μια εκστρατεία με σλόγκαν «Ας Βάψουμε τους Τοίχους της Κρακοβίας!» (Let's Paint The Walls Of Krakow!). Μέσα σε διάστημα ενός έτους, η οργάνωση «Ποτέ Ξανά» συνεργάστηκε με τοπικές οργανώσεις-εταίρους της, προκειμένου να εμπλέξει όσο γινόταν περισσότερους ακτιβιστές και πολίτες:

- Συγκεντρώθηκαν νέοι/νέες με στόχο να αφαιρέσουν και να καλύψουν ρατσιστικά αυτοκόλλητα και γκράφιτι.
- Απευθύνθηκε έκκληση σε ιδιοκτήτες σπιτιών να συμμετάσχουν σε ενέργειες ασπίδατος τοίχων.
- Σε σχολεία, δημιουργήθηκαν αντιρατσιστικά γκράφιτι με τη βοήθεια μαθητών και δασκάλων.
- Δημοσιογράφοι έλαβαν προσκλήσεις να καλύψουν την εκστρατεία και δημοσίευσαν σχετικά άρθρα σε τοπικές εφημερίδες και περιοδικά.

Με τον τρόπο αυτό, πολλές μεμονωμένες ενέργειες συγχωνεύτηκαν σε μία μεγάλη δράση, καταφέροντας να «περάσουν» ένα δυνατό μήνυμα:

«Αδειάστε την Κρακοβία από γκράφιτι μίσους».

www.unitedagainstracism.org/pages/thema05.htm, www.nigdywiecej.org

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 3: ΖΩΝΤΑΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Η Ζωντανή Βιβλιοθήκη είναι μια ιδέα που ανέπτυξε το Συμβούλιο της Ευρώπης, με στόχο την αντίσταση στην προκατάληψη και στη διάκριση. Μια ζωντανή βιβλιοθήκη λειτουργεί όπως ακριβώς και μια «κανονική» βιβλιοθήκη: οι επισκέπτες εξετάζουν τον κατάλογο για διαθέσιμους τίτλους, επιλέγουν. Το Βιβλίο που θέλουν να διαβάσουν και το δανειζονται για περιορισμένο χρονικό διάστημα. Αφού το διαβάσουν, επιστρέφουν το Βιβλίο στη βιβλιοθήκη, ώστε να μπορούν να το διαβάσουν και άλλοι. Εάν θέλουν, μπορούν να δανειστούν κάποιο άλλο.

Η μόνη διαφορά είναι ότι στη Ζωντανή Βιβλιοθήκη τα «βιβλία» είναι άνθρωποι και η ανάγνωση έχει αντικατασταθεί από τη συζήτηση με ένα «βιβλίο».

Η Ζωντανή Βιβλιοθήκη επιχειρεί να καταπολεμήσει την προκατάληψη διευκολύνοντας τον διάλογο ανάμεσα σε δύο «είδη» ανθρώπων: τα Βιβλία και τους Αναγνώστες. Τα Βιβλία είναι εθελοντές που είτε έχουν πέσει οι ίδιοι θύματα διακρίσεων ή που εκπροσωπούν ομάδες ή άτομα εντός της κοινωνίας που κινδυνεύουν να υποστούν καταχρήσεις, στιγματισμό, προκατάληψη ή διάκριση. Τα Βιβλία συχνά έχουν προσωπική εμπειρία διάκρισης ή κοινωνικού αποκλεισμού, που είναι πρόθυμα να μοιραστούν με τους Αναγνώστες. Ακόμα πιο σημαντικό, τα Βιβλία δίνουν στους Αναγνώστες την άδεια να συζητήσουν εις βάθος μαζί τους, με την ελπίδα ότι η οπτική τους γωνία και οι εμπειρίες τους θα τους κάνουν να αμφισβητήσουν κοινά αποδεκτές απόψεις και στερεότυπα και ως εκ τούτου θα επηρεάσουν τη στάση ζωής και τη συμπεριφορά της ευρύτερης κοινωνίας. «Μην Κρίνεις ένα Βιβλίο από το Εξώφυλλο», διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://eycb.coe.int>.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 4: ΑΓΑΠΗΣΤΕ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΜΙΣΗΣΤΕ ΤΟΝ ΡΑΤΣΙΣΜΟ

«Η μουσική μας είναι ζωντανή απόδειξη ότι διαφορετικοί πολιτισμοί μπορούν να σμίξουν - και αυτό ακριβώς κάνουν».

Το κίνημα «Αγαπήστε τη Μουσική - Μισήστε τον Ρατσισμό» (Love Music Hate Racism ή απλά LMHR) αποσκοπεί να χρησιμοποιήσει τη μουσική σαν όχημα ενάντια στον ρατσισμό και τον φασισμό σε εθνικό επίπεδο. Δημιουργήθηκε το 2002 ως απάντηση στην αύξηση του ρατσισμού και στις εκλογικές επιτυχίες του ακροδεξιού κόμματος του Ηνωμένου Βασιλείου, του British National Party (BNP). Η οργάνωση εκμεταλλεύεται την ενέργεια της μουσικής σκηνής για να τιμήσει την ποικιλομορφία και να προσελκύσει ανθρώπους σε αντιρατσιστικές και αντιφασιστικές δράσεις, καθώς και για να παροτρύνει τον κόσμο να ψηφίζει ενάντια σε φασίστες υποψήφιους στις εκλογές.

Ήδη έχουν πραγματοποιηθεί εκατοντάδες εκδηλώσεις στα πλαίσια του LMHR, από υπαίθρια φεστιβάλ μεγάλης κλίμακας έως παραστάσεις σε τοπικά μπαράκια και νυχτερινά κέντρα.

Στις εκδηλώσεις του LMHR έχουν εμφανιστεί διάσημοι καλλιτέχνες, όπως οι Ms Dynamite, Hard-Fi, Babyshambles, Akala, Get Cape Wear Cape Fly, Estelle, The View, Lethal Bizzle, Roll Deep και Basement Jaxx. Πολλά ανερχόμενα συγκροτήματα, νέοι DJs και μουσικοί παραγωγικοί έχουν επίσης συμμετάσχει σε τοπικές βραδιές LMHR ή έχουν διοργανώσει δικές τους.

<http://lovemusichateracism.com/about>

ΕΠΙΠΕΔΟ 1

ΟΜΑΔΑ
ΟΠΟΙΟΣΔΗ-
ΠΟΤΕ
ΑΡΙΘΜΟΣ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ
40'

ΜΟΙΡΑΖΟΜΑΣΤΕ ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΕΚΘΕΤΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΕΑΥΤΟΥΣ ΜΑΣ

Οι συμμετέχοντες συμπληρώνουν ένα σχεδιάγραμμα για να δείξουν τους τρόπους που προτιμούν να μοιράζονται διαδικτυακά συγκεκριμένες πληροφορίες και συζητούν τρόπους να είναι κανείς πιο προσεκτικός όταν μοιράζεται προσωπικές πληροφορίες στο διαδίκτυο.

ΘΕΜΑΤΑ	Ιδιωτική ζωή και ασφάλεια, Διαδικτυακός γραμματισμός, Κυβερνοεκφοβισμός
ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ	Επίπεδο 1
ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ	Οποιοσδήποτε αριθμός
ΔΙΑΡΚΕΙΑ	40 λεπτά
ΣΤΟΧΟΙ	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλογιστούμε διάφορα είδη διαδικτυακών «σχέσεων». • Να καταλήξουμε σε προσωπικά «ορόσημα» για το μίσος πληροφοριών και την επικοινωνία στο διαδίκτυο. • Να ενημερώσουμε ως προς τις διαδικτυακές απειλές προς την ιδιωτική ζωή και να ενημερωθούμε ως προς τις προφυλάξεις που μπορούμε να λαμβάνουμε για να προστατεύουμε την προσωπική μας ζωή και τα ανθρώπινα δικαιώματά μας στο διαδίκτυο.
ΥΛΙΚΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Αντίγραφα του σχεδιαγράμματος στη σελίδα 123 • Χαρτοπίνακας και μαρκαδόροι
ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Κάντε αρκετά αντίγραφα του σχεδιαγράμματος για όλους τους συμμετέχοντες.

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Ρωτήστε τους συμμετέχοντες τι προφυλάξεις παίρνουν ώστε να προστατεύουν την προσωπική τους ζωή από ανθρώπους που δε γνωρίζουν, για παράδειγμα σε ένα εμπορικό κέντρο. Εάν χρειάζεται, παροτρύνετέ τους με ερωτήσεις, π.χ.:
  - Φοράτε τα ίδια ρούχα που φοράτε και στην παραλία;
  - Γράφετε τον αριθμό του κινητού σας στο μέτωπό σας;
  - Λέτε σε όποιον συναντάτε τον κωδικό πρόσβασης που χρησιμοποιείτε στις διαδικτυακές σας δραστηριότητες;

2. Εξηγήστε ότι μπορεί όλα αυτά να μοιάζουν αυτονομία στην πραγματική ζωή, αλλά δεν παίρνουμε πάντα τις ίδιες προφυλάξεις στο διαδίκτυο. Ρωτήστε τους συμμετέχοντες εάν θεωρούν ότι είναι το ίδιο προσεκτικοί στο διαδίκτυο όσο είναι και εκτός αυτού, όσον αφορά την προστασία των προσωπικών τους στοιχείων. Εξηγήστε ότι μέσα από αυτήν τη δραστηριότητα θα εξετάσετε το είδος των πληροφοριών που αισθανόμαστε ότι μπορούμε άνετα να μοιραζόμαστε με διάφορους ανθρώπους στο διαδίκτυο.
3. Τοποθετήστε στον πίνακα σεμιναρίων ένα αντίγραφο του σχεδιαγράμματος από τη σελίδα 155 (ή σχεδιάστε ένα παρόμοιο) και παρουσιάστε στους συμμετέχοντες κάποια παραδείγματα, ώστε να καταλάβουν πώς πρέπει να προσεγγίσουν την άσκηση. Εξηγήστε ότι οι απαντήσεις θα πρέπει να είναι ατομικές, γιατί ο κάθε άνθρωπος μπορεί να έχει διαφορετικές πληροφορίες για τον εαυτό του που αισθάνεται ότι μπορεί να μοιραστεί.
4. Δώστε τους περίπου 15 λεπτά για να ολοκληρώσουν την άσκηση και μετά ζητήστε τους να μοιραστούν το σχεδιάγραμμά τους με δύο ή τρεις άλλους. Οι συμμετέχοντες μπορούν να περιφερθούν και να δείξουν το σχεδιάγραμμά τους στους άλλους - ή μπορείτε να επιλέξετε να τους χωρίσετε σε μικρές ομάδες, ανάλογα με τον χρόνο, τον χώρο και το μέγεθος της ομάδας.
5. Αφού συγκρίνουν τα σχεδιαγράμματά τους με μερικούς άλλους, συγκεντρώστε σύσσωμη την ομάδα για μια γενική συζήτηση.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Ξεκινήστε θέτοντας κάποιες γενικές ερωτήσεις:

- Υπήρχε κάποια πληροφορία που δεν ήσασταν προδιατεθειμένοι να μοιραστείτε με κανέναν; Ζητήστε να σας πουν τους λόγους.
- Υπήρχε κάποια πληροφορία που ήσασταν προδιατεθειμένοι να μοιραστείτε με όλους; Εξετάστε τυχόν διαφορετικές απόψεις εντός της ομάδας.
- Παρατηρήσατε καθόλου διαφορές όταν συγκρίνατε το σχεδιάγραμμά σας με των άλλων; Αν ναι, μπορείτε να εξηγήσετε τις διαφορές αυτές;
- Γιατί θεωρείτε ότι είναι σημαντικό να είμαστε προσεκτικοί όταν μοιραζόμαστε πληροφορίες για τον εαυτό μας με αγνώστους; Ποιες θα μπορούσαν να είναι οι συνέπειες;
- Γιατί θεωρείτε ότι είναι σημαντικό να είμαστε προσεκτικοί όταν μοιραζόμαστε πληροφορίες για άλλους;
- Έχει ποτέ κανείς μοιραστεί πληροφορίες για εσάς που δεν θέλατε να μοιραστεί; Θα μπορούσε αυτό να είναι παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σας; Θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν μέσα στο πλαίσιο της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο;

Ολοκληρώστε τη δραστηριότητα, ρωτώντας τους συμμετέχοντες εάν η άσκηση τους έκανε να ξανασκεφτούν τον τρόπο με τον οποίο αλληλεπιδρούν στο διαδίκτυο. Σκέφτεται κανείς να αλλάξει κάτι στον τρόπο αυτό; Με συγκεκριμένα παραδείγματα, τι θα έλεγαν οι συμμετέχοντες ότι πρέπει πάντα να τηρούμε υπόψη πριν μοιραστήμε προσωπικές πληροφορίες στο διαδίκτυο;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Μπορεί να μην υπάρχει «σωστή» απάντηση σε πολλές από τις αντιστοιχίσεις στο σχεδιάγραμμα: πολλά εξαρτώνται από τις προσωπικές προτιμήσεις του καθενός. Ωστόσο, είναι σημαντικό να προειδοποιήσετε τους συμμετέχοντες για κάποιους από τους κινδύνους που ελλοχεύουν εάν δε λαμβάνουν μέτρα ώστε να προστατεύουν την ιδιωτική τους ζωή στο διαδίκτυο. Εάν δε θίξουν οι ίδιοι το θέμα, θα πρέπει να επιμεινέτε στον κίνδυνο του κυβερνοεκφοβισμού και της οικονομικής εκμετάλλευσης. Η έλλειψη προσοχής στη διαφύλαξη της ιδιωτικότητας και της ασφάλειάς μας μπορεί να αυξήσει κατά πολύ τον κίνδυνο. Αναφερθείτε στο Κεφάλαιο 5 για περισσότερες πληροφορίες γύρω από τον Κυβερνοεκφοβισμό και την Ιδιωτική ζωή και ασφάλεια.
- Στη διάρκεια του απολογισμού, μπορεί να θελήσετε να τονίσετε ότι η προστασία των προσωπικών μας δεδομένων στο διαδίκτυο είναι σημαντική εν μέρει για λόγους ασφάλειας και εν μέρει για λόγους που άπτονται της προσωπικής ακεραιότητας / αξιοπρέπειας. Μπορεί και να μην εκθέτουμε τους εαυτούς μας σε κίνδυνο (εάν είμαστε τυχεροί) όταν αποφασίζουμε να κάνουμε βόλτες μισόγυμνοι ή όταν σχολιάζουμε άλλους με τρόπο ανόητο ή αγενή - είναι όμως πολύ πιθανό να το μετανιώσουμε αργότερα! Κάθε τι που ανεβάζουμε στο διαδίκτυο είναι πολύ πιο «μόνιμο» από τα πράγματα που κάνουμε στον μη εικονικό κόσμο και συχνά δεν μπορούμε καν να το «κατεβάσουμε» στη συνέχεια.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Παρότι το επίκεντρο αυτής της δραστηριότητας είναι πώς να προστατεύουμε την ιδιωτικότητά μας, θα μπορούσατε επίσης να διερευνήσετε θέματα σχετικά με τον σεβασμό της ιδιωτικότητας των άλλων. Για παράδειγμα, θα μπορούσατε να ρωτήσετε τους συμμετέχοντες εάν ζητούν άδεια πριν μοιραστούν πληροφορίες για άλλους και γιατί μπορεί να είναι σημαντικό να το κάνουν. Χρησιμοποιήστε κάποια από τα στοιχεία για την Ιδιωτική ζωή και ασφάλεια στο Κεφάλαιο 5, προκειμένου να μιλήσετε για τα ανθρώπινα δικαιώματα που υπεισέρχονται στο θέμα αυτό.

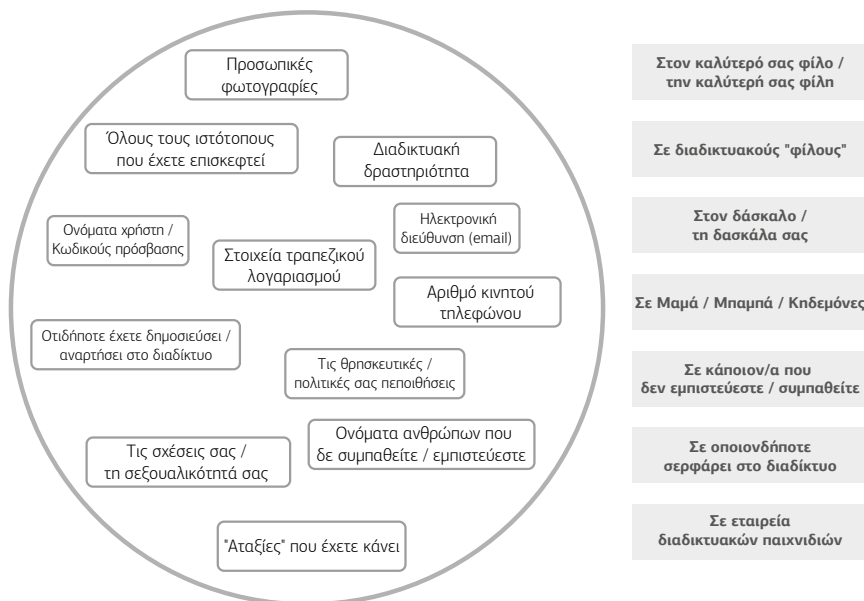
ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Οι συμμετέχοντες θα μπορούσαν να κρατήσουν σημειώσεις για όσα μοιράζονται μέσα σε μία εβδομάδα: τι είδους πληροφορίες μοιράστηκαν και με πόσο ευρύ κοινό; Δεν χρειάζεται να παρουσιάσουν λεπτομέρειες ως προς το περιεχόμενο, αλλά θα μπορούσαν να καταγράψουν τη φύση των στοιχείων που κοινοποίησαν στις ομάδες που αναφέρει το σχεδιάγραμμα (γονείς, φίλους, δάσκαλους, κλπ.). Θα μπορούσαν να κάνουν τη διάκριση ανάμεσα στις πληροφορίες που μοιράστηκαν για τον εαυτό τους και στις πληροφορίες που μοιράστηκαν για άλλους.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

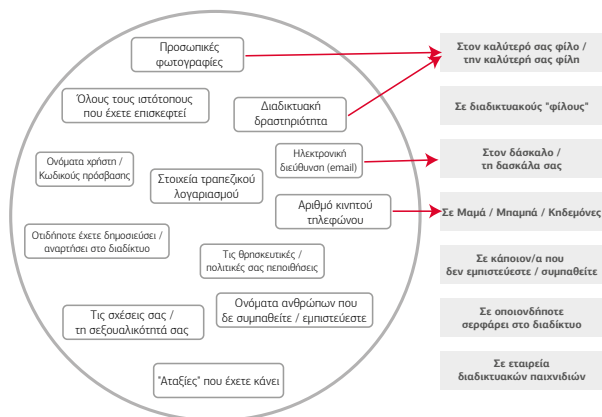
ΣΧΕΣΕΙΣ ΟΠΟΥ ΜΟΙΡΑΖΕΣΤΕ:

ΣΕ ΠΟΙΟΥΣ ΘΑ ΛΕΓΑΤΕ/ΔΕΙΧΝΑΤΕ;

Αντιστοιχίστε κάθε πρόταση από τον κύκλο με τις προτάσεις δεξιά, χρησιμοποιώντας βέλη.

Παράδειγμα:

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΟΜΑΔΑ
10-20ΔΙΑΡΚΕΙΑ
90'

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΕΠΙΘΕΣΗ

Οι συμμετέχοντες αναλαμβάνουν (πλασματικά) την ανασχεδίαση της ιστοσελίδας μιας εκστρατείας, ώστε να αντιμετωπίσουν έναν καταϊγισμό ρατσιστικών σχολίων από την τοπική κοινότητα.

ΘΕΜΑΤΑ Διαδικτυακός γραμματισμός, Στρατηγικές εκστρατείας, Ρατσισμός και διάκριση

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ Επίπεδο 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ 10-20

ΔΙΑΡΚΕΙΑ 90 λεπτά

- ΣΤΟΧΟΙ
- Να αναλογιστούμε βασικά μηνύματα για την αντιμετώπιση του ρατσισμού.
  - Να εξερευνήσουμε τρόπους αντίστασης στον ρατσισμό και στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο.
  - Να αναπτύξουμε τις απαραίτητες δεξιότητες για την παρουσίαση, επιχειρηματολογία και επικοινωνία των μηνυμάτων στο διαδίκτυο.

- ΥΛΙΚΑ
- Φύλλα χαρτοπίνακα και χρωματιστοί μαρκαδόροι / στυλό
  - Πρόσβαση στο διαδίκτυο (προαιρετικά)

- ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ
- Φωτοτυπήστε το συνοδευτικό υλικό (σελίδες 159-160).
  - Πριν την δραστηριότητα, ζητήστε από τους συμμετέχοντες να καταγράψουν κάποιους από τους «καλύτερους» και «χειρότερους» -κατά την άποψή τους- ιστότοπους (προαιρετικά).

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Εξηγήστε ότι η δραστηριότητα αυτή ασχολείται με την ανασχεδίαση του ιστότοπου μιας εκστρατείας του σχολείου. Δώστε στους συμμετέχοντες τις παρακάτω πληροφορίες ως προς το γενικότερο πλαίσιο:

Το σχολείο σας βρίσκεται σε μια περιοχή με μεγάλη κοινότητα μεταναστών. Το σχολείο είναι περήφανο για τις προσπάθειές του να καλλιεργεί καλές σχέσεις ανάμεσα στις διαφορετικές εθνικότητες, με αποτέλεσμα να είναι λίγα τα περιστατικά ρατσισμού ανάμεσα στους μαθητές. Οι σχέσεις, όμως, εκτός του σχολείου παραμένουν ταραχώδεις. Οι εθνοτικές μειονότητες πέφτουν συχνά θύμα καταχρηστικής συμπεριφοράς και βίας από τη «λευκή» πληθυσμιακή πλειονότητα, ενώ αυξάνεται ο αριθμός των νεοναζιστικών ομάδων. Η διεύθυνση του σχολείου αποφάσισε να προσπαθήσει να αντιμετωπίσει το πρόβλημα αυτό, λανσάροντας μια διαδικτυακή εκστρατεία με στόχο την ευαισθητοποίηση του κοινού ως προς την ανάγκη της ενσωμάτωσης όλων μέσα στην κοινωνία. Δημιουργήθηκε πολύ γρήγορα ένας ιστότοπος με φόρουμ για σχόλια και ερωτήσεις του κοινού. Ωστόσο, δεν υπήρξε πρόβλεψη για ανάγκη εγγραφής στο φόρουμ, με αποτέλεσμα να κατακλυστεί γρήγορα από ρατσιστικά σχόλια.

2. Δείξτε στους συμμετέχοντες τον ιστότοπο της εκστρατείας και ζητήστε τη γνώμη τους. Παρακινήστε τους με μερικές ερωτήσεις:
  - Είναι ξεκάθαρο το μήνυμα της εκστρατείας;
  - Τι γνώμη έχετε για τη γενικότερη διάταξη και τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται οι πληροφορίες;
  - Είναι καλός ιστότοπος για μια εκστρατεία; Γιατί ναι ή γιατί όχι;
3. Εξηγήστε ότι σε αυτήν την άσκηση θα πρέπει να ξανασχεδιάσουν τον ιστότοπο και, εφόσον χρειάζεται, να αναθεωρήσουν την πολιτική του φόρουμ στο διαδίκτυο. Μοιράστε το κείμενο της εργασίας (σελ. 159) και χωρίστε τους συμμετέχοντες σε ομάδες (το πολύ 6 άτομα ανά ομάδα).
4. Δώστε στις ομάδες περίπου 20 λεπτά για να συζητήσουν τις ερωτήσεις και μετά δώστε σε κάθε ομάδα από μία σελίδα του χαρτοπίνακα και χρωματιστούς μαρκαδόρους.
5. Μετά από 20 λεπτά, δώστε ακόμη ένα χαρτί από τον πίνακα και χρωματιστούς μαρκαδόρους στην κάθε ομάδα. Πείτε τους ότι έχουν άλλα 15 λεπτά για να δημιουργήσουν μια πρόχειρη μακέτα της αρχικής τους σελίδας. Προτείνετε να μοιράσουν τη δουλειά, ορίζοντας κάποια μέλη της ομάδας υπεύθυνα για το περιεχόμενο και κάποια άλλα υπεύθυνα για τη σχεδίαση (βλ. Συμβουλές για τους Συντονιστές).
6. Όταν τελειώσουν την εργασία οι ομάδες, τοποθετήστε τους ιστότοπους σε ευδιάκριτα μέρη της αίθουσας και συγκεντρώστε εκ νέου όλους τους συμμετέχοντες για τον απολογισμό.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

- Πόσο εύκολη σας φάνηκε η εργασία; Τι ήταν πιο δύσκολο και τι πήγε καλά στην ομάδα σας;
- Μείνατε ικανοποιημένοι από το τελικό σας αποτέλεσμα;
- Σε ποιο βαθμό λάβατε υπόψη το κοινό-στόχο σας κατά τη σχεδίαση της ιστοσελίδας; Κάνετε τίποτα για να προσελκύσετε τη συγκεκριμένη ομάδα; (Για παράδειγμα, υιοθετήσατε κάποιους συγκεκριμένους ύφος γραφής;)
- Σκεφτήκατε τίποτα που θα μπορούσαν να κάνουν οι επισκέπτες του ιστότοπου για να συμμετάσχουν στην εκστρατεία ή για να αλληλεπιδράσουν με τον ιστότοπο; Πόσο σημαντικό θεωρείτε ότι είναι αυτό;
- Συγκρίνετε τις διαφορετικές πολιτικές των ομάδων για το φόρουμ. Ρωτήστε τους γιατί επέλεξαν την εκάστοτε πολιτική.

- Ποια ήταν τα σημαντικότερα κριτήρια;
- Πιστεύετε ότι ο ρατσισμός είναι πρόβλημα και στην κοινότητά σας; (Ζητήστε να σας πουν τους λόγους.)
- Έχετε συναντήσει ποτέ ρατσιστική συμπεριφορά στο διαδίκτυο; Θα κάνατε τίποτα εάν όντως συναντούσατε;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Προσπαθήστε να καταγράψετε τις απόψεις των συμμετεχόντων ως προς το τι λείπει στην ιστοσελίδα της εκστρατείας του σχολείου. Θα μπορούσατε να γράψετε τις υποδείξεις σε μια σελίδα του χαρτοπίνακα με μια κάθετη γραμμή στη μέση: από τη μία πλευρά θα μπορούσατε να σημειώνετε τα «συν» και από την άλλη τα «πλην».
- Εάν προκύπτουν διαφορές απόψεων, φροντίστε να καταγραφούν και αυτές: μια ιστοσελίδα μπορεί κάλλιστα σε κάποιους να αρέσει και σε κάποιους όχι. Ίσως να είναι καλή ιδέα αυτό να το υποδείξετε όταν θα σκέφτονται το κοινό-στόχο τους και θα σχεδιάζουν τους δικούς τους ιστότοπους.
- Σίγουρα θα κάνει καλό στις ομάδες εάν έχουν περισσότερο χρόνο για να δουλέψουν. Στη φάση της σχεδίασης, μπορείτε να επιτρέψετε στους συμμετέχοντες να μπουν στο διαδίκτυο για να δουν πραγματικές ιστοσελίδες. Αυτό θα τους δώσει μια ιδέα ως προς το περιεχόμενο που μπορούν να εντάξουν στην ιστοσελίδα, καθώς και διαφορετικούς τρόπους παρουσίασης πληροφοριών.
- Όταν οι ομάδες θα αρχίσουν να δουλεύουν τη σχεδίαση, παροτρύνετέ τους να μοιράσουν τα καθήκοντα στα διάφορα μέλη της ομάδας. Παραδείγματος χάριν, κάποιοι θα μπορούσαν να ασχοληθούν με τη βελτίωση του μηνύματος της εκστρατείας, άλλοι με τον εντοπισμό πιθανών συνδέσμων (links) για άλλους ιστότοπους (sites) και οι υπόλοιποι με τη σχεδίαση αυτή καθαυτή.
- Υπενθυμίστε τους ότι το περιεχόμενο και η γλώσσα είναι εξίσου σημαντικά με την σχεδίαση!

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Μπορείτε να τροποποιήσετε την εκστρατεία ώστε να εστιάζει σε διαφορετικούς στόχους μίσους, π.χ. γυναίκες, νεαρά άτομα με αναπηρία, κάποια θρησκευτική μειονότητα ή άτομα Ρομά.

Εάν οι συμμετέχοντες έχουν καλές γνώσεις πληροφορικής, η σχεδίαση της ιστοσελίδας μπορεί να γίνει είτε με κάποιο πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου, είτε με κάποια δωρεάν υπηρεσία blogging (δημιουργία ιστολογίου), όπως είναι τα Wordpress ή Blogger. Στην περίπτωση αυτή απαιτείται περισσότερος χρόνος. Ανάλογα με τον χρόνο που έχετε στη διάθεσή σας, μπορείτε στο τέλος να ζητήσετε από τους συμμετέχοντες να αναφέρουν κάποιους από τους αγαπημένους τους ιστότοπους - και κάποιους που να μην τους αρέσουν καθόλου. Αυτό μπορεί να τους κάνει να σκεφτούν και άλλα στοιχεία που θεωρούν σημαντικά για τη σχεδίαση της σελίδας της εκστρατείας.

Επίσης, εάν υπάρχει χρόνος διαθέσιμος, η συζήτηση για την πολιτική του φόρουμ μπορεί να ξεκινήσει με τη συμμετοχή όλης της ομάδας. Μπορείτε να συντάξετε έναν κατάλογο με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα μιας πολιτικής που επιτρέπει όλα τα σχόλια και δεν απαιτεί εγγραφή.

Μπορείτε να στραφείτε στον δικτυακό τόπο της εκστρατείας No Hate Speech Movement και να τον αναλύσετε στη διάρκεια της άσκησης, σαν να ήταν η δική σας ομάδα αρμόδια για τη διεξαγωγή της Εκστρατείας.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Μετά τον απολογισμό, δώστε κάποιες πληροφορίες για την εκστρατεία No Hate Speech Movement του Συμβουλίου της Ευρώπης και ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες να περιηγηθούν στον ιστότοπο και να γίνουν μέλη της Εκστρατείας στη χώρα τους.

Τα σχέδια των ομάδων για την ιστοσελίδα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως βάση για έναν πραγματικό διαδικτυακό τόπο εκστρατείας. Θα πρέπει να γίνει συγκερασμός των ιδεών, ώστε το τελικό προϊόν να αποτελεί έργο ολόκληρης της ομάδας, και παράλληλα η ομάδα να συνεχίσει το έργο της, δημιουργώντας το περιεχόμενο του ιστότοπου. Αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει ένα πιο μακροπρόθεσμο πρότζεκτ, αλλά προϋποθέτει άτομα ικανά να αναρτήσουν το περιεχόμενο στο διαδίκτυο. Θα μπορούσαν επίσης να δημιουργήσουν μια ομαδική σελίδα σε ένα μέσο κοινωνικής δικτύωσης.

Τέλος, οι συμμετέχοντες θα μπορούσαν να διερευνήσουν πώς είναι στην πραγματικότητα οι σχέσεις ανάμεσα στις διάφορες εθνικότητες εντός της κοινότητάς τους. Ένα καλό μέρος για να ξεκινήσουν είναι οι τοπικές ΜΚΟ.

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΕΡΓΑΣΙΑ

Συζητήστε τα παρακάτω ερωτήματα με την ομάδα σας:

1. Ποιο είναι το βασικό κοινό-στόχος σας; Π.χ. νεαρά άτομα, όλα τα μέλη της τοπικής κοινότητας, μέλη εθνοτικών μειονοτήτων, μέλη της «λευκής» πλειονότητας, ... ο κόσμος όλος;
2. Ποιος είναι ο στόχος της εκστρατείας σας και πώς μπορούν οι άνθρωποι να πάρουν ενεργά μέρος σε αυτήν;
3. Ποια είναι η πολιτική σας για τη δημοσίευση σχολίων;
  - Θα πρέπει να ζητείται εγγραφή από τους ανθρώπους ώστε να ανεβάσουν κάποιο σχόλιο;
  - Ποια είναι η πολιτική του φόρουμ σας: μπορούν όλοι να δημοσιεύουν οτιδήποτε ή υπάρχουν κάποια σχόλια που δεν επιτρέπονται;

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

Γυμνάσιο του Μίντλφιλντ

Εκστρατεία για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της μακροπρόθεσμης κατανόησης μεταξύ εθνικοτήτων

Το Φόρουμ

Μπορείτε να πείτε ό,τι θέλετε στο φόρουμ αυτό. Πιστεύουμε στην ελευθερία της έκφρασης!

Δημοφιλείς συζητήσεις:

- Σας αρέσει αυτό που κάνουμε; 7.345 σχόλια
- Ας καθαρίσουμε τα σχολεία μας (υπογράψτε εδώ) 3.231 σχόλια
- Τραβάτε σπίτια σας **** 3.123 σχόλια
- Λευκοί ενάντια στη μικτή εκπαίδευση 2.898 σχόλια
- Συγχαρητήρια Μίντλφιλντ! 1.002 σχόλια
- Άντε *** Δεν σας είπαμε εμείς να έρθετε εδώ 976 σχόλια
- Πώς να μάθετε αφού δεν έχετε μυαλό 535 σχόλια
- Λίστα υπογραφών των γονέων ενάντια στον ρατσισμό 812 σχόλια

Το blog μας

Το Γυμνάσιο του Μίντλφιλντ δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη διαπολιτισμική κατανόηση μέσα σε ένα υγιές μαθησιακό περιβάλλον. [Διαβάστε περισσότερα](#)

Κατά την τελευταία Διαβούλευση για τη Θετική Διάκριση σε Φορείς Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, το Μίντλφιλντ υποβάλλει προσωρινή έκθεση στην Επιτροπή Φυλετικής Ισότητας. [Διαβάστε περισσότερα](#)

Άλλες ενότητες

- Ανακοίνωση από τον Διευθυντή του Γυμνασίου
- Ανακοίνωση από τις τοπικές αρχές
- Επίσημα έγγραφα
- Οικονομικοί δείκτες
- Στατιστικά στοιχεία και βάση δεδομένων

Σχετικά με την εκστρατεία

Η εκστρατεία μας αποσκοπεί να προωθήσει τη δια-εθνική κατανόηση τόσο στο σχολείο όσο και στην τοπική κοινότητα. Υιοθετήσαμε μια ενεργητική προσέγγιση για την ανάπτυξη ενός μαθησιακού περιβάλλοντος θετικού προς όλους τους μαθητές, ανεξαρτήτως φυλής, εθνοτικής προέλευσης, θρησκευτικών πεποιθήσεων ή πολιτισμικής ταυτότητας. [Διαβάστε περισσότερα](#)

ΕΠΙΠΕΔΟ 1

ΟΜΑΔΑ
10-20

ΔΙΑΡΚΕΙΑ
60'

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΑ ΠΡΟΦΙΛ

Η δραστηριότητα διεξάγεται σε ένα φανταστικό φόρουμ του διαδικτύου. Ζητείται από τους συμμετέχοντες να χαιρετήσουν ο ένας τον άλλο σύμφωνα με συχνά στερεότυπα για συγκεκριμένες ομάδες. Χρησιμοποιούν τη δραστηριότητα για να χαράξουν κάποιες κατευθυντήριες οδηγίες για τις αλληλεπιδράσεις στο διαδίκτυο.

ΘΕΜΑΤΑ Ρατσισμός και διάκριση, Διαδικτυακός γραμματισμός, Δημοκρατία και Συμμετοχή

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ Επίπεδο 1

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ 10-20

ΔΙΑΡΚΕΙΑ Μέρος 1ο: 35 λεπτά
Μέρος 2ο: 25 λεπτά

- ΣΤΟΧΟΙ
- Να συζητήσουμε για την προκατάληψη και τη ρητορική μίσους ενάντια σε συγκεκριμένες ομάδες.
  - Να εξετάσουμε τις διαφορές ανάμεσα στην αλληλεπίδραση στο διαδίκτυο και εκτός αυτού.
  - Να θεσπίσουμε κατευθυντήριες οδηγίες για τις αλληλεπιδράσεις στο διαδίκτυο.

- ΥΛΙΚΑ
- Κολλητική ταινία
  - Χαρτιά και στυλό (και φάκελοι ή κάτι άλλο σκληρό για να ακουμπάει το χαρτί)
  - Χαρτοπίνακας και μαρκαδόροι
  - Χώρος για να περιφέρονται οι συμμετέχοντες

- ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ
- Δημιουργήστε αρκετά «προφίλ» για όλους όσοι θα συμμετάσχουν στην ομάδα (χρησιμοποιήστε τα προφίλ στη σελίδα 165 ή δημιουργήστε δικά σας).
  - Γράψτε το κάθε προφίλ σε ένα χαρτί (μεγέθους περίπου A5) και προετοιμάστε κομμάτια κολλητικής ταινίας για να κολλήσετε τα χαρτιά στις πλάτες των συμμετεχόντων.
  - Κάντε για κάθε συμμετέχοντα από ένα αντίγραφο του ορισμού της ρητορικής μίσους από το Συμβούλιο της Ευρώπης.
  - Θα χρειαστείτε αρκετό χώρο, ώστε οι συμμετέχοντες να μπορούν να μετακινούνται ελεύθερα.

ΟΔΗΓΙΕΣ

ΜΕΡΟΣ 10: ΣΤΟ ΦΟΡΟΥΜ (15 ΛΕΠΤΑ)

1. Πείτε στους συμμετέχοντες να φανταστούν ότι είναι στο διαδίκτυο, σε ένα φόρουμ για ποδόσφαιρο (ή μπάσκετ ή κάποιο άλλο άθλημα). Εξηγήστε ότι θα δοθεί σε όλους ένα νέο «προφίλ», κάποιου ατόμου που στη συνέχεια θα εκπροσωπούν. Όμως, κανείς δε θα ξέρει τι είναι γραμμένο στο δικό του/της προφίλ!
2. Πείτε στους συμμετέχοντες ότι κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας θα πρέπει να παρουσιαστούν και να χαιρετήσουν τους υπόλοιπους. Οι συζητήσεις θα πρέπει να είναι σύντομες: οι συμμετέχοντες πρέπει να προσπαθήσουν να χαιρετήσουν όσο γίνεται περισσότερους άλλους επισκέπτες του φόρουμ μπορούν μέσα στον χρόνο που έχουν.
3. Εξηγήστε ότι ο στόχος της άσκησης είναι να εξετάσετε τις συνήθειες αντιλήψεις και προκαταλήψεις γύρω από διαφορετικές ομάδες της κοινωνίας. Όταν συναντούν τους άλλους, οι συμμετέχοντες θα πρέπει να σκεφτούν τι θα μπορούσε να πει κάποιος (διαδικτυακά) σε άτομα με τέτοιο προφίλ-ταυτότητα, όπως, παραδείγματος χάριν, σε ένα άτομο με αναπηρία σε ένα αθλητικό φόρουμ, ή σε έναν μαύρο Αφρικανό, ή σε μια μεγαλύτερη γυναίκα, κλπ. Οι συμμετέχοντες καλό είναι να μην προσπαθήσουν να συναστραφούν με τους άλλους όπως θα έκαναν φυσιολογικά, αλλά να σκεφτούν τι είδους απόψεις «κυκλοφορούν» στο διαδίκτυο και να προσπαθήσουν να τις εκπροσωπήσουν. Τα άσχημα σχόλια επιτρέπονται: κανείς μετά δε θα θεωρηθεί υπεύθυνος για σχόλια που έκανε κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας.
4. Κολλήστε μια ταυτότητα στην πλάτη του κάθε συμμετέχοντα, χωρίς να τους αφήσετε να τη δουν. Δώστε σε όλους ένα χαρτί και ένα μολύβι, για να σημειώσουν τις λέξεις που θα χρησιμοποιήσουν οι άλλοι για την ταυτότητά τους.
5. Τώρα, καλέστε τους να τριγυρίσουν στον χώρο. Αφήστε περίπου 10 λεπτά για συναντήσεις και χαιρετισμούς. Όσο θα τριγυρνούν, ζητήστε από τους συμμετέχοντες να σημειώσουν κάποιες από τις λέξεις που χρησιμοποιούν συχνότερα οι άλλοι όταν τους χαιρετούν. Μετά από 10 λεπτά, πείτε στους συμμετέχοντες να σταματήσουν, να βγάλουν την ταυτότητά τους και να έρθουν για τον απολογισμό..

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (20 ΛΕΠΤΑ)

Βεβαιωθείτε ότι οι συμμετέχοντες έχουν «βγει» από τον ρόλο τους πριν προχωρήσετε στον απολογισμό: ξεκινήστε ζητώντας τους να πουν όλοι το αληθινό τους όνομα και κάτι για τον εαυτό τους. Μετά χρησιμοποιήστε κάποιες από τις ακόλουθες ερωτήσεις.

- Μπόρεσε κανείς να μαντέψει στοιχεία για το προφίλ του; Ζητήστε τους να σας εξηγήσουν τους λόγους και να αναφέρουν κάποιες από τις λέξεις που χρησιμοποίησαν οι άλλοι για να τους χαιρετήσουν.
- Ευχαριστήθηκε κανείς την άσκηση; Υπάρχει κάποιος που δεν του άρεσε; Γιατί;
- Προτείνετε στους συμμετέχοντες να δουν τα προφίλ τους.
- Παραξενεύτηκε κανείς από τις λέξεις που χρησιμοποιήθηκαν για να τον/την χαιρετήσουν;
- Πιστεύετε ότι τα προφίλ ήταν «ρεαλιστικά»; Οι άνθρωποι αναρτούν συνήθως τέτοιου είδους πληροφορίες σε δημόσια προφίλ;

- Πόσο εύκολο ήταν να μιλήσετε άσχημα στους άλλους; Ήταν πιο εύκολο να σκεφτείτε άσχημα λόγια για κάποια προφίλ;
- Πιστεύετε ότι θα ήταν πιο εύκολο να μιλήσετε άσχημα εάν ήσασταν στο διαδίκτυο, εάν δηλαδή το άλλο άτομο δεν ήταν μπροστά σας; Γιατί είναι πιθανό να αλλάζει κάτι αυτό;

ΜΕΡΟΣ 2^ο: ΘΕΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ (25 ΛΕΠΤΑ)

1. Μιλήστε στους συμμετέχοντες για την εκστρατεία του Συμβουλίου της Ευρώπης ενάντια στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο και δώστε τους τον παρακάτω ορισμό της ρητορικής μίσους.

Ο όρος «ρητορική μίσους» καλύπτει κάθε μορφή έκφρασης που διαδίδει, υποκινεί, προωθεί ή δικαιολογεί το φυλετικό μίσος, την ξενοφοβία, τον αντισημιτισμό ή άλλες μορφές μίσους που στηρίζεται στη μισαλλοδοξία, όπως: μισαλλοδοξία που εκφράζεται μέσα από επιθετικό εθνικισμό και εθνοκεντρισμό, διάκριση και εκθροικότητα κατά μειονοτήτων, μεταναστών και ανθρώπων μεταναστευτικής καταγωγής..

(Επιτροπή Υπουργών, Συμβούλιο της Ευρώπης)

2. Ζητήστε να σας πουν τις απόψεις τους για τα παρακάτω ερωτήματα και εξηγήστε τους ότι θα τα συζητήσετε περαιτέρω σε ομάδες:
  - Θεωρείτε ότι πρέπει να επιτρέπεται η ρητορική μίσους στο διαδίκτυο;
  - Γιατί οι άνθρωποι εκφράζουν διαδικτυακά ρητορική μίσους προς άλλους;
  - Τι θα προτεινάτε εσείς ως τρόπο επίβλεψης των σχολίων σας, ώστε να μην είναι προσβλητικά για άλλους;
3. Εξηγήστε ότι οι συμμετέχοντες θα εργαστούν σε μικρές ομάδες (4-5 άτομα), ώστε να ορίσουν μια σειρά από κατευθυντήριες οδηγίες για τις δραστηριότητες στο διαδίκτυο. Δώστε τους περίπου 10 λεπτά για αυτήν την εργασία και μετά ξανασυγκεντρώστε τις επιμέρους ομάδες για να εξετάσετε τις διάφορες προτάσεις.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

- Θα θέλατε να σχολιάσετε τις διάφορες προτάσεις; Μήπως οι άλλοι θυμήθηκαν πράγματα που είχατε ξεχάσει;
- Πιστεύετε ότι είναι εφικτό να τηρείτε τις κατευθυντήριες οδηγίες σας;

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ

- Η επιλογή των ταυτοτήτων είναι ιδιαίτερα σημαντική στην άσκηση αυτή: ίσως προτιμήσετε να προσαρμόσετε τα ονόματα ή κάποια προφίλ ούτως ώστε να είναι πιο κατάλληλα για την ομάδα σας. Όταν θα μοιράζετε τα προφίλ στους συμμετέχοντες, βεβαιωθείτε ότι δε δίνετε σε κανέναν προφίλ που να θυμίζει την πραγματική του ταυτότητα.
- Μπορείτε, εάν θέλετε, να λέτε στους συμμετέχοντες τα «ονομάτά τους», όταν θα τους δίνετε το προφίλ. Μην τους δώσετε καμία άλλη πληροφορία - και παροτρύνετέ τους να μη ζητήσουν από τους υπόλοιπους να τους πουν τι γράφει το προφίλ τους.

- Όταν θα τους εξηγήετε για το φόρουμ, ενθαρρύνετέ τους να συνδυάσουν θετικούς ή ουδέτερους χαιρετισμούς με κάποιους αρνητικούς. Πείτε τους ότι όλα τα σχόλια θα πρέπει να βασίζονται αποκλειστικά σε αυτά που γράφει το προφίλ και όχι σε οτιδήποτε γνωρίζουν για το πραγματικό πρόσωπο. Ίσως είναι χρήσιμο να τους δώσετε μερικά παραδείγματα πριν ξεκινήσετε τη δραστηριότητα, όπως:
  - «Γεια σου παιχταρά!»
  - «Συγγνώμη, αλλά εδώ δεν είναι μέρος για ανθρώπους σαν εσένα!»
  - «Ένας εξωγήινος - τι δουλειά έχεις εσύ εδώ;»
- Μετά την άσκηση, σιγουρευτείτε ότι δεν έχει πληγωθεί ή προσβληθεί ο «πραγματικός» εαυτός κανενός από κάτι που του είπαν κατά την άσκηση. Ίσως να είναι σημαντικό να αντιμετωπιστούν απευθείας κάποια αρνητικά σχόλια: ρωτώντας, για παράδειγμα, οποιονδήποτε έκανε προσβλητικά σχόλια εάν όντως πιστεύει κάτι τέτοιο για τον άλλο.
- Ίσως βοηθήσει να υπάρχουν λίγα τραπέζια στην αίθουσα, σε περίπτωση που οι συμμετέχοντες δυσκολεύονται να κρατούν σημειώσεις περπατώντας. Διαφορετικά, μπορείτε να έχετε κάποιους παρατηρητές, οι οποίοι δε θα συμμετέχουν στις δραστηριότητες αλλά θα σημειώνουν τι λένε οι υπόλοιποι (και τυχόν αντιδράσεις). Όταν ολοκληρώσουν τις κατευθυντήριες οδηγίες τους οι ομάδες, μπορείτε να τις «εκθέσετε» στον χώρο, ώστε να μπορούν όλοι να τις δουν.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Μπορείτε να πραγματοποιήσετε τη δραστηριότητα αυτή σαν γραπτή άσκηση. Θα πρέπει να κάνετε 3 ή 4 αντίγραφα των προφίλ στη σελίδα 165 και να τα κόψετε σε καρτέλες. Αφού δώσετε στον καθένα το προφίλ του (στην πλάτη), μοιράστε τους στην τύχη 3 ή 4 καρτέλες. Στο πίσω μέρος της κάθε καρτέλας θα πρέπει να γράψουν τον χαιρετισμό τους. Στη συνέχεια, οι καρτέλες θα δοθούν στο άτομο με το προφίλ αυτό.

Η μέθοδος αυτή αντικατοπτρίζει καλύτερα τη σχετική ανωνυμία που έχουν οι άνθρωποι στο διαδίκτυο, αλλά μπορεί να διαρκέσει λίγο περισσότερο.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Οι συμμετέχοντες θα μπορούσαν να συνεχίσουν να εργάζονται πάνω στις κατευθυντήριες γραμμές και να θεσπίσουν έναν ενιαίο κατάλογο για το σύνολο της ομάδας. Σε μεταγενέστερο χρόνο, μπορείτε να επανέλθετε στις κατευθυντήριες και να ρωτήσετε τους συμμετέχοντες εάν καταφέρνουν να τις τηρούν. Μπορείτε να μοιραστείτε τις κατευθυντήριες, μέσα από τον δικτυακό τόπο της εκστρατείας No Hate Speech Movement. Επίσης, μπορείτε να τις συζητήσετε διαδικτυακά με άλλα νεαρά άτομα στην ιστοσελίδα «Πάρτε μέρος στη συζήτηση» (Join the Discussion) της Εκστρατείας, www.nohatespeechmovement.org. Εάν εντοπίσατε έντονες προκαταλήψεις ενάντια σε συγκεκριμένες ομάδες, ίσως θελήσετε να τις αντιμετωπίσετε μέσα από πιο στοχευμένες δραστηριότητες. Ανατρέξτε στην Εκπαιδευτική Εργαλειοθήκη (Education Pack) και Compass για δραστηριότητες που καταπολεμούν τις προκαταλήψεις και τις διακρίσεις. Για περισσότερες πληροφορίες: www.coe.int/compass

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Άννα (Θ)
Ηλικία: 19
Λεσβία

Πέτρος (Α)
Ηλικία: 9
Του αρέσουν τα
διαδικτυακά παιχνίδια

Μιγκέλ (Α)
Ηλικία: 16
Εθνικός πρωταθλητής
μαθηματικών

Στέφανος (Α)
Ηλικία: 33
Προπονητής ποδοσφαίρου

Χιούγκο (Α)
Ηλικία: 21
Από την Βενεζουέλα

Χρήστος (Α)
Ηλικία: 43
Τροχονόμος

Δάφνη (Θ)
Ηλικία: 65
Έχει δική της επιχείρηση

Άμλιν (Α)
Ηλικία: 27
Από τη Σομαλία

Σόνια (Θ)
Ηλικία: 33
Άνεργη

Χατζής (Α)
Ηλικία: 23
Ρομά

Σάσα (Α)
Ηλικία: 26
Κομμωτής

Μίνα (Θ)
Ηλικία: 30
Μάγαιρας

Ειρήνη (Θ)
Ηλικία: 28
Άτομο με μαθησιακές
δυσκολίες

Κώστας (Α)
Ηλικία: 31
Μάρτυρας του Ιεχωβά

Νικόλ (Θ)
Ηλικία: 12
Κωφή

Λένα (Θ)
Ηλικία: 13
Παίζει στην ποδοσφαιρική
ομάδα του σχολείου

Ριχάρδος (Α)
Ηλικία: 72
Ομοφυλόφιλος

Λεωνίδας (Α)
Ηλικία: 21
Επαγγελματίας παίκτης
τένις

Γιώργος (Α)
Ηλικία: 26
Βετεράνος πολέμου
(με αναπηρία)

Σαμ (Α)
Ηλικία: 29
Ιμάμης (Μουσουλμάνος
ιερέας)

Τάσος (Α)
Ηλικία: 37
Κοινωνικός λειτουργός

**NO HATE
SPEECH
MOVEMENT**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

5.1 Ρητορική μίσους στο διαδίκτυο	168
5.2 Ανθρώπινα δικαιώματα	176
5.3 Ελευθερία της έκφρασης.	182
5.4 Ρατσισμός και διάκριση.	189
5.5 Ιδιωτική ζωή και ασφάλεια	195
5.6 Δημοκρατία και συμμετοχή	199
5.7 Στρατηγικές εκστρατείας	205
5.8 Διαδικτυακός γραμματισμός	209
5.9 Κυβερνοεκφοβισμός	220
5.10 Το Συμβούλιο της Ευρώπης και η ρητορική μίσους στο διαδίκτυο	225

5.1 ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

(...) ο όρος «ρητορική μίσους» ερμηνεύεται με τρόπο που καλύπτει κάθε μορφή έκφρασης που διαδίδει, υποκινεί, προωθεί ή δικαιολογεί το φυλετικό μίσος, την ξενοφοβία, τον αντισημιτισμό ή άλλες μορφές μίσους που στηρίζεται στη μισαλλοδοξία, όπως: μισαλλοδοξία που εκφράζεται μέσα από επιθετικό εθνικισμό και εθνοκεντρισμό, διάκριση και εχθρικότητα κατά μειονοτήτων, μεταναστών και ανθρώπων μεταναστευτικής καταγωγής.

Συμβούλιο της Ευρώπης, Επιτροπή Υπουργών, Σύσταση αρ. (97) 20

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ

Η ρητορική μίσους σπάνια είναι ένα ζήτημα άσπρου ή μαύρου, ναι ή όχι. Οι απόψεις ποικίλλουν, τόσο ως προς το πώς θα πρέπει να την κατηγοριοποιούμε, όσο και ως προς το πώς θα πρέπει να την αντιμετωπίζουμε. Εν μέρει, ο λόγος για τη διαφορά των απόψεων είναι ότι οι περισσότεροι άνθρωποι θεωρούν τα δύο αυτά αλληλένδετα: εάν κάτι εμπίπτει στην κατηγορία της ρητορικής μίσους, τότε δικαιολογεί την ανάληψη δράσης. Εάν όχι, υποθέτουμε ότι είναι αποδεκτό ή ότι πρέπει, τουλάχιστον, να γίνεται ανεκτό. Αυτό σημαίνει ότι ο προσδιορισμός που χρησιμοποιούμε μας υποδεικνύει ταυτόχρονα πότε πρέπει να δράσουμε. Κάποιοι άνθρωποι αμφισβητούν την ορθότητα της δράσης ενάντια στη ρητορική μίσους, επειδή θεωρούν ότι αποτελεί ανεπίτρεπτο περιορισμό της ελευθερίας της έκφρασης. Για τον λόγο αυτό, χρησιμοποιούν τον όρο «ρητορική μίσους» για να χαρακτηρίσουν τα χειρότερα δυνατά περιστατικά, όπως τις άμεσες απειλές ενάντια στη ζωή ή την ασφάλεια κάποιου.

Το παρόν εγχειρίδιο βασίζεται στον ορισμό του Συμβουλίου της Ευρώπης, που προσδίδει σαφώς ευρύτερη έννοια στη ρητορική μίσους. Η προσέγγιση που υιοθετούν αυτές οι σελίδες επίσης συμφωνεί με την ιδέα ότι «κάτι πρέπει να γίνεται» για οτιδήποτε εμπίπτει στον ορισμό αυτό. Από την άλλη, είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι το να «γίνεται κάτι» δε σημαίνει αναγκαστικά να περιορίζεται η έκφραση, ούτε να απαγορεύεται: υπάρχουν πολλοί άλλοι τρόποι αντιμετώπισης και απάντησης! Οι βοηθητικές πληροφορίες γύρω από τις στρατηγικές εκστρατείας εμβαθύνουν περαιτέρω στο ερώτημα αυτό.

Η τελευταία ενότητα του παρόντος κεφαλαίου εξετάζει τρόπους κατηγοριοποίησης και αξιολόγησης της ρητορικής μίσους.

Ωστόσο, πριν από αυτό, τίθεται το ερώτημα γιατί ή κατά πόσο χρήζει αντιμετώπισης η ρητορική μίσους στο διαδίκτυο. Κάποιοι θεωρούν ότι «το διαδίκτυο θα βρει τη λύση μόνο του» και ότι θα πρέπει να αφήσουμε εντελώς ελεύθερο τον λόγο, τουλάχιστον σε αυτόν τον χώρο.

Ο ορισμός της ρητορικής μίσους από το Συμβούλιο της Ευρώπης προβλέπει «κάθε μορφή έκφρασης», με άλλα λόγια όχι μόνο τον λόγο, αλλά και εικόνες, βίντεο και κάθε άλλο είδος δραστηριότητας στο διαδίκτυο. Επομένως, και το κυβερνομίσος είναι ρητορική μίσους.

ΓΙΑΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΑΙ Η ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ;

Η ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ ΠΛΗΓΩΝΕΙ

Οι λέξεις πληγώνουν και το μίσος επίσης πληγώνει! Η ρητορική μίσους είναι ένα σοβαρό πρόβλημα που μπορεί να αποτελέσει παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η ρητορική μίσους στο διαδίκτυο δεν είναι λιγότερο σοβαρή από τη ρητορική μίσους εκτός διαδικτύου, αλλά συχνά είναι πιο δύσκολο να εντοπιστεί και να αντιμετωπιστεί.

ΟΙ ΣΤΑΣΕΙΣ ΖΩΗΣ ΓΕΝΝΟΥΝ ΠΡΑΞΕΙΣ

Η ρητορική μίσους είναι επικίνδυνη όχι μόνο επειδή είναι από μόνη της επιβλαβής, αλλά και επειδή μπορεί να οδηγήσει σε ακόμα σοβαρότερες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένης της σωματικής βίας. Όταν «αφήνεται», η διαδικτυακή ρητορική μίσους εξαπλώνεται και στον «πραγματικό» κόσμο, υποδαυλίζοντας περαιτέρω τις φυλετικές εντάσεις, καθώς και άλλες μορφές διάκρισης και καταχρηστικής συμπεριφοράς. Η δυνατότητα της γρήγορης διάδοσης του μίσους στον εικονικό κόσμο αυξάνει ακόμα περισσότερο την ικανότητά του να βλάψει.

Η ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΛΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΑΠΟ ΑΠΛΑ «ΛΟΓΙΑ»

Το διαδίκτυο μάς επιτρέπει να επικοινωνούμε γρήγορα, με πολλούς τρόπους, όπως για παράδειγμα μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τα διαδικτυακά παιχνίδια, αλλά και πολύ συχνά ανώνυμα. Το διαδικτυακό μίσος μπορεί εξάλλου να εκφραστεί και μέσα από βίντεο και φωτογραφίες, όχι μόνο μέσα από ένα κλασικό κείμενο. Μια οπτική προσέγγιση ή η χρήση πολυμέσων συχνά μπορεί να έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο σε συνειδητές και υποσυνείδητες συμπεριφορές.

Με πόσους τρόπους μπορεί κανείς να «μισεί» στο διαδίκτυο; Με ένα τραγούδι, ένα βίντεο, ένα tweet, ένα κόμικ, μια «πειραγμένη» εικόνα...

ΤΟ ΜΙΣΟΣ ΣΤΟΧΕΥΕΙ ΤΟΣΟ ΑΤΟΜΑ ΟΣΟ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ

Όντως, το διαδικτυακό μίσος απευθύνεται σε ομάδες - και στόχοι τείνουν να είναι εκείνες οι ομάδες που είναι ήδη ευάλωτες με κάποιον τρόπο, όπως οι αιτούντες άσυλο, οι θρησκευτικές μειονότητες ή τα άτομα με αναπηρία. Από την άλλη, όλο και περισσότερο το διαδικτυακό μίσος στοχεύει μεμονωμένους ανθρώπους. Οι συνέπειες μερικές φορές είναι μοιραίες, όπως σε αρκετές περιπτώσεις που έχουν αναφερθεί, όπου ο κυβερνοεκφοβισμός οδήγησε σε αυτοκτονία. Η ρητορική μίσους επίσης αποτελεί απειλή για την ασφάλεια και την αυτοπεποίθηση οποιουδήποτε ταυτίζεται με κάποιον στόχο της ρητορικής μίσους.

Έχετε πει πράγματα στο διαδίκτυο που δε θα λέγατε κατά πρόσωπο; Υπάρχει περίπτωση να το κάνατε εάν πιστεύατε ότι δε θα σας αναγνώριζε κανείς;

ΤΟ ΙΝΤΕΡΝΕΤ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΥΚΟΛΟ ΝΑ ΕΛΕΓΧΕΤΑΙ

Η ρητορική μίσους είναι πιο ανεκτή στο διαδίκτυο από ό,τι εκτός αυτού, όπου επίσης υπόκειται λιγότερο σε ελέγχους. Επίσης, είναι πιο εύκολο (και λιγότερο ριψοκίνδυνο) για τους «μισούντες» να κακομεταχειρίζονται τους άλλους στο διαδίκτυο παρά εκτός αυτού, κυρίως επειδή συχνά οι άνθρωποι μπορούν να κρυφτούν πίσω από μια μάσκα ανωνυμίας.

ΟΙ ΡΙΖΕΣ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΜΙΣΟΥΣ ΠΑΝΕ ΒΑΘΙΑ

Οι στάσεις ζωής και οι κοινωνικές εντάσεις που προκαλούν τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο είναι βαθιά ριζωμένες στην κοινωνία και συνήθως είναι οι ίδιες που οδηγούν σε ρητορική μίσους και εκτός του διαδικτύου. Αντιμετωπίζοντας το μίσος στο διαδίκτυο, παλεύουμε ταυτόχρονα να μειώσουμε τα περιστατικά μίσους εκτός του διαδικτύου.

ΤΟ ΙΝΤΕΡΝΕΤ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΝΗΣΙ

Η ηλεκτρονική δραστηριότητα αποτελεί ένα τεράστιο -και διαρκώς αυξανόμενο- κομμάτι της σύγχρονης κοινωνίας, αλλά δεν πρέπει να θεωρείται ένα «ξεχωριστό βασίλειο», όπου δεν χρειάζεται να εφαρμόζονται οι συνήθεις κανόνες ανθρώπινης συμπεριφοράς. Η εικονική οντότητα του καθενός είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την «πραγματική» του υπόσταση. Οι δύο τομείς της ζωής μας δεν είναι ξεχωριστοί: πολύ απλά, ο εικονικός κόσμος έχει γίνει σημαντικό μέρος του πραγματικού. Η διαδικτυακή ρητορική μίσους έχει συχνά επιπτώσεις στην καθημερινή ζωή: άλλωστε, οι άνθρωποι, τα συναισθήματα, οι εμπειρίες και οι δυναμικές είναι όλα ίδια, εντός και εκτός διαδικτύου.

ΤΟ ΙΝΤΕΡΝΕΤ ΕΙΝΑΙ ΑΚΟΜΑ ΝΕΟ!

Από πολλές απόψεις, κατανοούμε τον εικονικό κόσμο με τρόπο λιγότερο προηγμένο από ό,τι τον μη εικονικό κόσμο, ενώ λιγότερο προηγμένοι είναι και οι νόμοι και κανονισμοί αναφορικά με το τι θεωρείται αποδεκτό ή μη γενικότερα. Πρέπει να εξετάζουμε τις δραστηριότητες στο διαδίκτυο μέσα από το ίδιο πρίσμα αξιών που μας καθοδηγούν και στις δραστηριότητές μας εκτός διαδικτύου. Επίσης, πρέπει να υπόκεινται στην ίδια νομοθεσία και, πιο συγκεκριμένα, πρέπει να διέπονται από το υπάρχον δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ΤΟ ΙΝΤΕΡΝΕΤ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΚΑΛΥΤΕΡΟ

Το διαδίκτυο δεν είναι τίποτα περισσότερο - αλλά και τίποτα λιγότερο - από ό,τι το κάνουν οι άνθρωποι. Όπως και στην πραγματική κοινωνία, εάν κάποιες συμπεριφορές γίνουν «αποδεκτές», δηλαδή ο κανόνας, είναι πολύ πιθανό να επικρατήσουν. Χρειαζόμαστε ένα όραμα ως προς το ποιες θα θέλαμε να είναι οι αποδεκτές συμπεριφορές στο διαδίκτυο. Επιπλέον, χρειάζεται να δουλέψουμε για να είναι αυτές οι συμπεριφορές αποδεκτές και όχι άλλες. Αυτό σημαίνει ότι, ως πολίτες και ως νέοι/νέες κάθε ηλικίας, πρέπει επίσης να ενδιαφερθούμε για τη διακυβέρνηση του διαδικτύου, πώς γίνεται και γιατί κάποια πράγματα επιτρέπονται, ενώ άλλα όχι.

Κάποια φόρουμ ή ιστότοποι έχουν τη δική τους «κουλτούρα».

Πώς μπορούν οι νέοι άνθρωποι να συμβάλλουν στη δημιουργία της «ιντερνετικής κουλτούρας» που προτιμούν;

ΟΙ ΜΥΘΟΙ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΤΙΜΩΡΗΣΙΑΣ

Η ρητορική μίσους διαδίδεται και διογκώνεται στο διαδίκτυο, επειδή υποτιμούμε τις καταστρεπτικές συνέπειες που έχει στους ανθρώπους, αλλά και επειδή έχουν επικρατήσει δύο μύθοι γύρω από τις ηλεκτρονικές κοινωνικές επαφές: ο μύθος της ατιμωρησίας και ο μύθος της ανωνυμίας. Για οτιδήποτε γίνεται στο διαδίκτυο μπορεί να εντοπιστεί ο συγγραφέας ή ο λειτουργός του: εξαρτάται μόνο από το πόσο θέλουν να επιμείνουν οι διωκτικές αρχές. Η εντύπωση, όμως, ότι μπορεί κάποιος να δημοσιεύσει ή να αναδημοσιεύσει ηλεκτρονικό περιεχόμενο ρητορικής μίσους χωρίς να αφήσει «ίχνη», καθιστά πιο εύκολη την έκφραση μίσους από ό,τι εάν ο δράστης γνωρίζει ότι όλος ο κόσμος θα έχει πρόσβαση στο όνομά του.

Η ανωνυμία δημιουργεί ταυτόχρονα μια αίσθηση ατιμωρησίας: οι άνθρωποι πίσω από τη ρητορική μίσους μπορεί να ξέρουν ότι οι πράξεις τους είναι παράνομες, άδικες ή ανήθικες, αλλά είναι σίγουροι ότι δε θα τους συμβεί τίποτα. Η ατιμωρησία είναι επίσης μύθος, γιατί η ρητορική μίσους στο διαδίκτυο μπορεί να αποτελέσει βάσιμο λόγο δίωξης σε πολλά κράτη-μέλη.

Πρέπει να αντιμετωπίσουμε και να απομυθοποιήσουμε και τους δύο αυτούς μύθους, της ανωνυμίας και της ατιμωρησίας.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ

ΚΑΚΟ ΜΙΣΟΣ, ΧΕΙΡΟΤΕΡΟ ΜΙΣΟΣ

Κάθε απάντηση στη ρητορική μίσους οφείλει να λαμβάνει υπόψη ότι το μίσος διαθέτει ολόκληρο φάσμα: παρότι όλες οι εκφράσεις μίσους είναι έως ένα βαθμό κακές, κάποιες περιπτώσεις μπορεί να είναι χειρότερες από άλλες, για παράδειγμα, μπορεί να είναι πιο προσβλητικές, μπορεί να στοχεύουν μεγαλύτερο αριθμό ατόμων, να είναι πιο εμπρηστικές, πιο επιβλαβείς δυνητικά, κλπ.

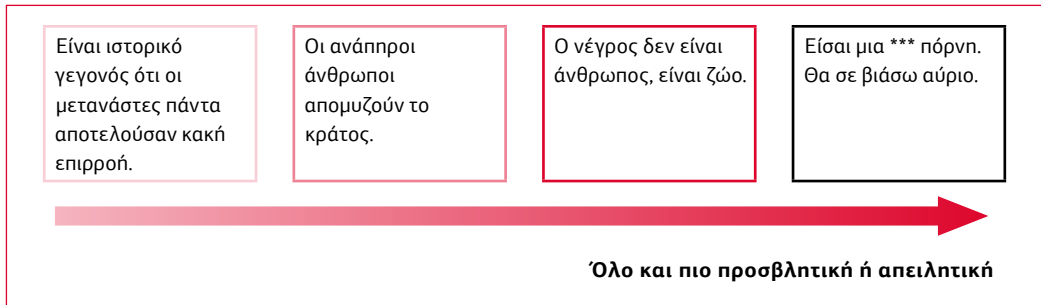
Μια απόπειρα αντιμετώπισης της ρητορικής μίσους πρέπει αυτό να το αναγνωρίζει, αφού η διαφορά στην ένταση του εκφραζόμενου μίσους θα πρέπει να προσδιορίσει και την ένταση της αντιμετώπισης. Μια σωστή αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους δεν περιορίζει ασφυκτικά την ελευθερία έκφρασης, αλλά αντιλαμβάνεται και επιχειρεί να αντιμετωπίσει τη ζημιά που προκαλεί (ή που μπορεί να προκαλέσει). Στον παρακάτω κατάλογο αναγράφονται κάποια στοιχεία που είναι χρήσιμα όταν αξιολογούμε μεμονωμένα περιστατικά.

ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΤΟ ΥΦΟΣ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ

Κάποιες εκφράσεις μίσους είναι πιο ακραίες, με πιο υβριστικά λόγια και ενδέχεται να καλούν τους άλλους να αναλάβουν δράση. Στο άλλο άκρο του φάσματος βρίσκονται οι ήπιες προσβολές ή οι άσκοπες γενικεύσεις που «χρωματίζουν» αρνητικά ομάδες ή άτομα (και είναι πολύ πιθανό να είναι αναληθείς).

Περισσότερες πληροφορίες για την ελευθερία έκφρασης, συμπεριλαμβανομένων των νόμιμων ορίων της, μπορείτε να βρείτε στη σελίδα 184.

Μια προσωρινή κατηγοριοποίηση, βασιζόμενη αποκλειστικά στο περιεχόμενο και το ύφος, θα μπορούσε να ταξινομήσει τις παρακάτω εκφράσεις από κακή σε χειρίστη:

Στην πράξη, είναι πολύ δύσκολο να απομονώσει κανείς το περιεχόμενο ή το ύφος από το ευρύτερο πλαίσιο. Η αξιολόγηση και άλλων παραγόντων (παρακάτω) μπορεί να αλλάξει τη σειρά των δηλώσεων αυτών, για παράδειγμα το σχόλιο για τους μετανάστες μπορεί να είναι πολύ περισσότερο επιζήμιο, επειδή χρησιμοποιεί «μετριοπαθή» γλώσσα.

Η ΠΡΟΘΕΣΗ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΠΟΥ ΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΦΡΑΣΗ

Οι άνθρωποι λένε πράγματα, ιδίως στο διαδίκτυο, χωρίς να τα έχουν σκεφτεί πολύ. Μπορούμε να προσβάλουμε άθελά μας και μετά να το μετανιώσουμε, ίσως και να ανακαλέσουμε τα λόγια μας. Στα δύο παραδείγματα παρακάτω, το σχόλιο και στις δύο περιπτώσεις είναι μισαλλόδοξο και κακόηθες, αλλά μόνο στη μία έχει πρόθεση να πληγώσει. Τα δύο περιστατικά απαιτούν -τουλάχιστον- διαφορετική αντιμετώπιση.

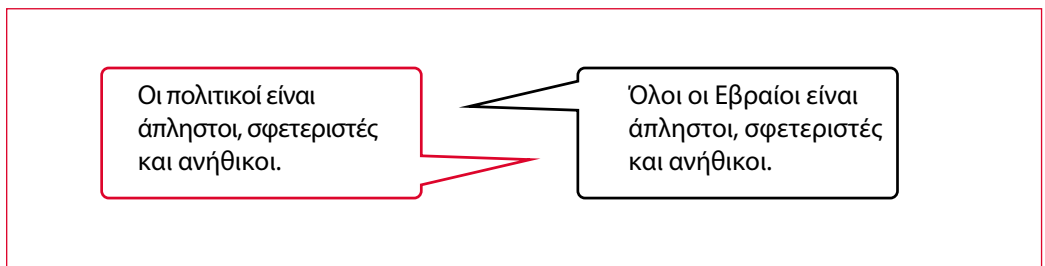
ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ Ή ΠΙΘΑΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Κάποιες ομάδες -ή άτομα- μπορεί να είναι πιο ευπαθείς από άλλες σε συγκεκριμένη κριτική. Αυτό μπορεί να οφείλεται στον τρόπο που τις αντιμετωπίζει γενικά η κοινωνία ή στον τρόπο που τις απεικονίζουν τα μέσα

ενημέρωσης - ή στο ότι οι συνθήκες διαβίωσής τους δεν τους αφήνουν πολλά περιθώρια να αμυνθούν. Για παράδειγμα, ένα υποτιμητικό σχόλιο για τους Μουσουλμάνους κατά πάσα πιθανότητα θα είναι πολύ πιο επιβλαβές σε μια χώρα όπου η συντριπτική πλειοψηφία είναι μη Μουσουλμάνοι. Αντίστοιχα, οι Χριστιανοί θα αισθανθούν ν μεγαλύτερη απειλή σε περιοχή όπου εκείνοι είναι η μειονότητα. Ως ομάδα που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής και προστασίας σε όλες σχεδόν τις κοινωνίες θεωρούνται τα παιδιά.

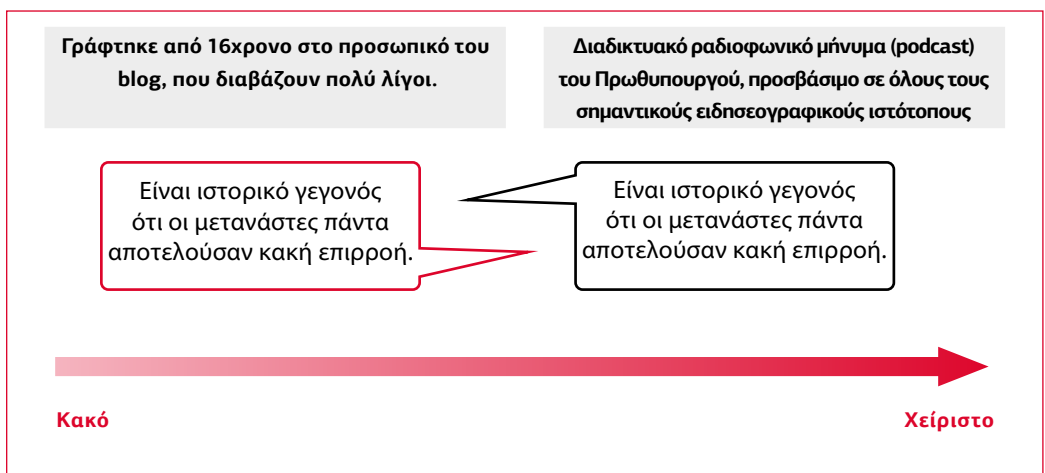
Οι ομάδες που στοχοποιούνται από τη ρητορική μίσους συνθέστερα αναφέρονται στον ορισμό που παρατίθεται στην αρχή της παρούσας ενότητας, αλλά ο οποιοσδήποτε μπορεί να αποτελέσει στόχο της ρητορικής μίσους, ακόμα και εάν δεν υπάγεται στις μορφές μισαλλοδοξίας που αναφέρονται.

Το παρακάτω παράδειγμα καταδεικνύει ότι η ίδια έκφραση μπορεί να έχει εντελώς διαφορετικό αντίκτυπο όταν χρησιμοποιηθεί για διαφορετικές ομάδες. Στη δεύτερη περίπτωση ενδέχεται να είναι πολύ πιο επιβλαβής.

ΤΟ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Σε κάθε έκφραση, ως ευρύτερο πλαίσιο εννοούνται οι ιστορικές και πολιτισμικές παράμετροι που περιβάλλουν μια έκφραση μίσους. Ο όρος μπορεί επίσης να περιλαμβάνει και άλλους παράγοντες, όπως είναι το μέσο, το πιθανό κοινό-στόχος, οι υπάρχουσες εντάσεις ή προκαταλήψεις, η «εξουσία» του ατόμου που ευθύνεται για την έκφραση κλπ.

Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ Ή ΔΥΝΗΤΙΚΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ

Ο πραγματικός ή δυνητικός αντίκτυπος σε άτομα, ομάδες ή και την κοινωνία εν γένει αποτελεί μία από τις σημαντικότερες παραμέτρους για την αξιολόγηση μιας έκφρασης μίσους, καθώς και για τη στάθμιση της αντίδρασής μας. Πράγματι, συχνά είναι πιο σημαντικό το πώς τη βίωσε ένας άνθρωπος ή μία ομάδα, από το πώς θεωρούν οι «απ' έξω» ότι θα έπρεπε να την είχε βιώσει. Για παράδειγμα, εάν ένα παιδί στενοχωριέται βαθιά εξαιτίας σχολίων που οι άλλοι λένε ότι κάνουν «φιλικά», ο πόνος πιθανόν θα γίνει πιο έντονος εάν απλά επιτρέπεται στους άλλους να «εκφράζουν την άποψή τους».

ΤΟ ΜΙΣΟΣ, ΤΟ ΚΥΒΕΡΝΟΜΙΣΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ

Παρότι το παρόν εγχειρίδιο δεν επικεντρώνεται απαραίτητα στη χρήση ένδικων μέσων, είναι καλό να γνωρίζουμε κάποιες από τις νόμιμες απαγορεύσεις που ισχύουν αναφορικά με τη ρητορική μίσους.

- Το Άρθρο 20 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα ορίζει ότι «κάθε συνηγορία υπέρ εθνικού, φυλετικού ή θρησκευτικού μίσους, που αποτελεί υποκίνηση σε διάκριση, εκθρόνιση ή βία, απαγορεύεται από τον νόμο».
- Το Άρθρο 4 της Διεθνούς Σύμβασης για την κατάργηση κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων ορίζει ως παράνομη κάθε προπαγανδιστική δραστηριότητα που προωθεί και υποκινεί τη φυλετική διάκριση.
- Το Άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου προστατεύει την ελευθερία της έκφρασης, αλλά επιτρέπει τον περιορισμό της «για την προστασία της υπόληψης ή των δικαιωμάτων των άλλων», καθώς και για κάποιους άλλους σκοπούς. Το άρθρο αυτό επιτρέπει στα κράτη-μέλη να απαγορεύουν κάποιες μορφές ρητορικής μίσους στις χώρες τους.
- Το Άρθρο 17 της Σύμβασης απαγορεύει κάθε πράξη που έχει ως στόχο «την καταστροφή των δικαιωμάτων ή ελευθεριών [των αναγνωρισθέντων εν τη παρούση Συμβάσει]». Το άρθρο αυτό έχει επίσης χρησιμοποιηθεί για να νομιμοποιηθούν κρατικοί περιορισμοί συγκεκριμένων μορφών ρητορικής μίσους.

Περισσότερες πληροφορίες για τα ανθρώπινα δικαιώματα και το δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μπορείτε να βρείτε στην ενότητα 5.2 για τα Ανθρώπινα δικαιώματα.

Γνωρίζετε ποιες μορφές ρητορικής μίσους απαγορεύονται στη χώρα σας;

Ένα ακόμη σχετικό εργαλείο του διεθνούς δικαίου από το Συμβούλιο της Ευρώπης είναι η Σύμβαση για το Κυβερνοέγκλημα (επίσης γνωστή ως Σύμβαση της Βουδαπέστης, 2001). Η Σύμβαση για το Κυβερνοέγκλημα από το Συμβούλιο της Ευρώπης είναι το μόνο δεσμευτικό διεθνές νομικό εργαλείο για το θέμα αυτό. Λειτουργεί ως κατευθυντήρια οδηγία για κάθε κράτος που αναπτύσσει ολοκληρωμένη εθνική νομοθεσία ενάντια στο Κυβερνοέγκλημα, αλλά και ως πλαίσιο διεθνούς συνεργασίας ανάμεσα στα κράτη που αποτελούν Συμβαλλόμενα Μέρη της σύμβασης.

Το Πρόσθετο Πρωτόκολλο της Σύμβασης για το Κυβερνοέγκλημα αφορά την ποινικοποίηση πράξεων

ρατσιστικού και ξενοφοβικού χαρακτήρα μέσω συστημάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών (2003) και αποτελεί προαιρετικό πρωτόκολλο που χρήζει κύρωσης από τα Κράτη που αποτελούν Συμβαλλόμενα Μέρη της σύμβασης. Ορίζει το «ρατσιστικό και ξενοφοβικό υλικό» ως «κάθε γραπτό υλικό, κάθε εικόνα ή άλλη παρουσίαση ιδεών και θεωριών, που υποστηρίζει, προωθεί ή υποκινεί μίσος, διάκριση ή βία εναντίον κάθε ατόμου ή ομάδας ατόμων, λόγω φυλής, χρώματος, καταγωγής ή εθνικής ή εθνοτικής προέλευσης όπως επίσης και θρησκευματος, εφόσον χρησιμοποιείται ως πρόφαση για οποιαδήποτε από τις παραπάνω παραμέτρους». Το πρωτόκολλο προβλέπει τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων από τα κράτη-μέλη με σκοπό την απαγόρευση και την ποινικοποίηση πράξεων ρατσισμού και ξενοφοβίας. Η Επιτροπή για το Κυβερνοέγκλημα συγκαλεί τους εκπροσώπους των συμβαλλόμενων μερών της Σύμβασης για διαβουλεύσεις ως προς την εφαρμογή της Σύμβασης στα κράτη-μέλη και υποστηρίζει μέτρα που πρέπει να ληφθούν.

5.2 ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα.

Άρθρο 1, Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Τα ανθρώπινα δικαιώματα συνδέονται με τη ρητορική μίσους με διάφορους τρόπους. Από νομικής άποψης, κάποια ανθρώπινα δικαιώματα μπορεί να διακυβεύονται τόσο από συγκεκριμένα περιστατικά ρητορικής μίσους, όσο και από απόπειρες απαγόρευσης ή περιορισμού της. Από άποψη συμπεριφορών και αξιών, σχεδόν κάθε ρητορική μίσους πηγάζει από στάσεις ζωής που ενέχουν ρατσισμό ή διάκριση, στοιχεία που αμφότερα αποτελούν πρόβλημα για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Όσον αφορά την παιδεία, με την ευρύτερη έννοια, τα ανθρώπινα δικαιώματα παρέχουν ένα από τα αποτελεσματικότερα πλαίσια για την κατανόηση και την αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο.

Στην παρούσα ενότητα υπάρχουν βασικές πληροφορίες για τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τον τρόπο εφαρμογής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε περιστατικά ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο. Σε άλλες ενότητες γίνεται μνεία συγκεκριμένων δικαιωμάτων που συνδέονται πιο άμεσα με τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ;

Βασικά στοιχεία

- Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι διεθνώς αποδεκτά πρότυπα, που έχουν βασιστεί σε μια σειρά οικουμενικών αξιών, επί των οποίων έχουν συμφωνήσει όλα τα κράτη ανά τον κόσμο.
- Τα ανθρώπινα δικαιώματα βασίζονται στην ιδέα ότι όλοι οι άνθρωποι αξίζουν σεβασμό και ότι κανείς δε θα πρέπει να υποφέρει σε τέτοιο βαθμό ώστε να αισθάνεται κατώτερος από άνθρωπος. Όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι στο θέμα αυτό: η αξιοπρέπεία τους πρέπει να αντιμετωπίζεται ως θεμελιώδης αξία.
- Τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν ενσωματωθεί στο διεθνές δίκαιο και άρα ορίζουν υποχρεώσεις για τις κυβερνήσεις ανά τον κόσμο. Οι κυβερνήσεις φέρουν την υποχρέωση να διασφαλίσουν ότι καλύπτονται οι βασικές ανάγκες κάθε ατόμου, συμπεριλαμβανομένης της ανάγκης για προσωπική αξιοπρέπεια.
- Τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν εξασφαλίζουν μια ζωή πολυτέλειας, ελεύθερη από κάθε πόνο ή βλάβη. Παρέχουν ένα σημείο αναφοράς, μια βάση ελάχιστων προϋποθέσεων, που προσδιορίζουν τι απαιτείται, ώστε οι άνθρωποι να διάγουν ζωή με αξιοπρέπεια.
- Τα περισσότερα ανθρώπινα δικαιώματα μπορούν να υποστούν περιορισμούς υπό συγκεκριμένες συνθήκες, εφόσον αυτό είναι απαραίτητο για να προστατευθούν τα δικαιώματα άλλων ή εφόσον είναι απαραίτητο για την κοινωνία εν γένει. Κάποια ανθρώπινα δικαιώματα, όπως είναι το δικαίωμα στη ζωή και το δικαίωμα της ελευθερίας από απάνθρωπη και υποτιμητική μεταχείριση, δεν μπορούν να δεχτούν περιορισμούς ποτέ.

ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ Ο ΝΟΜΟΣ

Τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν ενσωματωθεί σε διάφορα νομικά συστήματα, εγείροντας υποχρεώσεις για τις κυβερνήσεις σε πολλά επίπεδα. Τα βασικά όργανα προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και μερικά από τα δικαιώματα που καλύπτουν, εμφανίζονται στο σχεδιάγραμμα της σελίδας 178.

ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ

Τα **Ηνωμένα Έθνη** (ΟΗΕ) έχουν καταρτίσει συμβάσεις περί των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπου ορίζονται οι υποχρεώσεις των κυβερνήσεων έναντι των ατόμων. Οι πιο σημαντικές είναι:

- Η **Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα** του ΟΗΕ (ΟΔΑΔ). Η ΟΔΑΔ συντάχθηκε το 1948, αμέσως μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Έχει γίνει δεκτή από κάθε κυβέρνηση ανά τον κόσμο και ορίζει τα βασικά δικαιώματα και τις θεμελιώδεις αρχές που εντοπίζονται σε όλες τις μεταγενέστερες συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Το **Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα** (ICCPR) υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ το 1966. Επεκτείνει πολλά από τα δικαιώματα που αναφέρονται στην ΟΔΑΔ.
- Το **Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα** (ICESCR) υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση ταυτόχρονα με το ICCPR. Καλύπτει τα εναπομείναντα δικαιώματα της ΟΔΑΔ.

Όλες οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις έχουν δεχτεί να σέβονται, να προστατεύουν και να ασκούν τα δικαιώματα που περιλαμβάνει ο Διεθνής Χάρτης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Έχουν επίσης υπογράψει διάφορες άλλες διεθνείς συνθήκες για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως είναι η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Το ευρωπαϊκό πλαίσιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν θεσπίσει και επιβλέπουν το Συμβούλιο της Ευρώπης και, σε μικρότερο βαθμό, η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι δύο βασικότερες συνθήκες κατανέμουν μεταξύ τους τα δικαιώματα της ΟΔΑΔ με τρόπο παρόμοιο με των δύο προαναφερθέντων Διεθνών Συμβάσεων, παρότι οι ευρωπαϊκές συμβάσεις υιοθετήθηκαν προγενέστερα

- Η **Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου** υιοθετήθηκε το 1953 και εμπεριέχει περίπου τα ίδια δικαιώματα με το ICCPR. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ιδρύθηκε το 1959, με στόχο να επιβλέπει την τήρηση της Σύμβασης από τα κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης.
- Ο **Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης** υιοθετήθηκε το 1961 και περιλαμβάνει δικαιώματα σχεδόν πανομοιότυπα με εκείνα που αναγράφονται στο ICESCR. Ο σεβασμός των δικαιωμάτων αυτών επιτηρείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων, η οποία εξετάζει εκθέσεις που υποβάλλουν οι κυβερνήσεις (ενίοτε και άλλοι φορείς, όπως σωματεία και λοιποί ΜΚΟ).

ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Επίσης, πολλές χώρες έχουν εντάξει στην εθνική τους νομοθεσία δικλείδες προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όπου συμβαίνει αυτό, εάν προκύψει παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μπορεί να εκδικαστεί στα εθνικά δικαστήρια.

ΤΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΕΧΟΥΜΕ;

ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ

Τα ανθρώπινα δικαιώματα συνδέονται με τη ρητορική μίσους σε πολλά και διαφορετικά επίπεδα:

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ ΑΙΤΙΑ

Η ρητορική μίσους τροφοδοτείται από αρνητικά στερεότυπα, που θεωρούν κάποιες ομάδες ή άτομα κατώτερα, διαφορετικά και λιγότερο άξια σεβασμού. Τα ανθρώπινα δικαιώματα αντιλαμβάνονται τους ανθρώπους ως ίσους ενώπιον των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ισότιμα άξιους σεβασμού. Η αρχή της μη διάκρισης είναι θεμελιώδης. Η καλλιέργεια του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ένας τρόπος να εξασφαλίσουμε ότι οι στάσεις ζωής που οδηγούν σε ρητορική μίσους δε θα έχουν περιθώριο να αναπτυχθούν.

ΑΜΕΣΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ

Οι χειρότερες εκφράσεις ρητορικής μίσους αποτελούν από μόνες τους μια μορφή μίσους, καθώς και κατάχρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ρητορική μίσους αποξενώνει, περιθωριοποιεί και υπονομεύει την προσωπική αξιοπρέπεια, συχνά εκείνων που είναι ήδη ευπαθείς με άλλους τρόπους. Σε περιπτώσεις εξατομίκευσης του στόχου της ρητορικής μίσους, π.χ. σε περιστατικά κυβερνοεκφοβισμού, η ρητορική μίσους μπορεί επίσης να αποτελεί παραβίαση του δικαιώματος σε προσωπική ζωή, καθώς και απάνθρωπη και υποτιμητική μεταχείριση. Ούτως ή άλλως, η ρητορική μίσους υπονομεύει την αυτοπεποίθηση, την αξιοπρέπεια και την ασφάλεια οποιουδήποτε ταυτίζεται με ομάδες που στοχοποιούνται από τη ρητορική μίσους.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΜΙΣΟΥΣ

Όπου δεν υπάρχει αντίσταση στη ρητορική μίσους, οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εντείνονται: τα αρνητικά στερεότυπα διαδίδονται σε όλη την κοινωνία, ομάδες περιθωριοποιούνται και απομονώνονται ολοένα και περισσότερο, οι συγκρούσεις και η ρήξη μεγαλώνουν και, όσο δοκιμάζονται τα νέα όρια, τόσο πληθαίνουν οι ύβρεις ή απειλές. Στις χειρότερες περιπτώσεις, η ίδια η έκφραση αρχίζει να ταυτίζεται με σωματική κακομεταχείριση. Η ρητορική μίσους μπορεί να οδηγήσει σε εγκλήματα μίσους, εμπλέκοντας έτσι τα ανθρώπινα δικαιώματα που αφορούν την προσωπική ασφάλεια και προστασία. Τα εγκλήματα μίσους, συμπεριλαμβανομένης της γενοκτονίας, πάντα συνοδεύονται από ρητορική μίσους. Δεν προκαλεί κάθε ρητορική μίσους εγκλήματα μίσους, αλλά κάθε έγκλημα μίσους πάντα εσωκλείει ρητορική μίσους.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΚΦΡΑΣΗΣ

Οι δράσεις που γίνονται για να καταπολεμήσουν τη ρητορική μίσους επίσης εμπλέκουν κάποια ανθρώπινα δικαιώματα, αφού η ελευθερία της έκφρασης αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα, όπως άλλωστε και η ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας. Οι άνθρωποι που κατηγορούνται ότι προάγουν μίσους συχνά προσφεύγουν σε αυτά ακριβώς τα δικαιώματα.

Η ορθή κατανόηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μπορεί να βοηθήσει στην επίλυση αυτής της φαινομενικής αντίθεσης. Μια βασική πρόκληση για κάθε προσπάθεια καταπολέμησης της ρητορικής μίσους είναι η ικανότητα εύρεσης της βέλτιστης ισορροπίας ανάμεσα στη διασφάλιση της ελευθερίας της έκφρασης και στην ταυτόχρονη προστασία άλλων δικαιωμάτων, που μπορεί να διακυβεύονται από τις πιο βίαιες μορφές της.

ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΟΥΜΕ ΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ

Η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα παρέχει ένα ισχυρό εργαλείο για την αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο, καθώς αναπτύσσει τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τη στάση ζωής των νέων, ώστε να αντισταθούν στη ρητορική μίσους, μέσα από μια προσέγγιση που βασίζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτή η προσέγγιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όχι μόνο καλλιεργεί την ενσυναίσθηση και τον σεβασμό προς τους άλλους, αλλά ενθαρρύνει επίσης την ενεργή συμμετοχή και την αίσθηση κάποιου ότι αποτελεί φορέα ατομικής δράσης.

Περισσότερες πληροφορίες για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα μπορείτε να βρείτε στο Κεφάλαιο 4 του Compass: www.coe.int/compass

ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Το διαδίκτυο ως επί το πλείστον ανήκει σε ιδιωτικές εταιρείες και ελέγχεται από αυτές. Αυτό καθιστά πιο περίπλοκη την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αφού τα ανθρώπινα δικαιώματα στην ουσία είναι κανόνες για κυβερνήσεις και όχι για ιδιωτικές εταιρείες. Εάν ένα εμπορικό κέντρο ή ένα νυχτερινό κέντρο θέλει να απαγορέψει στους ανθρώπους να φοράνε τζιν, να διαμαρτύρονται ή να μοιράζουν ενημερωτικά φυλλάδια για μια άλλη εταιρεία, παρότι όλα αυτά είναι μορφές έκφρασης, δεν μπορεί κανείς να επικαλεστεί την ελευθερία της έκφρασης ως λόγο για να προσφύγει εναντίον τους στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων! Με τον ίδιο τρόπο, οι ιδιωτικές εταιρείες μπορούν σε μεγάλο βαθμό να θέσουν τους κανόνες που πρέπει να τηρούν οι άνθρωποι που χρησιμοποιούν μέρη του διαδικτύου που ανήκουν σε αυτές. Εάν σε κάποιον δεν αρέσουν οι κανόνες μπορεί να διαμαρτυρηθεί, αλλά η υπέρτατη «ποινή» είναι απλά να μη χρησιμοποιεί την υπηρεσία.

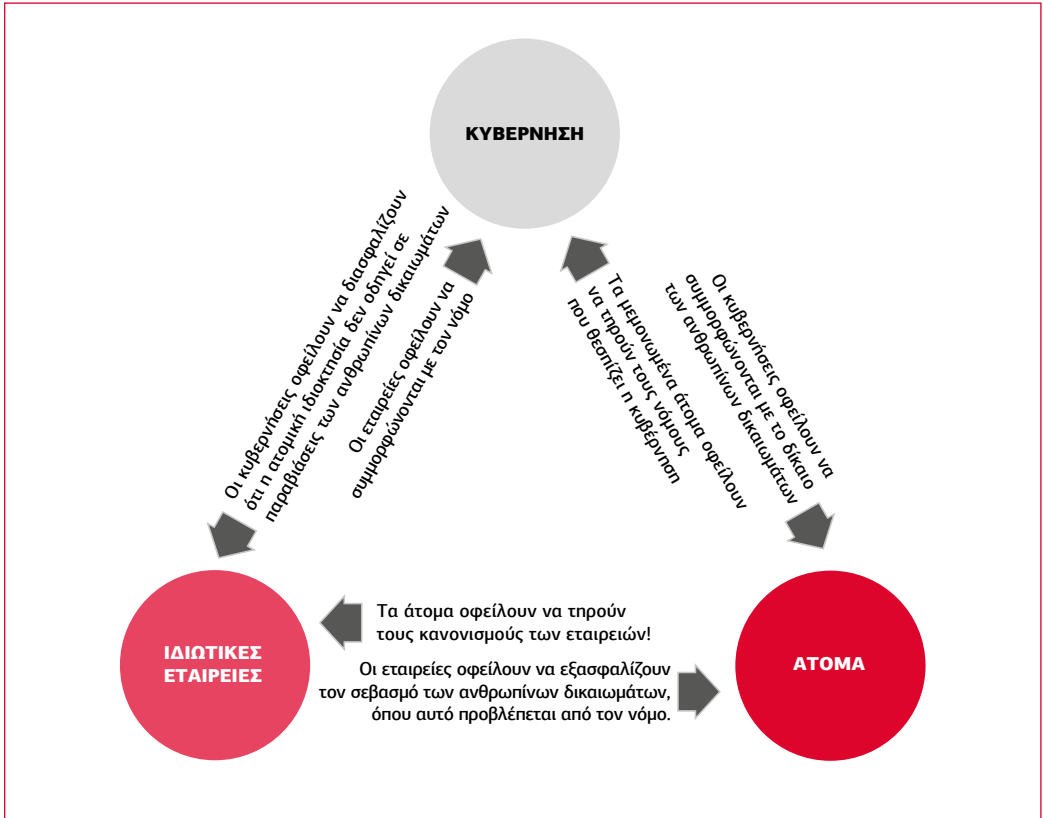
Ωστόσο, αυτό δε σημαίνει ότι τα μέρη του κόσμου που ανήκουν σε ιδιωτικές εταιρείες, συμπεριλαμβανομένου και του διαδικτύου, δε διέπονται από τους νόμους των ανθρωπίνων δικαιωμάτων! Τα ανθρώπινα δικαιώματα επιβάλλουν (τουλάχιστον) δύο διαφορετικά είδη υποχρεώσεων στις κυβερνήσεις:

1. Θέτουν όρια στο τι επιτρέπεται ενεργά να κάνουν οι κυβερνήσεις, για παράδειγμα δεν επιτρέπεται να απαγορεύουν κάθε πολιτική διαφωνία, να προβαίνουν σε βασανιστήρια ή να στερούν από κάποιον την ελευθερία του άνευ βάσιμου λόγου.
2. Υποχρεώνουν τις κυβερνήσεις να αναλαμβάνουν θετική δράση, ώστε να διασφαλίζουν την ορθή προστασία των δικαιωμάτων. Αυτό μπορεί να μεταφράζεται σε ψήφιση νόμων που απαγορεύουν τη διάκριση, που εξασφαλίζουν ότι οι βίαιες πράξεις διώκονται (και τιμωρούνται) ή ότι τα θύματα θα έχουν την κατάλληλη προστασία.

Με άλλα λόγια, και οι κυβερνήσεις οφείλουν να εξασφαλίζουν ότι οι «ιδιωτικοί» χώροι δεν οδηγούν σε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στη θεωρία, η ασφάλεια των ατόμων στους «ιδιωτικούς χώρους» του διαδικτύου, αποτελεί ευθύνη των κυβερνήσεων στον ίδιο βαθμό, όσο και σε οποιοδήποτε μέρος του «πραγματικού» κόσμου. Στην πράξη, οι κυβερνήσεις επεμβαίνουν πολύ λιγότερο στον «εικονικό» κόσμο από ό,τι κάνουν στον «πραγματικό» κόσμο.

Επιπλέον, η διάκριση ανάμεσα σε ιδιωτικό και δημόσιο χώρο είναι συγκεχυμένη και χρήζει συζήτησης. Δεν ανήκουν όλοι οι ιστότοποι σε ιδιωτικές εταιρείες, αλλά, ακόμα και όταν ισχύει αυτό, το θέμα της υποχρέωσης λογοδοσίας παραμένει σημαντικό. Ένα κοινωνικό δίκτυο που ενώνει 500 εκ. ανθρώπους μπορεί να είναι μια αμιγώς ιδιωτική επιχείρηση;

Η εκστρατεία No Hate Speech Movement απαντάει στο αίτημα εκπροσώπων φορέων νεολαίας στο Συμβούλιο της Ευρώπης να καθιερωθεί το διαδίκτυο ως δημόσιος χώρος, με ενδιαφέροντα που υπερβαίνουν κατά πολύ τα συμφέροντα των εταιρειών διαδικτύου.

Ας μην ξεχνάμε: Το γεγονός ότι υπάρχουν σχετικά λίγοι νόμοι που να διέπουν τη διαδικτυακή έκφραση δε σημαίνει ότι οι άνθρωποι ενθαρρύνονται να λένε και να κάνουν ό,τι θέλουν! Το διαδικτυο θα γίνει ό,τι αποφασίσουν να το κάνουν οι χρήστες του διαδικτύου και οι νέοι/νέες θα πρέπει να μπορούν να επηρεάσουν την έκβαση αυτή όσο μπορεί και οποιοσδήποτε άλλος!

5.3 ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ

Καθένας έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης, που σημαίνει το δικαίωμα να μην υφίσταται δυσμενείς συνέπειες για τις απόψεις του, και το δικαίωμα να αναζητεί, να παίρνει και να διαδίδει πληροφορίες και ιδέες, με οποιοδήποτε μέσο έκφρασης, και από όλο τον κόσμο.

Άρθρο 19, Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ

Η ελευθερία της έκφρασης έχει ουσιαστική σημασία για κάθε έργο που αποσκοπεί στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στην αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους.

Παρότι κάθε μορφή καταχρηστικής συμπεριφοράς ή μίσους είναι δυσάρεστη και πολλές μπορεί να είναι ρατσιστικές, κάθε απόπειρα περιορισμού ή εξάλειψης εκφράσεων μίσους οφείλει να λαμβάνει υπόψη τα δικαιώματα αμφότερων των πλευρών. Αυτό περιλαμβάνει και το δικαίωμα των ανθρώπων που εκφράζουν μίσος. Μπορεί να φαντάζει παράξενο, αλλά ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σχεδόν πάντα αφορά προσπάθεια εξισορρόπησης διαφορετικών διεκδικήσεων επί δικαιωμάτων. Όσο και εάν αντιπαθούμε κακοποιούς, εγκληματίες, ακόμη και όσους πληγώνουν άλλους με λόγια, η προστασία βάσει των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ισχύει και για αυτούς.

Ο ελεύθερος λόγος - ή αλλιώς το δικαίωμα στην ελεύθερη έκφραση - θεωρείται θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα για δύο βασικούς λόγους: πρώτον, επειδή είναι σημαντικός για τον άνθρωπο μεμονωμένα και, δεύτερον, επειδή είναι σημαντικός για την κοινωνία. Η ελευθερία της έκφρασης αποτελεί μία από τις βασικές ανάγκες που είναι απαραίτητες για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ενώ παράλληλα διαδραματίζει καίριο ρόλο σε κάθε δημοκρατική κοινωνία.

Χωρίς ελευθερία έκφρασης, η δημοκρατία δεν μπορεί να λειτουργήσει, ενώ χωρίς δημοκρατία τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι απροστάτευτα.

Η ελευθερία έκφρασης «αποτελεί ουσιαστικό θεμέλιο [της δημοκρατικής κοινωνίας], βασική προϋπόθεση για την πρόοδό της και την ανάπτυξη κάθε ανθρώπου».

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων: Υπόθεση Handyside κατά Ηνωμένου Βασιλείου

Στην καθημερινή ζωή, οι άνθρωποι συχνά αναφέρονται στο δικαίωμα στην «ελευθερία του λόγου». Στην πραγματικότητα, η ελευθερία της έκφρασης καλύπτει κάθε μορφή ανθρώπινης έκφρασης, όπως είναι ο γραπτός λόγος, οι εικόνες, η θεατρική αναπαράσταση, τα video, η μουσική, κ.ο.κ. Είναι, επομένως, άμεσα συνδεδεμένη με τη διαδικτυακή δραστηριότητα: όλα στο διαδίκτυο αποτελούν έκφραση και συνεπώς καλύπτονται δυναμικά από το δικαίωμα αυτό.

ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΚΦΡΑΣΗΣ;

ΕΙΝΑΙ ΚΟΜΜΑΤΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΦΥΣΗΣ!

Οι σκέψεις, οι απόψεις και οι πεποιθήσεις των ανθρώπων αποτελούν σημαντικό κομμάτι της ταυτότητάς τους. Όταν δεν επιτρέπεται σε κάποιον να εκφραστεί, ακυρώνεται ένα τμήμα της προσωπικότητάς του, υποβιβάζοντας την ταυτότητά του. Σε μεγάλο βαθμό, τα ανθρώπινα δικαιώματα αφορούν τη διατήρηση του προσωπικού ελέγχου επί της δικής μας ζωής, δηλαδή την αυτονομία.

Ο περιορισμός της ελευθερίας της έκφρασης περιορίζει την ικανότητα του ανθρώπου να συμμετέχει στην κοινωνία. Από μόνη της, η συμμετοχή λογίζεται βασικό ανθρώπινο δικαίωμα, τόσο ως μορφή κοινωνικής αλληλεπίδρασης, όσο και ως τρόπος επιρροής αποφάσεων που ενδέχεται να λαμβάνονται για λογαριασμό μας. Η συμμετοχή βρίσκεται στο επίκεντρο της δημοκρατίας και της ιδιότητας του πολίτη.

ΕΙΝΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο διάλογος και η συζήτηση αποτελούν ζωτικό κομμάτι της δημοκρατικής κοινωνίας. Ιδέες γεννιούνται όταν τις μοιραζόμαστε με άλλους, βελτιώνοντάς τις, ενώνοντάς τις ή αντιπαραθέτοντάς τις με άλλες αντιλήψεις. Η δημιουργικότητα και η αλήθεια εξαρτώνται από την ανταλλαγή ιδεών, ενώ η ελεύθερη ανταλλαγή ιδεών συνεισφέρει στον πλούτο της κοινωνίας.

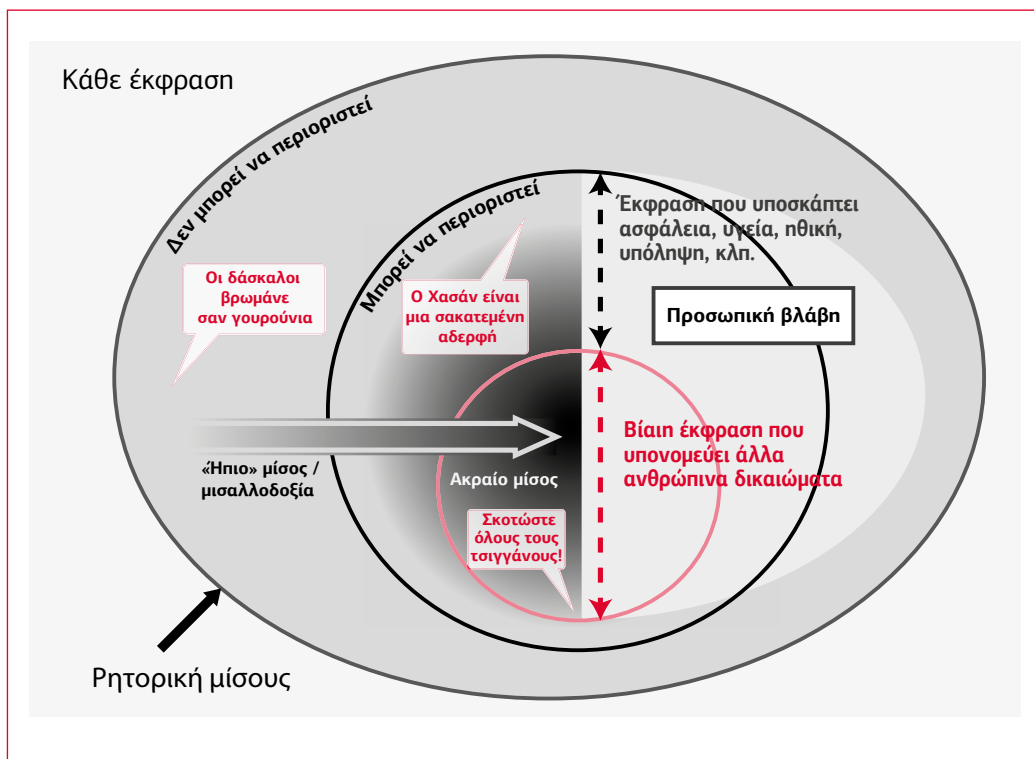
Ο διάλογος και η συζήτηση είναι επίσης εξαιρετικός τρόπος διευκόλυνσης των ανθρώπινων συναστροφών. Καταλαβαίνουμε τους άλλους ακούγοντας τι σκέφτονται, ενδεχομένως διαφωνώντας μαζί τους, αλλά αναζητώντας πάντα από κοινού έναν τρόπο να συμβιώνουμε, που να επιτρέπει και στις δύο πλευρές να συνυπάρχουν. Και αυτό είναι σημαντικό για μια κοινωνία με συνοχή.

Επομένως, η ελευθερία της έκφρασης είναι σημαντική, τόσο επειδή επιτρέπει στην κοινωνία να αναπτυχθεί και να ευημερήσει, όσο και επειδή επιτρέπει στον άνθρωπο μεμονωμένα να αναπτυχθεί και να ευημερήσει. Η καταστολή της έκφρασης έχει αναγνωρισθεί ότι μπορεί να γίνει μόνο εάν συντρέχει κάποιος πολύ καλός λόγος.

ΤΙ ΛΕΕΙ Ο ΝΟΜΟΣ;

ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ

Το σχεδιάγραμμα σκιαγραφεί χονδρικά τις μορφές έκφρασης που μπορούν να περιοριστούν ή που πρέπει να περιοριστούν βάσει του διεθνούς δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Συμφωνείτε με αυτά τα όρια και περιορισμούς; Θεωρείτε ότι θα πρέπει να περιορίζεται περισσότερος (ή λιγότερος) λόγος;

Παρά τα ισχυρά επιχειρήματα υπέρ της προστασίας της ελευθερίας του λόγου, οι συνθήκες περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων αναγνωρίζουν επίσης ότι ο λόγος αποτελεί από μόνος του πράξη που έχει τη δυνατότητα να βλάψει άλλους, ακόμα και να απειλήσει την κοινωνία στο σύνολό της. Για τον λόγο αυτό, η ελευθερία της έκφρασης είναι ένα από τα δικαιώματα που μπορούν να περιορίζονται υπό συγκεκριμένες συνθήκες και που, ενίοτε, θα πρέπει να περιορίζονται. Πρέπει να υπάρχει ισορροπία ανάμεσα στο να επιτρέπεται στους ανθρώπους να εκφράζουν τις σκέψεις τους και στο να διασφαλίζεται ότι αυτό δεν υπονομεύει τα δικαιώματα των άλλων, ούτε προκαλεί μεγαλύτερη ζημιά στην κοινωνία.

Το Άρθρο 19 της ΟΔΑΔ και το Άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) προστατεύουν αμφότερα την ελευθερία της έκφρασης. Το Άρθρο 10 ορίζει τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται όταν μια κυβέρνηση επιθυμεί να θέσει όρια στον ελεύθερο λόγο ή να τιμωρήσει

κάποια ανεπίτρεπτη μορφή έκφρασης. Οι προϋποθέσεις αυτές πρέπει να πληρούνται, ειδάλλως κάθε περιορισμός λογίζεται ως παραβίαση. Από την άλλη, μια κάποια ευελιξία επιτρέπει την ευρεία ερμηνεία των προϋποθέσεων, ούτως ώστε οι διάφορες χώρες να μπορούν να αντιμετωπίζουν τυχόν προβλήματα με τον πλέον κατάλληλο τρόπο.

ΤΙ ΛΕΕΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ;

Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία για κάθε άνθρωπο να φέρει άποψη και να λαμβάνει και να επικοινωνεί πληροφορίες και ιδέες χωρίς παρεμβάσεις από δημόσιες αρχές και ανεξαρτητών συνόρων.

ΕΣΔΑ, Άρθρο 10, παράγραφος 1

Πρώτον, η Σύμβαση ορίζει ότι η ελευθερία της έκφρασης είναι σημαντική και πρέπει να προστατεύεται. Δεύτερον, μέσα στην έννοια της ελευθερίας της έκφρασης, η Σύμβαση περιλαμβάνει τα εξής:

- Ελευθερία να φέρουμε άποψη
- Ελευθερία να λαμβάνουμε πληροφορίες «χωρίς παρεμβάσεις από δημόσιες αρχές»
- Ελευθερία να επικοινωνούμε πληροφορίες «χωρίς παρεμβάσεις από δημόσιες αρχές»

Τρίτον, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, εφόσον συντρέχει «κοινωνικά πιεστική ανάγκη», το Άρθρο 10 επιτρέπει κάποιους περιορισμούς στην ελευθερία της έκφρασης. Ωστόσο, κάθε περιορισμός πρέπει να είναι απαραίτητος για την κάλυψη συγκεκριμένης κοινωνικής ανάγκης, όπως επίσης οφείλει να είναι ανάλογος της ανάγκης αυτής - με άλλα λόγια, δεν πρέπει να είναι υπέρμετρος.

ΑΡΘΡΟ 10

Féret κατά Βελγίου

Κατά τη διάρκεια προεκλογικής εκστρατείας, διανεμήθηκαν διαφορετικά είδη φυλλαδίων με συνθήματα όπως «Αντισταθείτε στην ισλαμοποίηση του Βελγίου», «Σταματήστε την κάλπικη μεταναστευτική πολιτική» και «Στείλτε στα σπίτια τους τους μη Ευρωπαίους που θέλουν δουλειά». Ως αποτέλεσμα, ένας Βέλγος βουλευτής και μέλος του πολιτικού κόμματος «Εθνικό Μέτωπο» του Βελγίου καταδικάστηκε για υποκίνηση ρατσιστικής διάκρισης.

Προσέφυγε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ισχυριζόμενος ότι είχε υποστεί παραβίαση του δικαιώματός του σε ελευθερία έκφρασης. Το Δικαστήριο δεν εντόπισε παραβίαση της ελευθερίας της έκφρασης. Επιπλέον, το Δικαστήριο έκρινε ότι το μήνυμά του, όπως μεταδόθηκε σε προεκλογικό πλαίσιο, αποτελούσε σαφώς υποκίνηση ρατσιστικού μίσους.

Η συγκεκριμένη προϋπόθεση της «αναλογικότητας» σημαίνει ότι η λογοκρισία, ως γενικός περιορισμός, δε θεωρείται συμβατή με το δικαίωμα των ανθρώπων σε ελευθερία της έκφρασης. Τα περιστατικά πρέπει να αξιολογούνται σύμφωνα με τα εκάστοτε χαρακτηριστικά τους, ενώ, όποτε αυτό είναι δυνατό, η έκφραση θα πρέπει να επιτρέπεται. Καλό είναι να βρίσκονται εναλλακτικές μέθοδοι για την προστασία εκείνων που είναι πιθανό να επηρεαστούν από συγκεκριμένα περιστατικά.

ΑΡΘΡΟ 17 ΤΗΣ ΕΣΔΑ

Πέραν του δικαιώματος στην ελευθερία της έκφρασης, η ΕΣΔΑ εμπεριέχει επίσης ένα άρθρο το οποίο απαγορεύει κάθε πράξη που αποσκοπεί στην «καταστροφική οιοδήποτε δικαιώματος εν τη παρούση Συμβάσει». Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει ακραία παραδείγματα ρητορικής μίσους (όπως και διαδικτυακής ρητορικής μίσους).

Το Άρθρο 17 σημαίνει ότι οποιοσδήποτε καλέσει άλλους σε βιαιότητες εναντίον συγκεκριμένων ομάδων δε θα μπορέσει αργότερα να επικαλεστεί το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης. Δεν υπάρχει δικαίωμα που να επιτρέπει να παροτρύνουμε επιθέσεις ή δολοφονίες ανθρώπων.

ΑΡΘΡΟ 17

Norwood κατά Ηνωμένου Βασιλείου

Ένας Βρετανός πολίτης καταδικάστηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο για εχθρική συμπεριφορά προς θρησκευτική ομάδα. Είχε κρεμάσει από το παράθυρό του μια μεγάλη αφίσα του κόμματος BNP (British National Party), που έδειχνε μια φωτογραφία των Δίδυμων Πύργων μέσα στις φλόγες, με τα λόγια «Έξω το Ισλάμ από τη Βρετανία - Προστατεύστε τον Βρετανικό Λαό» και το σύμβολο με την ημισέληνο και το αστέρι μέσα σε μια πινακίδα απαγόρευσης. Διαμαρτυρήθηκε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, υποστηρίζοντας ότι η απόφαση αποτελούσε παραβίαση του δικαιώματός του στην ελευθερία της έκφρασης. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο απέρριψε την αίτησή του ως απαράδεκτη, κρίνοντας ότι μια τέτοια γενική και σφοδρή επίθεση ενάντια σε μια θρησκευτική ομάδα, που συνέδεε το σύνολο της ομάδας με μια δεινή τρομοκρατική ενέργεια, δεν ήταν συμβατή με τις αξίες που προκηρύσσει και εγγυάται η Σύμβαση, ήτοι την ανεκτικότητα, την κοινωνική ειρήνη και τη μη διάκριση, και ότι ο αιτών δεν μπορούσε να επικαλεστεί την προστασία του Άρθρου 10 (ελευθερία έκφρασης).

Garaudy κατά Γαλλίας

Ο συγγραφέας ενός βιβλίου με τίτλο *Οι Μύθοι της Ίδρυσης του Σύγχρονου Ισραήλ* καταδικάστηκε στη Γαλλία για τα αδικήματα της άρνησης εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, της δημόσιας δυσφήμισης ομάδας ανθρώπων (συγκεκριμένα, της εβραϊκής κοινότητας) και της παρακίνησης σε φυλετικό μίσος. Ισχυρίστηκε ότι υπήρξε παραβίαση του δικαιώματός του στην ελευθερία της έκφρασης. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έκρινε την αίτησή του απαράδεκτη, εκτιμώντας ότι το περιεχόμενο των σχολίων του αιτούντος ουσιαστικά αποτελούσε άρνηση του Ολοκαυτώματος, και υπέδειξε ότι η αμφισβήτηση σαφώς τεκμηριωμένων ιστορικών γεγονότων δεν αποτελούσε επιστημονική ή ιστορική έρευνα: ο πραγματικός λόγος ήταν η επανόρθωση του εθνικοσοσιαλιστικού καθεστώτος και να κατηγορηθούν τα ίδια τα θύματα ότι παραποιούν την ιστορία. Δεδομένου ότι τέτοιες πράξεις είναι σαφώς αντίθετες προς τις θεμελιώδεις αξίες που επιθυμεί να προαγάγει η Ευρωπαϊκή Σύμβαση, το Δικαστήριο εφάρμοσε το Άρθρο 17 (απαγόρευση κατάχρησης των δικαιωμάτων) και έκρινε ότι ο αιτών δεν είχε το δικαίωμα να επικαλεστεί το Άρθρο 10 (ελευθερία της έκφρασης).

ΠΟΙΟΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 10;

Παρότι οι κυβερνήσεις φέρουν την ευθύνη του περιορισμού της ελευθερίας της έκφρασης, όταν η εν λόγω έκφραση είναι δυνητικά επιβλαβής, οι υποθέσεις που εμφανίζονται ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στα πλαίσια του Άρθρου 10 συνήθως δεν αφορούν κυβερνήσεις που δεν έδρασαν. Αντιθέτως, αφορούν ενστάσεις για υποθέσεις όπου η κυβέρνηση έλαβε μέτρα για να περιορίσει την ελευθερία της έκφρασης, ενδεχομένως για να προστατεύσει συγκεκριμένες ομάδες ή άτομα, και ο περιορισμός αυτός θεωρήθηκε υπερβολικός. Το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης είναι σημαντικό για τη ρητορική μίσους, επειδή μας βοηθάει να αντιληφθούμε γιατί κάποιες (ήπιες) μορφές μισαλλοδοξίας μπορεί να πρέπει να γίνονται ανεκτές σε μια δημοκρατική κοινωνία και επειδή θέτει κάποια όρια ως προς το τι θα πρέπει να επιτρέπεται να λένε οι άνθρωποι.

Τα θύματα της ρητορικής μίσους συνήθως αναγκάζονται να θίξουν προβληματισμούς σχετικά με δικαιώματά τους που υπάγονται σε διαφορετικά άρθρα, όπως είναι το δικαίωμα να μην υπόκεινται σε διάκριση ή το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΙΝΤΕΡΝΕΤ

Η εξασφάλιση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον «εικονικό» κόσμο είναι ένα πεδίο που τώρα αναπτύσσεται και το πρόβλημα της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο καθιστά ιδιαίτερα επιτακτικό τον διάλογο. Περισσότερες πληροφορίες για την εφαρμογή του δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον «εικονικό» κόσμο μπορείτε να βρείτε στις ενότητες για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και το διαδίκτυο (σελ. 180). Όσον αφορά την ελευθερία της έκφρασης, κάποια καίρια σημεία παρουσιάζονται στις παρακάτω ενότητες:

Η «ΜΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ» ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΙΝΤΕΡΝΕΤ

Πολλοί πάροχοι υπηρεσιών και πολλοί από τους δημοφιλέστερους ιστότοπους κοινωνικής δικτύωσης και μηχανές αναζήτησης έχουν έδρα στις ΗΠΑ ή σε άλλες χώρες όπου τα μέσα δίωξης είναι περιορισμένα. Οι απόψεις των ΗΠΑ για την ελευθερία της έκφρασης διαφέρουν από τις απόψεις που περιλαμβάνει το ευρωπαϊκό δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων και, πιο συγκεκριμένα, από την ερμηνεία που επιδίδει στο συγκεκριμένο δίκαιο το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Με την αμερικανική νομοθεσία είναι πολύ πιο δύσκολο να περιοριστεί η ελευθερία της έκφρασης, ακόμα και όταν η έκφραση είναι έκδηλα ρατσιστική ή καλεί σε βία. Αυτό σημαίνει ότι ιστότοποι μίσους που βρίσκονται σε αμερικανικούς διακομιστές (servers) δεν μπορούν να καταργηθούν εύκολα, ούτε είναι πάντα εφικτή η δίωξη υπέρμαχων του μίσους.

ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΣΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟΥ

Το διαδίκτυο είναι ένας τεράστιος χώρος, μεγάλο μέρος του οποίου διαμορφώνεται από τους χρήστες και δεν υπόκειται σε εξωτερική παρακολούθηση ή διακυβέρνηση. Ακόμα και όταν υπάρχει βάσιμος λόγος να καταργηθεί ένας ιστότοπος, π.χ. επειδή κηρύττει υπέρ της βίας ενάντια σε κάποια κοινότητα, είναι σχετικά εύκολο για τους ιδιοκτήτες ή τους διαχειριστές τοποθεσιών (site managers) να ανοίξουν μια νέα τοποθεσία και να αναδημοσιεύσουν το αρχικό περιεχόμενο.

ΑΝΑΓΚΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΟΦΕΛΩΝ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Πολλοί πιστεύουν ότι η συγκεκριμένη πτυχή του διαδικτύου, δηλαδή η άνεση με την οποία μπορούν να το χρησιμοποιούν οι άνθρωποι για να επικοινωνούν όπως θέλουν, είναι ένα από τα βασικά δυνατά του σημεία. Η πιο αυστηρή παρακολούθηση και η λογοκρισία ίσως να επιτύχουν να μειώσουν τον όγκο της ρητορικής μίσους στον «εικονικό» κόσμο, αλλά η σύσταση ενός τέτοιου συστήματος θα είχε σημαντικές επιπτώσεις στον τρόπο με τον οποίο έχουν συνηθίσει να χρησιμοποιούν το διαδίκτυο οι άνθρωποι. Θα μείωναν τον σημαντικό του ρόλο ως φόρουμ για ελεύθερη συζήτηση και διάλογο.

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

Το γεγονός ότι οι περισσότεροι ιστότοποι «ανήκουν» σε ιδιώτες ή ιδιωτικές εταιρείες σημαίνει ότι, χωρίς νόμους που να ρυθμίζουν πώς πρέπει να αντιδρούν στο μίσος ή σε εκκλήσεις για βία, είναι σχετικά ελεύθερα να επιτρέπουν όποιο περιεχόμενο θέλουν. Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι νόμοι με τους οποίους οφείλουν να συμμορφώνονται οι κυβερνήσεις: οι ιδιωτικές εταιρείες οφείλουν μόνο να τηρούν τους νόμους που κρίνουν απαραίτητους οι κυβερνήσεις!

Φυσικά, οι ιδιωτικές εταιρείες υπακούν παράλληλα στον νόμο της αγοράς και συχνά το πιο πιθανό έναυσμα που θα τις οδηγήσει να αλλάξουν κάποια πολιτική τους είναι η πίεση από αυτούς που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τους. Αυτό καθιστά ακόμα πιο επιτακτική την ανάγκη οι νέοι άνθρωποι να γνωστοποιούν τις απόψεις τους για τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο σε όλους όσους είναι υπεύθυνοι για τους ιστότοπους που χρησιμοποιούν. Εντούτοις, επιτυχημένες διαδικτυακές εκστρατείες, όπως αυτή που διεξήχθη το 2013 από διάφορες ΜΚΟ για την απομάκρυνση από το Facebook περιεχομένου που νομιμοποιούσε τη βία ενάντια στις γυναίκες, υπερτονίζουν ότι τα όρια ανάμεσα στον ιδιωτικό και τον δημόσιο χώρο στο διαδίκτυο είναι όλο και πιο ασαφή. Επιπλέον, τέτοιου είδους εκστρατείες καταδεικνύουν ότι τα κράτη δεν μπορούν να βασίζονται μόνο στην αυτορρύθμιση. Ο διαδικτυακός χώρος αποτελεί και αυτός δημόσιο χώρο.

5.4 ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΗ

Ο όρος «φυλετική διάκριση» λογίζεται ως κάθε διάκριση, αποκλεισμός, περιορισμός ή προτίμηση με βάση τη φυλή, το χρώμα, την καταγωγή ή την εθνική ή εθνοτική προέλευση, που έχει σκοπό ή αποτέλεσμα να εξαλείψει ή περιορίσει την αναγνώριση, την απόλαυση ή την άσκηση, σε ισότιμη βάση, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών στον πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό ή οποιονδήποτε άλλο τομέα της δημόσιας ζωής.

Άρθρο 1, Σύμβαση για την Κατάργηση κάθε μορφής Φυλετικών Διακρίσεων

ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΤΟΥ ΜΙΣΟΥΣ

Η ρητορική μίσους σχεδόν πάντα είναι απόρροια ρατσιστικών ιδεών ή συμπεριφοράς διάκρισης. Επιπλέον, σχεδόν πάντα εισάγει διακρίσεις από μόνη της.

Ο καλύτερος τρόπος να κατανοήσουμε τη διάκριση είναι ως το αντίθετο της ισότητας. Σύμφωνα με το δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι στα δικαιώματα. Όταν περιορίζονται τα δικαιώματα κάποιου, εξαιτίας απλά του τρόπου με τον οποίο τον βλέπουν οι άλλοι ή βλέπει ο ίδιος τον εαυτό του, τότε μιλάμε για διάκριση. Η κακομεταχείριση κάποιου είτε στο διαδίκτυο είτε εκτός αυτού, επειδή κάποιος τον βλέπει ως ξένο, ανάπηρο, ομοφυλόφιλο, γυναίκα - ή για οποιονδήποτε άλλο παρόμοιο λόγο - θεωρείται διάκριση.

Η διάκριση είναι συχνά ρατσιστική στη φύση της. Όταν η ρητορική μίσους στοχοποιεί κάποιον λόγω φυλής, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, τότε μιλάμε για ένα παράδειγμα τόσο διάκρισης όσο και ρατσισμού.

ΣΤΑΣΕΙΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ

Η ρητορική μίσους πρέπει να αντιμετωπίζεται, όχι μόνο όταν κάνει την εμφάνισή της, αλλά και στις ρίζες της, δηλαδή στο επίπεδο των στάσεων ζωής. Η ρητορική μίσους τροφοδοτείται από ρατσιστικές συμπεριφορές και αρνητικά στερεότυπα, τα οποία επίσης βοηθά να ενισχύονται. Εάν δεν υπάρχει αντίδραση, επιστρέφει δυνατότερη στην κοινωνία, ενισχύοντας στερεότυπα και καθιστώντας πιθανότερο το ενδεχόμενο μεγαλύτερης κακομεταχείρισης και, ενίοτε, σωματικής βίας. Έχει σημειωθεί ότι η ρητορική μίσους πάντα προηγείται από ή συνοδεύει μαζικές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως είναι η γενοκτονία και η εθνοκάθαρση.

ΟΡΙΣΜΟΙ

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ

Τα στερεότυπα είναι κοινές πεποιθήσεις ή σκέψεις για συγκεκριμένες ομάδες και μπορούν να είναι θετικά ή αρνητικά (ή ουδέτερα). Παρότι μπορούν να είναι χρήσιμα, τα στερεότυπα γίνονται επιβλαβή όταν εφαρμόζονται ανελαστικά σε άτομα και χρησιμοποιούνται ως λόγος για διαφορετική μεταχείριση ή συμπεριφορά. Τα στερεότυπα είναι γενικεύσεις και δεν μπορούν να ισχύουν πάντα και σε κάθε μεμονωμένη περίπτωση! Κάποια ενδεικτικά στερεότυπα είναι «οι άντρες είναι πιο δυνατοί από τις γυναίκες», «οι ποδοσφαιριστές τρέχουν πιο γρήγορα από τους άλλους ανθρώπους» και «όλοι οι κύκνοι είναι λευκοί».

ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΗ

Η προκατάληψη αποτελεί συγκεκριμένη κατηγορία του στερεότυπου, καθώς περιλαμβάνει εκτίμηση ή κρίση. Πολλά στερεότυπα που μοιάζουν να είναι ουδέτερα, στην πραγματικότητα ενέχουν μια λανθάνουσα κρίση. Για παράδειγμα, το «οι γυναίκες δεν είναι καλές στα ηλεκτρονικά παιχνίδια», μοιάζει με δήλωση, αλλά στην πραγματικότητα κρίνει τις τεχνολογικές δεξιότητες των γυναικών.

Ακόμα και όταν τα στερεότυπα ή η προκατάληψη δείχνουν θετικά, σχεδόν πάντα έχουν μια αρνητική πτυχή. Η δήλωση «οι Αυστραλοί είναι οι πιο γενναιόδωροι άνθρωποι στον κόσμο» είναι μεν θετική για τους Αυστραλούς, αλλά περιέχει την κρίση ότι οι άνθρωποι σε άλλες χώρες είναι λιγότερο γενναιόδωροι! Η δήλωση «οι Αφρικανοί είναι καλοί στα αθλήματα» μπορεί να ερμηνευτεί ως «οι Αφρικανοί είναι καλοί στα αθλήματα μόνο». Ο εθνικισμός και ο πατριωτισμός μοιάζουν να είναι εκ φύσεως θετικοί, αλλά είναι πολύ εύκολο να μετατραπούν σε ρατσισμό.

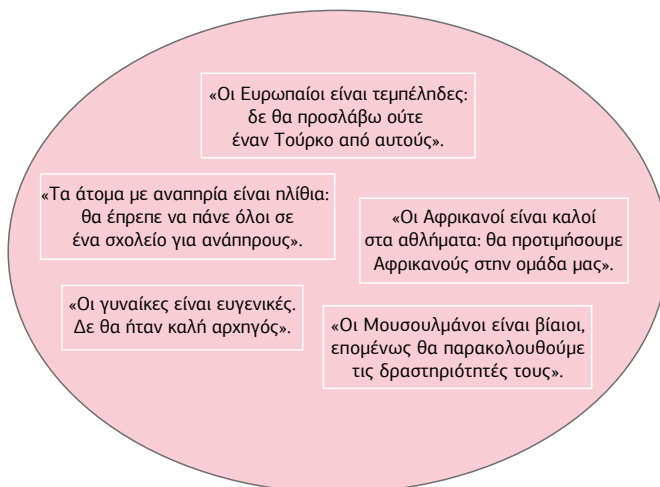
Προκατάληψη και στερεότυπα

Ρατσιστικά στερεότυπα (ρατσισμός)

Διάκριση

ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ

Όταν ένα στερεότυπο ή μια προκατάληψη βασίζεται στο χρώμα του δέρματος κάποιου ή στην εθνική ή εθνοτική του προέλευση, τότε πιθανά θα είναι ρατσιστικό, ανεξαρτήτως εάν είναι θετικό ή αρνητικό. Ο ρατσισμός είναι μια ιδεολογία που ενστερνίζεται συμπεριφορές διάκρισης ή κακομεταχείρισης σε βάρος ανθρώπων, λόγω της υποτιθέμενης «κατωτερότητας» τους. Είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι πλέον η «φυλή» (η «ράτσα» του ρατσισμού) θεωρείται κοινωνική κατηγορία και όχι βιολογική. Δεν έχουν βρεθεί φυσικά ή γενοτυπικά χαρακτηριστικά που να είναι κοινά σε μία «φυλή», αλλά να μη συναντώνται σε καμία άλλη.

ΔΙΑΚΡΙΣΗ

Όταν οι αρνητικές αντιλήψεις και στάσεις απέναντι σε μια συγκεκριμένη ομάδα έχουν σαν αποτέλεσμα η ομάδα αυτή να μην μπορεί ή να μπορεί λιγότερο να απολαμβάνει τα ανθρώπινα δικαιώματά της, αυτό συνιστά διάκριση. Η διάκριση από μόνη της αποτελεί παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μπορεί να είναι απόρροια είτε ρατσιστικών αντιλήψεων, είτε άλλων προκαταλήψεων, που δεν είναι ρατσιστικές εκ φύσεως, αλλά παραμένουν εξίσου αρνητικές ως προς τις συνέπειες που έχουν για τα άμεσα θύματα και για την κοινωνία εν γένει.

ΠΩΣ ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΙ ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ

ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΜΙΣΟΥΣ είναι μια παράνομη πράξη ενάντια σε μια ομάδα ή ένα άτομο, που βασίζεται σε προκαταλήψεις για την ταυτότητά του όπως αυτή έχει γίνει αντιληπτή.

Η ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ είναι μια αρνητική έκφραση - για ένα άτομο ή μια ομάδα - που συχνά βασίζεται σε προκαταλήψεις και διαδίδει, υποκινεί, προάγει ή δικαιολογεί το φυλετικό μίσος και τη μισαλλοδοξία. Συγκεκριμένα περιστατικά μπορεί να αποτελούν ή να μην αποτελούν έγκλημα, ανάλογα με τους νόμους της εκάστοτε χώρας και το περιεχόμενο της ρητορικής.

Η ΔΙΑΚΡΙΣΗ είναι η άδικη μεταχείριση που απορρέει από οποιαδήποτε προκατάληψη, συμπεριλαμβανομένης της μη φυλετικής προκατάληψης.

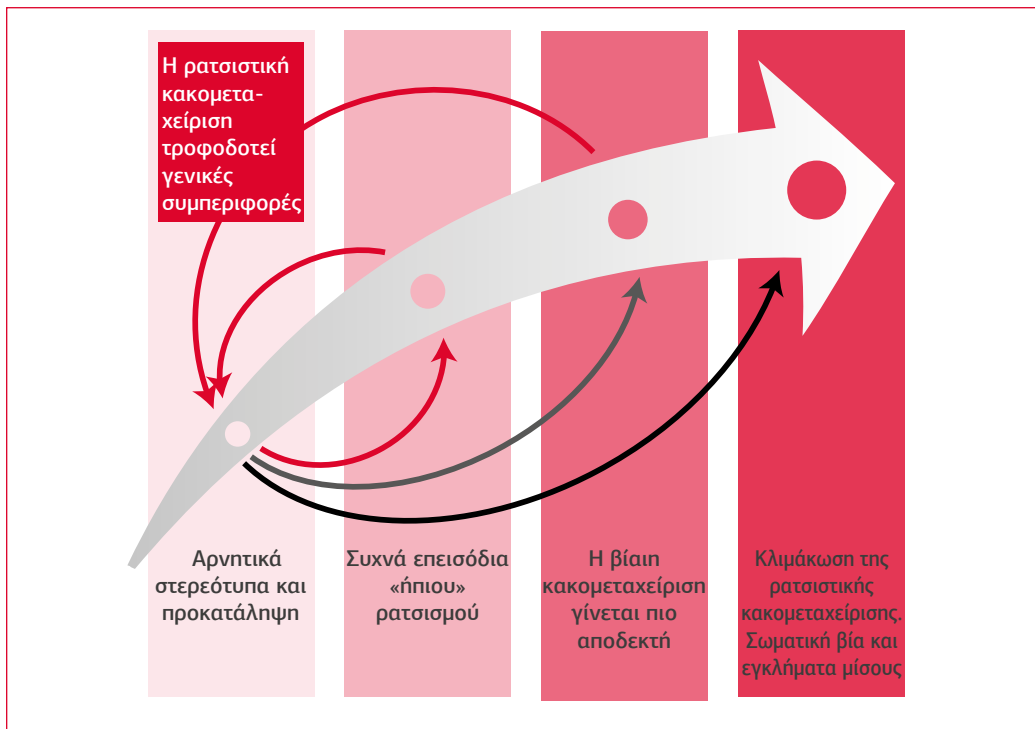
Ο ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ είναι κάθε προκατάληψη που βασίζεται στην ιδέα της «φυλής» (ράτσας) ή εθνότητας ή κάθε άλλου σχετικού με αυτές χαρακτηριστικού και συχνά έχει ως αποτέλεσμα την άδικη μεταχείριση κάποιου.

Η ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΗ είναι μια γενίκευση που εμπεριέχει μια κρίση - συνήθως αρνητική - για άλλους ανθρώπους ή κοινωνικές ομάδες.

ΤΑ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ είναι γενικεύσεις για άλλες ομάδες ανθρώπων, που μπορεί να περιέχουν κρίση, αλλά μπορεί και όχι.

ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΗ

Η αναγνώριση ότι η αξιοπρέπεια είναι σύμφυτη και τα δικαιώματα ίσα και αναπαλλοτρίωτα για όλα τα μέλη της ανθρωπίνης οικογένειας αποτελεί το θεμέλιο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο.

Προοίμιο της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Κάθε άνθρωπος δικαιούται να επικαλείται όλα τα δικαιώματα και όλες τις ελευθερίες που προκηρύσσει [η ΟΔΑΔ], χωρίς καμία απολύτως διάκριση, ειδικότερα ως προς τη φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τις θρησκείες, τις πολιτικές ή οποιοσδήποτε άλλες πεποιθήσεις, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, την περιουσία, τη γέννηση ή οποιαδήποτε άλλη κατάσταση...

Άρθρο 2, Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Η διάκριση συνιστά παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και απαγορεύεται από όλα σχεδόν τα μείζονα όργανα υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως και ο ρατσισμός. Κάποιοι εθνικοί ή διεθνείς νόμοι ενδεχομένως να προστατεύουν συγκεκριμένες ομάδες από τη διάκριση.

- Το Άρθρο 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) απαγορεύει τη διάκριση στα πλαίσια κάθε άλλου δικαιώματος - και όλα τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης δεσμεύονται από αυτό.
- Επιπλέον, πολλά κράτη μέλη έχουν υπογράψει μια σαφώς πιο εκτενή απαγόρευση της διάκρισης που εμπεριέχεται σε ένα (προαιρετικό) Πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ (Πρωτόκολλο 12). Αυτό απαγορεύει τη διάκριση σε συνάρτηση με όλους τους νόμους, όχι μόνο εκείνους που αφορούν τα δικαιώματα που περιλαμβάνει η Σύμβαση.
- Υπάρχουν και άλλες συνθήκες περί των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΟΗΕ, που αφορούν τη διάκριση εναντίον συγκεκριμένων ομάδων λόγω της ευπάθειάς τους, π.χ. των γυναικών, των παιδιών, των ατόμων με αναπηρία και των εκπροσώπων διαφόρων εθνικών ή εθνοτικών ομάδων.
- Πολλές χώρες διαθέτουν επίσης συγκεκριμένους εθνικούς νόμους για την προστασία ορισμένων ομάδων - ή κάθε ομάδας - από τη διάκριση.

Ποιοι είναι οι νόμοι κατά της διάκρισης στη χώρα σας;
Η χώρα σας έχει υπογράψει το Πρωτόκολλο 12 της ΕΣΔΑ;

5.5 ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Η ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ

Η ρητορική μίσους μπορεί να συμβεί μόνο όταν άνθρωποι θεωρούν ότι γνωρίζουν κάτι για μια ομάδα ή ένα άτομο-στόχο. Μια πλήρως ανώνυμη ταυτότητα δε γίνεται στόχος της ρητορικής μίσους, εκτός, ίσως, από περιπτώσεις όπου η ανωνυμία ταυτίζεται με κάποια προσωπικά χαρακτηριστικά! Για πολλές ομάδες, η αποκάλυψη βασικών στοιχείων της ταυτότητάς τους μπορεί εύκολα να τις καταστήσει στόχο ρητορικής μίσους. Αυτό συμβαίνει συχνά σε γυναίκες, άτομα με αναπηρία, εθνοτικές μειονότητες, κλπ. Εάν κάποιος ανήκει σε μια τέτοια ομάδα-στόχο, το να αποκαλύψει προσωπικές πληροφορίες στο διαδίκτυο και να επιτρέψει να γίνουν συσχετισμοί με την ταυτότητά του εκτός διαδικτύου μπορεί έως και να αποβεί επικίνδυνο για την ασφάλειά του.

Οι ιδιωτικές ή προσωπικές πληροφορίες εγείρουν ιδιαίτερο κίνδυνο σε περιπτώσεις κυβερνοεκφοβισμού και ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο. Πολλοί άνθρωποι αναρτούν στο διαδίκτυο προσωπικές πληροφορίες για τον εαυτό τους, όπως προσωπικές φωτογραφίες, πληροφορίες για σχέσεις ή λεπτομέρειες για το πού ζουν ή φοιτούν. Εάν γίνουν στόχος κυβερνοεκφοβισμού, οι πληροφορίες αυτές συχνά θα χρησιμοποιηθούν για να τους κάνουν κακό.

Η ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ «ΕΙΚΟΝΙΚΟ» ΚΟΣΜΟ

Το διαδίκτυο είναι ένας δημόσιος χώρος. Είναι δημόσιος όπως ακριβώς και ένας δρόμος ή ένα εμπορικό κέντρο: υπάρχουν και άλλοι άνθρωποι «τριγύρω» και μπορούν να δουν τι κάνουμε. Ωστόσο, υπάρχουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ζωής στον «εικονικό» κόσμο, που καθιστούν την ιδιωτικότητα πιο επιτακτική από ό,τι είναι στον δρόμο.

Στον δρόμο, ως επί το πλείστον ξέρουμε ότι άλλοι μας βλέπουν ή μπορούν να μας δουν εάν αποφασίσουν να κοιτάξουν. Στο διαδίκτυο, πολύ λίγοι γνωρίζουν τι σημαίνει να μας κοιτάζουν άλλοι και ακόμα λιγότεροι γνωρίζουν πώς μπορούμε να προστατευτούμε από το βλέμμα τους. Αυτή η έλλειψη επίγνωσης μπορεί να αφήσει ανθρώπους εκτεθειμένους σε απειλές ή εκμετάλλευση, τόσο σωματικά όσο και ψυχολογικά. Αυτοί που θέλουν να εκφοβίσουν, να βασανίσουν, να απειλήσουν ή να εκμεταλλευτούν άλλους, θα μπορέσουν να το κάνουν πολύ πιο εύκολα εάν έχουν πληροφορίες για τα θύματά τους. Επομένως, τα θέματα που άπτονται της ιδιωτικότητας είναι ιδιαίτερα σημαντικά στο πλαίσιο του κυβερνοεκφοβισμού.

ΒΑΣΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

- Οι νέοι άνθρωποι πρέπει να θυμούνται ότι το διαδίκτυο είναι ένας δημόσιος χώρος, όπου άλλοι άνθρωποι μπορούν να δουν τι κάνουμε και πώς είμαστε, ακόμα και όταν νομίζουμε ότι δεν μπορούν.

- Το διαδίκτυο κρύβει τους δικούς του κινδύνους: υπάρχουν άνθρωποι που μπορεί να χρησιμοποιήσουν προσωπικά δεδομένα ή πληροφορίες για να πληγώσουν ή να κάνουν κακό. Οι νέοι/νέες θα πρέπει να προσπαθήσουν να περιορίσουν αυτήν την ικανότητα, παίρνοντας κάποιες προφυλάξεις.
- Οτιδήποτε δημοσιεύεται στο διαδίκτυο μένει εκεί για πάντα! Αυτό πρέπει να το γνωρίζουν οι νέοι άνθρωποι και να αναρωτιούνται εάν τα προσωπικά δεδομένα που αποκαλύπτουν σήμερα μπορεί να λένε κάτι που θα μετανοιώσουν αργότερα.
- Οι νέοι άνθρωποι θα πρέπει να θυμούνται να σέβονται την ιδιωτική ζωή και ασφάλεια των άλλων. Αυτό δε σημαίνει απλά ότι δεν πρέπει να επιδεικνύουν οι ίδιοι επιβλαβή ή καταχρηστική συμπεριφορά, αλλά επίσης ότι πρέπει να είναι προσεκτικοί στο να μοιράζονται πληροφορίες για άλλους ανθρώπους, που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για το κακό τους.
- Υπάρχουν προστατευτικές διατάξεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που εφαρμόζονται είτε σε περιπτώσεις όπου άλλοι αποκτούν πρόσβαση σε πληροφορίες για εμάς, χωρίς να τους έχουμε δώσει την άδεια να το κάνουν, είτε όταν δημοσιεύονται πράγματα για εμάς στο διαδίκτυο, που πλήττουν το αίσθημα της προσωπικής ακεραιότητάς μας.
- Υπάρχουν πολλές οργανώσεις και δημόσιοι φορείς που μπορούν να βοηθήσουν σε τέτοιες περιπτώσεις, ιδίως όταν εμπλέκονται νεαρά άτομα. Οι νέοι/νέες οφείλουν να ξέρουν ότι έχουν τη δύναμη να το καταγγείλουν, εάν πέσουν θύμα κακομεταχείρισης ή εκμετάλλευσης στο διαδίκτυο.
- Δεν υπάρχει ανωνυμία. Για οτιδήποτε γίνεται στο διαδίκτυο, μπορεί να εντοπιστεί ο άνθρωπος που το «ανέβασε». Επίσης δεν υπάρχει ατιμωρησία: πολλές μορφές διαδικτυακής ρητορικής μίσους και κυβερνοεκφοβισμού τιμωρούνται από το νόμο.

ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.

Άρθρο 8, παρ. 1, Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

1. Κανένα παιδί δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αυθαίρετης ή παράνομης επέμβασης στην ιδιωτική του ζωή, στην οικογένειά του, στην κατοικία του ή στην αλληλογραφία του, ούτε παράνομων προσβολών της τιμής και της υπόληψής του.

2. Το παιδί δικαιούται να προστατεύεται από τον νόμο έναντι τέτοιων επεμβάσεων ή προσβολών.

Άρθρο 16, Σύμβαση ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ

Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή προστατεύεται από ποικίλες συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Βάσει του δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο όρος «ιδιωτική ζωή» καλύπτει πολλά περισσότερα από την ιδιωτικότητα και συμπεριλαμβάνει εκείνους τους τομείς της προσωπικής ζωής, που είναι πιο

σημαντικοί για την ταυτότητα και την αξιοπρέπεια του ατόμου. Πρόκειται για τομείς της ζωής μας που θεωρητικά είναι ελεύθεροι παρεμβάσεων από τις κρατικές αρχές και που το κράτος οφείλει επίσης θεωρητικά να προστατεύει από παρεμβάσεις άλλων ανθρώπων. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων χρησιμοποιεί την έννοια της «σωματικής και ψυχολογικής ακεραιότητας» του ατόμου για να εκτιμήσει αρκετές από τις προσφυγές που λαμβάνει υπό το Άρθρο 8.

Οι κυβερνήσεις οφείλουν να διασφαλίζουν ότι οι άνθρωποι μπορούν να διάγουν τη ζωή τους φυσιολογικά, σύμφωνα με τις προσωπικές τους προτιμήσεις, χωρίς ούτε να τους πιέζουν άλλοι να μπου σε ένα καλούπι «όπως όλοι», ούτε να διώκονται επειδή έχουν διαφορετικές ανάγκες από άλλους. Αυτό που έχει σημασία είναι το πώς επηρεάζεται ένας άνθρωπος από κάτι που έκανε το κράτος ή που αμέλησε να κάνει: η προσωπική μας ζωή είναι προσωπική υπόθεση!

Εντούτοις, το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή δεν είναι ένα «απόλυτο» δικαίωμα, το οποίο σημαίνει ότι οι κρατικές αρχές οφείλουν να αντισταθμίζουν την ιδιωτική ζωή κάποιου έναντι άλλων απαιτήσεων της κοινωνίας ή άλλων ατόμων. Πολύ περιστασιακά, ίσως να δικαιολογείται το κράτος να εξετάσει προσωπικά δεδομένα ανθρώπων, προκειμένου να προστατεύσει άλλους - και ενίοτε μπορεί να αποφασίσει να μην προστατεύσει την ιδιωτικότητα κάποιου, είτε επειδή δε διατρέχει ιδιαίτερα σοβαρό κίνδυνο το ενδιαφερόμενο άτομο, είτε επειδή το κόστος για τους άλλους είναι υπερβολικά υψηλό.

Δεν είναι πάντα εύκολο να επιτευχθεί η σωστή ισορροπία. Στην υπόθεση *Corland* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εξέτασε κατά πόσο αποτελούσε παραβίαση του Άρθρου 8 το ότι ένα ίδρυμα ανώτερης εκπαίδευσης παρακολουθούσε την ηλεκτρονική αλληλογραφία και τις τηλεφωνικές συζητήσεις των εργαζομένων. Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι αποτελούσε παραβίαση του δικαιώματος στην ιδιωτικότητα.

Στην υπόθεση *K.U.* κατά Φινλανδίας, το Δικαστήριο έκρινε ότι η προστασία της ιδιωτικής ζωής και ασφάλειας ενός ανηλίκου ήταν πιο σημαντική από την προστασία της ιδιωτικής ζωής του ατόμου που είχε δημοσιεύσει ψευδή αγγελία στο όνομά του.

Σε γενικές γραμμές, ακριβώς όπως και με όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι κρατικές αρχές είναι επωμισμένες να εξασφαλίζουν ότι κανείς δεν παρεμβαίνει στις προσωπικές ζωές και στην προσωπική αξιοπρέπεια των ανθρώπων, ούτε το κράτος, ούτε κανένας άλλος. Αυτό ισχύει τόσο στο διαδίκτυο, όσο και εκτός διαδικτύου.

ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Η ιδιωτικότητα είναι μία πτυχή της «προσωπικής ζωής» και προστατεύεται εξίσου από το Άρθρο 8 της ΕΣΔΑ. Η ιδιωτικότητα αφορά τους τομείς εκείνους της σωματικής, κοινωνικής ή συναισθηματικής μας ζωής που δε θέλουμε να μοιραζόμαστε δημόσια. Εκτός και εάν δώσουμε ρητή άδεια ή εκτός και εάν συντρέχουν σοβαρότατοι λόγοι, που άπτονται της προστασίας δικαιωμάτων άλλων ανθρώπων, τα πράγματα εκείνα που θέλουμε να είναι ιδιωτικά θα πρέπει να παραμένουν ιδιωτικά! Κανένας άνθρωπος

και καμία οργάνωση δεν έχει το δικαίωμα να γνωρίζει πράγματα για την προσωπική μας ζωή, που εμείς δεν επιθυμούμε να γνωρίζουν.

Ωστόσο, οι προεπιλεγμένες ρυθμίσεις σε πολλά διαδικτυακά φόρουμ ή ιστότοπους δεν είναι πάντα εύληπτες, ούτε είναι πάντα σχεδιασμένες με κύριο μέλημα την προστασία της ιδιωτικότητας των χρηστών. Χρειάζεται μέριμνα και προσοχή για να εξασφαλίζει κάποιος ότι τα προσωπικά δεδομένα παραμένουν προσωπικά, καθώς και μια γενική κατανόηση των δυνητικών κινδύνων.

Οι διάφορες πτυχές του θέματος της ιδιωτικότητας μπορούν επίσης να είναι σημαντικές στο πλαίσιο του περιεχομένου που μοιραζόμαστε στο διαδίκτυο. Οι νέοι άνθρωποι οφείλουν να αντιλαμβάνονται ότι, όπως ακριβώς η δική τους ιδιωτικότητα είναι σημαντική, το ίδιο ισχύει και για την ιδιωτικότητα των άλλων. Η άνεση στο μοίρασμα φωτογραφιών, video, μηνυμάτων ή άλλων πληροφοριών μπορεί να οδηγήσει σε απροσεξία, που μπορεί να προκαλέσει κακό σε άλλους. Το βασικό μήνυμα για τους νέους είναι ότι υλικό που αφορά άμεσα κάποιον άλλο μπορούμε να το μοιραζόμαστε είτε εάν (δεν είναι επιβλαβές ή υβριστικό και) ήδη αποτελεί κοινό κτήμα (public domain), είτε εάν το άλλο πρόσωπο έχει δώσει την άδειά του να μοιραστεί.

Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι στις περισσότερες περιπτώσεις ηλεκτρονικής επικοινωνίας, το υλικό δεν είναι ποτέ πραγματικά προσωπικό. Τα ηλεκτρονικά μηνύματα και οτιδήποτε αναρτάται στο διαδίκτυο είναι σχεδόν πάντα προσβάσιμα και από άλλους. Επιπλέον, δε γίνεται ποτέ να αφαιρεθεί πλήρως από τον «εικονικό» χώρο.

Μη ισχυροί κωδικοί πρόσβασης ή ανεπαρκείς προφυλάξεις ασφαλείας καθιστούν εφικτή την πρόσβαση τρίτων σε πληροφορίες που αποθηκεύονται σε ιδιωτικά μέρη του προφίλ του χρήστη ή σε ηλεκτρονικά γραμματοκιβώτια. Ακόμα και ένας ισχυρός κωδικός πρόσβασης δεν μπορεί να εγγυηθεί πλήρη προστασία από χάκερς ή τη μη παρείσφρηση από κρατικές υπηρεσίες ασφαλείας!

Οι νέοι άνθρωποι οφείλουν να γνωρίζουν τους κινδύνους αυτούς και να επιδεικνύουν προσοχή και υπευθυνότητα για να προστατεύουν τις λεπτομέρειες της ζωής τους που δε θέλουν να γνωρίζουν άλλοι. Επίσης οφείλουν να γνωρίζουν ότι, εάν λάβουν επαρκείς προφυλάξεις, αλλά κάποιος καταφέρει να αποκτήσει πρόσβαση σε προσωπικά τους δεδομένα, αυτό πιθανότατα θα έχει επιτευχθεί παράνομα και θα αποτελεί παραβίαση του δικαιώματός τους στην ιδιωτικότητα.

Στην ενότητα για τον κυβερνοεκφοβισμό παρατίθενται κάποιες προφυλάξεις που μπορούν να λαμβάνουν οι νέοι/νέες ώστε να εξασφαλίζουν ότι τα προσωπικά τους δεδομένα δε θα γίνουν κοινό κτήμα.

5.6 ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Η ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΤΟΥ ΜΙΣΟΥΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Μπορεί κανείς να εξετάσει τη σχέση ανάμεσα στη δημοκρατία και τη ρητορική μίσους από δύο διαφορετικές οπτικές γωνίες. Από τη μία άποψη, η δημοκρατία μπορεί να θεωρηθεί ότι καθιστά πιο πιθανή τη ρητορική μίσους ή, ενδεχομένως, πιο δύσκολη να καταπολεμηθεί. Ο καλύτερος τρόπος να το δούμε αυτό είναι εάν φανταστούμε μια μη δημοκρατική κοινωνία με έντονη λογοκρισία: θεωρητικά, σε μια τέτοια κοινωνία, ίσως είναι δυνατόν να εξαλειφθεί η ρητορική μίσους, όπως και η διαδικτυακή ρητορική μίσους. Οτιδήποτε θεωρείται προσβλητικό σε άλλους θα μπορούσε να απαγορεύεται και τυχόν παραβιάσεις να τιμωρούνται αυστηρά. Όμως, μια τέτοια κοινωνία θα αντιμετώπιζε πολλά μειονεκτήματα λόγω της έλλειψης της ελευθερίας έκφρασης.

Σε μια δημοκρατία, όπου όλοι είναι ελεύθεροι να εκφράζουν τις απόψεις τους, είναι πιθανό ότι θα χρειαστεί να ακούσουμε απόψεις με τις οποίες δε συμφωνούμε. Κάποιες θα είναι εκνευριστικές, κάποιες ίσως σκληρές και εκνευριστικές και κάποιες ίσως υπερβαίνουν τα όρια και είναι βαθύτατα προσβλητικές, μέχρι και επικίνδυνες. Μια μικρή ποσότητα ρητορικής μίσους ενδεχομένως να είναι η αναπόφευκτη συνέπεια του να είμαστε σε θέση να εκφράζουμε ελεύθερα τις απόψεις μας και να λαμβάνονται υπόψη. Καμία δημοκρατία δεν είναι τέλεια!

ΕΜΠΛΟΚΗ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Ωστόσο, ένα από τα πλεονεκτήματα της δημοκρατίας και της ελευθερίας του λόγου είναι ότι ταυτόχρονα μας παρέχει τα απαραίτητα εργαλεία για να αντιμετωπίσουμε τη ρητορική μίσους, ενδεχομένως με πιο αποτελεσματικό τρόπο, και σίγουρα με τρόπο που προφυλάσσει καλύτερα τις άλλες ελευθερίες. Από μια άλλη άποψη, επομένως, η ίδια η δημοκρατία αποτελεί την πιο υποσχόμενη ελπίδα για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους, ενώ παράλληλα προστατεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Σε μια δημοκρατία που λειτουργεί σωστά, όπου οι άνθρωποι διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στην προάσπιση δικαιωμάτων και ελευθεριών που όλοι θεωρούν πολύτιμα, η άμυνα της κοινωνίας ενάντια στη ρητορική μίσους μπορεί να είναι πιο εκλεπτυσμένη και δυναμική πολύ πιο ολοκληρωμένη από ότι θα ήταν η αυστηρή λογοκρισία. Εάν δε θεωρούμε ότι η παρακολούθηση της ρητορικής μίσους και η αντίδραση στα χειρότερα παραδείγματα της είναι αποκλειστικά καθήκον της κυβέρνησης ή μιας κάποιας «αστυνομίας του διαδικτύου», και εάν στην παρακολούθηση περιλαμβάνουμε και την παρακολούθηση της δικής μας συμπεριφοράς μαζί με των άλλων, λογικά θα μπορούσαμε να προφυλάξουμε το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης και παράλληλα να εξασφαλίσουμε ότι όλοι οι άνθρωποι θα προστατεύονται από καταχρηστικές συμπεριφορές.

Η αποτελεσματική αντίδραση στη ρητορική μίσους εξαρτάται από την πλήρη κατανόηση όλων των πλεονεκτημάτων, των προκλήσεων και των απαιτήσεων μιας δημοκρατικής κοινωνίας, αλλά εξαρτάται επίσης και από την ενεργή συμμετοχή των ανθρώπων που απαρτίζουν την κοινωνία. Πολλές από τις δεξιότητες που είναι απαραίτητες για να λειτουργήσει αποτελεσματικά μια δημοκρατία είναι οι ίδιες δεξιότητες που απαιτούνται για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους. Επίσης, η κατανόηση της αξίας της διαφορετικότητας και της δημοκρατικής συζήτησης μπορεί να βοηθήσει, ώστε οι συμμετέχοντες να είναι καλύτερα προετοιμασμένοι για να αντιμετωπίσουν εκφράσεις μισαλλοδοξίας ή μίσους.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

(1) Καθένας έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στη διακυβέρνηση της χώρας του, άμεσα ή έμμεσα, με αντιπροσώπους ελεύθερα εκλεγμένους.

(3) Η λαϊκή θέληση είναι το θεμέλιο της κρατικής εξουσίας.

Άρθρο 21, ΟΔΑΔ

«Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να διενεργούν, κατά λογικά διαστήματα, εκλογές μυστικής ψηφοφορίας, υπό συνθήκες που επιτρέπουν την ελεύθερη έκφραση της λαϊκής θέλησης ως προς την εκλογή του νομοθετικού οργάνου».

Άρθρο 3, Πρωτόκολλο 1, ΕΣΔΑ

Παρότι τα ανθρώπινα δικαιώματα δημιουργούν παρόμοιες υποχρεώσεις για όλες τις κυβερνήσεις ανά τον κόσμο, αυτό δε σημαίνει ότι οι νόμοι και η μορφή διακυβέρνησης πρέπει να είναι πανομοιότυπα σε κάθε χώρα. Τα ανθρώπινα δικαιώματα επιτρέπουν τη χρήση πληθώρας διαφορετικών συστημάτων και τρόπων για την εξασφάλιση του σεβασμού των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ωστόσο, το Άρθρο 21 της ΟΔΑΔ (και το Προαιρετικό Πρωτόκολλο 1 της ΕΣΔΑ) επισημαίνουν ότι δεν είναι αποδεκτή κάθε μορφή διακυβέρνησης. Τα κράτη φέρουν την υποχρέωση να εξασφαλίζουν ότι εκείνοι που καταρτίζουν τους νόμους εκπροσωπούν «τη λαϊκή θέληση». Με άλλα λόγια, μόνο ένα δημοκρατικό σύστημα συνάδει με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ένας λόγος που ισχύει αυτό αφορά τη σημασία της ανεξαρτησίας και της συμμετοχής ως θεμελιωδών αρχών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ΟΙ ΕΥΘΥΝΕΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Μια δημοκρατική μορφή διακυβέρνησης επιτρέπει σε όσους δεν κατέχουν θέση εξουσίας να ασκούν και αυτοί έλεγχο ως προς τους νόμους με τους οποίους καλούνται να συμμορφώνονται στη ζωή τους. Εύκολα γίνεται η συσχέτιση με τα ανθρώπινα δικαιώματα, εφόσον τα ανθρώπινα δικαιώματα σε μεγάλο βαθμό αφορούν τη δυνατότητα να διατηρούμε την προσωπική ανεξαρτησία των πράξεών μας, με άλλα

λόγια να μην υπόκεινται οι πράξεις μας σε αυθαίρετες παρεμβάσεις και να μην πρέπει να ζούμε σε ένα σύστημα που είναι σε βάρος των θεμελιωδών μας αναγκών.

Εντούτοις, και παρά τα πολλά πλεονεκτήματά της, η δημοκρατία από μερικές απόψεις είναι πιο απαιτητική μορφή διακυβέρνησης από τις άλλες εναλλακτικές. Είναι απαιτητική τόσο ως προς το τι πρέπει να κάνουμε, όσο και ως προς το τι πρέπει να ανεχόμαστε ή το πώς πρέπει να συμπεριφερόμαστε όταν δε συμφωνούμε με αποφάσεις ή απόψεις. Αυτό ισχύει εξίσου για τις αποφάσεις ή πράξεις των ανθρώπων στην εξουσία, αλλά και για τη συμπεριφορά άλλων ατόμων. Σε μια δημοκρατία, είμαστε όλοι σε κάποιο βαθμό υπεύθυνοι για τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί το σύστημα.

Ο κατάλογος που ακολουθεί περιλαμβάνει τις βασικές δεξιότητες ή πεδία κατανόησης που απαιτούνται προκειμένου η δημοκρατία να λειτουργεί αποτελεσματικά. Κάθε στοιχείο του καταλόγου είναι επίσης σημαντικό για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους.

ΕΝΕΡΓΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Μια κυβέρνηση δεν μπορεί να εκφράζει τη λαϊκή θέληση, εάν ο λαός της δεν εκφράζει τα θέλω του! Μπορούμε να έχουμε κυβερνήσεις εκπροσώπησης μόνο εάν όλοι γνωστοποιούν τη θέλησή τους. Προφανώς αυτό δε σημαίνει μόνο να ψηφίζουμε όποτε γίνονται εκλογές. Σημαίνει επίσης να μην αμελούμε να αντιδρούμε σε νέες πρωτοβουλίες, να ενημερώνουμε κοινοβουλευτικούς - ή άλλες αρχές - όταν κάτι δεν είναι ικανοποιητικό, να προτείνουμε αλλαγές, να ασκούμε πίεση για μεγαλύτερη προστασία, να απαιτούμε μεγαλύτερη διαφάνεια και ούτω καθ' εξής.

Και εάν η συμμετοχή των πολιτών είναι ουσιαστική για τη δημοκρατία, έτσι και οι κυβερνήσεις φέρουν την ευθύνη να εξασφαλίζουν ότι οι απόψεις των ανθρώπων μπορούν να ακούγονται. Για τον λόγο αυτό, η ελευθερία της έκφρασης πρέπει να είναι εγγυημένη, τουλάχιστον εφόσον οι εκφραζόμενες θέσεις δεν υπονομεύουν άλλες βασικές αξίες, ούτε απειλούν ομάδες ή άτομα.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Για να είναι σε θέση να αντιδρούν στις αποφάσεις που γίνονται για λογαριασμό τους, οι άνθρωποι πρέπει επίσης να είναι ενήμεροι για τις αποφάσεις αυτές, όπως και για τους διαθέσιμους τρόπους με τους οποίους μπορούν να κάνουν τη φωνή τους να ακουστεί. Αυτό εγείρει απαιτήσεις τόσο από τα άτομα όσο και από τις κυβερνήσεις: οι κυβερνήσεις οφείλουν να εξασφαλίζουν ότι οι πληροφορίες είναι διαθέσιμες, γι' αυτό και το δικαίωμα στην πληροφόρηση είναι τόσο σημαντικό κομμάτι της ελευθερίας της έκφρασης. Με τη σειρά τους, τα άτομα οφείλουν να εξασφαλίζουν ότι ενημερώνονται ανελλιπώς και να πιέζουν τους ιθύνοντες να κοινοποιούν κάθε πληροφορία που δεν έχει δημοσιευτεί.

Ένας σημαντικός τομέας όπου το καλά ενημερωμένο κοινό είναι καθοριστικό είναι η γνώση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν είναι κάτι που μπορεί να αφηθεί σε «επαγγελματίες» ακτιβιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ούτε είναι κάτι για το οποίο μπορούμε πάντα να εφησυχάζουμε ότι μεριμνά η κυβέρνηση! Κάθε άνθρωπος οφείλει να γνωρίζει τα βασικά πρότυπα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και να διαδραματίζει ενεργό ρόλο, ώστε να διασφαλίζεται ότι πάντα τηρούνται.

ΑΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ

Κυβέρνηση εκπροσώπησης σχεδόν ποτέ δε σημαίνει ότι ικανοποιούνται όλες οι επιθυμίες ή απαιτήσεις όλων των ανθρώπων! Τα ανθρώπινα δικαιώματα επιδιώκουν να εξασφαλίζουν ότι καλύπτονται οι βασικές ανάγκες του κάθε ανθρώπου, σίγουρα, όμως, θα υπάρχει πληθώρα απόψεων όχι μόνο ως προς τις υπόλοιπες ανάγκες, αλλά ακόμα και ως προς τον καλύτερο τρόπο κάλυψης αυτών των βασικών αναγκών. Σε μια δημοκρατική κοινωνία αναπόφευκτα θα υπάρχουν διαφωνίες.

Είναι δύσκολο να προσδιοριστεί έως ποιο σημείο πρέπει να ανεχόμαστε αποφάσεις με τις οποίες δεν συμφωνούμε. Όταν διακυβεύονται ανθρώπινα δικαιώματα, τότε η ανεκτικότητα είναι ανεπιθύμητη και είναι ζωτικής σημασίας οι υπαίτιοι να είναι και υπόλογοι. Θα υπάρξουν, ωστόσο, πολλές περιπτώσεις, καθώς και πολλές δημόσια εκφρασμένες απόψεις, που ενδεχομένως θα αποδοκιμάζουμε αλλά μπορεί, στο τέλος, να χρειαστεί να ζήσουμε με αυτές και να τις ανεχτούμε. Στην ισορροπία αυτή εγκύπτει περαιτέρω η ενόττητα για την ελευθερία της έκφρασης.

ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Η ύπαρξή μας στον «πραγματικό» κόσμο υπάγεται σε διακυβέρνηση που ορίζεται από νόμους ή κανόνες σε πολλαπλά επίπεδα. Στον εργασιακό χώρο και σε «χώρους» που ανήκουν σε ιδιωτικές εταιρείες υπάρχουν ορισμένοι κανόνες. Οι τοπικές και κρατικές αρχές επιβάλλουν νόμους και κανονισμούς. Τέλος, διεθνείς ή περιφερειακοί οργανισμοί, όπως είναι ο ΟΗΕ και το Συμβούλιο της Ευρώπης, έχουν θεσπίσει επιπρόσθετους νόμους, με τους οποίους οφείλουν να συμμορφώνονται οι κυβερνήσεις.

Καθώς πληθαίνουν οι διάφορες μορφές ανθρώπινης δραστηριότητας που λαμβάνουν χώρα στο διαδίκτυο, αρχίζουν να εγείρονται ερωτήματα ως προς τους κανόνες που διέπουν τη δραστηριότητα αυτή. Κάθε ιστότοπος έχει δικούς του κανόνες ή κώδικα συμπεριφοράς, ενώ το ίδιο ισχύει και για τους παρόχους φιλοξενίας: είναι ένα πλαίσιο παρόμοιο με τους νόμους που διέπουν τους ιδιωτικούς χώρους εκτός διαδικτύου. Κάποιες κυβερνήσεις έχουν νόμους που αφορούν τη διαδικτυακή δραστηριότητα, ενώ κάποιοι διεθνείς νόμοι, ιδίως αυτοί που διέπουν την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, επεκτείνονται και στο διαδίκτυο. Ωστόσο, πλέον ολοένα αυξάνει η κατανόηση ότι ίσως υπάρχει ανάγκη για γενικές αρχές και κανονισμούς, που να εξασφαλίζουν ότι οι χρήστες του διαδικτύου είναι κατάλληλα προστατευμένοι κατά τη δραστηριότητά τους στο διαδίκτυο. Το ερώτημα ως προς το ποιες θα πρέπει να είναι οι αρχές αυτές και πώς θα μπορέσουν να εφαρμοστούν αποτελεί το αντικείμενο της «διακυβέρνησης του διαδικτύου». Η διακυβέρνηση του διαδικτύου είναι ιδιαίτερα σημαντική σε συνάρτηση με τη διαδικτυακή ρητορική μίσους, καθώς σε μερικές χώρες, κυρίως στις ΗΠΑ, υπάρχουν ισχυρές δικλείδες προστασίας της ελευθερίας της έκφρασης. Δεδομένου ότι πολλοί ιστότοποι στο διαδίκτυο έχουν την έδρα τους στις ΗΠΑ, μπορεί να αποβεί εξαιρετικά δύσκολη η αντίδραση ακόμα και στα πιο βίαια και καταχρηστικά παραδείγματα διαδικτυακής ρητορικής μίσους.

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Η προστασία και η διατήρηση του διαδικτύου χωρίς να πλήττεται η λειτουργία του είναι ζωτικής σημασίας για την εξασφάλιση της άσκησης στο διαδίκτυο των Άρθρων 10 και 11 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Παράλληλα, η ελευθερία συνοδεύεται από την ανάγκη να ενημερώνονται οι πολίτες, ώστε να μπορούν να συναλλάσσονται υπεύθυνα με υπηρεσίες που προσφέρονται μέσω διαδικτύου. Προκειμένου οι άνθρωποι να εμπιστεύονται το διαδίκτυο, είναι επιτακτική ανάγκη να υπάρχει προστασία των προσωπικών δεδομένων και σεβασμός της ιδιωτικότητας.

Από τη Στρατηγική Διακυβέρνησης του Διαδικτύου του Συμβουλίου της Ευρώπης

Το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει ασχοληθεί εκτενώς με το θέμα της διακυβέρνησης του διαδικτύου. Το 2007, η Επιτροπή Υπουργών συνέταξε μια Σύσταση που ανέφερε ότι «οι άνθρωποι έχουν την εύλογη προσδοκία οι υπηρεσίες του διαδικτύου να είναι προσβάσιμες και προσιτές, ασφαλείς, αξιόπιστες και συνεχείς (CM/Rec (2007)16). Το 2012, τα 47 κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης υιοθέτησαν μια Στρατηγική Διακυβέρνησης του Διαδικτύου «για την προστασία και προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του κράτους δικαίου και της δημοκρατίας στο διαδίκτυο». Η Στρατηγική προτείνει ένα πλαίσιο συνεργασίας, προκειμένου τα κράτη μέλη να διατηρούν ένα παγκόσμιο, σταθερό και ανοιχτό διαδίκτυο ως μέσο διαφύλαξης της ελευθερίας της έκφρασης και της πρόσβασης στην πληροφορία. Υπάρχει ειδική ενότητα της Στρατηγικής αφιερωμένη στην προστασία και ενδυνάμωση των παιδιών και των νέων ανθρώπων. Η ασφάλεια, αξιοπρέπεια και ιδιωτικότητα των παιδιών και των νέων ανθρώπων στο διαδίκτυο αναγνωρίζονται ως «υψίστης σημασίας».

Το Συμβούλιο της Ευρώπης (κατά τη σύνταξη του παρόντος) προετοιμάζει μια «Επιτομή των Δικαιωμάτων των Χρηστών του Διαδικτύου» (Compendium on the Rights of Internet Users), όπου, μεταξύ άλλων, θα εξετάζει τις προσδοκίες ως προς την προσβασιμότητα, την οικονομική προσιτότητα, την ασφάλεια, την αξιοπιστία και τη συνέχεια των υπηρεσιών του διαδικτύου. Εδώ θα πρέπει να συμπεριληφθεί η καλύτερη κατανόηση και η αποτελεσματική άσκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο διαδίκτυο, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε αποτελεσματικά διορθωτικά μέσα.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΧΡΗΣΤΩΝ

Ο ρόλος των ίδιων των χρηστών είναι επίσης καθοριστικής σημασίας για τον προσδιορισμό του τρόπου λειτουργίας του διαδικτύου. Ένα «δημοκρατικό» διαδίκτυο προϋποθέτει και μια κοινότητα χρηστών του διαδικτύου που να είναι «πολίτες του διαδικτύου», δηλαδή να συμμετέχουν στη διαμόρφωση προτύπων και κανόνων επικοινωνίας και να επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οφείλει να λειτουργεί το διαδίκτυο. Ένα παράδειγμα για το πώς θα μπορούσε να γίνεται αυτό θα μπορούσε να είναι ο ρόλος που έπαιξαν ΜΚΟ και κινήματα πολιτών στην καταψήφιση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο της ACTA (Εμπορική Συμφωνία

κατά της Παραποίησης), μιας διεθνούς συμφωνίας που αποσκοπούσε στην ενίσχυση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Ο λόγος που καταψηφίστηκε η συμφωνία ήταν ότι απειλούσε πολλές ατομικές ελευθερίες και ανθρώπινα δικαιώματα.

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ

Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι νέοι άνθρωποι θα αναλάβουν ενεργό ρόλο, ώστε να επηρεάζουν τον τρόπο λειτουργίας του διαδικτύου, είναι σημαντικό να προβληθούν τα εξής μηνύματα:

- Οι χρήστες του διαδικτύου δεν είναι απλά καταναλωτές! Διαθέτουν δύναμη και μπορούν να την αξιοποιήσουν αναλαμβάνοντας έναν πιο ενεργό ρόλο για τη διαμόρφωση των μέτρων, μέσα από τα οποία το διαδίκτυο θα προστατεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα: αυτό μπορούν να το επιτύχουν με εκστρατείες, αλλά και με τον τρόπο που οι νέοι/νέες, ως χρήστες του διαδικτύου, συμπεριφέρονται διαδικτυακά ο ένας στον άλλο.
- Οι χρήστες του διαδικτύου έχουν ανάγκη να προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματά τους στο διαδίκτυο. Για να είναι σίγουρο ότι θα συμβαίνει αυτό, είναι απαραίτητο να γνωρίζουν τα δικαιώματα αυτά και να αντιστέκονται σε τυχόν καταχρήσεις τους.
- Το διαδίκτυο είναι ένας χώρος, η δυναμική αρχιτεκτονική του οποίου παραμένει ένα εξελισσόμενο τοπίο. Αφήνει περιθώρια για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά μπορεί να αποτελέσει και όχημα για την κινητοποίηση κοινοτήτων, ώστε να επιδιώξουν την καλύτερη προστασία τους.
- Τα παιδιά και οι νέοι άνθρωποι, όπως και οι άλλοι χρήστες, χρειάζονται την υποστήριξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων, που να τους βοηθήσουν να αναπτύξουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που απαιτούνται για την αποτελεσματική χρήση του διαδικτύου.
- Παρότι υπάρχουν ισχυρά οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα, που επηρεάζουν σημαντικά τη διαμόρφωση του διαδικτύου, αυτοί που το χρησιμοποιούν θα πρέπει να κατοχυρώσουν το δικαίωμά τους να καταστήσουν τον κόσμο του διαδικτύου έναν δημόσιο χώρο, όπου ισχύουν οι αρχές, οι αξίες και οι πρακτικές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Τα παιδιά και οι νέοι άνθρωποι θα πρέπει να είναι σε θέση να γνωρίζουν και να μαθαίνουν πώς και από ποιον κυβερνάται το διαδίκτυο, στα πλαίσια της μόρφωσής τους ως πολίτες δημοκρατικής κοινωνίας. Η διαφάνεια και η υποχρέωση λογοδοσίας είναι επομένως ιδιαίτερα σημαντικές για τη διακυβέρνηση του διαδικτύου, όπως είναι και οι τρόποι που οι νέοι/νέες μπορούν να επηρεάσουν ουσιαστικά τη διακυβέρνηση του διαδικτύου ή τουλάχιστον του δημοσίου τμήματος του διαδικτύου.

5.7 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

Η Εκστρατεία του Συμβουλίου της Ευρώπης ενάντια στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο εξαρτάται από την ενεργή εμπλοκή όσο γίνεται περισσότερων νέων. Υπάρχουν πολλοί τρόποι που εσείς και οι ομάδες φίλων σας μπορείτε να δράσετε για να καταπολεμήσετε τη ρητορική μίσους και να γίνετε μέλη της Εκστρατείας. Η παρούσα ενότητα παραθέτει έναν ενδεικτικό κατάλογο με κάποιους τέτοιους τρόπους. Ο κατάλογος έχει χωριστεί στις εξής κατηγορίες:

1. Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση
2. Αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους που ήδη υπάρχει στο διαδίκτυο
3. Κινητοποίηση των άλλων
4. Έκφραση αλληλεγγύης προς θύματα ή συνήθεις ομάδες-στόχους
5. Πιο μακροπρόθεσμες στρατηγικές

Πρόκειται για κατηγορίες που συχνά είναι συνυφασμένες, αλλά ακόμα και όπου αυτό δεν ισχύει, σχεδόν πάντα μπορούμε να ενισχύσουμε μια δραστηριότητα προσθέτοντας στοιχεία από κάποια άλλη ενότητα.

Για παράδειγμα:

- Επιμορφωτικό χαρακτήρα έχει και η άμεση αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους μέσα από την παροχή μιας εναλλακτικής αφήγησης. Η εναλλακτική αφήγηση ή διάλογος μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για την κινητοποίηση άλλων, εάν δημοσιευθεί σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
- Μια δράση ευαισθητοποίησης, ακόμα και εάν έχει σχεδιαστεί αποκλειστικά για να ενημερώσει τον κόσμο για το πρόβλημα της διαδικτυακής ρητορικής μίσους, αποτελεί ταυτόχρονα μια δυνατή έκφραση αλληλεγγύης προς τα θύματα της ρητορικής μίσους. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να αυξήσει τις υπογραφές σε μια αίτηση προς τους πολιτικούς να ασχοληθούν με το πρόβλημα αυτό.
- Η καταγγελία ενός περιστατικού ρητορικής μίσους και το blogging (άσκηση πίεσης μέσω blog) για αντίδραση από τον διαχειριστή της τοποθεσίας μπορούν να παρακινήσουν άλλους να αναγνωρίσουν παρόμοια περιστατικά και να προβούν και οι ίδιοι σε καταγγελία.

Ο κατάλογος που ακολουθεί δεν είναι εξαντλητικός και θα πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο ως πιθανή πηγή ιδεών. Η ομάδα σας σίγουρα θα καταφέρει να σκεφτεί και άλλες!

Κάποιες προτάσεις μπορεί να μην ενδείκνυται για όλες τις περιπτώσεις. Για παράδειγμα, μερικές φορές ίσως είναι υπερβολικό να καταγγείλουμε ένα σχόλιο ή μια δημοσίευση: ίσως να είναι πιο εύκολο απλά να απευθύνουμε ερώτηση στον συγγραφέα της αρχικής δημοσίευσης, ώστε να δούμε εάν είναι διατεθειμένος να αλλάξει διατύπωση ή να αποσύρει το σχόλιο. Σε άλλες περιπτώσεις, μπορεί να μην είναι κατάλληλο να απευθυνθούμε άμεσα σε άτομο που έχει δημοσιεύσει προσβλητικό σχόλιο. Πρέπει πάντα να χρησιμοποιούμε την κρίση μας για να επιλέγουμε τον πιο κατάλληλο ή αποτελεσματικό τρόπο δράσης. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τις προτάσεις αυτές συμπληρωματικά προς τις δραστηριότητες στο παρόν εγχειρίδιο, αλλά και για να ενθαρρύνετε τους φίλους ή την ομάδα σας να συμμετάσχουν στην εκστρατεία No Hate Speech Movement.

- Φροντίστε να συμπεριλάβετε την ομάδα ή τους φίλους σας όταν θα επιλέγετε ή θα σχεδιάζετε κάποια δραστηριότητα. Είναι πιο πιθανό να την αγκαλιάσουν εάν έχουν επιλέξει μόνοι τους το αντικείμενο και τη μεθοδολογία!
- Υπενθυμίστε τους ότι οι δημιουργικές δραστηριότητες έχουν περισσότερες πιθανότητες να προσελκύσουν την προσοχή: το να προσπαθείς να τραβήξεις την προσοχή των ανθρώπων στο διαδίκτυο είναι σαν να προσπαθείς να ξεχωρίσεις μέσα στο πλήθος!
- Υπενθυμίστε τους ότι η πληροφορία μπορεί να μεταδοθεί και με εικόνες, video ή μουσική - όχι μόνο με λέξεις. Ενδεχομένως το μέσο να είναι εξίσου σημαντικό με το μήνυμα.
- Μην αμελήσετε να επισκεφθείτε τον ιστότοπο του No Hate Speech Movement στο (www.nohatespeechmovement.org) για άλλους τρόπους συμμετοχής στην Εκστρατεία!

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΘΑΝΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

- Χρησιμοποιήστε ιστολόγια (blogs) και τόπους κοινωνικής δικτύωσης για να επικοινωνήσετε το τι μπορούν να κάνουν οι άνθρωποι εάν πέσουν θύμα ρητορικής μίσους ή γίνουν μάρτυρες τέτοιων στάσεων.
- Χρησιμοποιήστε τη γλώσσα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων: βελτιώστε την κατανόηση των δικαιωμάτων που μας προστατεύουν στο διαδίκτυο, καθώς και της σχέσης ανάμεσα στα ανθρώπινα δικαιώματα και τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο.
- Δημιουργήστε πίνακες «κατάρριψης μύθων» για ομάδες που συχνά στοχοποιούνται από τη ρητορική μίσους. Δημοσιεύστε τους σε ιστότοπους κοινωνικής δικτύωσης ή δημιουργήστε φυλλάδια για να τα μοιράσετε εκτός διαδικτύου.
- Μοιραστείτε ιστότοπους ή δημοσιεύσεις που τονίζουν θετικά χαρακτηριστικά ομάδων που συχνά γίνονται στόχος.
- Πείτε τις ιστορίες ατόμων που έχουν πέσει θύματα ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο. Χρησιμοποιήστε τις για να αυξήσετε την ενημέρωση για το πρόβλημα και να καλλιεργήσετε ενσυναίσθηση προς τους ανθρώπους που στοχοποιεί η ρητορική μίσους.
- Δημιουργήστε τη δική σας ιστοσελίδα ή το δικό σας προφίλ σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης. Χρησιμοποιήστε τα για να προτείνετε εναλλακτικές πληροφορίες (με τις πηγές τους) για συνήθεις ομάδες-στόχους.
- Διοργανώστε εκτός διαδικτύου δράσεις, εκπαιδευτικά σεμινάρια ή εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης κοινού. Θα μπορούσαν να ασχολούνται με:
  - το πρόβλημα της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο γενικά
  - προκαταλήψεις γύρω από συγκεκριμένη ομάδα-στόχο
  - μεθόδους αντιμετώπισης ρητορικής μίσους
  - τον αντίκτυπο της ρητορικής μίσους
  - την ανάγκη να αναλαμβάνουν οι άνθρωποι την ευθύνη των πράξεών τους, καθώς και των πράξεων των άλλων
  - πρωτοβουλίες από άλλες ομάδες νέων ανθρώπων - όπως και το No Hate Speech Movement
  - κάτι άλλο!

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΗΣ Ή ΤΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΜΙΣΟΥΣ ΠΟΥ ΗΔΗ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- Αναλάβετε την επιμέλεια λημμάτων στη Βικιπαίδεια ή άλλους ιστότοπους ελεύθερου περιεχομένου, που παρέχουν ανεπαρκείς ή ψευδείς πληροφορίες για συνήθεις ομάδες-στόχους της ρητορικής μίσους.
- Δημοσιεύστε σχόλια σε ιστότοπους που περιέχουν αναληθές, προκατειλημμένο ή ρατσιστικό περιεχόμενο. Στείλτε ερωτήσεις ή διαμαρτυρίες στους συγγραφείς δημοσιεύσεων που επιδεικνύουν μισαλλοδοξία ή ρατσισμό.
- Συνομιλήστε με άτομα που χρησιμοποιούν υβριστικό λόγο: προσπαθήστε να τους δείξετε ποιος είναι ο αντίκτυπος της συμπεριφοράς τους στους άλλους.
- Ενθαρρύνετε και άλλους να αγνοήσουν κάθε «τρολλάρισμα» εάν οδηγεί σε καταχρηστική συμπεριφορά.
- Χρησιμοποιήστε τους διαδικτυακούς μηχανισμούς υποβολής αναφορών ή καταγγελιών για να ενημερώσετε τους ιδιοκτήτες δικτυακών τόπων για περιστατικά ρητορικής μίσους.
- Αναφέρετε παραδείγματα ρητορικής μίσους σε οργανώσεις που ασχολούνται με το πρόβλημα ή στο Παρατηρητήριο Ρητορικής Μίσους (Hate Speech Watch).
- Μποϊκοτάρετε ιστότοπους μίσους και παροτρύνετε και άλλους να το κάνουν. Αναφέρετε τους ιστότοπους, ακολουθώντας τις νόμιμες διαδικασίες που υπάρχουν στη χώρα σας ή σε μεγάλες οργανώσεις, όπως είναι το Διεθνές Δίκτυο κατά του Μίσους στο Διαδίκτυο (INACH).
- Συγκεντρώστε πληροφορίες για ιστότοπους μίσους που είναι καταχωρημένοι στη χώρα σας. Στείλτε τις στον κοινοβουλευτικό σας εκπρόσωπο.

ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ

- Παροτρύνετε και άλλους να καταδικάζουν ή να αναφέρουν τη ρητορική μίσους, να εκφράζουν αλληλεγγύη προς τα θύματά της ή να αναλαμβάνουν δράσεις.
- Χρησιμοποιήστε τα κοινωνικά μέσα για να κατευθύνετε followers σε χρήσιμους ιστότοπους ή σε συναρπαστικές πρωτοβουλίες εκστρατειών.
- Κοινοποιήστε περιπτώσεις όπου η απομάκρυνση ρητορικής μίσους από συγκεκριμένους ιστότοπους στέφθηκε με επιτυχία.
- Ενημερώστε τους γύρω σας για την εκστρατεία No Hate Speech Movement. Δημιουργήστε σχετικό σύνδεσμο στο κοινωνικό προφίλ σας ή προσθέστε το λογότυπο στην υπογραφή σας.
- Διοργανώστε σεμινάρια εκπαίδευσης ή ενημέρωσης με εκπροσώπους ομάδων που στοχοποιούνται συχνά. Δείξτε τους ότι μπορούν να προστατεύσουν τον εαυτό τους, και άλλους, συμμετέχοντας στην Εκστρατεία.
- Χρησιμοποιήστε κάθε μέσο στο διαδίκτυο και εκτός αυτού για να κοινοποιήσετε οποιαδήποτε δραστηριότητα πραγματοποιήσετε, σε οποιονδήποτε σχετικό τομέα!

ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ Ή ΕΚΦΡΑΣΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΠΡΟΣ ΟΥΜΑΤΑ Ή ΣΥΝΗΘΕΙΣ ΟΜΑΔΕΣ-ΣΤΟΧΟΥΣ

- Στείλτε προσωπικά μηνύματα σε άτομα που έχουν υποστεί ρητορική μίσους δημοσίως: εκφράστε την αλληλεγγύη σας και πείτε τους τι μπορούν να κάνουν.
- Βοηθήστε να γκρεμιστούν οι προκαταλήψεις ή οι εσφαλμένες ιδέες για συνήθεις ομάδες-στόχους. Αναπτύξτε ένα εναλλακτικό μήνυμα-αφήγηση και δημοσιοποιήστε το όπου και όπως μπορείτε.
- Ενημερώστε τους νέους ανθρώπους για τα δικαιώματά τους και για τις μεθόδους που μπορούν να εφαρμόσουν για να προστατευτούν.
- Διοργανώστε μια δημόσια δράση αλληλεγγύης για τις ομάδες που στοχοποιούνται από τη ρητορική μίσους.
- Δημοσιοποιήστε τυχόν παραδείγματα ρατσιστικής έκφρασης ή διάκρισης από πολιτικούς, μέσα ενημέρωσης ή δημόσια πρόσωπα. Καλέστε τους να απολογηθούν!
- Συνεργαστείτε με ομάδες που συνήθως πέφτουν θύματα ρητορικής μίσους: ενθαρρύνετε τους να ενταχθούν στην Εκστρατεία.

ΠΙΟ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ

- Διοργανώστε τη δική σας εκστρατεία σε τοπικό επίπεδο ή στο διαδίκτυο: δημιουργήστε ένα βίντεο, ένα τραγούδι ή μια αστεία δράση για την εκστρατεία και δημοσιεύστε το στο διαδίκτυο.
- Ξεκινήστε μια διαδικτυακή συλλογή υπογραφών ενάντια στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο ή ενάντια στην πολιτική συγκεκριμένου ιστότοπου για τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο.
- Επικοινωνήστε με οργανώσεις που δρουν διαδικτυακά για την καταπολέμηση του προβλήματος: πείτε τους τι κάνετε και μάθετε πώς μπορείτε να συμμετάσχετε στο έργο τους.
- Επικοινωνήστε με τοπικές οργανώσεις που δρουν κατά του ρατσισμού και της διάκρισης ή με παρεμφερείς στόχους. Επισημάνετε τους το πρόβλημα της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο και ενθαρρύνετε τους να ενταχθούν στην Εκστρατεία.
- Παρακολουθήστε το πρόβλημα, είτε σε κάποιον συγκεκριμένο ιστότοπο ή μέσα από τις επιπτώσεις που έχει σε συγκεκριμένες ομάδες. Στείλτε τα αποτελέσματα των ερευνών σας στο Παρατηρητήριο Ρητορικής Μίσους (Hate Speech Watch), σε ΜΚΟ που ασχολούνται με το πρόβλημα, σε πολιτικούς ή σε άλλους ανθρώπους με επιρροή.
- Καλέστε τους κυβερνητικούς αξιωματούχους να ασχοληθούν με το πρόβλημα: επικοινωνήστε με τον κοινοβουλευτικό σας εκπρόσωπο.

5.8 ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Διαδικτυακός γραμματισμός (Internet literacy) [είναι] η ικανότητα πρόσβασης, κατανόησης, άσκησης κριτικής σκέψης και δημιουργίας περιεχομένου πληροφοριών και επικοινωνίας στο διαδίκτυο.

Sonia Livingstone, "Internet Literacy: Young People's Negotiation of New Online Opportunities."
(Διαδικτυακός γραμματισμός: Η προσέγγιση των νέων ανθρώπων στις νέες διαδικτυακές ευκαιρίες)¹

Η ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Το διαδίκτυο ενδεχομένως αποτελεί σήμερα την κύρια πηγή πληροφόρησης για πολλούς νέους ανθρώπους στην Ευρώπη. Μερικές φορές χρησιμοποιείται απευθείας ως εργαλείο αναζήτησης και άλλες φορές οι πληροφορίες ανακλύπτον σε κάποια στιγμή «κοινωνικοποίησης» ή στη διάρκεια άλλων δραστηριοτήτων. Και στις δύο περιπτώσεις, είναι σημαντικό οι χρήστες να μπορούν να καταλαβαίνουν, να αναλύουν, να αξιολογούν και να επαληθεύουν τόσο το προφανές περιεχόμενο όσο και κάθε τυχόν κρυφό μήνυμα. Αυτό είναι ακόμα πιο σημαντικό, όταν συναντάμε εκφράσεις μίσους.

Το σύνολο των δεξιοτήτων και των γνώσεων που χρειάζονται οι νέοι άνθρωποι, προκειμένου να μπορούν να εντοπίσουν και να επεξεργαστούν την πληροφορία, αποτελεί μια πτυχή του γραμματισμού στα ΜΜΕ ή, στο πλαίσιο συγκεκριμένα του ηλεκτρονικού κόσμου, του διαδικτυακού γραμματισμού.

Εντούτοις, ο διαδικτυακός γραμματισμός εκτείνεται πέρα από το πεδίο συλλογής και επεξεργασίας πληροφοριών, με αποτέλεσμα να υπάρχει πληθώρα άλλων δεξιοτήτων και εργαλείων που είναι ιδιαίτερα σημαντικά όταν προετοιμάζουμε τους νέους ανθρώπους να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο. Κάποια από αυτά αφορούν τις πιο τεχνικές πτυχές του διαδικτύου, ενώ κάποια άλλα εστιάζουν στη δημοσίευση και το μοίρασμα περιεχομένου.

ΜΑΘΑΙΝΟΥΜΕ ΚΑΝΟΝΤΑΣ

Συνήθως, ο κάθε χρήστης του διαδικτύου μαθαίνει τις μεθόδους και τους κανόνες που χρειάζονται για να χειριστεί το διαδίκτυο για τους σκοπούς της δικής του δραστηριότητας: αποκτούν το επίπεδο διαδικτυακού γραμματισμού που τους επιτρέπει να περιηγούνται και να καλύπτουν τις περισσότερες ανάγκες τους. Από την άλλη, εάν πρόκειται οι νέοι/νέες να μην αναπαράγουν απλά κάποια μελανά σημεία και κάποιες κακές συνήθειες που οδηγούν σε ρητορική μίσους στο διαδίκτυο και, πιο συγκεκριμένα, εάν είναι να μάθουν να αντιδρούν σε ορισμένα περιστατικά, είναι σημαντικό να κατέχουν υψηλότερο επίπεδο διαδικτυακού γραμματισμού. Οι κατάλογοι στην παρούσα ενότητα παρουσιάζουν κάποιες από τις σημαντικότερες δεξιότητες και πεδία γνώσεων που απαιτούνται για τον σκοπό αυτό.

¹ *Digital Youth, Innovation, and the Unexpected*
(Ψηφιακή Νεολαία, Καινοτομία και το Αναπάντεχο)(2008), MIT Press

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΥΣ ΡΟΛΟΥΣ

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, σε σχέση με τη ρητορική μίσους, οι νέοι άνθρωποι μπορεί να χρειαστεί να αναλάβουν πολλούς διαφορετικούς ρόλους σε διαφορετικές χρονικές στιγμές. Κάθε ρόλος προϋποθέτει διαφορετικές δεξιότητες - και κάθε εκπαιδευτικό έργο οφείλει να το λαμβάνει αυτό υπόψη.

ΠΑΡΙΣΤΑΜΕΝΟΙ / ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΕΣ

Κάθε φορά που συναντάμε περιεχόμενο επιβλαβές για άλλους, γινόμαστε, ως έναν βαθμό, μέρος του διαλόγου. Μπορούμε να το αγνοήσουμε, να το διαδώσουμε περαιτέρω προωθώντας το μέσω «share» - ή μπορούμε να αποφασίσουμε να ανταχθούμε σε αυτό. Πολλές από τις δραστηριότητες στο παρόν εγχειρίδιο έχουν σχεδιαστεί με στόχο να μετακινήσουν τους νέους ανθρώπους από την παθητική στάση «βλέπω, αλλά δεν κάνω τίποτα» σε μια στάση ενασχόλησης με το πρόβλημα, με τον καταλληλότερο κατά περίπτωση τρόπο. Αυτό απαιτεί ικανότητες κρίσης και κριτικής ανάλυσης, ενώ απαιτεί επίσης να γνωρίζουμε τους πιθανούς τρόπους δράσης.

ΘΥΜΑΤΑ

Οι άνθρωποι εκείνοι, που είτε στοχοποιούνται άμεσα από τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο είτε υπάγονται σε συνθήκη ομάδα-στόχο καταχρηστικής συμπεριφοράς, ρατσιστικής έκφρασης ή κυβερνοεκφοβισμού, πρέπει να ενημερώνονται για στρατηγικές αυτοπροστασίας και αντιμετώπισης εκφράσεων μίσους. Επίσης χρειάζονται τις δεξιότητες και τις γνώσεις που θα τους βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα, για παράδειγμα καθιστώντας το υπαίτιο πρόσωπο υπόλογο, καταγγέλλοντας την καταχρηστική συμπεριφορά, ενθαρρύνοντας και άλλους να λάβουν θέση, κλπ.

ΜΙΣΟΥΝΤΕΣ ΚΑΙ ΔΥΝΗΤΙΚΟΙ ΜΙΣΟΥΝΤΕΣ

Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνονται όσοι διαδίδουν τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο ή μπαίνουν στον πειρασμό να το κάνουν, είτε δημιουργώντας δικό τους περιεχόμενο, είτε αναμεταδίδοντας άλλων (π.χ. μέσω «share»). Θα πρέπει να θυμόμαστε ότι, όπως ακριβώς κάποιες μορφές ρητορικής μίσους είναι «χειρότερες» από άλλες, έτσι και κάποιοι «μισούντες» μπορούν να προκαλέσουν μεγαλύτερη ζημιά από άλλους. Στο πρόβλημα συντελούν όσοι μοιράζονται ελαφρά ρατσιστικό περιεχόμενο, ακόμα και εάν η πράξη τους δεν είναι παράνομη και δεν υποκινεί άμεσα άλλους σε βία. Δεν παύει να είναι το πρώτο βήμα σε μια αλληλουχία επιβλαβών εκφράσεων.

Πολλοί άνθρωποι συμβάλλουν στην εξάπλωση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο, απλά επειδή μοιράζονται περιεχόμενο που δεν αναγνωρίζουν ότι είναι επιζήμιο, καταχρηστικό ή ψευδές. Ο μόνος τρόπος να το αποφύγουμε αυτό είναι μέσα από την ικανότητα να αντιλαμβανόμαστε την προκατάληψη ή μεροληψία και την υπευθυνότητα ως προς τη δημιουργία ή διάδοσή τους σε άλλους.

ΑΚΤΙΒΙΣΤΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΕΣ

Η Εκστρατεία κατά της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο θεωρεί όλους τους νέους ανθρώπους και όλους τους χρήστες του διαδικτύου πιθανούς συναγωνιστές της! Εν μέρει, ο στόχος είναι να πεισθούν οι παριστάμενοι σε επεισόδια ρητορικής μίσους να αντιδράσουν και να ενταχθούν σε ένα κίνημα ανθρώπων από όλον τον κόσμο υπέρ της αντίστασης στη ρητορική μίσους. Η διεξαγωγή εκστρατείας στο διαδίκτυο απαιτεί συγκεκριμένες δεξιότητες, μεταξύ άλλων για τη δημοσιοποίηση, προώθηση, ανάπτυξη υποστήριξης και δημιουργία μηνυμάτων και αφηγήσεων.

Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΥ ΜΙΣΟΥΣ

Ο παρακάτω κατάλογος αναφέρει κάποιες από τις σημαντικότερες πτυχές του διαδικτυακού γραμματισμού για τις δραστηριότητες στο παρόν εγχειρίδιο, αλλά και για την Εκστρατεία εν γένει. Η καλύτερη κατανόηση των πτυχών αυτών θα βοηθήσει τους νέους να συμμετάσχουν πιο αποσπασματικά στην Εκστρατεία. Επιπλέον, θα τους βοηθήσει να αναπροσαρμόσουν και τη δική τους συμπεριφορά στο διαδίκτυο.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Το πρώτο βήμα στη μάχη ενάντια στη διαδικτυακή ρητορική μίσους είναι η ικανότητα να την αναγνωρίζουμε όταν τη συναντάμε. Αυτό προϋποθέτει να γνωρίζουμε τι συνιστά ρητορική μίσους και πώς να εκτιμούμε τον πιθανό της αντίκτυπο. Παράλληλα, μπορεί να προϋποθέτει βαθύτερη κατανόηση των «κρυφών» μηνυμάτων, καθώς και την ικανότητα να εντοπίζουμε τη μεροληψία και την προκατάληψη, όταν αυτά απλά υπαινίσσονται.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Ο όγκος των πληροφοριών που υπάρχουν στο διαδίκτυο είναι τεράστιος και οι νέοι/νέες χρειάζονται δεξιότητες που να τους επιτρέπουν να μην αποδέχονται με την πρώτη όλα όσα συναντούν. Αυτό ισχύει κυρίως για πληροφορίες που είναι ψευδείς ή προέρχονται από ελλιπείς πηγές και που καλλιεργούν την προκατάληψη σε βάρος συγκεκριμένων ομάδων. Οι χρήστες πρέπει να μπορούν να εντοπίζουν πιθανά λάθη στην επιχειρηματολογία και να κατανοούν πόσο σημαντικό είναι να ελέγχουμε τα στοιχεία και να ακούμε και την άλλη πλευρά, τουλάχιστον σε περιπτώσεις που μπορεί κάποιος να πληγωθεί.

Χρήσιμες συμβουλές: ελέγχουμε την επιχειρηματολογία

- Αναφέρονται οι πηγές για τους ισχυρισμούς που εμπεριέχονται ή βασίστηκαν τα επιχειρήματα στην «κοινή λογική»;
- Κατονομάζονται οι πηγές; Είναι αναγνωρισμένες ως έγκυρες πηγές για το συγκεκριμένο θέμα;
- Τα επιχειρήματα είναι ακράδαντα ή μήπως υπάρχουν και άλλες πιθανές εξηγήσεις;
- Τα επιχειρήματα βασίζονται σε γεγονότα ή σε συναισθήματα, παραδοσιακές πεποιθήσεις ή σε κάποια μοναδική πιθανή εξήγηση;
- Υπάρχει περίπτωση να εξακριβωθούν τα γεγονότα ή τα επιχειρήματα που παρουσιάζονται;
- Γίνονται γενικεύσεις για άτομα ή ομάδες ατόμων;
- Μήπως κάποια γενίκευση είναι ρατσιστική ή ενέχει διάκριση;
- Είναι δυνατό να υπάρχουν και άλλες οπτικές γωνίες. Θα μπορούσαν να ακυρώνουν το επιχείρημα;
- Οι ισχυρισμοί χρησιμοποιούν επιχειρήματα *ad hominem*, δηλαδή επιχειρήματα που επιτίθενται στην αντίθετη πλευρά με βάση το ποιο είναι αντί για το τι λένε;
- Το ύφος της παρουσίασης, για παράδειγμα η χρήση εντυπωσιακών εικόνων ή πολυμέσων, αυξάνει την πειστικότητα του επιχειρήματος;

ΑΝΕΥΡΕΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Σημαντικό μέρος της εξακρίβωσης των δεδομένων και της κατανόησης της άλλης πλευρά έγκειται στο να διερευνούμε άλλες πηγές και να γνωρίζουμε πώς να κάνουμε μια σωστή αναζήτηση. Οι περισσότεροι άνθρωποι ξέρουν πώς να χρησιμοποιούν μια μηχανή αναζήτησης αλλά λιγότεροι κατανοούν τον τρόπο λειτουργίας των μηχανών αναζήτησης και το πώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν επιπρόσθετα εργαλεία για να γίνει μια αναζήτηση πιο ακριβής και να επιφέρει διαφορετικά αποτελέσματα.

Συμβουλές αναζήτησης

- Προσπαθήστε να χρησιμοποιείτε διαφορετικές μηχανές αναζήτησης, αντί να βασίζεστε μόνο σε μία.
- Προσπαθήστε να απενεργοποιείτε τα cookies και να καθαρίζετε το ιστορικό πριν ξεκινήσετε μια αναζήτηση! Συνήθως τα αποτελέσματα θα είναι διαφορετικά, αφού πολλές μηχανές αναζήτησης δείχνουν αυτό που πιστεύουν ότι θέλει να δει ο χρήστης (σύμφωνα με αυτά που ξέρουν για τον χρήστη αυτόν).
- Πραγματοποιήστε πάνω από μία αναζήτηση, χρησιμοποιώντας διαφορετικές λέξεις-κλειδιά, ακόμα και όταν διερευνάτε ένα μόνο θέμα.
- Προσπαθήστε να κάνετε τις αναζητήσεις σας ακόμα πιο εξειδικευμένες, περιορίζοντας, για παράδειγμα, μια αναζήτηση σε έναν μόνο διαδικτυακό τόπο, ώστε να εξασφαλίζετε ότι περιεχόμενο που περιλαμβάνει συγκεκριμένους όρους δε θα εμφανιστεί στα αποτελέσματα, ή χρησιμοποιώντας τον τελεστή «and», ώστε να εξασφαλίζετε ότι περιλαμβάνονται όλοι οι όροι. Κάθε μηχανή αναζήτησης παρέχει οδηγίες σχετικά.
- Εξετάζετε την εγκυρότητα των ιστοτόπων πριν χρησιμοποιήσετε ένα αποτέλεσμα αναζήτησης για να εντοπίσετε αντίστοιχο περιεχόμενο.
- Προσοχή στους διαδικτυακούς τόπους με απόκρυψη τύπου «cloaking». Πρόκειται για ιστότοπους που καταγράφονται από μια μηχανή αναζήτησης ως κάτι συγκεκριμένο, ενώ στην πραγματικότητα το περιεχόμενο που έχουν δεν έχει καμία σχέση. Στόχος τους είναι συχνά να παραπλανούν τον χρήστη και να παρέχουν κάτι που ονομάζουν «γνώση», ενώ στην ουσία είναι πληροφορίες βασισμένες σε ιδεολογική μεροληψία.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑΣ

Οι άνθρωποι μπορούν να αναρτήσουν στο διαδίκτυο οτιδήποτε θέλουν! Δεδομένου του όγκου του περιεχομένου και του γεγονότος ότι μεγάλο μέρος του διαδικτύου δεν υπόκειται σε ρυθμίσεις, είναι σχετικά εύκολο να παρουσιαστεί μια άποψη σαν «γεγονός» και να προωθηθούν λανθασμένοι ισχυρισμοί χωρίς να υπάρξει αντίλογος. Μεγάλο ποσοστό της ρητορικής μίσους μπορεί να φαίνεται σε έναν ανυποψίαστο παρατηρητή ως καλά αιτιολογημένο και σωστά παρουσιασμένο. Πέρα από τη χρήση δεξιοτήτων κριτικής σκέψης για τον έλεγχο των δεδομένων και των επιχειρημάτων, η επίγνωση της ανάγκης ελέγχου του είδους του ιστότοπου και του κύρους του συγγραφέα μπορεί επίσης να βοηθήσει τους νέους ανθρώπους να αναγνωρίσουν τη ρητορική μίσους.

Χιλιάδες δικτυακοί τόποι έχουν ως λόγο ύπαρξης την προώθηση του ρατσισμού ή άλλων μορφών διάκρισης. Αυτοί οι «ιστότοποι μίσους» συχνά συνδέονται μεταξύ τους και επικαλούνται την «αυθεντία» άλλων ιστότοπων μίσους για να υποστηρίξουν ρατσιστικούς ισχυρισμούς. Πολλοί ρατσιστικοί ιστότοποι είναι πιο ήπιοι και μάλιστα προσπαθούν να κρύβουν τον ρατσισμό τους, υποστηρίζοντας, για παράδειγμα, ότι «προάγουν εθνικές αξίες» όταν αναρτούν ρατσιστικές δηλώσεις. Κάποιοι βασικοί έλεγχοι βοηθούν να αντιλαμβανόμαστε εάν ένας δικτυακός τόπος είναι αξιόπιστος.

Χρήσιμες συμβουλές: ελέγχουμε το κύρος

- Ο ιστότοπος αυτός έχει τον σεβασμό των άλλων ως πηγή πληροφοριών ή απόψεων; Έχουν άλλοι ιστότοποι συνδέσμους προς αυτόν;
- Είναι ξεκάθαρη η ταυτότητα των ιδιοκτητών και των συγγραφέων στον ιστότοπο; Γιατί θα πρέπει να τους εμπιστευτούμε;
- Τι λέει ο ιστότοπος ότι προσπαθεί να κάνει;
- Είναι πιθανό να είναι μεροληπτικός ο ιστότοπος, λόγω της τοποθεσίας του, της ταυτότητας των συγγραφέων του ή όσων λέει για την αποστολή του;
- Παρουσιάζονται πάνω από μία απόψεις σε αυτόν τον ιστότοπο;
- Πόσο συχνά ενημερώνεται, έχει πρόσφατο περιεχόμενο;
- Παρόμοιο περιεχόμενο μπορεί να βρεθεί και σε άλλους (αξιολογημένους) ιστότοπους;
- Υπάρχει πιθανή σύγκρουση συμφερόντων, όπως κάποια σχέση με εμπορικά συμφέροντα ή κάποια πολιτική παράταξη;
- Δίδονται πηγές και αναφορές για το περιεχόμενο που δημοσιεύεται στον ιστότοπο;
- Έχει πολιτική για περιεχόμενο με μηνύματα ρατσισμού ή διακρίσεων;
- Πώς αντιμετωπίζει τέτοιο περιεχόμενο, αλλά και πώς αντιδρά σε διαμαρτυρίες;

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΜΟΙΡΑΣΜΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Η δυνατότητα παραγωγής διαδικτυακού περιεχομένου, που να είναι εύκολα προσβάσιμο σε άλλους, έχει δημιουργήσει πολλές ευκαιρίες για τον απλό χρήστη, αλλά γεννά και κάποιες ευθύνες. Στα πλαίσια της ρητορικής μίσους, οι ευθύνες και η ανάγκη να είμαστε προσεκτικοί όταν δημοσιεύουμε στο διαδίκτυο είναι ακόμα πιο σημαντικές: δημοσιεύοντας, οι χρήστες εύκολα μπορούν να γίνουν φορείς διάδοσης μίσους, είτε εν γνώσει είτε εν αγνοία τους.

Στα πλαίσια μιας εκστρατείας, υπάρχουν και άλλα σημαντικά θέματα που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σχετικά με τη δημοσίευση υλικού. Η επιτυχημένη εκστρατεία χρειάζεται ισχυρά μηνύματα, που θα έχουν ευρεία απήχηση και θα γίνονται εύκολα κατανοητά. Οι νέοι άνθρωποι πρέπει να γνωρίζουν για τις διάφορες τεχνικές δυνατότητες που υπάρχουν για την προσέγγιση μεγάλων αριθμών ανθρώπων (κυρίως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης), αλλά και να μπορούν να παρουσιάζουν έτσι τα μηνύματά τους ώστε οι υπόλοιποι να τα θεωρούν πειστικά και να θέλουν να τα αναμεταδώσουν. Τα πολυμέσα (multi-media) είναι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο, αφού με τη σωστή τους χρήση ένα σοβαρό μήνυμα μπορεί να μεταμορφωθεί σε κάτι που θα έχει πολύ ευρύτερη απήχηση.

Χρήσιμες συμβουλές για το μοίρασμα περιεχομένου

- Βεβαιωθείτε ότι οποιοδήποτε περιεχόμενο μοιράζεστε δεν περιλαμβάνει μηνύματα μεροληψίας, προκατάληψης, ρατσισμού ή μίσους.
- Βεβαιωθείτε ότι οι πληροφορίες είναι αξιόπιστες, ώστε να μη διαδίδετε παραπληροφόρηση.
- Μη μοιράζεστε τίποτα για άλλους ανθρώπους που μπορεί να διακυβεύσει την ιδιωτικότητα ή την ασφάλειά τους. Ρωτάτε πάντα εάν δεν είστε σίγουροι!
- Προσοχή όταν αναδημοσιεύετε πληροφορίες που μπορεί να υπόκεινται σε δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.
- Πριν δημοσιεύσετε υλικό, ελέγξτε τους όρους και προϋποθέσεις του εκάστοτε δικτυακού τόπου. Μπορεί να θέτει περιορισμούς ως προς το είδος περιεχομένου που επιτρέπει ή μπορεί να αναλαμβάνει δικαιώματα επί του περιεχομένου σας ή επί των προσωπικών σας στοιχείων.
- Σκεφτείτε μήπως μπορούν άλλοι να χρησιμοποιήσουν με λάθος τρόπο πληροφορίες που δημοσιεύετε, προκειμένου να δημιουργήσουν λάθος εικόνα ή να βλάψουν τρίτους. Εξακριβώστε ότι το περιεχόμενό σας είναι σαφές.
- Μην ξεχνάτε ότι το περιεχόμενο που δημοσιεύεται στο διαδίκτυο εύκολα παρερμηνεύεται και μπορεί να προσβάλει, εάν δεν έχει διατυπωθεί με προσοχή. Προσπαθείτε να ξαναδιαβάσετε οτιδήποτε δημοσιεύετε μέσα από τα μάτια άλλου.

ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΚΑΝΟΝΕΣ

Όταν κατανοούμε καλύτερα κάποιες έστω από τις πολιτικές και τους νόμους που διέπουν τη δραστηριότητα στο διαδίκτυο, είναι πιο εύκολο να ρυθμίζουμε τη συμπεριφορά μας ως χρήστες και αυτό μας βοηθάει σημαντικά στη μάχη για την καταπολέμηση της διαδικτυακής ρητορικής μίσους. Η κατανόηση και η συμμετοχή στις διαδικασίες διακυβέρνησης του διαδικτύου και στον τρόπο, με τον οποίο αυτές επηρεάζουν τους χρήστες του διαδικτύου, αποτελούν κομμάτι του διαδικτυακού γραμματισμού αλλά και γενικότερα της παιδείας ενός δημοκρατικού πολίτη. Ο ρόλος του διαδικτύου στη διαμόρφωση σύγχρονων μορφών της ιδιότητας του πολίτη και συμμετοχικότητας δε μας επιτρέπει να αφήσουμε τα θέματα της διακυβέρνησης αποκλειστικά στα χέρια των εταιρειών και των ειδικών.

ΤΑ ΕΠΙΠΕΔΑ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ

Το μεγαλύτερο μέρος του διαδικτύου ανήκει σε ιδιωτικές εταιρείες. Ακόμα και τα προσωπικά ιστολόγια (blog) συνήθως φιλοξενούνται σε ιδιωτικό διακομιστή (server). Η ιδιοκτήτρια εταιρεία του διακομιστή (server) μπορεί να αποφασίσει να περιορίσει το είδος των πραγμάτων που δημοσιεύονται στο ιστολόγιο (blog), αλλά μπορεί και να αποφασίσει να μην το κάνει!

Ως επί το πλείστον, οι κανόνες που πρέπει να τηρούν οι χρήστες ενός ιστότοπου συνήθως αναγράφονται στους «όρους και προϋποθέσεις». Μπορεί να διαφέρουν πολύ από ιστότοπο σε ιστότοπο. Ωστόσο, πέρα από τους όρους και προϋποθέσεις, μπορεί να υπάρχουν επίσης νόμοι θεσπισμένοι από κυβερνήσεις που διέπουν τους χρήστες του διαδικτύου και τους ιδιοκτήτες ιστοσελίδων. Για παράδειγμα, κάποιοι από τους νόμους αυτούς αφορούν την ιδιωτική ζωή και ασφάλεια, ενώ κάποιοι άλλοι την ακραία ρητορική μίσους. Ακόμα και αν μια κυβέρνηση δεν έχει συγκεκριμένους νόμους για την προστασία των ανθρώπων στο διαδίκτυο, πολύ συχνά αυτή καλύπτεται από τη διεθνή νομοθεσία για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως στο παρακάτω παράδειγμα.

Παράδειγμα: Οι κυβερνήσεις πρέπει να προστατεύουν τους ανθρώπους τόσο στο διαδίκτυο όσο και εκτός αυτού

Κ.Υ. κατά Φινλανδίας

Τον Μάρτιο του 1999 δημοσιεύτηκε μια αγγελία σε έναν ιστότοπο γνωριμιών, που ισχυριζόταν ότι είχε γραφτεί από ένα 12χρονο αγόρι. Περιελάμβανε σύνδεσμο για την ιστοσελίδα του αγοριού και έλεγε ότι επιθυμούσε στενή σχέση με αγόρι της ηλικίας του ή κάποιον μεγαλύτερο «για να του μάθει τα κόλπα». Το αγόρι πρωτοέμαθε για την αγγελία όταν έλαβε ένα e-mail από έναν άντρα που ενδιαφερόταν. Ο πάροχος υπηρεσιών αρνήθηκε να αποκαλύψει το άτομο που δημοσίευσε την αγγελία, ισχυριζόμενος ότι κάτι τέτοιο θα παραβίαζε την υποχρέωσή του σε εχεμύθεια. Τα δικαστήρια της Φινλανδίας έκριναν ότι ο πάροχος υπηρεσιών δεν μπορούσε νομικά να υποχρεωθεί να αποκαλύψει την πληροφορία.

Η υπόθεση οδηγήθηκε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι το Κράτος της Φινλανδίας είχε αποτύχει ως προς το καθήκον του να προστατεύει παιδιά και άλλα ευάλωτα άτομα. Η αγγελία είχε καταστήσει το παιδί στόχο παιδεραστών και είχε αποτύχει να προστατεύσει το δικαίωμά του σε ιδιωτική και οικογενειακή ζωή.

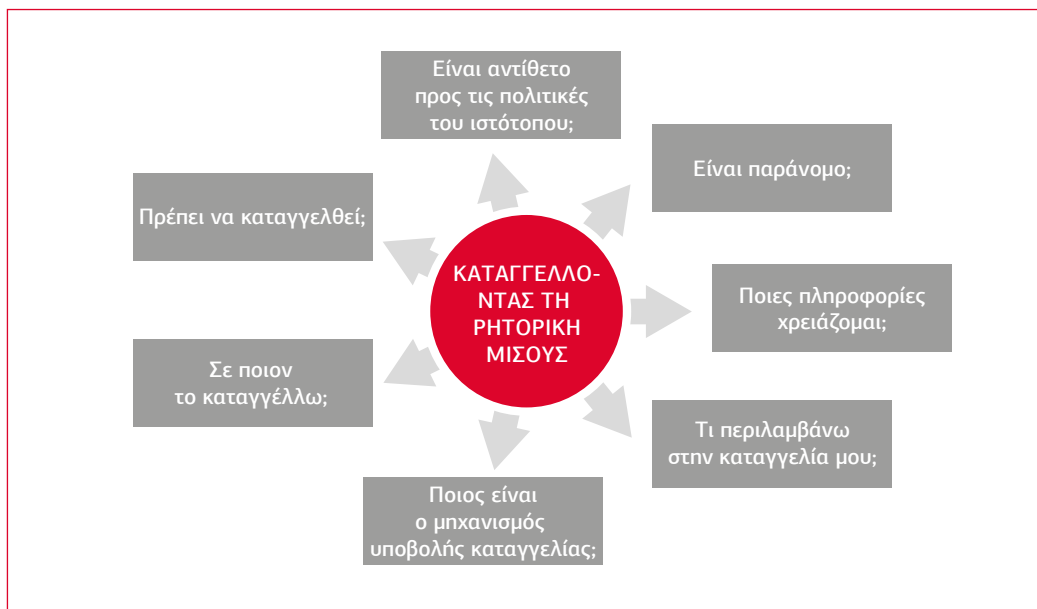
(Άρθρο 8, Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου)

Έτσι, θα μπορούσαμε να πούμε ότι το διαδίκτυο είναι λίγο σαν ένα τεράστιο εμπορικό ή νυχτερινό κέντρο! Μπορεί να μην υπάρχει νόμος που να απαγορεύει να φοράμε τζιν ή να είμαστε ατημέλητοι, αλλά και πάλι να μη μας αφήσουν να μπούμε σε ένα κλαμπ, γιατί έχει κανόνα ότι απαγορεύονται τα τζιν. Με τον ίδιο τρόπο, οι ιστότοποι μπορούν να θεσπίζουν δικούς τους κανόνες για τον «ιδιωτικό» τους χώρο στο διαδίκτυο. Όμως οι κανόνες τους πρέπει ταυτόχρονα να συμφωνούν με τους γενικότερους νόμους της χώρας, όπως και με το διεθνές δίκαιο.

Τι σημαίνει αυτό για τους χρήστες

Οι νέοι άνθρωποι θα πρέπει να γνωρίζουν τους νόμους ή τις πολιτικές που διέπουν τους ιστότοπους που χρησιμοποιούν, ιδίως στο πλαίσιο της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο. Συχνά μπορούμε να ναιταχθούμε στη ρητορική μίσους, χρησιμοποιώντας απλά τις κατευθυντήριες οδηγίες του ιστότοπου και τη διαδικασία που έχει για την υποβολή παραπόνων. Όπου αυτά είναι ανεπαρκή, οι ίδιοι οι ακτιβιστές μπορούν να αμφισβητήσουν τις πολιτικές!

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΝΤΑΣ ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΚΑΙ ΑΓΩΝΑΣ (ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ)

Η καταγγελία ενός περιστατικού ρητορικής μίσους δεν είναι ο μόνος τρόπος που μπορούμε να αντιδρούμε όταν τη συναντούμε. Είναι σημαντικό να γνωρίζουν οι νέοι/νέες και άλλες προσεγγίσεις στο πρόβλημα, όπως και να μπορούν να αξιολογούν ποια από αυτές είναι η πλέον ενδεδειγμένη ανάλογα με την περίπτωση.

Το πρώτο σχεδιάγραμμα παρακάτω παρουσιάζει κάποιες πιθανές αντιδράσεις σε μεμονωμένες εκφράσεις μίσους. Περισσότερα παραδείγματα των διαφορετικών τρόπων προσέγγισης του προβλήματος γενικότερα υπάρχουν στην ενότητα για τις Στρατηγικές εκστρατείας. Όταν επιλέγουμε συγκεκριμένη απόκριση ή στρατηγική, συχνά η καταλληλότητα της αντίδρασης εξαρτάται άμεσα από τη σοβαρότητα του περιστατικού. Ένα «ήπιο» παράδειγμα μεροληψίας ή προκατάληψης συχνά είναι καλύτερο να αντιμετωπιστεί με την απευθείας προσέγγιση του συγγραφέα, όπου θα τονιστεί το πιθανό κακό. Ένα «τρολλάρισμα» σε ιστότοπο που χρησιμοποιείται κυρίως από ακτιβιστές κατά της ρητορικής μίσους μερικές φορές καλό θα είναι να αγνοηθεί πλήρως. Στο άλλο άκρο, ένας ιστότοπος μίσους, που παροτρύνει τη βία ενάντια σε συγκεκριμένες ομάδες, μπορεί να πρέπει να καταγγελθεί στην αστυνομία.

Ένα από τα βασικότερα που πρέπει να έχουμε κατά νου, όταν επιλέγουμε την καταλληλότερη αντίδραση, είναι ο δυνητικός αντίκτυπος της συγκεκριμένης έκφρασης ή του συγκεκριμένου ιστότοπου. Κάποια από τα ερωτήματα που καλό είναι να θέτουμε όταν εκτιμούμε τον αντίκτυπο αυτό παρουσιάζονται στο δεύτερο σχεδιάγραμμα παρακάτω.

ΠΑΡΑΜΕΝΟΥΜΕ ΑΣΦΑΛΕΙΣ

Οι νέοι άνθρωποι πρέπει να γνωρίζουν τους κινδύνους που ελλοχεύουν στο διαδίκτυο, καθώς και ποιες προφυλάξεις μπορούν να λαμβάνουν, ώστε να αποφεύγουν να διακινδυνεύουν την ιδιωτικότητα τους. Υπάρχουν επίσης κάποια μέτρα που μπορούν να λάβουν, προκειμένου να είναι λιγότερο πιθανό να καταστούν στόχοι κυβερνοεκφοβισμού. Κάποια από αυτά περιγράφονται στην ενότητα για τον κυβερνοεκφοβισμό.

5.9 ΚΥΒΕΡΝΟΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ

«... κυβερνοεκφοβισμός λογίζεται κάθε ηλεκτρονική επικοινωνία που περιλαμβάνει, αλλά δεν περιορίζεται σε, επικοινωνία που φαίνεται να έχει προκληθεί από τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, την εθνική καταγωγή, γενεαλογία ή εθνότητα, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, τις σωματικές, νοητικές, συναισθηματικές ή μαθησιακές διαταραχές, το φύλο, την ταυτότητα και έκφραση του φύλου ή οποιοδήποτε άλλο διακριτικό προσωπικό χαρακτηριστικό, είτε πραγματικό είτε υποτιθέμενο, ή που βασίζεται σε συσχέτιση με άτομο που εμπύπτει στα παραπάνω, εφόσον η έγγραφη, προφορική ή σωματική πράξη ή ηλεκτρονική επικοινωνία έχει πρόθεση να:

- (i) Πλήξει σωματικά έναν μαθητή ή να βλάψει την ιδιοκτησία του μαθητή,
- (ii) Επηρεάσει με τρόπο ουσιαστικό τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες ενός μαθητή,
- (iii) Είναι τόσο αυστηρή, επίμονη ή παρεισφρητική, ώστε να δημιουργήσει ένα τρομακτικό ή απειλητικό εκπαιδευτικό περιβάλλον ή να
- (iv) Διαταράξει με τρόπο ουσιαστικό την εύρυθμη λειτουργία του σχολείου».

Απαντώντας στο κυβερνομίσος, Οδηγός για Δράση (Anti-Defamation League)

Εκφοβισμός συμβαίνει όταν ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων συμπεριφέρονται εσκεμμένα με τρόπο εχθρικό ή καταχρηστικό σε ένα άλλο άτομο. Συνήθως, η κακομεταχείριση διεξάγεται σε βάθος χρόνου: η στοχοποίηση του θύματος είναι επίμονη.

Με τον κυβερνοεκφοβισμό, η θυματοποίηση γίνεται στο διαδίκτυο ή ηλεκτρονικά. Ο κυβερνοεκφοβισμός χρησιμοποιεί email, άμεσα μηνύματα (IM), αίθουσες συνομιλίας (chat), κινητά τηλέφωνα ή άλλα μέσα πληροφορικής. Ο αντίκτυπος στο άτομο δεν είναι λιγότερο άσχημος από ό,τι σε περιπτώσεις εκφοβισμού εκτός διαδικτύου: ο κυβερνοεκφοβισμός είναι και αυτός μία μορφή εκφοβισμού.

Ο κυβερνοεκφοβισμός μπορεί να είναι πιο δύσκολο να αντιμετωπιστεί, επειδή το διαδίκτυο επιτρέπει μεγαλύτερη ανωνυμία από την επικοινωνία εκτός διαδικτύου. Μπορεί επίσης να είναι πιο παρεισφρητικός ή πιο επίμονα παρεισφρητικός, επειδή μπορεί να γίνει ακόμα και όταν ο εκφοβιστής (bully) δεν είναι σωματικά παρών. Από τη στιγμή που ένας εκφοβιστής μάθει πώς να επικοινωνεί με το θύμα του/της, ο εκφοβισμός μπορεί να γίνει διαρκής και δύσκολος στην αποφυγή του. Για τον λόγο αυτό, είναι σημαντικό οι νέοι/νέες να γνωρίζουν τους κινδύνους που μπορούν να προκύψουν εάν δώσουν προσωπικά δεδομένα.

Η ΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΟΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

Ο κυβερνοεκφοβισμός είναι ένα σοβαρό και επίμονο πρόβλημα για τους νέους. Μπορεί να προκαλέσει μακροχρόνια ζημιά και έχει οδηγήσει σε αυτοκτονίες. Διαφορετικές μελέτες έχουν καταδείξει ότι μεγάλος αριθμός εφήβων επηρεάζεται από το πρόβλημα αυτό. Τα παρακάτω στοιχεία προέρχονται από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, αλλά η έρευνα και η εμπειρία δείχνουν ότι το πρόβλημα είναι εξίσου σοβαρό στην Ευρώπη:

- Περισσότεροι από τους μισούς έφηβους έχουν υποστεί εκφοβισμό στο διαδίκτυο, ενώ περίπου ο ίδιος αριθμός έχει διαπράξει κυβερνοεκφοβισμό.
- Πάνω από 1 στους 3 νέους ανθρώπους έχει δεχτεί απειλές στο διαδίκτυο.
- Πάνω από 25% των εφήβων έχουν υποστεί επανειλημμένα εκφοβισμό μέσω των κινητών τους ή το διαδίκτυο.
- Πολύ περισσότεροι από τους μισούς νέους δεν το λένε στους γονείς τους όταν προκύπτει ο κυβερνοεκφοβισμός.

Πηγή: i-SAFE Inc., 'Cyber Bullying: Statistics and Tips' (Κυβερνοεκφοβισμός: Στατιστικά στοιχεία και συμβουλές)

ΚΥΒΕΡΝΟΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Τόσο ο εκφοβισμός όσο και ο κυβερνοεκφοβισμός αποτελούν μορφές καταχρηστικής συμπεριφοράς και σε πολλές περιπτώσεις υπόκεινται σε διάφορες διατάξεις προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τα πιο «ήπια» περιστατικά αρμόζει να εξετάζονται σε σχέση με το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, το οποίο πολύ συχνά εμπλέκεται. Στα πιο ακραία περιστατικά, ενδέχεται να εμπλέκεται το δικαίωμα στην ελευθερία από απάνθρωπη και υποτιμητική μεταχείριση - ή ακόμα και το δικαίωμα στη ζωή.

Η απάνθρωπη και υποτιμητική μεταχείριση εσωκλείει, μεταξύ άλλων, περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης, ψυχολογικής βίας και εκμετάλλευσης. Όσο για το δικαίωμα στη ζωή, εμπλέκεται σε περιστατικά όπου ο εκφοβισμός εκτός διαδικτύου οδηγεί σε φυσικό κίνδυνο για τη ζωή του θύματος, καθώς και όπου το θύμα υποφέρει σε τέτοιο βαθμό που να συλλογίζεται το ενδεχόμενο της αυτοκτονίας. Η αδυναμία της προστασίας κάποιου από έναν τέτοιο κίνδυνο μπορεί να αποτελέσει παραβίαση του δικαιώματός του στη ζωή.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΟΕΚΦΟΒΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ;

Ο κυβερνοεκφοβισμός είναι μια σχέση ισχύος εναντίον ενός ατόμου, ενώ η ρητορική μίσους συνήθως προωθεί την εχθρικότητα και τη βία ενάντια σε μια ολόκληρη ομάδα ανθρώπων. Ωστόσο, για τα θύματά τους, και τα δύο αποτελούν μορφές βίας και ταπείνωσης. Η ρητορική μίσους και ο κυβερνοεκφοβισμός χρησιμοποιούν τα ίδια ηλεκτρονικά μέσα. Συνήθως συμβαίνουν ενάντια σε άτομα που θεωρούνται διαφορετικά, λόγω προέλευσης, αναπηρίας, εθνότητας ή και για άλλους λόγους. Και τα δύο χρησιμοποιούν μηνύματα προσβλητικά και ενοχλητικά. Συχνά ο κυβερνοεκφοβισμός και η ρητορική μίσους συνδυάζονται, με αποτελέσματα ιδιαίτερα επιβλαβή για άτομα και ομάδες, όπως, για παράδειγμα, σε περιπτώσεις όπου ο εκφοβισμός εκμεταλλεύεται την ταυτότητα του φύλου, τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την εθνική προέλευση των θυμάτων.

Κατά συνέπεια, μέσα από την ανάπτυξη των ικανοτήτων των νέων ανθρώπων στην καταπολέμηση της ρητορικής μίσους, ενισχύεται η δύναμή τους για την αντιμετώπιση του κυβερνοεκφοβισμού και αντίστροφα. Ο διαδικτυακός γραμματισμός δρα υποστηρικτικά στην ενδυνάμωση των νέων, βοηθώντας τους να καταλάβουν τι διακυβεύεται στο διαδίκτυο και να προστατεύονται ή να αντιδρούν στην καταχρηστική συμπεριφορά, όταν αυτή προκύπτει.

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΑΣ

Οι νέοι άνθρωποι πρέπει να καταλάβουν ότι οι τρόποι συμπεριφοράς που αναφέρονται στην επόμενη ενότητα είναι απαράδεκτοι και κατά πάσα πιθανότητα παράνομοι. Ακόμα και ένα μεμονωμένο περιστατικό μπορεί να αποτελέσει την αρχή μιας εκτεταμένης εκστρατείας ή τον προάγγελο εντονότερων μορφών κακομεταχείρισης. Οι νέοι/νέες πρέπει να μπορούν να αναγνωρίζουν τις προειδοποιητικές ενδείξεις, να επιδεικνύουν κριτική σκέψη όταν αποφασίζουν για τον καλύτερο τρόπο αντίδρασης σε μεμονωμένα περιστατικά και να γνωρίζουν ποιες προφυλάξεις μπορούν να λάβουν εάν μια απειλή μοιάζει πραγματική. Επίσης πρέπει να γνωρίζουν ότι υπάρχουν οργανώσεις που παρέχουν υποστήριξη ή συμβουλές ή που μπορούν να βοηθήσουν, εάν πρέπει να ληφθούν πιο επίσημα μέτρα, ακόμα και νομικά. Κάποιες εθνικές εκστρατείες στα πλαίσια του No Hate Speech Movement παρέχουν πληροφορίες για ανοιχτές γραμμές, που αποτελούν σύνδεσμο με την αστυνομία. Για παράδειγμα το δίκτυο InSafe, προτείνει συμβουλές για την υποβολή καταγγελιών και τους αριθμούς ανοιχτών γραμμών, μέσω των οποίων οι νέοι άνθρωποι μπορούν να αναφέρουν περιστατικά ή να ζητήσουν βοήθεια: www.saferinternet.org. Το InSafe είναι ένα έργο του Euroschoolnet, που είναι ευρωπαϊκός εταίρος της εκστρατείας No Hate Speech Movement.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

- Η αποστολή απειλών, προκλητικών προσβολών ή ρατσιστικών ή εθνοτικών ύβρων
- Οι επιθέσεις κατά ομοφυλοφίλων, οι ύβρεις που σχετίζονται με το φύλο ή άλλες μορφές διάκρισης
- Η προσπάθεια «μόλυνσης» του υπολογιστή του θύματος με ιό
- Η καταπλημμύρωση ηλεκτρονικού γραμματοκιβωτίου με επιθετικά μηνύματα
- Η δημοσίευση ή διάδοση ψευδών πληροφοριών για ένα άτομο, με στόχο να πληγεί το άτομο ή η υπόληψή του
- Η στοχοποίηση κάποιου και η παρότρυνση άλλων να του επιτεθούν ή να τον κοροϊδεύουν
- Η ψευδής ανάληψη της ταυτότητας κάποιου άλλου ατόμου, με στόχο να γίνει πιστευτό ότι αυτός ο άλλος είπε πράγματα που δεν πρεσβεύει ή που δεν αληθεύουν για το άτομό του
- Η κοινοποίηση εικόνων ενός ατόμου χωρίς την άδειά του, ιδίως όταν απεικονίζεται σε κατάσταση ντροπιαστική
- Η κοινοποίηση ηλεκτρονικών μηνυμάτων χωρίς την άδεια του συγγραφέα τους
- Η άσκηση πίεσης σε άλλους, προκειμένου να αποκλείσουν κάποιον από μια κοινότητα (είτε στο διαδίκτυο είτε εκτός)
- Η επανειλημμένη αποστολή σε κάποιον άσχημων, κακόβουλων και προσβλητικών μηνυμάτων

ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΗΜΕΙΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ

Περιορίζοντας τα περιθώρια για κακομεταχείριση

- Ελέγχετε και ενημερώνετε τακτικά τις ρυθμίσεις ιδιωτικότητας (privacy settings) στα προφίλ σας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
- Μην αποκαλύπτετε προσωπικά δεδομένα, όπως τον αριθμό του κινητού σας, την ηλεκτρονική σας διεύθυνση ή τη διεύθυνση του σπιτιού σας, εκτός εάν γνωρίζετε και εμπιστεύεστε τον άλλο.
- Μη μοιράζετε προσωπικά δεδομένα με ανθρώπους που δε γνωρίζετε (π.χ. σε αίθουσες συνομιλίας (chat rooms) στο διαδίκτυο, όπου είναι πιθανό να συναντήσετε ξένους).
- Μην ξεχνάτε τον «χώρο» που χρησιμοποιείτε: ποιοι είναι οι αποδεκτοί κανόνες συμπεριφοράς και ποιο το είδος των ανθρώπων που επίσης χρησιμοποιούν αυτόν τον χώρο. Όπως ακριβώς στον κόσμο εκτός διαδικτύου κάποιες τοποθεσίες είναι πιο επικίνδυνες για την ασφάλειά μας, έτσι και στον κόσμο του διαδικτύου θα πρέπει να αντιδρούμε ανάλογα με το εκάστοτε πλαίσιο.
- Να σέβετε τους κανόνες καλής διαδικτυακής συμπεριφοράς (netiquette): ας συμπεριφερόμαστε στους άλλους στο διαδίκτυο όπως θα θέλαμε να μας συμπεριφέρονται και εκείνοι.
- Επιδεικνύετε ιδιαίτερη προσοχή στην προστασία των προφίλ σας και της ηλεκτρονικής σας διεύθυνσης: καλό είναι να αποσυνδέεστε από δημόσιους υπολογιστές και να αλλάζετε τους κωδικούς πρόσβασής σας τακτικά.
- Καταγγείλετε κάθε καταχρηστική συμπεριφορά που συναντάτε στο διαδίκτυο ή που απευθύνεται σε εσάς στο δίκτυο που φιλοξενεί το περιεχόμενο ή τα σχόλια, ή στα ειδικά σώματα της αστυνομίας και της δικαιοσύνης της χώρας σας (καλό είναι να δείτε τις σχετικές συμβουλές στο www.saferinternet.org).

Εάν λάβετε απειλές ή ύβρεις

Σκεφτείτε τις παρακάτω αντιδράσεις. Κάθε περιστατικό είναι διαφορετικό και είναι σημαντικό οι νέοι άνθρωποι να μάθουν να ασκούν προσεκτικά την κρίση τους, όταν αποφασίζουν πώς θα αντιδράσουν. Σε κάθε περίπτωση θα τους βοηθήσει εάν το συζητήσουν με ανθρώπους που εμπιστεύονται.

- Μην αντιδράτε! Πολύ συχνά μια αντίδραση είναι αυτό ακριβώς που επιδιώκει ένας δυνητικός θύτης. Ποτέ μην αντεπιτίθεστε, αφού αυτό απλά θα κλιμακώσει το πρόβλημα.
- Μοιραστείτε το πρόβλημα με κάποιον που εμπιστεύεστε: ζητήστε τη συμβουλή του.
- Αναφέρετε το πρόβλημα σε οργάνωση που ασχολείται με την ασφάλεια των νέων ανθρώπων στο διαδίκτυο (δείτε σελίδες 236-237).
- Αναφέρετε τη συμπεριφορά στον ιδιοκτήτη / πάροχο φιλοξενίας του ιστότοπου.
- Μπλοκάρτε / καταγγείλετε ανεπιθύμητες επαφές και ανθρώπους που συμπεριφέρονται ανάρμοστα.
- Αλλάξτε την ηλεκτρονική σας διεύθυνση ή τον αριθμό του κινητού σας, εάν κάποιο από αυτά χρησιμοποιείται για να σας στοχοποιεί.
- Εάν χρειάζεται, αναφέρετε τη συμπεριφορά στην αστυνομία ή επικοινωνήστε με δικηγόρο. **Η καταχρηστική συμπεριφορά στο διαδίκτυο είναι παράνομη όταν επηρεάζει έντονα την υγεία, την ασφάλεια ή την ψυχολογική ευεξία ενός ατόμου.**
- Να κρατάτε πάντα αποδείξεις για τα ενοχλητικά μηνύματα που λαμβάνετε, π.χ. μεταξύ άλλων την ηλεκτρονική διεύθυνση ή το προφίλ του αποστολέα. Είναι αποδεικτικά στοιχεία που μπορεί να χρειαστούν εάν καταστεί απαραίτητη μια επίσημη καταγγελία.

ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΗΜΕΙΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Οι εκπαιδευτικοί, οι γονείς και γενικά οι άνθρωποι που στη δουλειά τους έρχονται τακτικά σε επαφή με νέους ανθρώπους μπορούν να λάβουν μέτρα για να τους προστατεύσουν από τους κινδύνους του κυβερνοεκφοβισμού, με τους εξής τρόπους:

- Προσεγγίστε το θέμα ενεργητικά, συζητώντας τους κινδύνους με τους νέους και βοηθώντας τους να τους αποφύγουν, στον βαθμό που αυτό είναι εφικτό. Να είστε ανοικτοί σε συζητήσεις επί του θέματος. Χρησιμοποιείτε παραδείγματα από την τάξη και μην αποφεύγετε να θίγετε τα θέματα αυτά. Εφαρμόστε μια συνεπή πολιτική κατά του κυβερνοεκφοβισμού στο σχολείο σας.
- Κατανοήστε τη σχέση ανάμεσα στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο και εκτός αυτού: αυτά τα δύο συχνά συμβαδίζουν!
- Ενδυναμώστε τα παιδιά ενημερώνοντάς τα και συζητώντας το θέμα μαζί τους. Εάν αισθάνεστε ότι δεν έχετε επαρκείς δεξιότητες για να το κάνετε, επικοινωνήστε με οργανώσεις και κέντρα υποστήριξης θυμάτων. Καταστήστε ορατά στους νέους τα σημεία και στοιχεία επικοινωνίας με μέρη όπου μπορούν να έχουν βοήθεια εάν τη χρειαστούν.
- Ενδυναμώστε τους γονείς, που πρέπει να ενημερωθούν για την ύπαρξη του κυβερνοεκφοβισμού και τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να αντιδράσουν.

5.10 ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ Η ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Το έργο του Συμβουλίου της Ευρώπης ενάντια στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο έχει επικεντρωθεί σε τέσσερις βασικούς τομείς:

1. Νομική προσέγγιση του προβλήματος, μέσω της Ευρωπαϊκής Σύμβασης και της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
2. Κατάρτιση πολιτικών, μέσω του έργου για τη Διακυβέρνηση του Διαδικτύου και μιας σειράς συστάσεων και εγγράφων προς τα Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης
3. Δράσεις επιτήρησης, μέσα από το έργο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας και το έργο του Επιτρόπου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
4. Εκπαίδευση, πρόληψη και ανάπτυξη ικανοτήτων για διάφορους κοινωνικούς φορείς, όπως είναι δημοσιογράφοι, ακτιβιστές ΜΚΟ, δάσκαλοι και νέοι άνθρωποι

Η διαδικτυακή ρητορική μίσους συνδέεται στενά με πολλά και διαφορετικά θέματα, με αποτέλεσμα ως αντικείμενο να έχει επίσης συμπεριληφθεί σε πρωτοβουλίες για πολλούς άλλους τομείς. Κάποιοι από αυτούς, καθαρά ενδεικτικά, είναι:

Δικαιώματα των παιδιών	Προστασία μειονοτήτων	Επιμόρφωση δικαστών
Αγώνας κατά του κυβερνοεγκλήματος	Αγώνας κατά του κυβερνοεξορκισμού και προστασία των παιδιών	Γραμματισμός των μέσων ενημέρωσης
Ελευθερία της έκφρασης	Πρώθηση μιας πλουραλιστικής κοινωνίας	Εκπαίδευση των μέσων ενημέρωσης
Πολιτικές κατά του ρατσισμού	Πρώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου	Επιμόρφωση εκπαιδευτικών
Πολιτικές για τους νέους ανθρώπους	Συμμετοχή των νέων ανθρώπων	Μη τυπική εκπαίδευση και έργα για τη νεολαία

Ο μακρύς αυτός κατάλογος αντανάκλα το πλήθος των προβληματισμών και θεμάτων, που έχουν κάποια σχέση με τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο. Ταυτόχρονα υποδεικνύει ότι μπορούμε να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα από διαφορετικές πλευρές και με μεγάλη ποικιλία μεθόδων.

Οι παρακάτω σύντομες πληροφορίες καλύπτουν μόνο εκείνα τα πεδία διεξαγωγής έργου, που είναι τα πιο σημαντικά ή τα πιο άμεσα συνδεδεμένα ως προς την καταπολέμηση της διαδικτυακής ρητορικής μίσους.

ΝΟΜΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

- Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει κυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Προστατεύει ένα φάσμα ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων, που περιλαμβάνει μεταξύ άλλων το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα, στην ασφάλεια και στην προστασία από απάνθρωπη και υποτιμητική μεταχείριση. Παρότι η Σύμβαση προστατεύει εξίσου και την ελευθερία της έκφρασης, το δικαίωμα αυτό επιδέχεται περιορισμούς όταν κάποια μορφή έκφρασης είναι πιθανό να θέσει ανθρώπους σε κίνδυνο ή να βλάψει την κοινωνία γενικότερα.
- Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων φέρει την ευθύνη για την προάσπιση των δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης. Η νομολογία του δικαστηρίου αυτού έχει διαμορφώσει μια ερμηνεία της «ρητορικής μίσους», που εξασφαλίζει ότι οι χειρότερες καταχρήσεις δικαιωμάτων δεν προστατεύονται βάσει του δικαιώματος στην ελευθερία της έκφρασης.
- Η Σύμβαση για το Κυβερνοέγκλημα του Συμβουλίου της Ευρώπης, και το Πρόσθετο Πρωτόκολλό της, αποτελεί τη μόνη διεθνή δεσμευτική συνθήκη επί του θέματος. Τέθηκε σε ισχύ τον Ιούλιο 2004 και ορίζει κατευθυντήριες οδηγίες για όλες τις κυβερνήσεις που επιθυμούν να θεσπίσουν νομοθεσία κατά του κυβερνοεγκλήματος.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

- Η Στρατηγική Διακυβέρνησης του Διαδικτύου (2001) του Συμβουλίου της Ευρώπης περιγράφει κάποια βασικά στοιχεία, που έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να διασφαλίσουν ότι το διαδίκτυο θα αναπτύσσεται ως χώρος ασφαλής, που προστατεύει την ελευθερία της έκφρασης και εξασφαλίζει την ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφορόσηψη.
- Η Επιτροπή Υπουργών και η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης έχουν καταρτίσει συστάσεις για πολιτικές με στόχο την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο. Μία από αυτές είναι η Σύσταση CM/Rec(2009)5, που περιλαμβάνει μέτρα για την προστασία των παιδιών από επιβλαβή περιεχόμενα και συμπεριφορές και την προώθηση της ενεργούς συμμετοχής στον διαδικτυακό κόσμο.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ

- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) είναι ένα όργανο προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης. Αποτελείται από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες και εκδίδει αναφορές επιτήρησης, μεταξύ των οποίων και εκθέσεις για το πρόβλημα της ρητορικής μίσους. Η ECRI έχει επίσης ασχοληθεί με τη ρητορική μίσους στη σύσταση πολιτικής της για την καταπολέμηση της εξάπλωσης ρατσιστικού, ξενοφοβικού και αντισημιτικού υλικού μέσω του διαδικτύου (Σύσταση Πολιτικής υπ' αρ. 6). Η ECRI παρακολουθεί το πρόβλημα αυτό, μέσα από εθνικές δράσεις επιτήρησης και θεματικές αναφορές.
- Ο Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει επιστήσει την προσοχή στη ρητορική μίσους ως απειλή για τα ανθρώπινα δικαιώματα (για παράδειγμα, σε συνάρτηση με Ρομά, πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο). Επίσης, ο Επίτροπος έχει απευθύνει έκκληση για την υιοθέτηση μέτρων κατά της ρητορικής μίσους.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ

- Το Πρόγραμμα Pestalozzi του Συμβουλίου της Ευρώπης έχει δημιουργηθεί ειδικά για επαγγελματίες της εκπαίδευσης και περιλαμβάνει σεμινάρια για την εκπαίδευση στα μέσα ενημέρωσης και στη διαπολιτισμική μόρφωση.
- Το διαδικτυακό παιχνίδι «Wild Web Woods» είναι ένα εργαλείο που βοηθάει τα παιδιά να μάθουν τις βασικές μεθόδους για να είναι ασφαλή στο διαδίκτυο.
- Το *The Internet Literacy Handbook* (Τετράδιο Εργασιών Διαδικτυακού Γραμματισμού) είναι ένα διαδικτυακό μορφωτικό εργαλείο για γονείς, εκπαιδευτικούς και νέους ανθρώπους, που βοηθάει στην ανάπτυξη των απαραίτητων δεξιοτήτων για τη χρήση του διαδικτύου.
- Το Τμήμα Νεολαίας του Συμβουλίου της Ευρώπης έχει διοργανώσει ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα για οργανώσεις νέων ανθρώπων και ακτιβιστές. Το αντιρατσιστικό έργο και ο διαπολιτισμικός διάλογος διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σε αυτό. Οργανώνονται σεμινάρια κατάρτισης σε τοπικό και διεθνές επίπεδο για ακτιβιστές και εκπαιδευτές ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ενώ έχει ήδη δημιουργηθεί μια πληθώρα εκπαιδευτικού υλικού, όπως είναι τα *Compass*, *Compasito* και *Gender Matters* (*Compass*, Μικρή Πυξίδα και Ζητήματα Φύλων αντίστοιχα).

ΆΛΛΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΜΙΣΟΥΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΑΠΟ ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

- Έρευνα για τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο και δημοσίευση του έργου *Σημεία Εκκίνησης για την Καταπολέμηση της Ρητορικής Μίσους στο Διαδίκτυο* (*Starting Points for Combating Hate Speech Online*), που εξετάζει τις εκφάνσεις της ρητορικής μίσους στην πραγματική ζωή και περιγράφει διάφορα έργα και εκστρατείες που έχουν συσταθεί για την αντιμετώπιση του προβλήματος.
- Έρευνα για τους νέους ανθρώπους και τη ρητορική μίσους, που διεξήχθη το 2012, με στόχο να αναλύσει τις αντιλήψεις των νέων ανθρώπων για τη ρητορική μίσους και τον αντίκτυπό της σε αυτούς.
- Το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Νεολαίας (*European Youth Foundation*) έχει χορηγήσει επιδοτήσεις σε οργανώσεις νέων ανθρώπων για έργα που στοχεύουν στην αντιμετώπιση της διαδικτυακής ρητορικής μίσους.
- Σεμινάρια κατάρτισης για «διαδικτυακούς ακτιβιστές»
- Εργαστήρια και σεμινάρια για ακτιβιστές και διοργανωτές εκστρατειών. Συνεδρίες συνάντησης και μελέτης με διεθνείς οργανώσεις νεολαίας.

ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΥΜΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ:

Υποθέσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που αντιμετώπισαν το θέμα της ρητορικής μίσους:

[www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Press/Information+sheets/Factsheets/
http://echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf](http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Press/Information+sheets/Factsheets/http://echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf)

Κατάλογος με τις Συστάσεις, τα Διατάγματα και τις Διακηρύξεις που έχει υιοθετήσει η Επιτροπή Υπουργών ως προς τον τομέα των μέσων ενημέρωσης:

www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/cm_EN.asp

Πρόγραμμα Pestalozzi:

www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Documentation_Centre/ML_resources_en.asp#TopOfPage

Wild Web Woods

www.wildwebwoods.org/popup_langSelection.php

Compass - Ένα Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για νέους/νέες:

www.coe.int/compass

Τετράδιο Εργασιών Διαδικτυακού Γραμματισμού:

www.coe.int/t/dghl/standardsetting/internetliteracy/Source/Lit_handbook_3rd_en.swf

Εγχειρίδιο για τη Ρητορική μίσους, της Anne Weber, Εκδόσεις Συμβουλίου της Ευρώπης, Στρασβούργο, 2009

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

6.1 Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (σύνοψη)	230
6.2 Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τα πρωτόκολλά της (απλουστευμένο)	232
6.3 Άλλες πηγές για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο	235

6.1 ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

(ΣΥΝΟΨΗ)

1. Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα.
2. Όλοι δικαιούνται να αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο, ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών απόψεων, περιοσίας, γέννησης ή άλλης κατάστασης.
3. Όλοι έχουν δικαίωμα στη ζωή και να ζουν με ελευθερία και ασφάλεια.
4. Κανείς δεν επιτρέπεται να σας μεταχειρίζεται ως δούλο, ούτε μπορείτε εσείς να υποδουλώσετε άλλον.
5. Όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα στην ελευθερία από βασανιστήρια και μεταχείριση απάνθρωπη ή ταπεινωτική.
6. Όλοι έχουν δικαίωμα στην αναγνώριση της νομικής τους προσωπικότητας.
7. Ο νόμος είναι ο ίδιος για όλους και πρέπει να εφαρμόζεται σε όλους με τον ίδιο τρόπο.
8. Όλοι έχουν δικαίωμα να ασκούν αποτελεσματικά ένδικα μέσα όταν έχουν παραβιαστεί τα δικαιώματά τους.
9. Κανείς δεν μπορεί να σας συλλάβει ή φυλακίσει άδικα ή να σας εξορίσει από τη χώρα σας.
10. Όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα σε δίκαιη και δημόσια εκδίκαση της υπόθεσής τους.
11. Όλοι πρέπει να θεωρούνται αθώοι, έως ότου διαπιστωθεί η ενοχή τους.
12. Όλοι έχουν δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικότητάς τους (συμπεριλαμβανομένης της οικιακής και οικογενειακής τους ζωής).
13. Όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα να διαμένουν και να μετακινούνται ελεύθερα στο εσωτερικό ενός κράτους.
14. Όλοι έχουν δικαίωμα να πάνε σε άλλη χώρα και να ζητήσουν προστασία, εάν καταδιώκονται ή κινδυνεύουν να καταδιωχθούν.
15. Όλοι έχουν δικαίωμα σε μια ιθαγένεια.
16. Όλοι έχουν το δικαίωμα να παντρεύονται και να δημιουργούν οικογένεια.
17. Όλοι έχουν δικαίωμα ιδιοκτησίας και περιοσίας.
18. Όλοι οι άνθρωποι έχουν το δικαίωμα να πιστεύουν ό,τι θέλουν (συμπεριλαμβανομένης της θρησκείας μεταξύ άλλων).
19. Όλοι έχουν δικαίωμα να λένε αυτό που σκέφτονται και να δίνουν και να λαμβάνουν πληροφορίες ελεύθερα.
20. Όλοι έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν σε συνδέσμους και να συναντιούνται με άλλους με τρόπο ειρηνικό.
21. Όλοι έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν στην κυβέρνηση της χώρας τους, η οποία θα πρέπει να επιλέγεται μέσα από ελεύθερες και δίκαιες εκλογές.
22. Όλοι έχουν δικαίωμα στην κοινωνική προστασία.

23. Όλοι έχουν δικαίωμα να εργάζονται για δίκαιη αμοιβή, σε ασφαλές περιβάλλον και να συμμετέχουν σε συνδικάτα.
24. Όλοι έχουν δικαίωμα στην ανάπαυση και στον ελεύθερο χρόνο.
25. Όλοι έχουν δικαίωμα σε ένα βιοτικό επίπεδο επαρκές για την υγεία και ευημερία των ιδίων και της οικογένειάς τους, που να περιλαμβάνει τροφή, ρουχισμό, κατοικία, ιατρική περίθαλψη και τις απαραίτητες κοινωνικές υπηρεσίες.
26. Όλοι έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση, καθώς και σε δωρεάν βασική εκπαίδευση.
27. Όλοι έχουν δικαίωμα συμμετοχής στην πνευματική ζωή της κοινότητάς τους.
28. Όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα σε μια κοινωνική και διεθνή τάξη, μέσα στην οποία τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που προκηρύσσει η παρούσα Διακήρυξη να μπορούν να πραγματοποιούνται σε όλη τους την έκταση.
29. Όλοι οφείλουν να σέβονται τα δικαιώματα των άλλων, την κοινότητα και τη δημόσια ιδιοκτησία.
30. Κανείς δεν έχει το δικαίωμα να άρει κάποιο από τα δικαιώματα που αναφέρονται στην παρούσα διακήρυξη.

6.2 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ ΤΗΣ

ΑΠΛΟΥΣΤΕΥΜΕΝΗ ΕΚΔΟΧΗ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΑΡΘΡΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΠΡΟΟΙΜΙΟΥ

Οι κυβερνήσεις-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης εργάζονται για την ειρήνη και τη μεγαλύτερη ενότητα βάσει των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Με την παρούσα Σύμβαση αποφασίζουν να κάνουν τα πρώτα βήματα για την επιβολή πολλών από τα δικαιώματα που εμπεριέχονται στην Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

ΑΡΘΡΟ 1 - ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΣΕΒΑΣΜΟΥ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Τα κράτη οφείλουν να εξασφαλίζουν ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν τα δικαιώματα που καθορίζονται στην παρούσα Σύμβαση.

ΑΡΘΡΟ 2 - ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ

Έχεις δικαίωμα στη ζωή.

ΑΡΘΡΟ 3 - ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ

Κανένας δεν έχει το δικαίωμα να σε χτυπήσει ή να σε βασανίσει. Ακόμα και υπό κράτηση, η ανθρώπινη αξιοπρέπειά σου πρέπει να γίνεται σεβαστή.

ΑΡΘΡΟ 4 - ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

Απαγορεύεται να σε μεταχειρίζονται άλλοι ως δούλο και να σου επιβάλλουν καταναγκαστική εργασία.

ΑΡΘΡΟ 5 - ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Έχεις δικαίωμα στην ελευθερία. Εάν σε συλλάβουν, έχεις δικαίωμα να ξέρεις το γιατί. Εάν σε συλλάβουν, έχεις δικαίωμα να δικαστείς σύντομα ή να αφεθείς μέχρι να γίνει η δίκη.

ΑΡΘΡΟ 6 - ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΕ ΔΙΚΑΙΗ ΔΙΚΗ

Έχεις δικαίωμα να δικάζεσαι δίκαια και από αμερόληπτο και ανεξάρτητο δικαστή. Εάν κατηγορείσαι ότι διέπραξες έγκλημα, είσαι αθώος μέχρι να αποδειχθεί η ενοχή σου. Έχεις δικαίωμα σε βοήθεια από δικηγόρο, τον οποίο οφείλει να πληρώσει το κράτος εάν είσαι φτωχός.

ΑΡΘΡΟ 7 - ΚΑΜΙΑ ΤΙΜΩΡΙΑ ΧΩΡΙΣ ΝΟΜΟ

Δεν μπορείς να κριθείς ένοχος για κάποιο έγκλημα, εάν δεν υπήρχε νόμος εναντίον του τη στιγμή που το έκανες.

ΑΡΘΡΟ 8 - ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΟΝ ΣΕΒΑΣΜΟ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ

Έχεις δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και της οικογενειακής σου ζωής, της κατοικίας σου και της αλληλογραφίας σου.

ΑΡΘΡΟ 9 - ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΚΕΨΗΣ, ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

Έχεις δικαίωμα στην ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας. Έχεις δικαίωμα να ασκείς τη θρησκεία σου στο σπίτι σου ή δημόσια και να αλλάξεις θρησκεία εάν το επιθυμείς.

ΑΡΘΡΟ 10 - ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ

Έχεις δικαίωμα να λες και να γράφεις υπεύθυνα αυτό που σκέφτεσαι και να δίνεις και να λαμβάνεις πληροφορίες από άλλους. Σε αυτό περιλαμβάνεται και η ελευθερία του τύπου.

ΑΡΘΡΟ 11 - ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΤΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟ

Έχεις δικαίωμα να συμμετέχεις σε ειρηνικές συναντήσεις και να ιδρύεις ή να παίρνεις μέρος σε συνεταιρισμούς, π.χ. σε συνδικάτα.

ΑΡΘΡΟ 12 - ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΟΝ ΓΑΜΟ

Έχεις δικαίωμα να παντρευτείς και να έχεις οικογένεια.

ΑΡΘΡΟ 13 - ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΕ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ

Εάν παραβιαστούν τα δικαιώματά σου, έχεις δικαίωμα να στραφείς επίσημα για αυτό στα δικαστήρια ή σε άλλα δημόσια όργανα.

ΑΡΘΡΟ 14 - ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

Έχεις όλα αυτά τα δικαιώματα, ανεξάρτητα από το χρώμα δέρματος, το φύλο, τη γλώσσα, τις πολιτικές ή θρησκευτικές πεποιθήσεις ή την καταγωγή σου.

ΑΡΘΡΟ 15 - ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΗ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟ ΕΚΤΑΚΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ

Σε καιρό πολέμου ή άλλης δημόσιας έκτακτης ανάγκης, μια κυβέρνηση μπορεί να κάνει πράγματα που αντιβαίνουν στα δικαιώματά σου, αλλά μόνο όταν είναι αυστηρώς απαραίτητο. Ακόμα και τότε, καμία κυβέρνηση δεν επιτρέπεται, για παράδειγμα, να σε βασανίσει ή να σε σκοτώσει αυθαίρετα.

ΑΡΘΡΟ 16 - ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΞΕΝΩΝ

Οι κυβερνήσεις μπορούν να περιορίσουν την πολιτική δραστηριότητα των ξένων, ακόμα και εάν αυτό αντιβαίνει στα άρθρα 10, 11 ή 14.

ΑΡΘΡΟ 17 - ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΧΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Τίποτα στην παρούσα Σύμβαση δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να καταστρέψει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που αναφέρει η Σύμβαση.

ΑΡΘΡΟ 18 - ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Τα περισσότερα δικαιώματα στην παρούσα Σύμβαση μπορούν να περιοριστούν από γενικό νόμο που ισχύει για όλους. Τέτοιοι περιορισμοί επιτρέπονται μόνο εάν είναι αυστηρώς απαραίτητοι.

ΑΡΘΡΑ 19 ΕΩΣ 51

Τα άρθρα αυτά εξηγούν τον τρόπο λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

ΑΡΘΡΟ 34 - ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Εάν τα δικαιώματά σου όπως ορίζονται στην παρούσα Σύμβαση παραβιαστούν σε ένα από τα συμβαλλόμενα κράτη, θα πρέπει πρώτα να προσφύγεις σε όλες τις αρμόδιες εθνικές αρχές. Εάν έτσι δεν επιλυθεί το πρόβλημά σου, μπορείς να προσφύγεις απευθείας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Στρασβούργο.

ΑΡΘΡΟ 52 - ΕΡΕΥΝΕΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ

Εάν το ζητήσει ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης, μια κυβέρνηση οφείλει να εξηγήσει πώς η εθνική νομοθεσία της προστατεύει τα δικαιώματα της παρούσας Σύμβασης.

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

ΑΡΘΡΟ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΑΡ. 1 - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

Έχεις δικαίωμα στην κατοχή περιουσίας και στη χρήση των περιουσιακών σου στοιχείων.

ΑΡΘΡΟ 2 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΑΡ. 1 - ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Έχεις δικαίωμα να πας στο σχολείο.

ΑΡΘΡΟ 3 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΑΡ. 1 - ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΕ ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Έχεις δικαίωμα να εκλέγεις την κυβέρνηση της χώρας σου με μυστική ψήφο.

ΑΡΘΡΟ 2 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΑΡ. 4 - ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

Εάν βρίσκεσαι νόμιμα σε μια χώρα, έχεις το δικαίωμα να πας όπου θες και να κατοικήσεις όπου θες μέσα σε αυτήν.

ΑΡΘΡΟ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΑΡ. 6 - ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΘΑΝΑΤΙΚΗΣ ΠΟΙΝΗΣ

Το κράτος δεν μπορεί να σε καταδικάσει σε θάνατο ή να σε εκτελέσει.

ΑΡΘΡΟ 2 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΑΡ. 7 - ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΕΦΕΣΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ

Μπορείς να ασκήσεις έφεση σε ανώτερο δικαστήριο, εάν έχεις καταδικαστεί ότι διέπραξες έγκλημα.

ΑΡΘΡΟ 3 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΑΡ. 7 - ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΓΙΑ ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΗ ΚΑΤΑΔΙΚΗ

Έχεις δικαίωμα σε αποζημίωση, εάν έχεις καταδικαστεί επειδή διέπραξες έγκλημα και αποδειχτεί ότι ήσουν αθώος.

ΑΡΘΡΟ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΑΡ. 12 - ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

Δεν μπορείς να υποστείς διάκριση από δημόσια αρχή για λόγους, παραδείγματος χάριν, χρώματος δέρματος, φύλου, γλώσσας, πολιτικών ή θρησκευτικών πεποιθήσεων ή καταγωγής.

6.3 ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΜΙΣΟΥΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Εάν έχετε χρόνο και σας ενδιαφέρει να μάθετε περισσότερα για τη διαδικτυακή ρητορική μίσους και για άλλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε με την ομάδα σας, εδώ θα βρείτε κάποια σημεία εκκίνησης. Ο κατάλογος που ακολουθεί δεν είναι εξαντλητικός, απλά υποδεικνύει κάποια ακόμα «κλικ» που μπορείτε να κάνετε!

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

- **Compass** – Ένα Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για νέους/νέες, **Μικρή Πυξίδα** (Compasito) – Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για Παιδιά και άλλες πηγές υλικού για την εκπαίδευση γύρω από τα ανθρώπινα δικαιώματα και την αντιρατσιστική εκπαίδευση με νέους ανθρώπους.
www.coe.int/compass
- **Τετράδιο Εργασιών Διαδικτυακού Γραμματισμού** (Internet Literacy Handbook) – ένα διαδικτυακό μορφωτικό εργαλείο για γονείς, εκπαιδευτικούς και νέους, για την ανάπτυξη των απαραίτητων δεξιοτήτων για τη χρήση του διαδικτύου.
www.coe.int/t/dghl/standardsetting/internetliteracy/Source/Lit_handbook_3rd_en.swf
- **Wild Web Woods** – ένα διαδικτυακό παιχνίδι για παιδιά που τα μαθαίνει τους βασικούς κανόνες ασφάλειας στο διαδίκτυο.
www.wildwebwoods.org/popup_langSelection.php
- **Εγχειρίδιο για τη Ρητορική μίσους** (Manual on Hate Speech) της Anne Weber, Council of Europe Publishing, Στρασβούργο, 2009.
- **Σημεία Εκκίνησης για την Καταπολέμηση της Ρητορικής Μίσους στο Διαδίκτυο** – (Starting Points for Combating Hate Speech Online) – τρεις έρευνες για τη διαδικτυακή ρητορική μίσους και τρόπους αντιμετώπισής της, των Gavan Titley, Ellie Keen and László Földi; Council of Europe Publishing, Στρασβούργο 2012.
- **Η αρχική σελίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα μέσα ενημέρωσης και την ελευθερία της έκφρασης.**
www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/Themes/Education_en.asp
- **Η ιστοσελίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης για το πρόγραμμα Pestalozzi για τον γραμματισμό των μέσων ενημέρωσης.**
www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Documentation_Centre/ML_resources_en.asp
- **Τα ενημερωτικά δελτία (factsheets) του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για διάφορες θεματικές ενότητες (μεταξύ των οποίων και η ρητορική μίσους).**
www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Press/Information+sheets/Factsheets

- Ο κατάλογος με τις **Συστάσεις, τα Διατάγματα και τις Διακηρύξεις που έχει υιοθετήσει η Επιτροπή Υπουργών** στον τομέα των μέσων ενημέρωσης.
www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/cm_EN.asp

ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

- Το **Insafe** είναι ένα Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κέντρων Ενημέρωσης και Επαγρύπνησης, που προωθεί την ασφαλή χρήση του διαδικτύου και των φορητών συσκευών από τους νέους ανθρώπους.
www.saferinternet.org/home
- **Οδηγός Καλών Πρακτικών Insafe** (Insafe Good Practice Guide), Επισκόπηση πηγών για εφήβους, πλήρης έκθεση.
www.saferinternet.org/c/document_library/get_file?uuid=eb60c451-5826-459e-a89f-d8aa6aa33440&groupId=10137
- Το **Teachtoday** είναι μια δικτυακή πύλη (portal) με πληροφορίες και συμβουλές για σχολεία για τη θετική, υπεύθυνη και ασφαλή χρήση των νέων τεχνολογιών.
www.teachtoday.eu
- Ο δικτυακός τόπος **MediaSmarts** περιλαμβάνει ευρεία γκάμα εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, συνοδευτικών πληροφοριών και εργαλείων για τη χρήση του διαδικτύου.
www.mediasmarts.ca
- Το **Chatdanger** της ΜΚΟ Childnet International είναι ένας επιμορφωτικός ιστότοπος, όπου οι νέοι άνθρωποι μπορούν να μάθουν για την ασφάλεια στο διαδίκτυο, στο πλαίσιο διαδραστικών διαδικτυακών υπηρεσιών, όπως είναι οι συνομιλίες (chat), τα άμεσα μηνύματα (IM), τα διαδικτυακά παιχνίδια, τα email και τα κινητά.
www.chatdanger.com
- Το **Web We Want** (ο Ιστός Που Θέλουμε) είναι ένα επιμορφωτικό εγχειρίδιο για άτομα ηλικίας 13-16, που έχει αναπτυχθεί από και με τη συνδρομή νέων ανθρώπων και ασχολείται με τον διαδικτυακό γραμματισμό.
<http://webwewant.eu>
- Το **European Schoolnet**, ένα δίκτυο 30 ευρωπαϊκών Υπουργείων Παιδείας, παρέχει σε δάσκαλους και μαθητές πηγές και υλικό για την κοινωνία της γνώσης και τη χρήση του διαδικτύου.
www.eun.org
- Το **European Wergeland Centre** προσφέρει ποικιλία εκπαιδευτικού υλικού και πηγών για την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα.
www.theewc.org

- Η εργαλειοθήκη (toolkit) του **Anti-Defamation League** περιλαμβάνει προτάσεις για δράσεις ενάντια στο κυβερνομίσος.
www.adl.org/assets/pdf/combating-hate/ADL-Responding-to-Cyberhate-Toolkit.pdf
- Το **Διεθνές Δίκτυο κατά του Μίσους στο Διαδίκτυο** (INACH) ενώνει και ενδυναμώνει οργανώσεις που προωθούν τον σεβασμό, την υπευθυνότητα και την ιδιότητα του πολίτη στο διαδίκτυο, μέσα από την αντίσταση στο κυβερνομίσος και την ευαισθητοποίηση του κοινού για τη διάκριση στο διαδίκτυο.
www.inach.net
- Οι ανοιχτές γραμμές (hotlines) του δικτύου **INHOPE** παρέχουν στον κόσμο έναν τρόπο να καταγγέλλει ανώνυμα υλικό στο διαδίκτυο, συμπεριλαμβανομένου υλικού σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανηλίκων, για το οποίο υποψιάζεται ότι είναι παράνομο.
www.inhope.org/gns/home.aspx

Sales agents for publications of the Council of Europe Agents de vente des publications du Conseil de l'Europe

BELGIUM/BELGIQUE

La Librairie Européenne -
The European Bookshop
Rue de l'Orme, 1
BE-1040 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 231 04 35
Fax: +32 (0)2 735 08 60
E-mail: info@libeurop.eu
http://www.libeurop.be

Jean De Lannoy/DL Services
Avenue du Roi 202 Koningslaan
BE-1190 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 538 43 08
Fax: +32 (0)2 538 08 41
E-mail: jean.de.lannoy@dl-servi.com
http://www.jean-de-lannoy.be

BOSNIA AND HERZEGOVINA/ BOSNIE-HERZÉGOVINE

Robert's Plus d.o.o.
Marka Marulića 2/V
BA-71000 SARAJEVO
Tel.: + 387 33 640 818
Fax: + 387 33 640 818
E-mail: robertsplus@bih.net.ba

CANADA

Renouf Publishing Co. Ltd.
22-1010 Polytek Street
CDN-OTTAWA, ONT K1J 9J1
Tel.: +1 613 745 2665
Fax: +1 613 745 7660
Toll-Free Tel.: (866) 767-6766
E-mail: order.dept@renoufbooks.com
http://www.renoufbooks.com

CROATIA/CROATIE

Robert's Plus d.o.o.
Marasovičeva 67
HR-21000 SPLIT
Tel.: + 385 21 315 800, 801, 802, 803
Fax: + 385 21 315 804
E-mail: robertsplus@robertsplus.hr

CZECH REPUBLIC/RÉPUBLIQUE TCHÈQUE

Suweco CZ, s.r.o.
Klecakova 347
CZ-180 21 PRAHA 9
Tel.: +420 2 424 59 204
Fax: +420 2 848 21 646
E-mail: import@suweco.cz
http://www.suweco.cz

DENMARK/DANEMARK

GAD
Vimmelskaflet 32
DK-1161 KØBENHAVN K
Tel.: +45 77 66 60 00
Fax: +45 77 66 60 01
E-mail: reception@gad.dk
http://www.gad.dk

FINLAND/FINLANDE

Akateeminen Kirjakauppa
PO Box 128
Keskuskatu 1
FI-00100 HELSINKI
Tel.: +358 (0)9 121 4430
Fax: +358 (0)9 121 4242
E-mail: akatilaus@akateeminen.com
http://www.akateeminen.com

FRANCE

Please contact directly /
Merci de contacter directement
Council of Europe Publishing
Editions du Conseil de l'Europe
FR-67075 STRASBOURG cedex
Tel.: +33 (0)3 88 41 25 81
Fax: +33 (0)3 88 41 39 10
E-mail: publishing@coe.int
http://book.coe.int

Librairie Kléber
1 rue des Francs-Bourgeois
FR-67000 STRASBOURG
Tel.: +33 (0)3 88 15 78 88
Fax: +33 (0)3 88 15 78 80
E-mail: librairie-kleber@coe.int
http://www.librairie-kleber.com

GREECE/GRÈCE

Librairie Kauffmann s.a.
Stadiou 28
GR-105 64 ATHINAI
Tel.: +30 210 32 55 321
Fax.: +30 210 32 30 320
E-mail: ord@otenet.gr
http://www.kauffmann.gr

HUNGARY/HONGRIE

Euro Info Service
Pannónia u. 58.
PF. 1039
HU-1136 BUDAPEST
Tel.: +36 1 329 2170
Fax: +36 1 349 2053
E-mail: euroinfo@euroinfo.hu
http://www.euroinfo.hu

ITALY/ITALIE

Licosa SpA
Via Duca di Calabria, 1/1
IT-50125 FIRENZE
Tel.: +39 0556 483215
Fax: +39 0556 41257
E-mail: licosa@licosa.com
http://www.licosa.com

NORWAY/NORVÈGE

Akademika
Postboks 84 Blindern
NO-0314 OSLO
Tel.: +47 2 218 8100
Fax: +47 2 218 8103
E-mail: support@akademika.no
http://www.akademika.no

POLAND/POLOGNE

Ars Polona JSC
25 Obrońcow Street
PL-03-933 WARSZAWA
Tel.: +48 (0)22 509 86 00
Fax: +48 (0)22 509 86 10
E-mail: arspolona@arspolona.com.pl
http://www.arspolona.com.pl

PORTUGAL

Marka Lda
Rua dos Correios 61-3
PT-1100-162 LISBOA
Tel: 351 21 3224040
Fax: 351 21 3224044
Web: www.marka.pt
E mail: apoio.clientes@marka.pt

RUSSIAN FEDERATION/ FÉDÉRATION DE RUSSIE

Ves Mir
17b, Butlerova ul. - Office 338
RU-117342 MOSCOW
Tel.: +7 495 739 0971
Fax: +7 495 739 0971
E-mail: orders@vesmirbooks.ru
http://www.vesmirbooks.ru

SWITZERLAND/SUISSE

Planetis Sàrl
16 chemin des Pins
CH-1273 ARZIER
Tel.: +41 22 366 51 77
Fax: +41 22 366 51 78
E-mail: info@planetis.ch

TAIWAN

Tycoon Information Inc.
5th Floor, No. 500, Chang-Chun Road
Taipei, Taiwan
Tel.: 886-2-8712 8886
Fax: 886-2-8712 4747, 8712 4777
E-mail: info@tycoon-info.com.tw
orders@tycoon-info.com.tw

UNITED KINGDOM/ROYAUME-UNI

The Stationery Office Ltd
PO Box 29
GB-NORWICH NR3 1GN
Tel.: +44 (0)870 600 5522
Fax: +44 (0)870 600 5533
E-mail: book.enquiries@tso.co.uk
http://www.tsoshop.co.uk

UNITED STATES and CANADA/ ÉTATS-UNIS et CANADA

Manhattan Publishing Co
670 White Plains Road
USA-10583 SCARSDALE, NY
Tel: + 1 914 472 4650
Fax: + 1 914 472 4316
E-mail: coe@manhattanpublishing.com
http://www.manhattanpublishing.com

Council of Europe Publishing/Editions du Conseil de l'Europe
FR-67075 STRASBOURG Cedex

Tel.: +33 (0)3 88 41 25 81 – Fax: +33 (0)3 88 41 39 10 – E-mail: publishing@coe.int – Website: http://book.coe.int

Το παρόν έντυπο είναι πιστοποιημένο κατά FSC®

Το έργο του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη δημοκρατία βασίζεται ως επί το πλείστον στην εκπαίδευση: εκπαίδευση στα σχολεία αλλά και εκπαίδευση ως μια αδιάκοπη διαδικασία εκμάθησης της ορθής άσκησης της δημοκρατίας, π.χ. μέσα από μη τυπικές δραστηριότητες μάθησης. Η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα και η εκπαίδευση στην ιδιότητα του πολίτη δημοκρατικού πολιτεύματος εμπνέουν εγγενώς σε όλα όσα οφείλουμε να διασφαλίσουμε, προκειμένου να καταστήσουμε τη δημοκρατία αειφόρο.

Η ρητορική μίσους είναι μία από τις πιο ανησυχητικές μορφές ρατσισμού και διάκρισης, καθώς έχει εξαπλωθεί σε όλη την Ευρώπη και διογκώνεται από το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Η ρητορική μίσους στο διαδίκτυο είναι η ορατή κορυφή ενός παγόβουνου μισαλλοδοξίας και εθνοκεντρισμού. Οι νέοι άνθρωποι εμπλέκονται άμεσα, τόσο ως φορείς όσο και ως θύματα της διαδικτυακής παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Ευρώπη έχει ανάγκη από νέους ανθρώπους που ενδιαφέρονται και υπερασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς αυτά αποτελούν εγγύηση για τη δημοκρατία.

Το εγχειρίδιο «Σύνδεσμοι» εκδόθηκε για να υποστηρίξει την εκστρατεία No Hate Speech Movement των νέων του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα ανθρώπινα δικαιώματα στο διαδίκτυο. Το συγκεκριμένο εγχειρίδιο είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για εκπαιδευτικούς που επιθυμούν να θίξουν το θέμα της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο μέσα από τη «ματιά» των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τόσο στα πλαίσια του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος όσο και εκτός αυτού. Το εγχειρίδιο έχει σχεδιαστεί με στόχο την ενασχόληση με συμμετέχοντες ηλικίας 13 έως 18 ετών, αλλά οι δραστηριότητές του μπορούν να προσαρμοστούν και σε άλλες ηλικίες εκπαιδευόμενων.

ELL

www.coe.int

Το Συμβούλιο της Ευρώπης είναι ο επιφανέστερος οργανισμός προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της ευρωπαϊκής ηπείρου. Περιλαμβάνει 47 κράτη μέλη, 28 από τα οποία είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όλα τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης έχουν υπογράψει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ένα σύμφωνο που έχει σχεδιαστεί για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επιβλέπει την εφαρμογή της Σύμβασης στα κράτη μέλη.

www.nohatespeechmovement.org

ISBN 978-960-85913-2-5

9 789608 591325

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE